sanaemanet

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

GÜMÜŞ KALEMLER

İSTANBUL, 2019

sanaemanet

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

GÜMÜŞ KALEMLER
Ahmet YAPICI
Dr. Ahmet EKŞİ
Doç. Dr. Ahmet TÜRKAN
Dr. Ahmet MEYDAN
Ekrem ÖZBAY
Eyüp KOÇ
Mehmet BAYDAŞ
Dr. Ramazan ŞAHAN

Yayın Yönetmeni
Hüseyin KADER
Adem SAYDAN

Editör
Ahmet YAPICI

Yayına Hazırlayan
Hüseyin KAHRAMAN

Sayfa Düzeni ve Kapak
Halil YILMAZ

Baskı-Cilt

1. Baskı
Kasım 2019

İletişim
Ensar Vakfı
Süleymaniye, Süleymaniye Cd. No:11, 34116 Fatih/İstanbul
Telefon : 0212 513 03 09 - 0212 513 09 90 Faks : 0212 522 46 02
www.ensar.org   e-mail : info@ensar.org

ÖNSÖZ

"Ensar Vakfı, 'Ensar' olmanın günümüz dünyasında vücuda gelmesinin, gelişmesinin ve yaygınlaşmasının yollarını açmaya adanmış bir birikimin karşılığıdır". Ensar Vakfı, dini ve manevi değerlerine sahip bir genç nesil yetiştirmek gayesiyle, günümüzde 81 ilde 163 şubesiyle, çalışmalarına gençlerin dinamizmi ve eşsiz katkıları ile 40 yıldır aralıksız devam etmektedir. Vakfımızda yapılan ilmi çalışmaların, yurt faaliyetlerinin, burs hizmetlerinin, yemek hizmetlerinin, sanatsal çalışmaların, hanım çalışmalarının, yayın çalışmalarının, hülasa yurt içinde ve yurt dışında yapılan tüm faaliyetlerin gayesi rıza-i İlahi'ye uygun ameller ortaya koyabilmek adınadır.

Ensar Vakfı Genel Merkez'in himayesinde İstanbul genelindeki şubelerimizde başlattığımız "Sana Emanet: 40 Derste Ahlak" bilgi yarışmasının amacı; geleceğimizin mimarı olan gençlerin Sevgili Peygamberinizin (s.a.v) güzel ahlakını tanıması; sevgi, merhamet, kardeşlik, dürüstlük ve haya gibi güzel ahlak özelliklerini ayet ve hadisler ışığında öğrenmesidir. Bu nadide yarışma ile geleceğimizin mimarları olan gençler 40 ders üzerinden Peygamber Efendimizin (s.a.v) ahlak anlayışına ve uygulamalarına hâkim olmuş olacaklardır.

Bu amaç doğrultusunda Ensar Vakfı olarak bizler; gençlerimizi önemsiyor, onların potansiyellerini biliyor ve onları farklı alanlarda çok daha donanımlı bireyler haline getirmek adına yurt içinde ve yurt dışında yaptığımız faaliyetlerde söz sahibi yapıyoruz. Kültür- Sanat ve bilgi yarışmaları alanlarında onları yalnız bırakmıyor, eğitimlerini bu alanlarla taçlandırmaya gayret ediyoruz.

Çalışmalarımızın bereketinin değerleriyle yaşayan öğrencilerimize, onları yetiştiren öğretmenlere ve ailelerine ulaşması temennisiyle, yarışmaya katılan tüm öğrencilerimizi tebrik ediyor, katkı ve desteklerini esirgemeyen öğretmenlerimizi, okul müdürlerimizi ve tüm ailelerimizi can-ı gönülden kutluyorum.

En içten sevgi ve saygıyla siz öğrencilerimizi selamlıyor, başarılar diliyorum.

Av. İsmail Cenk DİLBEROĞLU
Ensar Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı

Sevgili Okuyucu!

Anne babaların çocuklarına bırakabilecekleri en büyük zenginlik güzel ahlaktır. Diğer bir ifade ile güzel ahlak bir insanın sahip olabileceği en kıymetli sermayedir. Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir olan, insanlar hakkında ancak iyilik düşünen, haktan, adaletten yana olan ve insanların kendisine güvendiği bir kişi hayatta en büyük zenginliğe ulaşmış demektir. Ne mutlu böyle kimselere!

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (s.a.v.) ***"Elbette sen yüce bir ahlak üzeresin."***[1] hitabıyla över. Peygamberimiz (s.a.v.) de güzel ahlak sahibi bir Müslümanı müminler içinde en üstün ve en hayırlı kimse olarak tanımlar.[2] Bunlar gösteriyor ki ahlaklı olmak Allah'ın sevdiği kul olmanın, insanlar tarafından sevilip sayılmanın ve güzel Müslüman olmanın olmazsa olmaz şartıdır. Namaz, oruç, zekât ve hac gibi ibadetlerin de amacı insana güzel huylar kazandırmak ve onu kötülüklerden uzak tutmak değil midir?

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ifadesiyle Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin oldukları kişidir.[3] Kendisiyle dostluk kurulabilen, güzel geçinilen kimsedir.[4] Müslüman, inancı, ibadetleri ve güzel ahlakıyla tüm insanlara güven veren, iyiliklere kol kanat geren ve tüm kötülüklere karşı duyarlı olan bir gönül insanıdır.

Toplumsal hayatta bir insanda aranan en önemli özelliklerden biri de ahlak değil midir? Bilgisi, kariyeri, eğitimi ne olursa olsun sonuçta iş gelip ahlaklı insana dayanıyor. Sorumluluklarının bilincinde olan, iş ahlakına sahip, insanlarla güzel geçinen, işini güzel yapan, kimseye zarar vermeyen, aksine başkalarına faydalı olan insan bugün en çok aradığımız, özlediğimiz insan değil midir?

Eğitim sistemi içinde ahlakın ayrı bir yeri vardır. Ahlakı referans olarak almayan bir eğitim anlayışı eksiktir. Bu sebeple gerek ailede ve gerekse okulda ahlak, eğitimin en önemli gündem maddesi olmalıdır. Ancak ahlakın teoriden çok pratikte karşımıza çıkan bir özelliği vardır. Örneğin kul hakkı yemenin yanlış olduğunu bildiği hâlde trafik kurallarını ihlal ederek insanların hayat hakkını tehlikeye atmak yaman çelişkilerle dolu ve izaha muhtaç bir durumdur. Güzel ahlak sahibi insan, teorik ahlakı bilen değil, insanlar arası münasebetlerde onu uygulayan yani ahlaklı davranan kimsedir. Bu sebeple anne-babalar, eğitimciler ve din adamları gençlere ahlakı anlatmak yerine ahlaklı yaşayarak örnek olmayı tercih etmeliler. Bu, zor ama daha kalıcı ve etkili bir yoldur.

Gümüş Kalemler yazar ekibi tarafından hazırlanan ***Sorularla 40 Derste Ahlak*** kitabı genç neslimize güzellikler ve iyiliklerle dolu bir hayatın anahtarı olan güzel ahlakı hem teorik yönü hem de yaşanmış örnekleriyle tanıtmayı amaçlıyor. Kırk konu başlığından oluşan kitapta her bir ders okuyucuyu sıkmayacak şekilde hazırlandı. Kitabın dilinin son derece anlaşılır olmasına dikkat edildi. Bu sebeple her bir konuyu anne-baba ve çocuklarla birlikte okumanın daha faydalı olacağına inanıyoruz.

Kitapta yer alan her konu başlığının sonuna gençlerin okuduklarını anlama ve yorumlama becerilerini geliştirecek, okuduklarından sonuç çıkarmalarını ve mukayese yapmalarını sağlayacak nitelikte on soru eklendi. Bu çalışmanın gençlerimiz için faydalı olmasını diliyoruz.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Gümüş Kalemler

1 Kalem suresi, 4. ayet.
2 Ebu Davud, Sünne, 15.
3 Buhari, İman, 4.
4 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 2, s. 400.

İÇİNDEKİLER

“Kıyamet gününde mümin kulun terazisinde en ağır gelecek olan şey güzel ahlaktır...”

Tirmizi, Birr 61,

DERS-1

İNSANIN SÜSÜ

GÜZEL AHLAK

Edeb bir tac imiş Nur-i Hüda'dan
Giy ol tacı emin ol her beladan

Ateş, su ve güzel ahlak bir yolda buluşmuşlar. Tanıştıktan sonra bir muhabbete tutuşmuşlar. Başlamışlar kendilerini tanıtmaya. Önce ateş başlamış söze…

- Bendeniz ateş: Kimi zaman karanlıklarda, kimi zaman soğuklarda ısınmaya sebebim. Kimi zaman güneşim, kimi zaman bir kor parçasıyım. Hoşuma gitmediğinde önüme ne gelirse yakarım. Çok iyiyimdir. Benden çok kere istifade edilebilir, der ve ardından şöyle devam eder:

- Fakat bir sinirlenirsem etrafımda ne varsa yakarım. Onun için benimle aranızı iyi tutun.

Su başlamış söze…

- Bendeniz su: Hayat kaynağıyımdır. Yokluğum çok kötüdür. Ben olmazsam canlılar yaşayamaz. Her hayatta ben varım, der. Sonra başlar ateşin yaptığı gibi zararlarından bahsetmeye…

Ben bir kızarsam sel olurum. Bazen bir fırtınayla gelir ve ne varsa yutarım. Onun için benimle aranızı iyi tutun, der.

Sıra gelmiş güzel ahlaka…

- Bendeniz güzel ahlak: Hayat düzeninde benim yerim başkadır. Benim hiç bir kötülüğüm yoktur. Kimseyi de tehdit etmem, der.

Sonra ateş girmiş söze…

- Ben bu arkadaşlığı çok sevdim. Hani olur da bir gün bir birimizi kaybedersek nasıl buluşacağız? der.

Su der ki,

- Eğer beni kaybederseniz bir yağmur gördüğünüzde yaklaşın ben orada olurum, der.

Ateş der ki,

- Eğer beni kaybederseniz, bir duman görürseniz, bir sıcaklık hissederseniz hemen gelin ben orada olurum, der.

Sıra gelmiş güzel ahlaka. Söylediği söz çok manidardır.

- Siz siz olun beni sakın kaybetmeyin, der. Eğer beni kaybederseniz bir daha bulmanız mümkün olmayabilir...

Ahlak, insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan nitelikleridir. Allah'ın yeryüzüne gönderdiği bütün peygamberler, güzel ahlakın yaygınlaşması için çalışmışlar ve ahlakî değerlerin

güçlenmesi için çaba göstermişlerdir. Nitekim peygamberlerin sonuncusu olan Resulullah Efendimiz bu hususta **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."**[1] buyurmuştur.

Dünya ve ahiret mutluluğuna kavuşmanın yolu Allah'a iman etmek ve ona teslim olmaktan geçer. Allah'a inanmak ise onun emirlerine uymak ve yasaklarından sakınmak, emrettiklerini yerine getirmekle bir anlam ifade eder. İbadetleri yerine getirmek ise hem imanımızı korumamızı sağlar hem de bizi güzel ahlak sahibi yapar. Güzel ahlak, bir Müslümanın en önemli özelliğidir. Zira İslam güzel huyları teşvik etmiş, kötü huylardan uzak durmamızı istemiştir. Sevgili Peygamberimiz (a.s.) **"Kıyamet gününde mümin kulun terazisinde en ağır gelecek olan şey güzel ahlaktır..."** ve **"Kıyamet gününde bana en yakın olan ve benim en sevdiğim kimse ahlakı güzel olan kimsedir."**[2] buyurarak güzel ahlak sahiplerinin ulaşacakları mükafatı bizlere müjdeler.

Hz. Enes (r.a.) şöyle anlatıyor:

Peygamberimiz (a.s.) bir gün Ebu Zer (r.a.) ile karşılaştı. Ona:

- **Ebu Zer, diğerlerine göre yükte hafif fakat tartıda ağır gelen iki özelliği sana bildireyim mi?** buyurdu.

Ebu Zer (r.a.):

- Evet, bildir Ey Allah'ın Resulü, dedi.

Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu:

- **Güzel huylu olmaya çalış ve gerektiğinde susmayı tercih et. Allah'a yemin ederim ki, insanların yaptığı en değerli davranışlar bunlardır**.[3]

İslam'ın gayesi olgun ve şahsiyetli insan yetiştirmektir. Olgun ve kişilik sahibi insan sadece iman ve ibadetlerle olmaz, bunlarla beraber güzel ahlaka sahip olmakla olur. İbadetler nasıl dinimizin emri ise güzel ahlaka sahip olmak ve insanlara karşı ahlakî görevlerimizi yerine getirmek de dinimizin bir emridir. İbadetlerin amacı bizi kötü huylardan arındırarak güzel huy sahibi yapmaktır. Örneğin namaz kılmak bizi her türlü kötülükten alıkoyar, Rabbimizi her zaman anmamızı sağlar ve bizi tüm canlılara karşı merhametli ve şefkatli yapar. Cemaatle kılınan namaz sayesinde iyi insanlarla tanışır, onlarla birlik ve dayanışma içinde olmayı öğreniriz. Oruç sayesinde nefsimizi kontrol altına alır, kötü duygulardan arınırız. Oruçla sabırlı olmayı, paylaşmayı, elimize ve dilimize sahip olmayı öğreniriz. Zekât ibadetiyle cimrilik hastalığından kurtularak vermeye, paylaşmaya ve cömertliğe sahip oluruz. Hac ibadeti renk, dil ve memleket ayrımı yapmadan tüm Müslümanları sevmeyi ve onlarla kardeş olmayı bize öğretir. Selamlaşmak insanlar arasında iletişim yollarını açık tutmayı, iyi niyet sahibi olmayı ve insanlarla güzel geçinmemizi sağlar. Daha birçok ibadette bizi kötü huylardan arındıran ve bize güzel huylar ve alışkanlıklar kazandıran hikmetler ve faydalar vardır. Bu nedenle denilebilir ki samimiyetle ibadetlerine devam edenler iman ve amel yönünden olgunlaşarak güzel ahlak sahibi olurlar. Nitekim Resul-i Ekrem Efendimiz bu hususu şöyle ifade eder: **"Müminlerin iman yönünden en hayırlısı ahlakı en güzel olan ve ailesine iyi davranandır."**[4]

Bir Müslümanın değeri yaptığı ibadetleri, edebi ve güzel ahlakı ile ölçülür. Nitekim bir gün Peygamber Efendimizin yanında bulunan bir sahabe ona şöyle sordu:

- Ey Allah'ın Resulü! Müminlerin hangisi daha faziletlidir?

Allah'ın Resulü (s.a.v.) ise şöyle cevap verdi:

- **Ahlakı en güzel olandır**.[5]

İbadetler insanın ahlakını güzelleştirir. İbadetlerini yerine getiren insanların aynı zamanda güzel ahlaklı olması gerekir. Bir yandan ibadetleri yerine getirmek öte yandan da kötü ahlak sahibi olmak ve insanlara haksızlık, kötülük yapmak doğru değildir. Böyle kişiler ibadetlerinden tat alamazlar. Nitekim böyle kimselerin durumunu Sevgili Peygamberimiz şöyle ifade eder: **"Su, buzu erittiği gibi güzel ahlak da günahları eritir (yok eder). Sirke, balı bozduğu gibi kötü ahlak da amelleri bozar"**[6] Güzel ahlakla bezenmemiş bir

1 Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8.
2 Tirmizi, Birr 61, 62; Buhari, Menakıb, 23; Tirmizi, Birr, 71.
3 Heysemi, Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid, C 8, s. 22.
4 Tirmizi, Rada, 11; Ebu Davud, Sünne, 15
5 İbn Mace, Zühd, 31.
6 Esad Erbilî, Kenzul İrfan 1001 Hadis, s. 142; Seçme Hadisler, s. 12.

iman nasıl ki olgunluğa erişememişse, aynı şekilde kişiye güzel ahlak kazandırmayan bir ibadet de eksik sayılır. Örneğin oruç ibadetini düşünelim. Oruç tutan bir kişi eğer yalan, gıybet ve kötü söz gibi kötü huylardan vazgeçmezse tuttuğu orucun anlamını ve gayesini anlamamış demektir. Nitekim bu hususta Peygamber Efendimiz (a.s.) şöyle buyurmaktadır. **"Kim yalanı ve yalanla iş yapmayı terk etmezse (bilsin ki) Allah'ın, onun yeme içmeyi terk etmesine (oruç tutmasına) ihtiyacı yoktur."**[7]

İmanı bir ağacın kökü olarak kabul edersek onun dalları ibadetlerdir, meyveleri ise güzel ahlaktır. Bunlar da doğru sözlü olmak, insanlarla iyi geçinmek, cömert olmak, güler yüzlü olmak ve yardımlaşmak gibi erdemlerdir. Peygamberimiz (a.s.) sahabe-i kiramdan birine şu nasihatte bulunmuştur: **"Şu dört şey sende olduktan sonra dünyadaki kaybından sana bir zarar gelmez. Emaneti korumak, doğru söylemek, güzel ahlak ve helal lokma."**[8]

Mutlu ve huzurlu bir toplumun oluşması güzel ahlaklı nesillerin yetişmesine bağlıdır. Bu yüzden evlatlarımızı küçük yaştan itibaren güzel ahlaklı olarak yetiştirmeli ve bu konuda onlara örnek olmalıyız. Çocuklarımıza sevgi ve şefkat göstermeli, onların yaş ve seviyelerine göre güzel eğitim vermeli, çevrelerinden edinebilecekleri olumsuz tutum ve davranışlara karşı duyarlı olmalı ve onların yaptığı güzel davranışları da desteklemeliyiz.

Sonuçta toplumda adaletin tesis edilmesi, hak ve hukukun yerini bulması, insanların birbirine güven duyması, suç ve şiddet hadiselerinin azalması kısaca dünya ve ahiret mutluluğuna kavuşmak ancak inançlı, ibadetlerine devam eden ve güzel ahlaklı insanlarla mümkün olur. Bu yüzden anne babalar olarak güzel ahlaklı bir nesil yetiştirmek için elimizden gelen gayreti göstermeliyiz. Unutmamalıyız ki geride bırakacağımız en güzel miras, güzel ahlak sahibi bir insan olarak yetiştireceğimiz evlatlarımız olacaktır. [9][10]

DUAMIZ

Allahım! Yaratılışımızı güzel yaptın.
Ahlakımızı da güzel yap.[9]
Allahım! Ayrılığa düşmekten, fitneden, iki yüzlülükten ve ahlakın kötüsünden sana sığınırız.[10]

7 Buhari, Savm, 8.
8 Münziri, et-Tergib ve't-Terhib, C 3, s. 289.
9 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 403.
10 Nesai, İstiaze, 21.

DERS-1: İNSANIN SÜSÜ: GÜZEL AHLAK

Edeb bir tac imiş Nur-i Hüda'dan
Giy ol tacı emin ol her beladan

1. Dizelerde aşağıdaki konulardan hangisine vurgu yapılmıştır?

A. Sabır B. Güzel Ahlak
C. Tevekkül D. İnfak

"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." *(Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8.)*

2. Hadisten aşağıdaki sonuçlardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Bütün peygamberler güzel ahlakın yaygınlaşması için çaba göstermişlerdir.

B. İnsan yaratılışı itibariyle güzel ahlak sahibidir.

C. Hz. Muhammed (s.a.v.) güzel ahlak örneğidir.

D. Güzel ahlak ancak doğuştan kazanılır, sonradan kazanılıp kaybedilemez.

"Müminlerin iman yönünden en hayırlısı .... en güzel olan ve ailesine iyi davranandır." *(Tirmizi, Rada, 11.)*

3. Yukarıdaki hadis-i şerifte boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. ahlakı B. görgüsü
C. takvası D. inancı

4. Güzel ahlakla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru <u>değildir?</u>

A. İslam güzel huyları teşvik etmiştir.

B. İslam kötü huylardan uzak durulmasını istemiştir.

C. Güzel ahlak bir Müslümanın en önemli özelliğidir.

D. İbadetlerimiz güzel ahlaktan bağımsızdırlar.

Peygamberimiz (a.s.) bir gün Ebu Zer (r.a.) ile karşılaştı. Ona, "Ebu Zer, diğerlerine göre yükte hafif fakat tartıda ağır gelen iki özelliği sana bildireyim mi?" buyurdu. Ebu Zer, "Evet, bildir Ey Allah'ın Resulü," dedi. Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu: " Güzel huylu olmaya çalış ve gerektiğinde susmayı tercih et. Allah'a yemin ederim ki, insanların yaptığı en değerli davranışlar bunlardır."
(Heysemi, Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l-Fevaid, C 8, s. 22.)

5. Aşağıdaki ifadelerden hangisi paragraftan çıkarılabilecek sonuçlardan biri <u>değildir?</u>

A. Güzel ahlaklı olmanın ilk şartı tevazu sahibi olmaktır.

B. Güzel huylu olmak dünya ve ahirette değerli bir davranıştır.

C. Gerektiğinde susmak İslam'da övülen bir davranış biçimidir.

D. Peygamberimiz (a.s) ashabına her zaman nasihat etmiştir.

“Bir anne babanın çocuğuna bırakabileceği en güzel miras güzel ahlaktır. Güzel ahlak çocuklara küçük yaşlardan itibaren aileleri tarafından kazandırılmalıdır. Bunun için aileler öncelikle kendi tavır ve davranışlarına dikkat etmelidir”

6. Paragrafta anne, baba- çocuk ilişkilerinde aşağıdakilerden hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Anne-babalar çocuklara güzel örnek olmalıdır.

B. Anne-baba çocuklarına güzel bir dil eğitimi vermelidir.

C. Anne babalar, çocuklarına iyi bir maddi hayat sağlamalıdır.

D. Anne-babalar çocukları ile güzel vakit geçirmelidir.

“Şu dört şey sende olduktan sonra dünyadaki kaybından sana bir zarar gelmez. Emaneti korumak, doğru söylemek, güzel ahlak ve helal lokma.” *(Münziri, et-Tergib ve't-Terhib, C 3, s. 289.)*

7. Hadiste aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Müslüman her zaman doğru konuşmalıdır.

B. Emanete sahip çıkmak, onu korumak gerekir.

C. İnsan, kazandıklarını başkalarıyla paylaşmalıdır.

D. Güzel ahlak sahibi olmak kıymetli bir kazançtır.

“Su, …… erittiği gibi güzel ahlak da …….. eritir (yok eder.) .... balı bozduğu gibi ……….. da amelleri bozar.” *(Esad Erbilî, Kenzul İrfan 1001 Hadis, s. 142.)*

8. Yukarıdaki hadis-i şerifte boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A. yağı – sevapları – tuz – güzel ahlak

B. demiri – amelleri – tuz - karaborsacılık

C. bulutları – hataları – limon – güzel ahlak

D. buzu – günahları – sirke – kötü ahlak

9. “İbadetler güzel ahlaklı olmaya katkı sağlar.” ilkesini tahtaya yazan öğretmen daha sonra ....ibadetiyle cimrilik hastalığından kurtularak vermeye, paylaşmaya ve cömertliğe sahip oluruz, diyerek konuyu açıklar.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Zekât B. Oruç

C. Namaz D. Hac

10. Hac ibadeti daha çok aşağıdaki güzel davranışlardan hangisinin gelişmesine katkı sağlar?

A. Paylaşmaya

B. Din kardeşliğinin oluşmasına

C. Kötü söz söylememeye

D. Merhametli olma

DERS-2

EN YÜCE AHLAK

PEYGAMBERİMİZİN AHLAKI

"Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ahlakı Kur'an idi."
Hz. Aişe (r.a.)

Hz. Enes (r.a.) anlatıyor:

- Resulullah, ashabından karşılaştığı kimseye önce kendisi selam verirdi. Tokalaşmaya önce kendisi başlardı. Tokalaştığı kişi elini çekmeden o, elini çekmezdi. Biriyle yüz yüze gelince de karşısındaki yüzünü çevirip ayrılmadıkça Resulullah, o kimseden yüzünü çevirmezdi. Karşısına oturan kimseye hiçbir zaman ayaklarını uzatmazdı.

Peygamberimiz, kendisine bir şey soranı can kulağıyla dinler, soruyu soran yanından ayrılmadıkça onu terk etmezdi. Kimsenin sözünü kesmezdi. Konuşmasını yarıda bırakmazdı.

Kendisini ziyarete gelenlere ikramda bulunurdu. Oturmaları için çok kere hırkasını sererdi. Bazen de altındaki minderi misafire verir, üzerine oturması için işaret eder, kendisi açık yere otururdu.

Peygamberimiz davetlilere ve misafirlerine karşı da nazik davranırdı. Davet edilenler arasında bazıları, kalkıp gidilmesi gerektiği hâlde kalkıp gitmeseler dahi Peygamberimiz onlara doğrudan gitmelerini hatırlatmaz, nazik davranarak dolaylı bir biçimde bunu hissettirirdi.

Kendisini ziyarete gelen herkesi sıcak bir şekilde karşılayıp onlarla güzel sohbet ederek yakından ilgilenirdi. Bu nedenle onun yanından ayrılan herkes Sevgili Peygamberimizin en çok kendisini sevdiğini düşünürdü.

Peygamberimiz, kuru bir hasır üzerinde yatacak kadar engin ruhlu; içi ot dolu bir yastığa yaslanacak kadar mütevazı; her türlü imkân mevcutken, açlık sıkıntısı çekecek kadar kanaatkâr idi.

Hz. Ömer'in "Bizans kralı ve İran şahı dünya nimetleri içinde yüzerken, Resulullah kuru hasır üstünde yaşıyor" diyerek ağlaması üzerine, onun gönlünü hoş tutan yüce Peygamberimiz:

- **Ey Ömer, varsın, Kisra ve Kayser dünya nimetlerinden zevklerini alsınlar, keyif sürsünler. Ahiret nimeti bize yeter,** diyerek tevekkül ve rızasını dile getiriyordu.[1]

İnsanlar dini anlama ve yaşama konusunda kendilerine örnek olacak kişilere ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle Allah, peygamberleri insanlara örnek olması ve onları eğitmesi için göndermiştir. Peygamberlik zincirinin son halkalarını oluşturan

1 Mehmed Paksu, Peygamberimizin Örnek Ahlakı, s. 45.

sevgili Peygamberimiz dini anlama ve yaşama hususunda bizler için en güzel bir örnektir. Rabbimiz, Ahzab suresinin 21. ayetinde şöyle buyurur: **"Andolsun ki, Resulullah'ta sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnek vardır."** Dünya ve ahiret mutluluğunu kazanmanın ve Allah'ın rızasına ulaşmanın yolu Hz. Peygamberi sevmek, ona uymak ve onu örnek almaktan geçer. Bu nedenle Allah Teâlâ **"(Resulüm!) de ki: Şayet Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın..."**[2] buyurarak Sevgili Peygamberine uymamızı ve onu örnek almamızı istemiştir.

Allah Teâlâ, Kur'an'da örnek bir insanda bulunması gereken ahlaki özellikleri belirtmiştir. Bunlardan bazıları; dürüstlük, güvenilirlik, samimiyet, adalet sahibi olmak, verdiği söze bağlılık ve sorumluluk duygusudur. Kur'an'ı incelediğimizde en güzel ahlaki vasıfların Peygamberimizde olduğunu görürüz. Yüce Allah (c.c.), **"Elbette sen yüce bir ahlak üzeresin."**[3] buyurarak onun ahlakını övmektedir.

Peygamberimiz (a.s.), insanların, yalan, iftira, haksızlık, hırsızlık, emanete hıyanet gibi kötü alışkanlıklardan kaçınmalarını istemiştir. Buna karşılık güvenirlik, merhamet, sabır, cesaret, hak, adalet, insanlarla iyi geçinme, anne ve babaya iyilik gibi güzel davranışları önce kendisi uygulayarak bize de öğütlemiştir. Nitekim Peygamberimiz (a.s.) bu hususta şöyle buyurmuştur: **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."**[4]

Hz. Peygamber (a.s.), hayatı boyunca dürüstlük, güvenirlik ve cömertlik gibi güzel davranışlarıyla herkesin takdirini kazanmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberlik öncesinde Mekke halkı arasında en dürüst ve en güvenilir kişi olarak bilinirdi. Nitekim Mekkeliler ona "el-Emin" diye hitap ederlerdi. Kâbe'nin tamiri sırasında Hacer-i Esvet'in yerine konulması ihtilaf konusu olmuştu. Kâbe'ye ilk gelen kişinin vereceği kararın herkes tarafından kabul edilmesi benimsenmişti. O gün Kâbe'ye ilk giren kimsenin Hz. Muhammed (a.s.) olması orada bulunanları çok sevindirmişti. Çünkü o, güvenilir bir insandı.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed, insanlara ve diğer canlılara karşı çok merhametli ve şefkatliydi. Akrabalarını ve komşularını ziyaret eder, onlara şefkat gösterir; yetimi, düşkünü ve mazlumu gözetirdi. O, Müslümanlara şefkat kanatlarını açar, onların üzüntü ve sevinçlerini paylaşırdı. Ayrım yapmadan her insana şefkatle yaklaşırdı. Onun merhametinden herkes etkilenmiştir. Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: **"O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi…"**[5]

Tevazu, Peygamberimizin örnek kişiliğinin ayrılmaz bir parçası idi. O, halkın içinde sade bir insan olarak yaşardı. Peygamberimiz (a.s.) hastaları ziyaret eder, köle ve fakirlerle oturur, onlarla yemek yerdi. Öyle ki onu tanımayanlar onun bulunduğu bir meclise girdikleri zaman kimin Allah'ın Resulü olduğunu anlayamazlardı. Bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.) verdiği bir ziyafette arkadaşlarına hizmet ederken uzaklardan bir atlı gelerek onlara yaklaştı ve:

- Bu kavmin efendisi kimdir? diyerek, Peygamberimizi aradığını söyledi.

Peygamberimiz "benim" demedi fakat şu muhteşem cevabı verdi:

- Bir kavmin efendisi onlara hizmet edendir.[6]

Hz. Muhammed (s.a.v.) adaletten ayrılmamış ve adaleti kendisine prensip edinmiştir. İnsanlar arasında ayrım yapmaksızın adaletle hükmetmiştir. Hiçbir kimseye imtiyaz tanımamıştır. Öyle ki Medine'de Yahudi ve Hristiyanlar kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için Peygamberimize başvururlardı.

Peygamberimiz (a.s.), Mekke Döneminde tüm gücüyle dini tebliğ etmeye çalışmış, müşriklerin baskı ve eziyetlerine sabretmiştir. Fakat doğru bildiği yoldan geri dönmemiştir. Bu süreçte İslam'ı tebliğ amacıyla gittiği Taif'te sözlü ve fiili saldırıla-

2 Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.
3 Kalem suresi, 4. ayet.
4 Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 1.

5 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.
6 Selim Gündüzalp, Peygamberimizin Hayatından Seçilmiş Öyküler, s. 51.

ra uğramış ve bu durumu sabırla karşılamıştır. Üstelik bu insanların iman etmeleri için dua etmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) istişareye de önem vermiştir. Örneğin Resulullah (s.a.v.), Bedir'de ordunun nereye konuşlanacağı konusunda sahabeyle istişare etmiş ve bu konuda Hz. Hubab'ın önerisine uymuştur.[7]

Hz. Peygamber (s.a.v.), başkalarının sırtından geçinmeyi hoş görmemiştir. Kendisi de ticaret yaparak elinin emeği ile geçinmiş ve **"Hiç kimse kendi elinin emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir."**[8] buyurmuştur.

Sevgili Peygamberimiz aile hayatı konusunda da bizlere örnek olmuştur. Resul-i Ekrem (s.a.v.), ailesi ve çocukları ile çok iyi iletişim kurardı. Ailenin her bireyine önem verir, çocuklarını ve torunlarını çok sever ve onlarla ilgilenirdi. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.), Selman-ı Farisi ile beraber mescitte otururken Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kaybolduğu haberi gelir. Onunla beraber herkes, Medine ve etrafına dağılarak çocukları aramaya başlarlar. Sonunda Selman-ı Farisi onları bir dağın eteğinde korkudan birbirine sarılmış olarak bulur. Hz. Peygamber (s.a.v.), torunlarının ellerini, kendi yüzüne sürerek korkularını gidermeye çalışır ve **"Annem babamsınız, Allah katında da ne değerlisiniz."** diyerek onları omuzlarına alıp Medine'ye döner.[9]

Peygamberimizin en önemli özelliği, başkalarına verdiği öğütleri ve ahlak kurallarını önce kendi hayatında uygulamasıdır. O, Kur'an'ın emir ve yasakları ile ahlak ilkelerini hayatının her anında uygulamıştır. Bu nedenle Allah Resulünün ahlakı sorulduğunda Hz. Aişe Validemiz onun ahlakının Kur'an ahlakı olduğunu söylemiştir.[10]

Sevgili Peygamberimiz (a.s.) âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. O, bize Kur'an-ı Kerim'i tebliğ etmiş, Allah'a nasıl kulluk yapacağımızı öğretmiş ve bu konuda ümmetine canlı örnek olmuştur. Bu nedenle sevgili Peygamberimizin tebliğ ettiği Kur'an-ı öğrenmeli, onu okumalı ve onun emir ve yasaklarına uymalıyız. Böylece hem Peygamberimizin ahlakı ile ahlaklanmış hem de Kur'an'a uymuş oluruz.

DUAMIZ

Allahım! Bizi Peygamberimizin yolundan ayırma.
Onun ahlakı ile ahlaklanmayı bize nasip et.
Peygamberimize layık ümmet olmayı bizlere nasip eyle.

7 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, C 16, s.138
8 Buhari, Büyu, 15.
9 Said Alpsoy, Bir İnsan Olarak Hz. Muhammed, s. 72.
10 Müslim, Salatü'l- Musafirin, 139.

"Andolsun ki, Resulullah'ta sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnek vardır."

Ahzab suresi, 21. ayet

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

DERS-2: EN YÜCE AHLAK: PEYGAMBERİMİZİN AHLAKI

Hz. Muhammed (s.a.v) karşılaştığı kimseye önce kendisi selam verirdi. Tokalaşmaya önce kendisi başlardı. Tokalaştığı kişi elini çekmeden o, elini çekmezdi. Biriyle yüz yüze gelince de karşısındaki yüzünü çevirip ayrılmadıkça o, yüzünü çevirmezdi. Peygamberimiz, kendisine bir şey soranı can kulağıyla dinler, soruyu soran yanından ayrılmadıkça onu terk etmezdi. Kimsenin sözünü kesmezdi. Konuşmasını yarıda bırakmazdı.

1. Yukarıdaki metne göre Peygamberimiz için hangisi söylenemez?

A. Görgü kurallarına her zaman dikkat etmiştir.

B. Karşılaştığı her insana değer vermiş ve saygı göstermiştir.

C. Müslüman olmayanlara karşı sert bir tutum izlemiştir.

D. İnsanlarla konuşurken muhataplarının yüzüne bakmayı âdet edinmiştir.

Peygamberimiz misafirlerine karşı nazik davranırdı. Kendisini ziyarete gelenlere ikramda bulunurdu. Oturmaları için çok kere hırkasını sererdi. Bazen de altındaki minderi misafire verir, üzerine oturması için işaret eder, kendisi ise açık yere otururdu.

2. Paragrafa göre Peygamberimizin misafirlere karşı tutumu hakkında hangisi söylenemez?

A. Misafirlere karşı her zaman iyi davranırdı.

B. Misafirlere ikramda bulunurdu.

C. Misafirlere onların unvan ve konumuna göre davranırdı.

D. Misafirini rahat ettirmeye çalışırdı.

3. Hz. Peygamberin güzel ahlakını öğrenmek isteyen Ayşe aşağıdaki kaynaklardan hangisine başvurursa amacına ulaşamaz?

A. Seyahatnameler

B. Hadis kitapları

C. Kur'an-ı Kerim

D. Siyer kitapları

Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberlik öncesinde Mekke halkı arasında en dürüst ve en güvenilir kişi olarak bilinirdi. Nitekim Mekkeliler ona **"el-Emin"** diye hitap ederlerdi.

4. Peygamberlerin ortak sıfatlarından olan emin ve güvenilir olmak aşağıdaki kavramların hangisiyle ifade edilir?

A. Emanet B. Fetanet

C. İsmet D. Sıdk

Adalet, hak sahibinin hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın hakkını alabilmesidir.

5. Aşağıdaki ifadelerden hangisi adalet anlayışına uygun değildir?

A. Adalet, hukukun herkese eşit biçimde uygulanmasıdır.

B. Adalet, bireyin emeğinin karşılığını almasıdır.

C. Adalet zulmün engellenmesidir.

D. Adalet, ekonomik olarak insanların eşitliği anlamına gelir.

Peygamberimiz (a.s.), İslam'ı tebliğ etmeye çalışırken Mekkeli putperestlerin baskı ve eziyetlerine sabretmiştir. Fakat inandığı, doğru bildiği yoldan asla geri dönmemiştir. Bu süreçte İslam'ı tebliğ amacıyla gittiği Taif'te sözlü ve fiili saldırılara uğramış ve bu durumu sabırla karşılamıştır. Üstelik bu insanların iman etmeleri için dua etmiştir.

6. Paragrafta Peygamberimizin aşağıdaki özelliklerinden hangisine işaret <u>edilmemiştir?</u>

A. Tebliğ görevine yerine getirme isteği

B. Sabırlı ve kararlı olması

C. Şefkat ve merhametli olması

D. Tevazu sahibi olması

7. Sabır hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru <u>değildir?</u>

A. Bela ve musibetler karşısında kadere rıza gösterip isyankâr davranmamak.

B. İbadetlerde ve iyiliklerde sebat göstermek.

C. Zorluk ve sıkıntılara karşı mücadele etmeyerek pasif kalmak

D. Din ve vatan düşmanlarına karşı dirençle mücadele etmek

....

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed, insanlara ve diğer canlılara karşı çok merhametli ve şefkatliydi. Akrabalarını ve komşularını ziyaret eder, onlara şefkat gösterir; yetimi, düşkünü ve mazlumu gözetirdi. O, Müslümanlara şefkat kanatlarını açar, onların üzüntü ve sevinçlerini paylaşırdı.

8. Paragrafa bir başlık koymak istersek aşağıdakilerden hangisi en uygun başlık olabilir?

A. Hz. Peygamberin Sabrı ve Hoşgörüsü

B. Merhamet Peygamberi

C. Hz. Peygamberin Tevazu Sahibi Olması

D. Hz. Peygamber ve Hakkaniyet

Hz. Peygamber (s.a.v.), başkalarının sırtından geçinmeyi hoş görmemiştir. Kendisi de ticaret yaparak elinin emeği ile geçinmiş ve "Hiç kimse kendi elinin emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir." buyurmuştur. *(Buhari, Büyu, 15.)*

9. Hadise aşağıdakilerden hangisi <u>en hayırlı lokmayı</u> elde etmenin yolu olarak kabul edilmektedir?

A. Alın teri	B. Rüşvet
C. Şans oyunları	D. Dilenmek

10. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin çocuklara karşı tutumunu doğru <u>yansıtmaz?</u>

A. Peygamberimiz torunlarını çok sever ve onlarla vakit geçirirdi.

B. Peygamberimiz dönemin geleneklerine uyarak kız çocuklarına değer vermezdi.

C. Peygamberimiz çocuklara değer verir ve onlarla oyun oynardı.

D. Kız çocuklarına ilk defa Peygamberimiz tarafından miras hakkı tanınmıştır.

DERS-3

EN GÜZEL DUYGU

SEVGİ

"Kişi sevdiği ile beraberdir."
Hz. Muhammed (s.a.v.)

Allah Resulü bir Medine sabahında yine ashabıyla oturuyor, onlara anlatıyor, öğretiyor, insanları dinliyor ve soruları cevaplıyordu. Bir ara durdu ve "Şimdi yanınıza cennetlik bir adam geliyor!" dedi, sahabiler, ensardan bir zatın geldiğini gördüler. Sakalından, aldığı abdestin suyu damlayan, terliklerini eline almış bir sahabi idi bu. Başka bir gün, ashabı ile otururken Hz. Peygamber (sav) yine aynı şeyi söyledi: "Şimdi yanınıza cennetlik bir adam geliyor!" Gelen, yine aynı şahıstı. Üçüncü gün de aynı olay tekrar etti. Hz. Peygamber o günkü sohbetini bitirip meclisten ayrılınca sahabiler de dağılmaya başladı.

Genç sahabilerden Abdullah b. Amr, Hz. Peygamber'in cennetlik olduğunu söylediği zatın peşine düştü. Onu cennetlik yapan şeyi öğrenmek istiyordu. Fakat soruyu doğrudan, bu şekilde de soramazdı. Aklına bir çare geldi. Gidip o zata, "Babamla tartıştık. Üç gün eve gitmeyeceğime yemin ettim. Eğer uygun görürsen bu süre geçene kadar seninle kalabilir miyim?" dedi. Cennetlik sahabi, Abdullah'ın bu teklifini kabul etti. Üçüncü gün sonunda Abdullah, bu süre boyunca o Medineli Müslüman'ın gece namazına kalktığını görmediğini, sabah namazına kadar uyuduğunu, sadece yatağında sağa sola dönerken Allah'ı zikrettiğini ve tekbir getirdiğini fark etti. O günleri anlatırken de şöyle dedi:

"Gerçi konuşmaları esnasında sadece güzel şeyler söylediğini işittim. Üç gece geçince yaptığı ibadetleri neredeyse küçümseyecektim. Bunun üzerine ona dedim ki: "Aslında ben babamla tartışmadım. Ancak Hz. Peygamber üç kere, "cennetlik bir adam geliyor" dedi, üçünde de sen çıktın geldin. Ben de senin yanında kalıp ne yaptığını görmek ve aynısını yapmak istedim. Ancak görüyorum ki sen çok da fazla bir şey yapmıyorsun. Seni, Hz. Peygamber'in söylediği bu dereceye ulaştıran nedir?"

"Sadece gördüklerin." dedi ensarlı adam sakince. Bu cevap üzerine yanından ayrıldım. Fakat çok uzaklaşmadan beni geri çağırdı ve şöyle dedi: 'Ancak bir şey daha var. Ben kalbimde hiçbir Müslüman'a karşı kin, nefret ve samimiyetsizlik bulundurmam ve Allah'ın kendisine ihsanda bulundukları ndan dolayı hiç kimseye haset etmem."

Bunun üzerine Abdullah b. Amr şöyle dedi:

"İşte seni yücelten bu! Bizim yapamadığımız da bu!"[1]

Sevgi, Yüce Yaratıcının rahmet denizinden varlıklara yansıttığı eşsiz bir duygudur. Güzelliğin ve sevginin kaynağı olan Rabbimiz, kâinatı sevgi üzerine yaratmış, insanlara da sevgi duygusunu en büyük güç ve kudret olarak vermiştir. Yavrusunu korumak için kendini feda eden anaların merhameti ve vahşi hayvanların yavrularına olan olağanüstü yakınlıkları, Allah'ın yarattıklarına verdiği sevgi duygusunun farklı yansımalarıdır.

Müslüman, insanları, bitkileri ve hayvanları kısaca tüm varlıkları sever. Bütün bunları yaratan ve her türlü güzelliğin ve sevginin kaynağı olan Allah (c.c.) ise sevgiye en layık olan ve en çok sevilmesi gerekendir. Nitekim bu hususta Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"…Müminler, Allah'ı her şeyden daha fazla severler…"**[2]

Hz. Muhammed (s.a.v.)'i sevmek her Müslümanın görevidir. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamberimiz insanların acılarını, sıkıntılarını içinde hisseder ve üzülmelerine dayanamazdı. Çünkü o, müminlere karşı çok şefkatli ve merhametliydi. Bu nedenle ümmetine çok düşkün olan Peygamberimizi herkesten ve hatta canımızdan çok sevmeliyiz. Bu hususta Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurur: **"Sizden biriniz beni anne ve babasından, çoluk-çocuğundan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe tam anlamıyla iman etmiş olamaz."**[3]

Enes (r.a.) anlatıyor:

Adamın biri Peygamber Efendimize:

- Ya Resulallah! Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu.

Efendimiz (s.a.v.):

- **Sen kıyamete ne hazırladın?** buyurdu.

Adam:

- Ya Resulallah! Çok fazla orucum, namazım ve sadakam yok. Fakat ben Allah'ı ve Resulünü çok seviyorum. dedi. Efendimiz (s.a.v.):

- **Sen sevdiğin kimselerle berabersin,** buyurdu.

Bunun üzerine biz Efendimizin bu sözüne o kadar sevindik ki o güne kadar hiçbir şeye böyle sevinmemiştik.[4]

Hz. Peygamberi sevmek, ona uymak ve onun ahlakını, sözlerini, insanlarla olan ilişkilerini örnek alıp uygulamakla olur. Hz. Peygambere uymak, aynı zamanda Allah (c.c.) sevgisinin en önemli belirtisidir. Zira Hz. Peygamberi sevmeden Allah'a kulluk yapılamaz. Peygamberimize olan sevgimizi göstermenin bir yolu da ona salavat getirmektir. Çünkü salâvat, Efendimize sevgi ve bağlılığımızı göstermek için Allah'a yaptığımız bir duadır.

Tüm varlıkların yaratıcısı Yüce Allah'tır. Bu nedenle tüm yaratılmışlar sevgiye layıktır. Yunus Emre'nin "*Yaratılanı severim Yaratandan ötürü.*" sözü her şeyin yaratıcısı olan Allah'a sevgimizi de ifade eder. Müminler tüm canlılara karşı sevgi ve şefkat beslerler. Ancak müminler sevgi ve düşmanlıkta Allah'ın rızasını ölçü alırlar. Onların sevgisi de kini de Allah içindir. Onlar, kendilerine düşmanlık besleyenlerin de iman etmeleri için gayret ve dua ederler. Müslüman olmak tüm Müslümanları kardeş bilmeyi ve onları sevmeyi gerektirir. Zira sevgiden mahrum olmak bir Müslüman için büyük bir kayıptır. Nitekim Peygamber Efendimiz **"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız"**[5] buyurarak sevgisiz cennete girilemeyeceğini vurgulamıştır.

İman sahiplerinin en büyük özelliği, gönül pencereleri açık ve sevgi dolu olmalarıdır. Onlar yumuşak kalplidir hep iyilik ve güzellik peşinde koşarlar. Allah'ın yarattığı her şeyi severler. Kimseye şahsî çıkarları için kin tutmazlar, kendilerine yapılan kötülüklere karşı affedici ve hoşgörülü olurlar. Sevdiklerine ve nefret ettiklerine karşı ölçülü olurlar. Müminlerin bu husustaki ölçülerini Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle açıklar: **"Dostunu severken ölçülü sev, günün birinde düşmanın olabilir. Düşmanına öfkelendiğinde de ölçüyü kaçırma, günün birinde dostun olabilir."**[6]

1 Hadislerle İslam, Heyet- 3/571.
2 Bakara suresi, 165. ayet.
3 Buhari, İman, 8.
4 Buhari, Edeb, 96; Ahkam, 10; Müslim, Birr, 161, 162, 163.
5 Müslim, İman, 93; Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyame, 56.
6 Tirmizi, Birr, 60.

Allah'ın ve Resulünün sevgisinden mahrum kalan kalpler başka sevgilerle dolar. Böyle bir kalbe sahip olan insan mal, mülk, makam ve şöhret gibi dünya nimetlerinin peşinde koşarak Allah'a karşı olan kulluğunu unutur ve maddi şeylerin kulu-kölesi olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle ifade edilir: **"İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah'ın dışında bazılarını Allah'a eş tutarlar da onları Allah'ı seviyor gibi severler..."**[7] Kalbini dünyevi sevgilere esir eden böyle insanların gönülleri kararır, onlar nefislerinin ve şeytanın kölesi olurlar ki böylece dünyadaki sınavlarını kaybederler.

Dünya hayatına ve dünyevi nimetlere karşı sevgi duymak ve ilgi göstermek insan fıtratından gelen tabii bir durumdur. İnsan hayatının devamı için bu gereklidir. Bir ayette bu durum şöyle ifade edilir: **"İnsanlara, kadınlar, oğullar, yükler le altın ve gümüş yığınları, cins atlar, davarlar, ekinler gibi zevklerin sevgisi çekici kılınmıştır. İşte bunlar dünya hayatının geçici menfaatleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın yanındadır."**[8] Buna göre insanın, mal ve servete aşırı düşkün olması doğru değildir. Çünkü insan, mal ve servete karşı aşırı sevgi besler, cimrilik yapar ve elindekileri başkalarıyla paylaşmazsa nefsine yenik düşmüş olur. Böyle bir insanın sebep olduğu zararı Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde şöyle belirtmiştir: **"Mala ve mevkiye düşkün bir adamın dinine verdiği zarar bir koyun sürüsünün içine salıverilmiş iki aç kurdun verdiği zarardan daha büyüktür."**[9]

İslam'ın özü sevgi ve merhamete dayanır. Bu sevginin temeli Allah sevgisidir. Allah'ı seven kimse onun yarattığı her şeyi sever, onlara zarar vermez. Allah sevgisi, bir Müslümanı insanları sevmeye, hayvanlara şefkatle davranmaya, çevreye karşı merhametli olmaya yöneltir. Kalbinde sevgiyi, merhameti ve şefkati taşıyan insan huzur ve mutluluğa kavuşmuş kimsedir. Böyle kimseler hem insanların gönlüne girer, sevgisini kazanır hem de Allah'ın rızasını elde eder.

DUAMIZ

Allahım! Seni sevmeyi, seni sevenleri sevmeyi
ve senin seveceğin işleri yapmayı bizlere nasip eyle.
Kalbimizde sevgi nimetini eksik etme Allahım.

7 Bakara suresi, 165. ayet.
8 Âl-i İmran suresi, 14. ayet.
9 Tirmizi, Zühd, 43.

DERS-3: EN GÜZEL DUYGU: SEVGİ

"De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." *(Âl-i İmran suresi, 31. ayet.)*

1. Ayete göre Allah'ın sevgisini kazanmanın yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A. İbadetlere önem vermek

B. İnsanlara yardım etmek

C. Hz. Muhammed'e itaat etmek

D. İlim öğrenmek

"Sevdiğini ölçülü sev, belki bir gün o kişi nefret ettiğin biri olur. Nefretinde de ölçülü ol, belki nefret ettiğin kişi bir gün sevdiğin biri olur." *(Tirmizi, Birr, 60.)*

2. Hadis-i şerifte tavsiye edilen güzel ahlak ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Tevazu B. İtidal

C. Adalet D. Şükür

Sevgi, Yüce Yaratıcının rahmet denizinden varlıklara yansıttığı eşsiz bir duygudur. Güzelliğin ve sevginin kaynağı olan Rabbimiz, kâinatı sevgi üzerine yaratmış, insanlara da sevgi duygusunu en büyük güç ve kudret olarak vermiştir. Yavrusunu korumak için kendini feda eden anaların merhameti ve vahşi hayvanların yavrularına olan olağanüstü yakınlıkları, sevginin farklı yansımalarıdır.

3. Paragrafta aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A. Sevginin doğuştan geldiğine

B. Sevginin kaynağına

C. Sevginin tüm varlıkları kuşattığına

D. Sevginin insan ve toplum hayatına kazandırdıklarına

Adamın biri Peygamber Efendimize, "Ya Resulallah! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Efendimiz (s.a.v.), "Sen kıyamete ne hazırladın?" buyurdu. Adam, "Çok fazla orucum, namazım ve sadakam yok. Fakat ben Allah'ı ve Resulünü çok seviyorum." dedi. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v) şöyle cevap verdi: ….. *(Buhari, Edeb, 96.)*

4. Hadiste boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Allah tüm yarattıklarına merhamet edendir.

B. İnsan sevdiği kimselerle beraberdir.

C. Allah temizlenen kullarını sever.

D. Müminler birbiriyle kardeştir.

5. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru <u>değildir?</u>

A. Hz. Peygamberi sevmek, ona uymak ve onun ahlakını örnek almaktır.

B. Hz. Peygambere uymak, Allah sevgisinin en önemli belirtisidir.

C. Hz. Peygamberi sevmeden Allah'a kulluk yapılamaz.

D. Hz. Peygamberi sevmemek Müslüman için olumsuz bir durum değildir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Yunus Emre'nin "*Yaratılanı severim Yaratandan ötürü.*" sözünde ifade edilen anlayışa uygun <u>değildir?</u>

A. Tüm canlılara karşı sevgi ve şefkat göstermek

B. Müslüman olmayanlara düşmanlık beslemek

C. Çevreye sahip çıkıp onu korumak

D. Gayrimüslimlere hoşgörüyle yaklaşmak

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız" *(Müslim, İman, 93)*

7. Hadise göre iman etmiş sayılmanın ön şartı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Sevgi B. Merhamet

C. Adalet D. Sabır

"Mala ve mevkiye düşkün bir adamın dinine verdiği zarar bir koyun sürüsünün içine salıverilmiş iki aç kurdun verdiği zarardan daha büyüktür." *(Tirmizi, Zühd, 43.)*

8. Aşağıdakilerden hangisi hadiste eleştirilen tutum ve davranışlardan biri <u>değildir?</u>

A. Aşırı hırs B. Açgözlülük

C. Şükürsüzlük D. Çalışmak

"İnsanlara, kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, cins atlar, davarlar, ekinler gibi zevklerin sevgisi çekici kılınmıştır. İşte bunlar dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın yanındadır." *(Âl-i İmran suresi, 14. ayet.)*

9. Ayetten aşağıdaki sonuçlardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Mal ve evlat sevgisi yaratılıştan gelen bir duygudur.

B. İnsan kendisine verilen nimetleri çoğu zaman unutur.

C. Dünya nimetleri dünya ile sınırlıdır.

D. Allah insana birçok nimet vermiştir.

"İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, Allah'ın dışında bazılarını Allah'a eş tutarlar da onları Allah'ı seviyor gibi severler..." *(Bakara suresi,165. ayet)*

10. Ayete göre Allah'tan başka varlıkları Allah'ı seviyor gibi sevmek aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilmiştir?

A. Gaflet B. Münafıklık

C. Şirk D. Fasıklık

DERS-4

ÖZÜ VE SÖZÜ BİR OLMAK:

DOĞRULUK

İnsana sadakat yaraşır, görse de ikrah
Doğruların yardımcısıdır Hazret-i Allah

Bir zamanlar, Uzak Doğu'da, artık yaşlandığını ve yerine geçecek birini seçmesi gerektiğini düşünen bir imparator varmış. Yardımcılarından ya da çocuklarından birini seçmek yerine; kendi yerine geçecek kişiyi değişik bir yolla seçmeye karar vermiş.

Bir gün, ülkesindeki tüm gençleri çağırmış ve:

- Artık tahttan inip yeni bir imparator seçme vakti geldi. Sizlerden birini seçmeye karar verdim, demiş.

Gençler şaşırmışlar, ancak o, konuşmasını şöyle sürdürmüş,

- Bugün hepinize birer tohum vereceğim. Evlerinize gidip onu ekmenizi, sulayıp büyütmenizi istiyorum. Tam bir yıl sonra büyüttüğünüz o tohumla buraya geleceksiniz. Sizi, yetiştirdiğiniz o tohuma göre değerlendirip, birinizi imparator seçeceğim.

Saraya çağrılan gençlerin arasında Ling adında biri de varmış. O da diğerleri gibi tohumunu almış, evine gidip heyecanla olayı annesine anlatmış. Annesi bir saksı ve biraz toprak bulup, onun tohumu ekmesine yardım etmiş. Ancak Ling'in tohumu bir türlü büyümemiş.

Sonunda bir yıl geçmiş ve gençlerin yetiştirdikleri bitkileri imparatorun huzuruna götürecekleri gün gelip çatmış. Ling, annesine boş saksıyı götüremeyeceğini söyleyince, annesi ona cesaret verip; saksısını götürüp dürüst bir şekilde olanları imparatora anlatmasını istemiş. Ling, pek istemese de annesinin sözünü tutmuş ve boş saksıyla saraya gitmiş.

Saraya varınca arkadaşlarının yetiştirdiği bitkilerin güzellikleri karşısında şaşırmış. Sonra imparator gelmiş ve tüm gençleri selamlamış. Ling, arkalarda bir yerlere saklanmaya çalışıyormuş. Bu arada imparator da:

- Ne büyük ve ne güzel bitkiler, çiçekler ve ağaçlar yetiştirmişsiniz. Bugün biriniz imparator olacak, demiş.

Aniden arkada elinde boş saksısıyla Ling'i fark etmiş. Hemen muhafızlarına onu öne getirmelerini emretmiş. Ling öne geldiğinde imparator adını sormuş. O da, "Adım Ling efendim." demiş. Diğer gençler gülüşüp onunla alay etmeye başlamışlar.

İmparator onları susturmuş, Ling'e ve elindeki saksıya dikkatle bakıp kalabalığa doğru dönmüş;

- Yeni imparatorunuz olan Ling'i selamlayın.

İmparator sözlerine şöyle devam etmiş:

- Bir yıl önce burada herkese bir tohum verdim. Siz ekip, sulayıp bir yıl sonra getirecektiniz. Ama hepinize asla büyüyemeyecek olan kaynamış tohum vermiştim. Ling'in dışında herkes ağaçlar, bitkiler ve çiçekler getirdi; çünkü tohumun büyümediğini fark edince hepiniz onu bir başka tohumla değiştirdiniz. Sadece Ling, içinde benim verdiğim tohum olan boş saksıyı getirme cesaret ve dürüstlüğünü gösterdi. Onun için yeni imparatorunuz o olacak!

Kişiler arasında karşılıklı güveni oluşturan ve toplumun huzur içinde yaşamasını sağlayan en önemli manevî değerlerden birisi doğruluktur. Doğruluk, yalan, hile ve ikiyüzlülükten uzak durmaktır. Allah'a imandan sonra dinimizin en çok önem verdiği değerlerden biridir doğruluk. Zira Yüce Rabbimiz bir ayette şöyle buyurur: **"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol..."**[1] Diğer bir ayeti kerimede ise doğruluk sahiplerini şöyle müjdeler: **"Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince, onların üzerine melekler iner ve derler ki; korkmayın, üzülmeyin, size vaat edilen cennetle sevinin."**[2]

Doğruluk ve dürüstlük kişinin, çevresine güven vermesini sağlayan büyük bir fazilettir. Doğruluğun en güzel örneklerini Peygamberimizin hayatında görürüz. Ona iman etmeyenler bile onun dürüstlüğü karşısında bir şey söyleyememişlerdi. Örneğin, Peygamberimizin davetini duyan komşu ülkelerin devlet başkanları, karşılaştıkları her Mekkeliden onun hakkında bilgi alıyorlardı. Bizans İmparatoru Herakliyus da ticaret için Şam'a gelmiş olan Ebu Süfyan'ı kabul ederek ona Peygamberimizle ilgili sorular yöneltmişti. Bu sorulardan biri de şöyle idi:

- Peygamberlik iddiasında bulunan bu zatın daha önce hiç yalan söylediğini duydunuz mu?

Henüz Müslümanlığı kabul etmemiş olan Ebu Süfyan bu soru karşısında:

- Onun yalan söylediğini hiç duymadık, diye cevap vermiştir.[3]

Doğruluk ve dürüstlük, güzel ahlakın temelidir. Bir Müslüman her işinde özü, sözü ve davranışlarıyla doğru ve dürüst olmalıdır. Her zaman ve şartta doğruluğu tercih etmelidir. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.) bizlere şu uyarıyı yapmaktadır: **"Doğru söylediğinizde tehlikeyle karşılaşacağınızı bilseniz dahi doğruluktan ayrılmayın. Zira kurtuluş ancak doğruluktadır.[4] Size doğruluğu tavsiye ederim. Doğrulukla iyilik bir bütündür. Bu ikisine sahip olanlar cennettedir."**[5]

Sevgili Peygamberimize gelen bir sahabe:

- Ya Resulallah! Bana İslam'ı öyle tanıt ki onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç duymayayım, demişti.

Bunun üzerine Fahr-i Kâinat Efendimiz şöyle buyurdu:

- Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol.[6]

Müslümanın konuşması zikir, susması ise tefekkürdür. Bu nedenle bir Müslüman doğru sözden hiçbir zaman ayrılmamalıdır. Zira doğru sözlü olmak Müslümanların en önemli özelliğidir. Nitekim Peygamber Efendimiz bu hususta şöyle buyurur: **"Doğruluk insanı iyiliğe götürür. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyledikçe, Allah katında doğru kimse diye yazılır..."**[7]

Doğruluk, Müslümanın en önemli şiarıdır; yalancılık ise bir Müslümanın asla sahip olması gereken çirkin bir huydur. Yalancı bir insan hem Allah'ın rızasını hem de insanların sevgisini kaybeder. Zira "...**Yalancılık, kişiyi kötülüğe götürür, kötülük de cehenneme iletir. Kişi yalan söyledikçe Allah katında yalancı diye yazılır."**[8] Yalancılık insanın diğer insanlarla olan ilişkilerini zedeler. Ağaç kurdu nasıl bir ağacı içten içe kemirirse yalancılık da insanlar arasındaki güven ve sadakati tüketir, yok eder. Bunun için öncelikle anne ve babalar yalan konuşmayarak çocuklarına güzel örnek olmalıdır. Bu hususta azami dikkat gös-

1 Hud suresi, 112. ayet.
2 Fussilet suresi, 30. ayet.
3 Buhari, Bedü'l-Vahy, 1
4 Seçme Hadisler, s. 39.
5 İbn Mace, Dua, 5.
6 Müslim, İman, 13.
7 Buhari, Edeb, 69.
8 Buhari, Edeb, 69.

termelidir. Örneğin telefona cevap vermeye giden çocuğuna, "Beni şu kimse ararsa evde olmadığımı söylersin." diyen bir aile büyüğü dolaylı yönden çocuğuna yalan söylemeyi öğretmektedir. Çocuklarının isteklerine makul bir çözüm bulmayıp işin kolayına kaçarak yalan söylemek de onları yalancılığa alıştırır. Bu yüzden Peygamberimiz (s.a.v.) çocukları oyalamak ve yatıştırmak için bile olsa yalan söylenmesine karşı çıkmıştır.

Kadının biri bir gün Peygamberimizin yanında çocuğunu,

-Yavrum, gel sana bir şey vereceğim, diyerek çağırmıştı.

Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) kadına:

- **Ona ne vereceksin?** diye sordu.

Kadın da:

- Hurma vereceğim, dedi.

Peygamberimiz (s.a.v.) ise şöyle buyurdu:

- **Eğer bir şey vermeyerek çocuğu aldatmış olsaydın sana bir yalan günahı yazılırdı.**[9]

Mevlana'nın "Ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol." sözü bize önemli bir ahlak ilkesini hatırlatır: Özde ve sözde doğru olmak. Buna göre bir Müslümanın özü ve sözü bir olmalıdır. Yani Müslüman düşündüğü gibi konuşmalı ve konuştuğu gibi de yaşamalıdır. Bazen hayatımızda bir takım kimselerin "Sen benim sözlerime ve yaptıklarıma bakma, benim kalbim doğrudur." gibi sözler söylediklerini işitiriz. Bu tür yaklaşımlar doğru değildir. Çünkü sirke dolu bir kaptan, dışarıya bal sızmaz. Aynı şekilde bir atık su borusundan, dışarıya temiz suyun gelmesi de mümkün değildir. Kalbinde iman ve güzel ahlak nimetlerine yer vermeyen kişilerin de güzel söz söylemeleri ve iyi davranışlar sergilemeleri mümkün değildir. Peygamberimiz de bu hususa vurgu yaparak şöyle buyurur: **"Kişinin kalbi doğru olmadıkça imanı da doğru olmaz. Dili doğruları söylemedikçe kalbi de doğru olmaz ..."**[10]

Sözlerimizde doğru olduğumuz gibi davranışlarımızda da dürüst olmalıyız. Bunun için her işimizi ihlâsla, Allah'ın bizi gördüğü bilinciyle yapmalı, her türlü hile ve aldatmadan uzak durmalıyız. Çünkü hile ve aldatma hayatımızdaki bereketi ortadan kaldırır, kardeşliğimizi zedeler. Bu yüzden Peygamberimiz (s.a.v.) **"Bizi aldatan bizden değildir."**[11] buyurarak yalan konuşmanın ve hile yapmanın Müslümanlara yakışmadığını belirtmiştir.

Sonuçta her yönüyle doğru olmak, insani, İslamî ve ahlaki bir fazilettir. Yalancılık, hile ve aldatma da Müslümana yakışmayan bir durumdur. Bu yüzden yalanın her türlüsünden kaçınmalıyız.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizleri sözümüzde, özümüzde ve işimizde doğruluktan ayırma. Şeytanın vesvesesine kapılarak yalan söylemekten ve hile yapmaktan bizleri muhafaza eyle.

9 Ebu Davud, Edeb, 88.

10 et-Terğib ve't-Terhib, C 2, s. 597.

11 Müslim, İman, 43.

“Rabbimiz Allah’tır deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince, onların üzerine melekler iner ve derler ki; korkmayın, üzülmeyin, size vaat edilen cennetle sevinin.”

Fussilet suresi, 30. ayet.

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

DERS-4: ÖZÜ SÖZÜ BİR OLMAK: DOĞRULUK

"İnsana sadakat yaraşır, görse de ikrah
Doğruların yardımcısıdır Hazret-i Allah"
Ziya Paşa

1. Dizelerden kesin olarak çıkarılabilecek yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Allah sadece dürüst insanlara yardım eder.
B. Zor durumda yalan söylenebilir.
C. İnsan her zaman dürüst olmalıdır.
D. Dürüst insanlar başarılı olur.

2. Aşağıdakilerden hangisi bir insanı <u>dürüst</u> olarak nitelendirebilmek için öncelikle aranan özelliklerden biri <u>değildir?</u>

A. Sözünde durmak
B. Adaletli olmak
C. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek
D. Doğru sözlü olmak

"Ey Rabbimiz! Bizleri sözümüzde, özümüzde ve işimizde doğruluktan ayırma.
Şeytanın vesvesesine kapılarak yalan söylemekten ve hile yapmaktan bizleri muhafaza eyle."

3. Semih yukarıdaki duayı aşağıdaki konu başlıklarından hangisini okuduktan sonra yapmış olabilir?

A. İlim Öğrenmek
B. Çalışmak ve Yardımlaşmak
C. Arkadaşlık ve Dostluk
D. Doğruluk ve Dürüstlük

4. Peygamberimizin peygamberlikten önce en çok dikkat çeken özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A. Cömert ve eli açık olması
B. Güçlü ve cesaretli olması
C. Dürüst ve güvenilir olması
D. Sabırlı ve fedakâr olması

Remzi: "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol…" *(Hud suresi, 112. ayet.)*

Elif: "Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince, onların üzerine melekler iner ve derler ki; korkmayın, üzülmeyin, size vaat edilen cennetle sevinin." *(Fussilet suresi, 30. ayet.)*

Talha: "Gerçekten insan için ancak kendi çalışmasının karşılığı vardır." *(Necm suresi, 39. ayet.)*

Hümeyra: "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol" *(Müslim, İman, 13.)*

5. Kendilerinden doğruluk ilgili ayet veya hadislerden örnek vermeleri istenen öğrencilerden hangisinin verdiği örnek <u>yanlıştır?</u>

A. Talha B. Elif
C. Remzi D. Hümeyra

Bizans İmparatoru Herakliyus ticaret için Şam'a gelmiş olan Ebu Süfyan'ı kabul ederek ona Peygamberimizle ilgili sorular yöneltmişti. O sorulardan biri de şöyle idi:

- Peygamberlik iddiasında bulunan bu zatın daha önce hiç yalan söylediğini duydunuz mu?

Henüz Müslümanlığı kabul etmemiş olan Ebu Süfyan bu soru karşısında:

- Onun yalan söylediğini hiç duymadık, diye cevap vermiştir. *(Buhari, Bedü'l-Vahy, 1.)*

6. Yukarıdaki metni okuyan bir kimse Peygamberimizin güzel ahlak özelliklerinden hangisini öğrenmiş olur?

A. Kararlılık
B. Doğruluk
C. Hoşgörü
D. Vefa

Doğruluk ve dürüstlük, güzel ahlakın temelidir. Bir Müslüman hayatı boyunca her işinde özü, sözü ve davranışlarıyla doğru ve dürüst olmalıdır. Her zaman ve şartta doğruluğu tercih etmelidir.

7. Aşağıdaki hadislerden hangisi verdiği mesaj itibariyle yukarıdaki metinle benzer niteliktedir?

A. "Size doğruluğu tavsiye ederim. Doğrulukla iyilik bir bütündür. Bu ikisine sahip olanlar cennettedir." *(İbn Mace, Dua, 5.)*

B. "Eğer bir şey vermeyerek çocuğu aldatmış olaydın sana bir yalan günahı yazılırdı." *(Ebu Davud, Edeb, 88.)*

C. "Doğruluk insanı iyiliğe götürür. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyledikçe, Allah katında doğru diye yazılır..." *(Buhari, Edeb, 69.)*

D. "Tehlikeyi doğrulukta görseniz dahi doğruluktan ayrılmayın. Zira kurtuluş ancak doğruluktadır." *(Müslim, Birr, 105.)*

Allah'a imandan sonra dinimizin en çok önem verdiği değerlerden biri doğruluk ve dürüstlüktür. Bu nedenle Sevgili Peygamberimize gelen bir sahabe:

- Ya Resulallah! Bana İslam'ı öyle tanıt ki onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç duymayayım, diye sorduğunda Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

- Allah'a inandım de, sonra da ... *(Müslim, İman, 13.)*

8. Yukarıdaki hadiste boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. dosdoğru ol.
B. sabırlı ol.
C. cesaretli ol.
D. yardımsever ol.

Yalan söylemek, insanlar arasındaki ilişkileri ağaç kurdunun ağacı içten içe kemirdiği gibi bitirip tüketir.

9. Yukarıdaki sözden aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Yalan, insanın diğer insanlarla olan ilişkilerini zedeler.

B. Yalan, toplumun huzur içinde yaşamasını engeller.

C. Yalan, toplumsal hayatın devamı için gereklidir.

D. Yalan, insanların birbirine güvenini azaltır.

10. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğruluk kavramıyla <u>çelişmez?</u>

A. Baba: Oğlum! Ben salondayım. Ev sahibi ararsa evde olmadığımı söylersin.

B. Borçlu: Alacaklı gelirse bankaya kadar gitti dersin.

C. Sağlıklı öğrenci: Hasta olduğum için okula gelmedim.

D. Doktor: Evladım! Eğer sana iğne yapmazsak iyileşemezsin.

DERS-5

ALLAH'A KARŞI SORUMLULUK BİLİNCİ

TAKVA

"Hikmetin başı Allah korkusudur."
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Acluni, Keşfu'l-hafa, C 1, s. 422.

Hz. Ömer (r.a.), bir gün Ubey bin Kâ'b'a,

- Takva nedir? diye sordu.

O da:

-Sen hiç dikenli yolda yürüdün mü? dedi.

Hz. Ömer (r.a.),

-Evet yürüdüm, diye cevap verdi.

Ubey bin Kâ'b (r.a.),

-Nasıl yürürsün orada? diye sorunca Hz. Ömer şu cevabı verdi:

-Paçalarımı sıvar ve ayaklarıma diken batmaması için parmaklarımın ucuna basarak itina ile yürürüm.

Ubey bin Kâ'b (r.a.) bunun üzerine şunları söyledi:

- İşte takva budur. Her davranışında günaha girme endişesi taşıyarak dikkatli hareket etmektir.[1]

Takva, Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmakla gerçekleşen ve dinin temeli olan bir ilkedir. Bu ilkeyi benimseyen insanlar yani takva sahipleri Allah'ın emirlerini tam olarak yerine getirmeye ve yasaklarından da kaçınmaya çalışırlar. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) kendisine tavsiyede bulunmasını isteyen bir sahabeye **"Allah'tan korkmaya, takva sahibi olmaya bak. Çünkü takva her hayrı içinde toplar."**[2] buyurmuştur.

Kalbinde Allah korkusu taşıyanlar adalet ve hakkaniyet duygusuyla hareket ederler. Hiç kimsenin olmadığı yerde bile Allah'ın kendilerini gördüğünü bilirler ve bu bilinçle bile bile suç işleyemezler. **"Allah'a karşı gelmekten sakınanlara şeytandan bir vesvese geldiği zaman Allah'ın uyarılarını hatırlar ve hemen gerçeği görürler."**[3] Haksızlık, zulüm, iftira ve hainlik gibi günahlar işlemek suretiyle Allah'a karşı gelmekten korkarlar. Bir günah işleseler bile hemen nefislerini hesaba çekerler ve tövbe ederler. Rabbimiz de bu hususa işaret ederek bizlere şöyle buyurmaktadır: **"Takva sahipleri bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki!**

1 Muhammed Ali Sabuni, Muhtasaru Tefsir-i İbn Kesir, C 1, s. 28.

2 Taberani, Camiu's-Sağır, C 2, s. 156.

3 Araf suresi, 201. ayet.

Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler."[4]

Allah korkusu bizlere, dünyaya imtihan için geldiğimizi ve bir gün ahirette hesaba çekileceğimizi hatırlatır. Böylece Allah'ın gazabına sebep olacak davranışlardan kaçınmamıza yardımcı olur. Peygamberimiz bu hususa vurgu yaparak şöyle buyurmaktadır: **"İki göz vardır ki (cehennem) ateşi onlara dokunmaz. Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet tutarak geceleyen göz."**[5]

Allah korkusu, insanı küçük menfaatlerin esiri yapmaktan kurtarır ve onu özgürleştirir. Yalnızca Allah'tan korkulacağının idrakinde olan kişiler yapılan haksızlıklar karşısında sessiz kalmaz, aleyhlerine bile olsa hakkı söylerler. Bu duygu bir yandan ahiret için bir kazanç oluştururken bir yandan da kardeşlik duygularını geliştirir. Toplumu bencillikten ve nemelazımcılıktan korur. Nitekim Rabbimiz bu hususta şöyle buyurmaktadır: "**Şayet inanıyorsanız düşmandan, yaratılmışlardan değil bana karşı gelmekten korkun!**"[6] Ünlü şairimiz Mehmet Akif Ersoy da kalplere yerleşen Allah korkusunun üstün niteliklerini dizelerinde şöyle dile getirmektedir:

Ne irfandır veren ahlaka yükseklik, ne vicdandır;
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havf-i Yezdân'ın[7]
Ne irfanın kalır tesiri katiyen, ne vicdanın.

Takva ehli olan müminler Allah'ı sever ve onun hoşnut olmayacağı söz ve davranışlardan uzak dururlar. Allah'a karşı gelerek onun sevgisini kaybetmekten korkarlar. Bu duyguyu Peygamberimizin hayatının tümünde görürüz. O, şuurlu bir korkuyla Rabbinden sürekli af dilemiş ve **"Sizin Allah'ı en iyi bileniniz ve ondan en çok korkanınız benim."**[8] buyurmuştur. Peygamberlerden sonra Allah'tan en çok korkanlar âlimlerdir. Nitekim Rabbimiz bir ayeti kerimede **"…Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan gereğince korkarlar…"**[9] buyurarak âlimlerin hissettiği Allah korkusunun daha derin bir boyutta olduğuna işaret etmiştir.

Allah'tan korkmak ancak onun rahmetinden ümit kesmemekle tam bir anlam kazanır. Nitekim Rabbimiz **"…Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin…"**[10] buyurarak tevekkül ile onun merhametinden ümit kesmememizi istemektedir. Aslında korku ve ümit, dengeli bir şekilde kullanıldığında davranışlarımızı güzel bir şekilde kontrol eder. Örneğin sınava girecek bir kişiyi düşünelim. Onun başarısında rol oynayan iki önemli unsur vardır. Bunlar ümit ve biraz da korkudur. Sınavı kaybetme korkusu ve kazanma ümidi onun başarısını arttıracak, ancak hiç bir şey yapmadan büyük beklenti içinde olma veya aşırı kaybetme korkusu onun başarısını azaltacaktır. İşte dünyadaki bizim başarılarımızı ölçen küçük imtihanlarda olduğu gibi ahiretteki büyük imtihanımızda da bizi başarılı kılacak olan unsurlar, kaybetme korkusu ve kazanma ümididir. Nitekim Rabbimiz müminlerin bu durumunu **"Onlar, korkarak ve ümit ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar…"**[11] ayetiyle bildirmektedir. Bizler de her gece yatsıdan sonra kıldığımız Vitr namazında Kunut dualarını okuyarak Rabbimize şöyle dua ederiz:

"**Allahım! Senden bize yardım etmeni, günahlarımızı bağışlamanı ve bize doğru yolu göstermeni dileriz. Sana inanır ve sana tövbe ederiz. Sana güveniriz. Bize verdiğin bütün nimetleri bilerek seni hayırla anar ve överiz. Sana şükrederiz. Hiçbir nimetini inkâr etmez ve onları başkasından bilmeyiz. Nimetlerini inkâr eden ve sana isyan edenlerden uzağız.**

Allahım! Yalnız sana ibadet ederiz. Namazı yalnız senin için kılarız, ancak sana secde ederiz. Yalnız sana koşar ve senin hoşnutluğunu kazanmak için çalışırız. Rahmetinin devamını ve çoğalmasını dileriz. Azabından korkarız, Şüphesiz senin azabın kâfirlere ve inançsızlara ulaşır."

4 Âl-i İmrân suresi, 135. ayet.
5 Tac, C 4. s. 336.
6 Al-i İmran suresi, 175. ayet.
7 Havf-i Yezdan: Allah korkusu
8 Müslim, Fezail, 127.
9 Fatır suresi, 28. ayet.
10 Zümer suresi, 53. ayet.
11 Secde suresi, 16. ayet.

Bizler ne kadar ibadet edersek edelim kendimize cennetlik gözü ile bakamayız. Bunun yanında hata ve günahlarımızdan dolayı kendimizi cehennemlik zannedip "Allah, bizim gibi bir kulu affetmez." diyerek onun rahmetinden de ümit kesmemeliyiz. Yaptığımız hatalar için Allah'a tövbe edip iyi işler yapmaya gayret etmeliyiz. İşte bizleri hem dünya hem de ahirette başarıya götürecek olan dosdoğru yol budur.

DUAMIZ

Allahım! Bize günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver.
Bizi cennetine ulaştıracak kadar itaat ve sabır nasip eyle...[12]

12 Tirmizi, Daavat, 80.

DERS-5: ALLAH'A KARŞI SORUMLULUK BİLİNCİ: TAKVA

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Hikmetin başı takvadır." *(Acluni, Keşfu'l-Hafa, C 1, s. 422.)*

1. Takva kavramının anlamı hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A. Allah'a karşı gelmekten sakınmak

B. Allah'ı çokça anmak

C. Allah'a yalvarmak

D. Allah'a şükretmek

Hz. Ömer (r.a.), bir gün Ubey bin Kâ'b'a, "Takva nedir?" diye sordu. O da; "Sen hiç dikenli yolda yürüdün mü?" dedi. Hz. Ömer (r.a.), "Evet yürüdüm" diye cevap verdi. Ubey bin Kâ'b (r.a.), "Nasıl yürürsün orada?" diye sorunca Hz. Ömer şu cevabı verdi: "Paçalarımı toplar ve ayaklarıma diken batmaması için parmaklarımın ucuna basarak itina ile yürürüm." Ubey bin Kâ'b (r.a.) bunun üzerine şunları söyledi: "İşte takva budur. Her davranışında günaha girme endişesi taşıyarak dikkatli hareket etmektir." *(Muhammed Ali Sabuni, Muhtasaru Tefsir-i İbn Kesir, C 1, s. 28.)*

2. Yukarıdaki diyaloğa göre aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A. Sahabeler arasında "takva" bilinci ve dini hassasiyet her daim ön plandadır.

B. Takva yolda dikkatli ve kurallara uyarak yürümektir.

C. Günaha girmemek için davranışlarımıza dikkat etmek gerekir.

D. Mümin her tavır ve davranışında helal-haram bilinciyle adım atmalıdır.

I. Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmaktır.

II. Merkezi kalptir. Onun olmadığı kalpten hayır gelmez.

III. Bütün hayırlar ona bağlıdır. O olmadan ne iman ne adalet ne dürüstlük olur.

IV. Allah'a karşı sorumluluklarımızın bilincinde olmaktır.

3. Yukarıda anlatılan hususlar aşağıdaki kavramlardan hangisini tanımlamaktadır?

A. Merhamet B. Sevgi

C. Ahlak D. Takva

Peygamberimiz (s.a.v.) kendisine tavsiyede bulunmasını isteyen bir sahabeye: "Allah'tan korkmaya, takva sahibi olmaya bak. Çünkü takva her hayrı içinde toplar." buyurmuştur. *(Taberani, Camiu's-Sağır, C 2, s. 156)*

4. Aşağıdakilerden hangisi hadisten <u>çıkarılamaz</u>?

A. Müminde öncelikle Allah (c.c.) korkusu olmalıdır.

B. Allah (c.c.) korkusu insanı her türlü iyiliğe yöneltir.

C. Takva, başkalarının hâlini anlamaya çalışmaktır.

D. Tavsiye isteyen kişiye öğüt vermekten kaçınılmamalıdır.

Bilal: Ben Allah'a karşı gelmekten sakınırım.

Hilal: Şeytan insana mutlaka vesvese verir, onu boş bırakmaz.

Zülal: İnsanın gönlüne kötü bir duygu geldiği zaman Allah'ı hatırlayıp kötülükten vaz geçmelidir.

Celal: İnsan az da olsa ibadetlerini sürekli ve düzenli yerine getirmelidir.

5. Yukarıda fikirlerini belirten öğrencilerden hangisinin görüşü "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara şeytandan bir vesvese geldiği zaman onlar Allah'ın uyarılarını hatırlar ve hemen gerçeği görürler." (Araf suresi, 201. ayet.) ayetinin kapsamında <u>değerlendirilemez</u>?

A. Bilal B. Hilal C. Zülal D. Celal

(…) Müminler günahlardan kaçınmada öncelikle Allah'a karşı gelmekten korkarlar.

(…) Kendilerine yakışmayan bir davranışta bulunduklarında derhal tövbe ederler.

(…) Şeytan var olduğu sürece hiçbir insan günahtan kaçınamaz.

(…) İnsan hatasını anlayıp tövbe ettiği sürece takva sahibi olmaktan çıkmaz.

6. Takva sahiplerini ilgilendiren cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda doğru sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde verilmiş olur?

A. DYYD B. DDYD
C. DDDY D. YDDY

"Takva sahipleri bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine yakışmayan davranışta bulunduklarında Allah'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tövbe istiğfar ederler. Zaten günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde, bile bile ısrar etmezler." *(Âl-i İmran suresi, 135. ayet.)*

7. Takva sahiplerinin özelliklerini anlatan ayetten aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Müslümanlar Allah'ı her zaman hatırlamalıdır.
B. Hata yapan kişi hatasını fark ettiği zaman derhal tövbe etmelidir.
C. Müslümanım diyen kişi asla hata ve yanlış yapmaz.
D. Müslüman bir kimse hatasında ısrar etmez.

"Ne irfandır veren ahlaka yükseklik, ne vicdandır;
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havf-i Yezdân'ın
Ne irfanın kalır tesiri katiyen, ne vicdanın."

8. Şiirde M. Akif'in vurgulamak istediği ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Eğitim ve terbiyenin temeli Allah'a karşı sorumluluk duygusudur.
B. İnsanın erdemi takva bilincine bağlıdır.
C. Vicdanın davranışlara etkisi, bilgi sayesinde olur.
D. Farzlar yapılmadıkça gönüllere Allah korkusu yerleşmez.

Vitr namazında okuduğumuz Kunut dualarının ikincisinde Rabbimize şöyle dua ederiz:

"Allah'ım! Yalnız sana ibadet ederiz. Namazı yalnız senin için kılarız, ancak sana secde ederiz. Yalnız sana koşar ve senin hoşnutluğunu kazanmak için çalışırız. <u>Rahmetinin devamını ve çoğalmasını dileriz. Azabından korkarız</u>, Şüphesiz senin azabın kâfirlere ve inançsızlara ulaşır."

9. Okuduğumuz bu duanın özellikle altı çizili kısmın muhtevası aşağıdaki hangi ayet veya hadisle örtüşmektedir?

A. "Şayet inanıyorsanız düşmandan, yaratılmışlardan değil bana karşı gelmekten korkun!" *(Âl-i İmran suresi, 175. ayet.)*
B. "Sizin Allah'ı en iyi bileniniz ve ondan en çok korkanınız benim." *(Müslim, Fezail, 127.)*
C. "İki göz vardır ki (cehennem) ateşi onlara dokunmaz. Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet tutarak geceleyen göz." *(Tac, C 4. s. 336.)*
D. "Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin." *(Âl-i İmran suresi, 8. ayet.)*

"Allah'ım! Bize günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver. Bizi cennetine ulaştıracak kadar itaat ve sabır nasip eyle…" *(Tirmizi, Daavat, 80)*

10. Peygamberimizin yaptığı bu duada Allah'a karşı gelmekten sakınan bir insanın hangi yönüne <u>değinilmemiştir</u>?

A. Korku B. İnfak
C. İtaat D. Sabır

DERS-6

İMANIN MERKEZİ

KALP

Ne mühendis ne müderris ne de hekim isterler.
"Yevme la yenfeu"da kalb-i selim isterler.
Bağdatlı Ruhi

Sahabeden bazıları Peygamberimize gelerek,

- Ey Allah'ın Resulü! İnsanların hangisi daha hayırlıdır? diye sorunca Resul-i Ekrem Efendimiz:

- **Kalbi kirlerden arınmış ve dili çok doğru olan kimsedir,** buyurdu.

Bunun üzerine Ashab:

- Ya Resulallah! Kalbi kirlerden arınmış olmak ne demektir? diye sordu.

Peygamberimiz (s.a.v.):

- Hile, dalavere, zulüm ve hasetten uzak durarak Allah'a karşı gelmekten sakınmaktır, buyurdu.

Ashab:

- Ey Allah'ın Resulü! Böyle bir kalbe sahip olan kişinin izinden kim gider? diye sordu.

Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.):

- Kalbinde ahiret sevgisi olup dünyaya buğzeden kimse.[1] buyurdu.

İnsanın manevi hayatında çok önemli bir yeri olan 'kalp', imanın ve küfrün, sevginin ve nefretin, cesaretin ve korkaklığın, iyiliğin ve kötülüğün, kısaca; bütün duyguların merkezidir. Allah'ı bilmek ve tanımak kalbin işidir.[2] Haset, gazap ve nefret gibi kötü duyguların yanı sıra Allah korkusu, hilm, takva ve imanın da yeri kalptir.[3] Çünkü inanç esaslarını dilimizle söyleyip kalbimizle doğru olduğunu tasdik ettiğimiz sürece iman etmiş oluruz. İmanın nuruyla aydınlanan ve onun güzelliğiyle süslenen kalp huzur bulur. Çünkü **"... Kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."**[4] Rabb'ini çokça zikredenlere Allah (c.c.) imanı sevdirir ve onun kalbini imanla süsler. İnkârı, günahı ve isyanı çirkin gösterir.[5] Peygamberimiz (a.s.) kalbin önemini şöyle açıklar: "**Şunu iyi bilin ki insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalptir."**[6]

İnsanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran kalp değişken bir özelliğe sahiptir. Küfrün ve cehaletin karanlığıyla kararan bir kalp bir anda imanın nuruyla aydınlanabilir. Bu nedenle bir hadis-i şerifte, **"Ey kalpleri değiştiren, evirip**

1 İbn Mace, Zühd, 34; Gazali, İhyau Ulumiddin, C 4, s. 381.

2 Buhari, İman, 13.
3 Müslim, İman, 230; Nesai, Cihad, 8; Tirmizi, Fiten, 26.
4 Râd, suresi, 28. ayet.
5 Hucurât suresi, 7. ayet.
6 Buhari, İman, 39, Büyu, 2; Müslim, Müsakat, 107, 108.

çeviren Allahım! Kalbimi dinin ve sana bağlılık üzerine sabit kıl."[7] şeklinde dua etmemiz tavsiye edilmiştir.

Allah'a karşı sorumluluk duygusundan, imanın nurundan ve ışığından uzak kalan kalp körleşir.[8] Hakikatten yoksun kalarak cilası dökülen kalp kararır. Hassasiyetini yitiren kalp taşlaşır.[9] Günaha pervasızca dalan kalp paslanır, gerçeği algılayamaz, kilitlenir ve üzerine perde çekilir.[10] Böyle bir kalbe sahip olanların kalpleri son derece katıdır. Çünkü onlar Allah'a verdikleri sözü tutmamış ve kendi hevalarına (isteklerine) uymuşlardır. Aşırı hırs, dünyaya tutkunluk kalp katılığını artırır.[11] İnsan yanlış işleri yapmaya devam ederse kalbi yavaş yavaş paslanır ve sonunda körleşir. İnkâra ve inada devam edenlerin kalbini de Allah mühürler.[12] Mühür vurulan bir kalp imandan mahrum kaldığı gibi iyi duygulardan da uzaklaşır.

Kalbin nasıl mühürlendiğini Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle anlatır: **"Kul bir hata yaptığında kalbinde siyah bir leke oluşur, eğer günah işleyen hatasından döner, tövbe ederse kalbi parıldar. Eğer tekrar günah işlerse bu siyahlık kulun bütün kalbini kaplar."** Peygamberimiz (a.s.) bunu dedikten sonra **'Hayır, doğrusu onların yaptıkları kalplerini paslandırmıştır.'**[13] ayetini okumuştur.[14] Ancak Allah'ı çokça zikretmek, ibadete devam etmek, ölümü ve sonrasını düşünmek ve bütün yaratılmışlara merhamet duygularıyla yaklaşmak kalbe yeniden hayat verir. Kalp gözünü açar, haktan gelen daveti anlamasını sağlar. Çünkü **"Allah'ın adı anıldığı zaman müminlerin kalbi ürperir. Allah'ın ayetleri okunduğunda imanları artar..."**[15]

İnsanın imanı ve bu imana uygun ameli yoksa mal, evlat ve diğer dünyevi imkânların kıyamet günü Allah (c.c.) katında kendisine hiçbir faydası olmaz. **"Ancak Allah'a kalb-i selîm (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur)."**[16] Kalb-i selim yani temiz kalp, şirk, şüphe, cehalet ve kötü huylardan arınmıştır. İman esaslarına samimiyetle inanmış ve sünnete gönülden bağlanmıştır. Böylece Allah'ın zikriyle arınmış, imanın nuruyla aydınlanmış, Allah ve Resulü'nün sevgisiyle dolmuştur.

Müminlerin kalbi, münafıkların kalbi gibi şüphe içerisinde değildir. İman müminlerin kalbinde kökleşmiştir. Onlar Allah'a teslim olmuş kimselerdir. Onların kalplerinde kin, şüphe, nifak, aldatma, kötü niyet yoktur. Onlar kalplerini Allah'ı zikirle doyururlar, takva ile beslerler ve salih amelle temizlerler. İmandan yoksun, zikirden uzak, samimiyetsiz ve ikiyüzlü kalpler ise Kur'an-ı Kerim'de hastalıklı kalpler olarak nitelendirilmiştir. **"Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar için elem verici bir azap vardır."**[17]

Duaların kabul edilmesi için midenin haram lokmadan, vücut organlarının günah sayılan davranışlardan, kalbin de kötü duygu ve hasletlerden uzak tutulması gerekir. Bundan dolayı Hz. Peygamber (s.a.v) dualarında Allah'tan selim bir kalp istemiş ve bu duayı ümmetine tavsiye etmiştir.[18]

Peygamber Efendimizin küçücük bir et parçası diye tanımladığı kalp, acaba göğsümüzde çırpınıp duran et parçası mı, yoksa davranışlarımıza yön veren akıl mıdır? Öyle anlaşılıyor ki, davranışlarımıza yön veren şey, o çırpınan kalp sayesinde varlığını koruyan akıldır. Nitekim Sahabeden Vabisa bin Ma'bed (r.a.) Resul-i Ekrem Efendimizle yaşadığı bir olayı şöyle anlatır:

Resulullah'ın huzuruna varmıştım. Bana:

- İyiliğin ne olduğunu sormaya mı geldin? buyurdu.

- Evet, dedim.

O zaman şunları söyledi:

- Kalbine danış. İyilik, nefsin uygun gördüğü ve yapılmasını kalbin onayladığı şeydir. Günah ise içini tırmalayan ve başkaları sana yap

7 Müslim, İman, 1.
8 Hac suresi, 46. ayet.
9 Bakara suresi, 88. ayet.
10 Enam suresi, 25. ayet.
11 Hadid suresi, 16. ayet.
12 Bakara suresi, 7. ayet.
13 Mutaffifin suresi, 14. ayet.
14 Tirmizi, Tefsir-u Sure, 83, 1.
15 Enfal suresi, 2. ayet.
16 Şuara suresi, 89. ayet.
17 Bakara suresi, 10. ayet.
18 Buhari, Daavat, 33, 44; Müslim, Daavat, 49.

deseler bile içinde şüphe ve tereddüt uyandıran şeydir."[19]

Peygamber Efendimiz bu sahabiye iyiliğin ne olduğunu kalbine danışarak öğrenmesini tavsiye ediyor. Çünkü günah ve ihtiraslarla zedelenmemiş bir kalp iyiyi kötüden ayırt edebilir.

Allah Teâlâ'nın yapmamızı istediği her ibadet, kalbin sağlığını korumak ve onu güzelleştirmek için emredilmiştir. Allah adıyla dirilip can bulan bir kalp, vücuttaki bütün azalara yani dile, ellere, ayaklara, dudaklara, gözlere ve kulaklara doğru yolda kılavuzluk eder. İyiliğe ve güzelliklere yönlendirir. Kişiyi kötülüklerden tiksindirir ve nefsi onlardan sakındırır.

DUAMIZ

Ey!
Kalpleri nurlandıran,[20]
Kalplere sekinet indiren,[21]
Kalpleri itminana erdiren,[22]
Kalpleri kaynaştıran,[23]
Kalpleri merhametli, şefkatli ve insaflı kılan,[24]
Kalplere hidayet veren,[25]
Kalpleri değiştiren, evirip çeviren Allahım, kalbimizi dinin ve sana bağlılık üzerine sabit kıl.[26]
Ey Rabbimiz! Bize ihsan ettiğin hidayetten sonra kalplerimizi haktan saptırma, bize kendi katından rahmet ihsan eyle!
Şüphesiz ki sen bol ihsan sahibisin.[27]

19 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 227-228; Darimi, Büyu, 2.
20 Buhari, Daavat, 9.
21 Fetih suresi, 4. ayet.
22 Bakara suresi, 260. ayet.
23 Al-i İmrân suresi, 103. ayet; Enfâl suresi, 63. ayet.
24 Hadid suresi, 27. ayet.
25 Tegâbun suresi, 11. ayet.
26 Müslim, İman, 1.
27 Âl-i İmrân suresi, 8. ayet.

“Onların kalplerinde bir hastalık vardır.
Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır.
Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar
için elem verici bir azap vardır.

Bakara suresi, 10. ayet.

DERS-6: İMANIN MERKEZİ: KALP

"Şunu iyi bilin ki insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa, bütün vücut iyi olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalptir." *(Buhari, İman, 39.)*

1. Hadisten çıkarılabilecek ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Kalpte sevgi ve nefret birlikte yer alamaz.

B. İnsan kalbi Allah'ı anmakla huzur bulur.

C. Kalp insanın söz ve davranışlarına yön veren merkezdir.

D. Kalbi kararmış insanlar vicdanlarını kaybetmişlerdir.

Sahabeden bazıları Peygamberimize, "Ey Allah'ın Resulü! İnsanların hangisi daha hayırlıdır? diye sordu. Peygamberimiz, "Kalbi kirlerden arınmış ve dili çok doğru olan kimsedir", buyurdu. Bunun üzerine Ashab, "Ya Resulallah! Kalbi kirlerden arınmış olmak ne demektir?" diye sordu. Peygamberimiz, "Hile, dalavere, zulüm ve hasetten uzak durarak Allah'a karşı gelmekten sakınmaktır buyurdu." Ashab, "Ey Allah'ın Resulü! Böyle bir kalbe sahip olan kişinin izinden kim gider?" diye sordu. Bunun üzerine Peygamberimiz (sav), "Kalbinde ahiret sevgisi olup dünyaya buğzeden kimse." buyurdu. *(İbn Mace, Zühd, 3)*

2. Hadise göre kalbi kirli olan insanlarda aşağıdakilerden hangisi <u>bulunmaz?</u>

A. İnsanları aldatmak

B. Dünyaya buğzetmek

C. İnsanlara haksızlık yapmak

D. Başkalarının elindekileri kıskanmak

I. İman

II. Küfür

III. Sevgi

IV. Nefret

İmanı seçip Rabbini çok zikreden kimseye Allah, imanı sevdirir ve kalbini imanla süsler. İnkârı, günahı ve nefreti seçen kimsenin kalbini ise karartır ve katılaşır.

3. Bu bilgilerden hareketle yukarıdaki duygulardan hangisi veya hangilerinin yeri kalptir?

A. I-II-III-IV B. I-II-III

C. II-III-IV D. I-III-IV

Peygamberimizin sık sık yaptığı dualardan biri şöyledir: "Ey kalpleri değiştiren, evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi dinin ve sana bağlılık üzerine sabit kıl." *(Müslim, İman, 1.)*

4. Hadiste kalbin aşağıdaki özelliklerinden hangisinden bahsedilmektedir?

A. Kalbin kararması

B. Kalpteki duyguların değişkenliği

C. Kalbin hastalıkları

D. Kalbin yumuşaklığı

"Kul bir hata yaptığında kalbinde siyah bir leke oluşur, eğer günah işleyen hatasından döner, tövbe ederse kalbi parıldar. Eğer tekrar günah işlerse bu siyahlık kulun bütün kalbini kaplar." *(Tirmizi, Tefsir-u Sure, 83, 1.)*

5. Peygamberimizin bu sözüne göre kalbi kirleten ve temizleyen şeyler aşağıdakilerden hangileridir?

A. Günah-İbadet B. İbadet-Tövbe
C. Günah-Tövbe D. Hidayet-Günah

(…) İmanın nurundan ve ışığından uzak kalan kalp körleşir.

(…) Günaha dalan kalp paslanır, gerçeği algılayamaz ve üzerine perde çekilir

(…) Aşırı hırs, dünyaya tutkunluk kalbi yumuşatır, mutlu kılar.

(…) İnsan yanlış işler yapmakla kalp paslanıp körleşmez.

6. Yukarıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru olarak verilmiş olur?

A. DYYD B. DDYY
C. DDDY D. YDDY

Merve: Allah'ı çokça zikretmek.

Ayşe: Kendi hevasına uygun davranmak.

Mahmut: Varlıklar üzerine tefekkür etmek.

Hüseyin: Varlıklara merhametli davranmak.

"Hangi davranış kalbe hayat verir?" Sorusuna öğrenciler farklı cevaplar vermişlerdir.

7. Öğrencilerin verdiği cevaplardan hangisi veya hangileri doğrudur?

A. Merve-Mahmut-Hüseyin
B. Ayşe-Mahmut-Hüseyin
C. Merve-Ayşe-Hüseyin
D. Merve-Ayşe-Mahmut

"Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz. Ama o sizin kalplerinize ve işlerinize bakar." *(Müslim, Birr, 33.)*

8. Hadisle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A. İnsanlar dış görünüşlerine göre değerlendirilir.
B. İnsanı değerli veya değersiz kılan şey kalbi ve yaptıklarıdır.
C. İnsanın mala düşkünlüğü yaratılıştan gelen bir özelliktir.
D. İbadetleri belirleyen şey samimiyettir.

I. "Allah'ın adı anıldığı zaman müminlerin kalbi ürperir. Allah'ın ayetleri okunduğunda imanları artar..." *(Enfal suresi, 2. ayet.)*
II. "Ancak Allah'a kalb-i selîm (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur.)" *(Şuara suresi, 89. ayet.)*
III. "… Kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur." *(Râd, suresi, 28. ayet.)*
IV. "Bu, doğruluğu şüphe götürmeyen ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren kitaptır." *(Bakara suresi, 2. ayet)*

9. Yukarıdaki ayetlerden hangisi içeriği yönünden diğerlerinden farklıdır?

A. I B. II
C. IV D. III

"Ancak Allah'a kalb-i selîm (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur.)" *(Şuara suresi, 89. ayet.)*

10. Ahiret gününde kurtuluşa erecek olan selim kalp sahiplerinde aşağıdaki özelliklerden hangisi <u>bulunmaz?</u>

A. Paylaşmak ve yardımlaşmak
B. Samimiyet ve tevazu
C. Kıskançlık
D. Şefkat ve merhamet

DERS-7

YA HAYIR KONUŞ YA SUS

HAYIR KONUŞMAK

"Özür dilemek zorunda kalacağın bir sözü söyleme!"
Hz. Muhammed (a.s.)
İbn Mace, Zühd, 15.

Bir gün Hz. Davut (a.s.) Hz. Lokman'dan bir koyun kesmesini ve en iyi iki parçasını getirmesini istedi. Hz. Lokman da kestiği hayvanın dilini ve kalbini getirdi. Birkaç gün sonra Hz. Davut (a.s.), bu defa hayvanın en kötü iki parçasını getirmesini isteyince o yine dilini ve kalbini getirdi. Davut peygamber, Hz. Lokman'a bunun sebebini sorduğu zaman o şu cevabı verdi:

- İyi oldukları zaman dilden ve kalpten iyisi yoktur. Kötü oldukları zaman da onlardan kötüsü yoktur![1]

Allah'ın bize verdiği nimetlerden biri de dildir. Dilimiz bizi hem Hak hem de halk katında yüceltir ya da alçaltır. Bu nedenle en çok dikkat edeceğimiz organlarımızdan biri dilimizdir. Peygamberimiz (a.s.) bu konuda bizleri şöyle müjdelemiştir: **"Kim diline, iffetine sahip olur, onları haramdan koruyacağına dair Allah'a söz verirse, ben de onun için cennete kefil olurum."**[2]

Allah Teâlâ **"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin."**[3] buyurarak bizleri doğruyu söylemeye çağırmaktadır. Bir başka ayette ise **"İnsanlara güzel ve iyi söz söyleyin."**[4] buyurmaktadır. Bu iki ayet konuşmalarımızda ölçülü olmamızı, doğru ve güzel söz söylememizi öğütlemektedir. Biz Müslümanlar her türlü söz ve davranışlarımızdan Allah'a karşı sorumluyuz. Söz ve davranışlarımız bize Allah'ın rızasını kazandıracağı gibi imtihanı kaybetmemize de neden olabilir. Nitekim sahabeden biri Resul-i Ekrem Efendimize gelerek,

- İnsanların cennete girmesine en çok sebep olan şey nedir? diye sorar.

Resulullah (s.a.v.),

- Allah'a karşı gelmekten sakınmak ve güzel ahlaktır, buyurur.

Sahabe,

- İnsanların cehenneme girmesine en çok sebep olan şey nedir? diye sorar.

Peygamberimiz (a.s.),

- Dilidir.., buyurur.[5]

1 M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, C 2, s. 233, 234.
2 Buhari, Rikak, 23; Tirmizi, Zühd, 61.
3 Ahzab suresi, 70. ayet.
4 Bakara suresi, 53. ayet.
5 Tirmizi, Birr, 62.

Bir başka zaman Peygamberimiz (a.s.) Hz. Muaz (r.a.) ile sohbet ederken ona,

- Bütün iş ve ibadetlerin tadını alabileceğin şeyi sana bildireyim mi? diye sorar.

Hz. Muaz (r.a.),

- Evet, bildir Ya Resulallah! deyince Hz. Peygamber dilini göstererek;

- **Şunu koru**! buyurur.

Hz. Muaz (r.a.),

- Ya Resulallah! Biz konuştuklarımızdan da sorgulanacak mıyız? deyince Allah'ın Resulü (s.a.v.) şöyle buyurur:

- **Ey Muaz! İnsanları yüzüstü cehenneme sürükleyen, ancak dilleriyle söyledikleridir.**[6]

Peygamberimiz (a.s.) **"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır konuşsun ya da sussun…"**[7] buyurarak dilimizle düşebileceğimiz hatalara karşı bizlere iki tedbir önermektedir. Bunlardan ilki insanlara faydalı sözler söylemektir. Eğer hayırlı ve faydalı söz söyleme imkânına sahip değilsek yapmamız gereken şey, susmaktır. İyi ve hayırlı söz insanı iyiliğe ve güzele yönlendirir, çirkin sözler de kötülüğe sevk eder.

Söz bilirsen hayır söyle, sözünden ibret alsınlar.

Söz bilmezsen sükût eyle, seni bir adam sansınlar.

Hayır konuşmak, gerektiği zaman susmak, az ve öz konuşmak faziletli insanların işidir. Nitekim Peygamberimiz (a.s.) bizleri şöyle uyarmaktadır: **"Allah'ın adını anmaksızın çok konuşmayın. Allah'ın zikri dışında çok konuşmak kalbi katılaştırır. Katılaşan kalp ise insanı Allah'tan uzaklaştırır."**[8] Allah dostları da daima az ve öz konuşmayı tavsiye etmişler, çok konuşmanın zararlı olduğunu belirtmişlerdir.

Nitekim bir gün, âlim bir zatın yanına gelen arkadaşı ona "Senin dostunla ilgili ne duyduğumu biliyor musun?" diye sordu.

Âlim,

- Bir dakika bekle. Bana bir şey söylemeden önce sana birkaç şey sormak istiyorum. Bana birazdan söyleyeceğin şeyin tam anlamıyla gerçek olduğundan emin misin? dedi.

Adam,

- Hayır, aslında bunu sadece duydum.

Âlim,

- Tamam, öyleyse sen bunun gerçekten doğru olup olmadığını bilmiyorsun. Peki! Arkadaşım hakkında bana söylemek istediğin şey iyi bir şey mi? diye sordu.

Adam şöyle cevap verdi:

- Hayır, tam tersi...

Âlim,

- Öyleyse onun hakkında bana kötü bir şey söylemek istiyorsun ve bunun doğru olduğundan emin değilsin, dedi ve şöyle devam etti;

- Bana arkadaşım hakkında söyleyeceğin şey işime yarar mı?

Adam,

- Hayır, işinize yaramayacak, deyince…

Âlim şöyle cevap verdi:

- Peki, eğer bana söyleyeceğin şey doğru, iyi ve faydalı değilse, bana niye söylüyorsun ki?[9]

Doğru, iyi ve faydalı olmayan konuşmalarımız bizim için hem yüktür hem de sorumluluktur. Bu nedenle Rabbimiz "**Müminler, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler."**[10] buyurarak faydasız ve gereksiz konuşmalardan sakınmamızı istemiştir.

Güzel ve tatlı dilli olmak güzel ahlakın en önemli özelliklerinden biridir. Tatlı dil ve yumuşak bir üslup her zaman tavsiye edilen bir konuşma adabıdır. Örnek halifelerden biri olan Ömer bin Abdülaziz'in huzuruna gelen bir adam onun icraatlarını hakaret dolu sözlerle sert ve kırıcı biçimde eleştirir. Adamın konuşmasından sonra halife ile adam arasında şu diyalog geçer:

- Ey Allah'ın kulu! Bitti mi söyleyeceklerin?

- Evet bitti!

- Söyle bakalım. Ben mi daha şerliyim yoksa Kur'an'da lanetle anılan ve **"Ben, sizin en yüce Rabb'inizim!"**[11] diyen Firavun mu?

- Elbette sen hayırlısın. Seninle Firavunu nasıl kıyaslarım?

- Peki, Sen mi hayırlısın yoksa Hz. Musa mı?

6 Tirmizi, İman 8; İbn Mace, Fiten, 12
7 Buhari, Edeb, 31.
8 Tirmizi, Zühd, 62.
9 Selim Gündüzalp, Her Güne Bir Öykü, s. 374.
10 Müminûn suresi, 3. ayet.
11 Naziat suresi, 24. ayet.

- Tabii ki Hz. Musa (a.s.) daha hayırlıdır. Böyle şey sorulur mu?

- Ey Allah'ın kulu! Allah sana merhamet etsin. Madem öyledir de Allah, Hz. Musa'yı ilahlık taslayan Firavuna gönderirken "**...Ona yumuşak söz söyleyin.**"[12] dediği hâlde sen neden bana yumuşak söz söylemiyorsun da sert ve kırıcı konuşuyorsun?

Bunun üzerine adam pişman olur ve Ömer bin Abdülaziz'den helallik diler.

Güzel söz söylemek ve tatlı dilli olmak övülen bir niteliktir. Ancak bunların yanında düşünerek, faydalı ve Allah'ın rızasına uygun konuşmak da gerekir. Nitekim Peygamberimiz (a.s.) bu hususta bizleri şöyle uyarır: **"Kul, iyice düşünüp taşınmadan bir söz söyleyiverir de bu nedenle cehennemin doğu ile batı arasından daha uzak bir yerine düşüverir."**[13]

Güzel konuşma adabının bir gereği olarak ilim ehlinin ve büyüklerimizin yanında konuşurken saygılı, dikkatli ve ölçülü olmalıyız. Ayrıca tanımadığımız kişilerle veya yeni tanıştığımız insanlarla konuşurken senli benli konuşmak ve uygunsuz şaka yapmak gibi yakışıksız davranışlardan sakınmalıyız.

Sırrımızı başkaları ile paylaşmamak ve başkalarının sırlarını yaymamak önemli bir ahlak ölçüsüdür. Bu nedenle Hz. Ali (r.a.) *"Sırlarını başkalarıyla paylaşmadığın sürece sırrın senin esirindir. Başkalarıyla paylaşırsan sen onun esiri olursun."* der. Bunun yanı sıra iki kişi arasında laf taşımak, yalan söylemek ve masum insanlara iftira atmak da doğru değildir ve bunlar dinimizde günah sayılmıştır.

Konuşmalarımızda ölçülü ve temkinli olmalıyız. İleride yapacağımız bir iş için "inşallah" demeyi âdet hâline getirmeliyiz. Zira Rabbimiz şöyle buyurur: **"Hiçbir şey için 'Ben bu işi yarın mutlaka yapacağım' deme. (Bunu) ancak 'Eğer Allah dilerse' (sözcüğüyle birlikte söyle). Ancak Allah dilerse (yapacağım de). Unuttuğun zaman Allah'ı an ve 'Umarım Rabbim beni, doğruya daha yakın olana eriştirir.' de."**[14]

İnsanları yüzlerine karşı aşırı övmek de dinimizde doğru kabul edilmemiştir. Çünkü insanları yüzlerine karşı aşırı şekilde övmek; kibir, kendini beğenme, bencillik ve şımarıklık gibi ahlaki zaaflara yol açabilir. Ancak insanların yaptığı iyiliklere teşekkür etmek, onların iyiliğini takdir etmek yapılması tavsiye edilen davranışlardandır.

Konuşmalarımız sırasında başkalarına kötü lakaplar takmak, onlarla alay etmek veya çok yemin etmek İslam ahlakına uygun bir davranış değildir. Müslüman, özü, sözü ve davranışlarıyla iyi ve tutarlı olan kişidir. Bu nedenle bizim düşünce, söz ve davranışlarımızın ölçüsü iyilik olmalıdır. Müslümanlar olarak insanlar hakkında iyi düşünmeli, herkese iyi ve doğruyu söylemeli, iyi davranışlar sergilemeliyiz.

DUAMIZ

Allahım!

Kulağımızın şerrinden, gözümüzün şerrinden, dilimizin şerrinden, kalbimizin şerrinden ve şehevi arzularımızın şerrinden sana sığınırız.[15]

12 Tâ-Hâ suresi, 44. ayet.
13 Buhari, Rikak, 23.
14 Kehf suresi, 23, 24. ayetler.
15 Ebu Davud, Vitir, 32; Tirmizi, Daavat, 74.

DERS-7: YA HAYIR KONUŞ YA SUS: HAYIR KONUŞMAK

"Kim .... ve .... sahip olur, onları haramdan koruyacağına dair Allah'a söz verirse, ben de onun için cennete kefil olurum." *(Buhari, Rikak, 23.)*

1. Hadiste boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. evine ve ailesine

B. işine ve emanete

C. diline ve iffetine

D. kalbine ve midesine

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin." *(Bakara suresi, 53. ayet.)*

2. Aşağıdakilerden hangisi ayette geçen doğru söz kapsamına girmez?

A. İnsanları adaletli davranmaya çağırmak

B. Trafik ihlallerinin aynı zamanda kul hakkı olduğunu söylemek

C. Başkalarının arkasından onların hoşlanmayacağı şekilde konuşmak

D. Yanlış bir davranışta bulunan kişiyi uyarmak

Peygamberimize, "İnsanların cennete girmesine en çok sebep olan şey nedir? diye sorulduğu zaman Resulullah (s.a.v.), "Allah'a karşı gelmekten sakınmak ve ....," buyurmuştur. "İnsanların cehenneme girmesine en çok sebep olan şey nedir?" diye sorulduğu zaman da Peygamberimiz (a.s.), "................," buyurmuştur. *(Tirmizi, Birr, 62.)*

3. Paragrafta geçen hadiste boş bırakılan yere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. güzel ahlaktır-dilidir

B. çalışmak-tembelliktir

C. okumaktır-cehalettir

D. tövbe etmektir-günah işlemektir

Söz bilirsen hayır söyle,
Sözünden ibret alsınlar.
Söz bilmezsen sükût eyle,
Seni bir adam sansınlar.

4. Aşağıdaki hadislerden hangisi anlam itibariyle yukarıdaki dizelerle benzer niteliktedir?

A. "İhsan, sanki Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen onu görmüyorsan da o seni görüyor." *(Buhari, İman, 37.)*

B. "Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır konuşsun ya da sussun…" (*Buhari, Edeb, 31.)*

C. "Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edildiğinde ona hıyanet eder." *(Müslim, İman, 25.)*

D. "Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir ise hakkı kabul etmemek, insanları hor görmektir." *(Riyazü's-Salihin Tercümesi, C 2. s. 44.)*

"Allah'ın adını anmaksızın çok konuşmayın. Allah'ın zikri dışında çok konuşmak kalbi katılaştırır. Katılaşan kalp ise insanı Allah'tan uzaklaştırır." *(Tirmizi, Zühd, 62.)*

5. Hadiste verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Allah'ı çok sevmek

B. Kalp temizliği

C. Hayır konuşmak

D. Allah'a itaat etmek

"Müminler, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler." *(Müminûn suresi, 3. ayet.)*

6. Ayette verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Çok çalışarak ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak

B. Her zaman doğru ve faydalı işler yapmak

C. İnsanlara karşı adaletli olmak

D. Yaptığımız işi güzel yapmak

Allah Teâlâ, Hz. Musa ve kardeşi Hz. Harun'u yeryüzünde ilahlık taslayan ve insanlara zulmeden Firavun'a uyarıcı olarak gönderdi. Onlardan Firavun'u Allah'a iman etmeye ve insanlara zulmetmekten vazgeçmeye çağırmalarını istedi ve onlara şöyle hitap etti: .... *(Tâ-Hâ suresi, 44. ayet.)*

7. Paragrafta boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Ona yumuşak söz söyleyin.

B. Sabırlı ve anlayışlı olun.

C. Ana karşı adaletle davranın.

D. Allah'a karşı gelmekten sakının

8. Aşağıdakilerden hangisi doğru ve güzel konuşmanın özelliklerinden biri <u>değildir?</u>

A. Her zaman doğruyu söylemek

B. İnsanlara sık sık teşekkür etmek

C. Konuşurken çokça yemin etmek

D. Alay ve hakaretten uzak durmak

9. Aşağıdakilerden hangisi bir Müslümanın konuşma adabına yakışan bir tutum <u>değildir?</u>

A. Büyüklerin yanında konuşurken saygılı ve ölçülü olmak

B. Tanıyıp tanımadığımız insanlarla senli benli konuşmak

C. İnsanlara ağır ve yakışıksız şakalar yapmaktan sakınmak

D. Konuşan bir kimsenin sözünü kesmemek

"Hiçbir şey için 'Ben bu işi yarın mutlaka yapacağım' deme. (bunu) ancak 'Eğer Allah dilerse' (sözcüğüyle birlikte söyle.) Ancak Allah dilerse (yapacağım de.) Unuttuğun zaman Allah'ı an ve 'Umarım Rabbim beni, doğruya daha yakın olana eriştirir.' de." *(Kehf suresi, 23, 24. ayetler.)*

10. Ayetten çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Allah dilemediği, izin vermediği müddetçe hiçbir şey gerçekleşmez.

B. İnsan her zaman Allah'a şükretmelidir.

C. İnsan yerine getiremeyeceği sözü vermemelidir.

D. Bir işe başlarken öncelikle Allah'ın adını anmak gerekir.

DERS-8

İBADETLERİN TADI

İHLAS

Küçük bir tebessüm, içten bir selam,
Dosta hatır soran, bir iki kelam,
Kısaca diyor ki insana İslam,
İhlâsla yaptığın, her şey ibadet.

Cengiz Numanoğlu, Şuûr, s. 232.

"Kıyamet günü bir şehit, hesabı görülmek üzere Allah'ın huzuruna getirilir. Allah (c.c.) ona verdiği nimetleri hatırlatır, o da bunlara kavuştuğunu itiraf eder.

Allah (c.c.) ,

- Peki, sen bu nimetlere karşılık ne yaptın? buyurur.

Şehit,

- Şehit düşünceye kadar senin uğrunda cihad ettim, diye cevap verir.

Allah (c.c.),

- Yalan söylüyorsun. Sen, "yiğit adam" desinler diye savaştın, o da denildi, buyurur.

Sonra emir verilir ve o kişi yüzüstü cehenneme atılır.

Bu defa dünyada ilim öğrenen, öğreten ve Kur'an okuyan bir kişi huzura getirilir. Allah (c.c.), ona da verdiği nimetleri hatırlatır. O da Allah'ın ihsanını itiraf eder.

Allah (c.c.) ona da,

- Peki, bu nimetlere karşılık ne yaptın? diye sorar.

Âlim,

- İlim öğrendim, öğrettim ve senin rızan için Kur'an okudum, cevabını verir.

- Yalan söylüyorsun. Sen "âlim" desinler diye ilim öğrendin, "ne güzel Kur'an okuyor" desinler diye Kur'an okudun. Bunlar da senin hakkında söylendi, buyurur. Sonra emir verilir, o da yüzüstü cehenneme atılır.

Ardından Allah'ın kendisine mal ve servet verdiği bir kişi getirilir. Allah verdiği nimetleri ona da hatırlatır. O da verilen nimetleri itiraf eder.

Allah (c.c.),

- Peki ya sen bu nimetlere karşılık ne yaptın? buyurur.

Zengin,

- Verilmesini sevdiğin, razı olduğun hiç bir şeyi esirgemedim, sadece senin rızanı kazanmak için verdim, harcadım, der.

Allah (c.c.),

- Yalan söylüyorsun. Hâlbuki sen, bütün yaptıklarını "ne cömert ve hayırsever adam" desinler diye yaptın. Bu da senin için zaten söylendi, buyurur. Emir verilir ve bu da yüzüstü cehenneme atılır."[1]

İbadet eden kişi, Allah'ın emirlerini yerine getirmiş ve verdiği nimetlerden dolayı ona şükretmiş olur. Ancak bu hadis-i şeriften de anlaşıldığı üzere sadece samimi duygularla ibadet edenler amaçlarına ulaşırlar. Çünkü ihlâs, her türlü amel ve ibadetin özüdür. Herhangi bir amel veya ibadetin makbul olması, ancak ihlâs ve samimiyete bağlıdır. Allah Teâlâ tüm ibadetlerimizi sadece Allah için yapmamız gerektiğini ifade eder: **"…O hâlde sen de ihlâsla yalnız Allah'a ibadet et!"**[2] Peygamberimiz ise tüm işlerinde ve ibadetlerinde sadece Allah'ın rızasını kazanmayı gaye edinen müminlerin mükafatını "**Sizden biriniz Allah'a kulluktaki samimiyetini güzelleştirirse yaptığı her iyilik onun için on katından yedi yüz katına kadar çoğaltılarak yazılır…**"[3]

İbadetler ve iyilikler sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapılır ve karşılığı da sadece ondan beklenir. Çünkü ibadetin ruhu ihlâstır. İhlâs kalbin amelidir ve amellerin özü mesabesindedir. Bu nedenle gerçek iman sahiplerinin kalbinde Allah rızasını kazanmaktan başka bir niyet ve gaye bulunmaz. Bu hususu Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle ifade eder: **"Ey insanlar, biliniz ki mümin kalpler şu üç şeyde hainlik yapmaz, onları tam olarak yerine getirir. İbadetleri sırf Allah rızası için yapmak, idarecilerinin hayrını istemek, Müslümanların cemaatine bağlı kalmak. Zira Müslümanların duası onları arkalarından kuşatır.**"[4]

İhlâssız amelin de amelsiz ihlâsın da kula bir faydası yoktur: İbadetlerde asıl olan, tam bir inanmışlık içinde, bilinçli, gösterişten uzak ve içtenlikle Allah'a yönelmektir. İhlasla yani sadece Allah rızasını kazanmak amacıyla yapılan her iş güzelleşir. Buna ihsan da denir. Peygamberimiz (a.s.) ihsanı şöyle açıklar. **"İhsan, sanki Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen onu görmüyorsan da o seni görüyor."**[5]

Kur'an-ı Kerim'de hayatta biricik gayemizin Allah'ın rızasını kazanmak olması gerektiği şöyle ifade edilir: **"De ki: Bana, din ve ibadetimi yalnız Allah'a has kılarak gönülden kulluk etmem emredildi."**[6] Peygamberimiz (s.a.v.) de hayatı Allah için yaşayanları şöyle müjdeler: "**İhlâs ile kalbini imana açanlar dünya ve ahiret muradına ermiştir.**[7] **Allah'a ortak koşmadan, tam bir samimiyetle Allah'a bağlı kalmış, namazını kılmış ve zekâtını vermiş bir kul Allah'ın rızasını kazanarak bu dünyadan ayrılmış demektir."**[8]

Allah Teâlâ, samimi ve ihlâslı olan bir kulu hiçbir zaman mahcup etmez ve onu yardımsız bırakmaz. Hiçbir çıkar düşünmeden, gösterişten uzak ve içtenlikle yapılan ibadetler insanın ahlakını güzelleştirir. Güzel ahlak sahibi kimseler manen olgunlaşırlar. Onlar Allah'ı her an anarlar ve Allah'a yönelirler. Allah da onlarla beraberdir.

İhlâs ile yapılmayan ibadetler riyakârlığa neden olur. İnsanların takdir ve iltifatını elde etmek veya herhangi bir maddi çıkar gözetmek için yapılan ibadetler de bunun gibidir. Bu nedenle gösteriş ve riya içeren davranışlar ve ibadetler Allah katında makbul olmaz. Eğer yaptığımız ibadetler Allah rızasını içermiyor, imanımızı artırmıyor ve ahlakımızı güzelleştirmiyorsa bilinçsizce yapılan sıradan bir davranışa dönüşür. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur: **"Şüphesiz Allah Teâlâ sadece kendisi için ve kendisinin rızası için yapılan ibadetleri kabul eder."**[9]

Gösteriş, kendini beğenmek, gururlanmak ve başkaları tarafından övülmeyi istemek, bir ameli, menfaat ve çıkar için yapmaktır. Riyakârlık ya da gösteriş ise Kur'an-ı Kerim'de münafıkların özelliği olarak belirtilir ve şöyle buyrulur: **"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki onlar namazlarını ciddiye**

1 Müslim, İmare, 43.
2 Zümer suresi, 2. ayet.
3 Buhari, İman, 31.
4 Darimi, Mukaddime, 24.
5 Buhari, İman, 37
6 Zümer suresi, 11. ayet.
7 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 5, s. 14.
8 İbn Mace, Sünne, 9.
9 Nesai sünen, Cihad, 24.

almazlar. İbadetlerini gösteriş için yaparlar.”[10] Münafıkların bu tutumlarına karşılık Allah Teâlâ **“Rabbin için namaz kıl”**[11] buyurarak biz müminlere ihlâs ile namaza devam etmeyi emretmiştir.

Peygamberimiz (a.s.) ibadetlerimizde, davranışlarımızda riyadan ve gösterişten uzak durmamızı tavsiye eder.

Bir gün Peygamberimiz (a.s.) sahabe-i kiramla birlikteyken onlara şöyle buyurdu:

- Sizin hakkınızda beni, Deccal'in şerrinden daha çok endişelendiren bir kaygımı söyleyeyim mi?

Ashab-ı Kiram:

- Evet, söyleyin Ya Resulallah! dediler.

Peygamberimiz (a.s.):

- Bu gizli şirktir ki kişinin namaz kılmaya kalktığında kendisini görenler için namazını güzelleştirmesi allayıp pullamasıdır.[12]

İbadetlere gösterişin yani riyanın karışması, onun manevi değerini yok eder. Bu hususu Hz. Peygamber (a.s.) şöyle açıklar: **“Gösteriş için oruç tutan, namaz kılan, sadaka veren kimse Allah'a şirk koşmuştur.”**[13] Hz. Peygamber (a.s.) riya ile ilgili hadislerinden birinde şöyle buyurur:

- Sizin hakkınızda kaygılandığım küçük şirk hususunda sizi uyarırım.

Sahabe-i Kiram:

- Küçük şirk nedir? diye kendisine sorarlar.

Peygamberimiz (a.s.):

- **Riyadır,** diye cevap verir ve şöyle devam eder:

- Yüce Allah, amellerinin karşılıklarını görecekleri günde kullarına şöyle buyuracaktır: ‘Dünyadayken yaranmaya çalıştığınız kimselerin yanına gidin, bakın onlardan bir karşılık görecek misiniz?’[14]

İhlâs, bir müminin kulluğunun derecesini gösterir. Bu nedenle söz, davranış ve ibadetlerimizde ölçümüz şu olmalıdır: **“…Benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm kesinlikle hep o âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.”**[15] İbadetlerimizde sevap elde ederek Allah'ın rızasını kazanmak ve insanî ilişkilerimizde huzur istiyorsak, hem yaratana hem de yaratılanlara karşı samimi olmalıyız. Kulluk vazifelerimizi ve insani görevlerimizi ihlâs ve samimiyetle ifa etmeliyiz. Çünkü dünya ve ahiret kurtuluşumuz buna bağlıdır.

DUAMIZ

Allahım!

Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.

Bizi doğru yola ilet.[16]

10 Mâûn suresi, 4-6. ayetler.
11 Kevser suresi, 2. ayet.
12 İbn Mace, Zühd, 21.
13 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s.126.
14 Tirmizi, Nüzur, 3; İbn Mace Fiten, 19.
15 En'âm suresi, 162. ayet.
16 Fatiha suresi, 5-6. ayetler.

“Sizden biriniz Allah’a kulluktaki samimiyetini güzelleştirirse yaptığı her iyilik onun için on katından yedi yüz katına kadar çoğaltılarak yazılır…”

Buhari, İman, 31.

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

DERS-8: İBADETLERİN TADI: İHLAS

Küçük bir tebessüm, içten bir selam,
Dosta hatır soran, bir iki kelam,
Kısaca diyor ki insana İslam,
İhlasla yaptığın, her şey ibadet.
(Cengiz Numanoğlu, Şuûr, s. 232.)

1. Şiire göre ibadetin temel esası aşağıdakilerden hangisidir?

A. Tebessüm B. Hatır sormak
C. Samimiyet D. Selam

Hadislere göre şehit olan bir kişi, ilim öğrenen, öğreten bir kimse, Allah'ın verdiği malı muhtaçlarla paylaşan bir zengin, eğer yaptıklarını <u>ihlasla</u> yapmamış iseler yaptıkları için Allah katında sevap olarak karşılığı olmaz.

2. Metinde altı çizili ifade ile aşağıdakilerden hangisi kastedilmiştir?

A. Allah'ın rızasını kazanma niyeti
B. Tevazu sahibi olmak
C. Sabır ve sebat sahibi olmak
D. Merhametli olmak

Her türlü amel ve ibadetin özüdür. Gösterişten ve ikiyüzlülükten uzak olmaktır. Herhangi bir amel veya ibadetin makbul olması ancak ona bağlıdır.

3. Yukarıdaki metinde anlatılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A. Takva B. İhsan
C. Salih amel D. İhlas

"Sizden biriniz Allah'a kulluktaki samimiyetini güzelleştirirse yaptığı her iyilik onun için on katından yedi yüz katına kadar çoğaltılarak yazılır…" *(Buhari, İman, 31.)*

4. Peygamberimiz bu hadiste aşağıdakilerden hangisine vurgu yapmıştır?

A. İnsan her şartta dürüstlüğe sahip olmalıdır.
B. İyilik yapmak insanı huzurlu ve mutlu kılar.
C. Samimiyetle yapılan işler karşılıksız kalmayacaktır.
D. İnsan yaptığı işleri güzel yapmalıdır.

"Ey insanlar, biliniz ki mümin kalpler şu üç şeyde hainlik yapmaz, onları tam olarak yerine getirir. İbadetleri sırf Allah rızası için yapmak, idarecilerinin hayrını istemek, Müslümanların cemaatine bağlı kalmak. Zira Müslümanların duası onları arkalarından kuşatır." *(Darimi, Mukaddime, 24.)*

5. Hadiste aşağıdaki konulardan hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A. İbadetleri Allah rızası için yapmak
B. Yöneticilerin hayırlı hizmetler yapması için dua etmek
C. Müslümanlar arasında bölücü ve fesat çıkarıcı olmaktan sakınmak
D. İbadetleri vaktinde ve şartlarına uyarak yapmak

"…O hâlde sen de ihlasla yalnız Allah'a ibadet et!" *(Zümer suresi, 2. ayet.)*

6. Yukarıdaki ayette altı çizili kelimenin yerine aşağıdakilerden hangisi gelirse ayetin anlamında bozulma olmaz?

A. Hoşgörü B. Tevazu
C. Samimiyet D. İman

İhlassız amelin de amelsiz ihlasın da kula bir faydası yoktur. İbadetlerde asıl olan, tam bir inanmışlık içinde, bilinçli, gösterişten uzak, içtenlikle, Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmek ve Allah'a yönelmektir.

7. Yukarıdaki metinde altı çizili ifade ile aşağıdaki kavramlardan hangisi kastedilmektedir?

A. İhsan B. Takva
C. İhlas D. Tefsir

I. "De ki: Bana, din ve ibadetimi yalnız Allah'a has kılarak gönülden kulluk etmem emredildi." *(Zümer suresi, 11. ayet.)*

II. "Samimiyetle kalbini imana açanlar dünya ve ahiret muradına ermiştir." *(Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 5, s. 14.)*

III. "Allah'a ortak koşmadan, tam bir samimiyetle Allah'a bağlı kalmış, namazını kılmış ve zekâtını vermiş bir kul Allah'ın rızasını kazanarak bu dünyadan ayrılmış demektir." *(İbn Mace, Sünne, 9.)*

8. Yukarıda verilen ayet ve hadislerin ortak teması aşağıdakilerden hangisidir?

A. Şükür B. İhlas
C. Ahiret D. İman

"Allah'a ortak koşmadan, tam bir samimiyetle Allah'a bağlı kalmış, namazını kılmış ve zekâtını vermiş bir kul Allah'ın rızasını kazanarak bu dünyadan ayrılmış demektir." *(İbn Mace, Sünne, 9.)*

9. Yukarıdaki ayette aşağıdaki konulardan hangisine değinilmemiştir?

A. Tevhit B. İhlas
C. İbadet D. Nübüvvet

I. Riyakârlığa neden olan
II. İnsanların beğenisini gaye edinen
III. Maddi çıkar amaçlayan
IV. Allah rızası için yapılan

10. Yukarıdaki davranışlardan hangisi ihlaslı bir davranış olarak değerlendirilebilir?

A. I B. II
C. III D. IV

DERS-9

EN BÜYÜK SORUMLULUK

EMANET

Emanet
Sakın bu bedeni kendinin sanma
Gözlerin emanet, eller emanet
Yüreğine başka bir sevgi koyma
Yüreğin emanet, diller emanet
Gül bahçesinde gez, eğlen
Sevip kokladığın güller emanet.

Celal Ünal

Sevgili Peygamberimiz Medine'ye hicret etmeye karar verdiğinde yol arkadaşı olarak can dostu Hz. Ebu Bekir'i seçti. Hazreti Ali'yi de Mekkelilerin kendisine teslim ettikleri emanetleri sahiplerine vermesi için geride bıraktı. O da emanetleri sahiplerine teslim ettikten sonra Medine'ye hicret etti. Peygamberimizin bu davranışı, onun emanete ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) henüz peygamber olmadan önce Mekkeliler ona "emin/güvenilir" unvanını vermişlerdi. Bu nedenle de kıymetli eşyalarını ona emanet ederlerdi.

Emanet denildiğinde ilk olarak, geri alınmak veya saklanmak üzere birine veya bir yere bırakılan mal akla gelir. Hâlbuki emanet daha geniş kapsamlıdır. Korumamız istenilen bir mal, eşya veya para emanet olabileceği gibi verilen bir görev, saklı tutulması gereken bir söz veya sır da emanettir. Sorumluluk alanımıza giren her şey aslında birer emanettir.

Hiç şüphe yok ki insan her şeyden önce kendisini yaratan Allah'a karşı sorumludur. Bizler Allah'ın emir ve yasaklarına, gönderdiği son peygamberin sünnetine uyarak bu sorumluluğumuzu yerine getiririz. Böylece Allah'ın (c.c.) vermiş olduğu emaneti korumuş oluruz. Nitekim bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: **"Ey iman edenler! Allah'a ve Resulü'ne karşı haince davranmayın; size verilen emanete bilerek ihanet etmeyin!"**[1]

Müminin yüklendiği emanetlerden birisi de toplumda üstlendiği görevleridir. Kur'an-ı Kerim'de bu tür görevlerin emanet olduğu bildirilmiş ve emanetlerin ehline verilmesi öğütlenmiştir: **"Allah, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit, adaletle hükmet-**

1 Enfâl suresi, 27. ayet.

menizi emrediyor. Allah size ne kadar güzel öğüt veriyor..."[2]

Bir adam, Peygamberimize gelerek:

- Ey Allah'ın Resulü, kıyamet ne zaman kopacak? diye sormuştu. Peygamberimiz (a.s.):

- Emanet zayi olduğu zaman kıyameti bekle, buyurdu:

Adam bunu anlayamamış olacak ki tekrar sordu:

- Emanetin zayi olması nasıl olur?

Bunun üzerine Peygamberimiz:

- İşler ehil olmayan kimselere verildiği zaman kıyameti bekle, buyurur.[3]

Sahip olduğumuz her şey Allah'ın bize verdiği bir emanettir. Anne-babamız, çocuklarımız, eşimiz kısaca ailemiz, bize verilen emanetlerdir. Onların yeme-içme, barınma, eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılamak emaneti korumak olduğu gibi onları her türlü zararlı düşünce ve alışkanlıklardan uzak tutmak da emanete riayet etmenin bir gereğidir. Bu sorumluluğumuz Kur'an-ı Kerim'de şöyle emredilir: **"Ey Müminler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennemden koruyun."**[4]

Sahip olduğumuz her şeyin gerçek sahibi Allah'tır. İnsan, sahip olduğu nimetlerin emanetçisidir. Bu emanetin bilincinde olan Ümmü Süleym (r.a.), Allah'a teslim olmuş ve güzel ahlak sahibi bir kadın idi. Çocuğu vefat ettiği zaman sabır ve metanetle çocuğunu bizzat kendisi yıkayıp kefenledi ve bir odaya koyduktan sonra komşularına dönerek:

- Babasına haber vermeyin, buyurdu.

Eşi Hz. Ebu Talha (r.a.) ise o sırada evde değildi. Akşam eve döndüğünde, çocuğu sordu.

Hanımı:

- Çocuk, en son gördüğünden şimdi daha iyidir, dedi.

Sonra birlikte yemek yediler ve oturdular. Bir müddet sonra Hz. Ümmü Süleym, eşine dönerek metanetle şöyle dedi:

- Ey Ebu Talha! Emanet alınmış bir şeyi geri vermek gerekmez mi?

- Söylediğin bu söz nasıl bir söz, elbette ki emanet alınan şey geri verilmelidir.

- O hâlde, Allah Teâlâ da sana emanet olarak verdiği çocuğumuzu bizden aldı.

Ebu Talha (r.a.) bu sözü duyunca:

- **"Biz Allah için yaratılmış bulunuyoruz ve hep ona döneceğiz",** ayetini okudu ve sabretti. Sabah olunca gidip Resulullah Efendimize olanları anlattı.

Resulullah (s.a.v.):

- Ya Rabbi bunun daha iyi bir karşılığını Ebu Talha'ya ver, diye dua etti.[5]

Bedenimiz ve sağlığımız Allah'ın birer emanetidir. Bu nedenle bedenimizi temiz tutarak, yediğimiz gıdalara dikkat ederek, haram ve zararlı yiyecek ve içeceklerden sakınarak sağlığımızı korumalıyız. Peygamberimizin şu uyarısı ne kadar da dikkat çekicidir: **"Ölümden önce hayatın, hastalıktan önce sağlığın, meşguliyetten önce boş vakitlerin, ihtiyarlıktan önce gençliğin ve yoksulluktan önce zenginliğin kıymetini bil."**[6]

Allah'ın verdiği mal ve servet de bize emanettir. Bir gün geçici dünya hayatına veda ederken malımızı ve her şeyimizi burada bırakacağız. Ancak Allah'ın huzurunda malımızı nereden kazanıp nereye harcadığımızın hesabını vereceğiz. Allah (c.c.) bir ayette şöyle buyurmuştur: **"Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz."**[7] Peygamberimiz ise dünyada sahip olduğumuz emanetlerin bize bir sorumluluk yüklediğini ve bu emanetlerden kıyamet gününde hesaba çekileceğimizi şöyle açıklar: **"Hiç kimse kıyamet günü, ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede ve nasıl değerlendirdiğinden, malını nasıl kazanıp nerelere harcadığından, elde ettiği bilgi ile ne yaptığından sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamayacaktır."**[8]

2 Nisâ suresi, 58. ayet.
3 Buharî, Rikak, 35.
4 Tahrîm suresi, 6. ayet.
5 Buhari, Cenaiz, 41.
6 Hâkim, Müstedrek, C 4, s. 306.
7 Tekâsür suresi, 8. ayet.
8 Tirmizi, Kıyame, 1.

Bize emanet olarak verilen nimetlerden biri de vatanımızdır. Vatan bize atalarımızdan bir emanettir. Onlar canları pahasına mücadele ederek bu vatanı bize emanet etmişlerdir. Bu emanetin kıymetini bilmek ve onu korumak bizim görevimizdir. Bu sebeple bir taraftan vatanımızı düşmandan korurken diğer taraftan da onu imar edip güzelleştirmeli ve bizden sonrakilere emanet etmeliyiz.

Fakirler, kimsesizler ve yetimler de Müslümanlara Yüce Allah'ın birer emanetidir. Allah Teâlâ Kur'an'ın pek çok ayetinde yetimlerin hakkını gözetmeyi, onlara şefkat ve merhamet göstermeyi emretmiştir. Bu nedenle yetim çocukların problemleriyle ilgilenmek Müslümanlar olarak hepimizin görevidir. Bu nedenle bir Müslüman çevresinde yaşanan acılara ve haksızlıklara seyirci kalmamalı, yetim hakkı konusunda duyarlı olmalıdır.

Sorumluluğunu üstlendiğimiz emanetler sadece bu saydıklarımızdan ibaret değildir. Doğa ve içinde yaşayıp kendisinden istifade ettiğimiz her türlü güzellik birer emanettir. Bitkilerden, denizlere ve doğal çevreye kadar her şeyi birer emanet olarak görmek ve bu emanet bilinciyle yaşamak bir Müslümanın görevidir. Eşyaya ve varlıklara emanet gözüyle bakmayan bir Müslüman inanç ve ahlak açısından sorun yaşıyor demektir. Çünkü Kur'an'a göre müminlerin en önemli özelliklerinden biri de emanete sahip çıkmaktır. Bu hususu Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de şöyle açıklar: **"Müminler, üzerlerindeki emanetleri gözetirler, verdikleri sözleri tutarlar."**[9] Resul-i Ekrem Efendimiz de emanet konusunda hassas davranmış ve emanete hıyaneti münafıkların özelliklerinden sayarak şöyle buyurmuştur: **"Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edildiğinde ona hıyanet eder."**[10]

Sonuçta;

- Allah'ın emir ve tavsiyelerine uyarak din emanetini korumuş oluruz.
- En doğru ve en yararlı olanı seçerek, zararlı olan şeylerden de uzak durarak akıl ve beden emanetini korumuş oluruz.
- Ailede ve toplum içinde üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirerek toplumsal emaneti korumuş oluruz.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bize verdiğin Kur'an, akıl, beden, sağlık, aile, vatan gibi nimetleri hakkıyla korumayı ve sorumluluklarımızı yerine getirmeyi nasip et.

9 Mü'minûn suresi, 8. ayet.

10 Buhari, İman, 24; Müslim, İman, 25

DERS-9: EN BÜYÜK SORUMLULUK: EMANET

Hiç şüphe yok ki insan her şeyden önce kendisini yaratan Allah'a karşı sorumludur. Bizler Allah'ın emir ve yasaklarına, gönderdiği son peygamberin sünnetine uyarak bu sorumluluğumuzu yerine getiririz. Böylece Allah'ın vermiş olduğu emaneti korumuş oluruz.

1. Aşağıdaki ayetlerden hangisi yukarıdaki paragrafla anlam bütünlüğü içerisindedir?

A. "Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki onlar namazlarını ciddiye almazlar. İbadetlerini gösteriş için yaparlar." *(Mâûn suresi, 4-6. ayetler.)*

B. "Ey iman edenler! Allaha ve Resulüne karşı haince davranmayın; size verilen emanete bilerek ihanet etmeyin!" *(Enfâl suresi, 27. ayet.)*

C. "Müminler, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler." *(Müminûn suresi, 3. ayet.)*

D. "Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz." *(Tekâsür suresi, 8. ayet.)*

"Allah, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit, adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah size ne kadar güzel öğüt veriyor..." *(Nisâ suresi, 58. ayet.)*

2. Yukarıdaki ayette geçen "emanetleri ehline vermenizi … emrediyor." **ifadesinden maksat aşağıdakilerden hangisidir?**

A. Eşyalarımızı temiz ve düzenli kullanmak

B. Tabiatı ve doğal çevreyi korumak

C. Çocukların iyi ve güzel terbiye almalarını sağlamak

D. Toplumdaki görevleri liyakatli kimselere vermek

Bir adam, Peygamberimize gelerek: "Ey Allah'ın Resulü, kıyamet ne zaman kopacak?" diye sorar. Peygamberimiz (a.s.), "Emanet zayi olduğu zaman kıyameti bekle, buyurur. Adam bunu anlayamamış olacak ki tekrar sorar: "Emanetin zayi olması nasıl olur?" Bunun üzerine Peygamberimiz, ... , buyurur. *(Buharî, Rikak, 35.)*

3. Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>gelmiş olabilir?</u>

A. Haksızlıklar çoğaldığı zaman kıyameti bekle

B. İşler ehil olmayan kimselere verildiği zaman kıyameti bekle

C. Küçükler büyüklere saygı göstermediğinde kıyameti bekle

D. İnsanlar sadece dünya için çalışmaya başladıklarında kıyameti bekle

Sahip olduğumuz her şey Allah'ın bize verdiği bir emanettir. Anne-babamız, çocuklarımız, eşimiz kısaca ailemiz, bize verilen emanetlerdir. Onların yeme-içme, barınma, eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılamak emaneti korumak olduğu gibi onları her türlü zararlı düşünce ve alışkanlıklardan korumak da emanete riayet etmenin bir gereğidir.

4. Yukarıdaki paragraf aşağıdaki ayet ya da hadislerden hangisinin açıklamasıdır?

A. "Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz." *(Tekâsür suresi, 8. ayet.)*

B. "Kim, Allah'ın huzuruna iyilikle gelirse, ona getirdiğinin on katı vardır…" *(En'am suresi, 160. ayet.)*

C. "Kendisini nefsinin cimriliğinden koruyan kimseler kurtulmuştur." *(Teğabün suresi, 16. ayet.)*

D. "Ey Müminler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennemden koruyun." *(Tahrîm suresi, 6. ayet.)*

"Beş şey gelmeden beş şeyin kıymetini bil. Ölümden önce hayatın, ………………........., meşguliyetten önce boş vakitlerin, ihtiyarlıktan önce gençliğin ve yoksulluktan önce zenginliğin kıymetini bil" *(Hâkim, Müstedrek, C 4, s. 306.)*

5. Hadiste boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi gelmelidir?

A. hastalıktan önce sağlığın

B. tembellikten önce çalışmanın

C. çocuklardan önce anne babanın

D. kıştan önce yazın

Dört öğrenci kendi aralarında "vatan" hakkında sohbet etmektedirler:

Dilan: Vatanımız bize atalarımızdan bir emanettir. Ona sahip çıkmalıyız.

Deniz: Vatan emanetini korumak hepimizin ortak görevimizdir.

Melih: Vatanımızın korunması askerlerin görevidir.

Merve: Vatanımızı imar ederek bizden sonrakilere emanet etmeliyiz.

6. Öğrencilerden hangisinin görüşü diğerleri ile çelişmektedir?

A. Merve B. Dilan C. Melih D. Deniz

(…) Yetimler, öksüzler ve kimsesizler topluma Yüce Allah'ın birer emanetidir.

(…) Yetim çocukların problemleriyle ilgilenmek bireyin değil devletin görevidir.

(…) Çevremizde yaşanan acılara seyirci kalmamak, yetim hakkı konusunda duyarlı olmak Müslüman olmanın bir gereğidir.

(…) Allah Teâlâ yetimlerin hakkını gözetmeyi, onlara şefkat ve merhamet göstermeyi emretmiştir.

7. Yukarıda eğitim ve terbiye ile ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DYDY B. YDDY

C. DYYD D. DYDD

"Müminler, üzerlerindeki emanetleri gözetirler, verdikleri sözleri tutarlar." *(Mü'minûn suresi, 8. ayet.)*

8. Aşağıdaki ifadelerden hangisi bu ayetin anlamıyla örtüşmez?

A. Allah'ın emir ve tavsiyelerine uyarak din emanetini korumuş oluruz.

B. Sadece kendi çıkarlarımız için çalışırsak mal emanetini korumuş oluruz.

C. Ailede ve toplum içinde üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirerek toplumsal emaneti korumuş oluruz.

D. Zararlı olan şeylerden uzak durarak ve güzel işler yaparak akıl ve beden emanetini korumuş oluruz.

9. Aşağıdakilerden hangisi gerçek bir mümine yakışan davranışlardan değildir?

A. Kendisi ile ilgili olmayan haksızlıklara karışmaz.

B. Söz verdiğinde sözünde durur.

C. Kendisine bir şey emanet edildiğinde ona hıyanet etmez.

D. Konuştuğunda yalan söylemez.

"Hiç kimse kıyamet günü, ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede ve nasıl değerlendirdiğinden, malını nasıl kazanıp nerelere harcadığından, elde ettiği bilgi ile ne yaptığından sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamayacaktır." *(Tirmizi, Kıyame, 1.)*

10. Aşağıdaki ayetlerden hangisi Peygamberimizin hadisi ile anlam olarak benzeşmektedir?

A. "Görmüyor musunuz ki Allah göklerde ve yerde bulunan şeyleri emrinize amade kıldı. Üzerinizdeki nimetlerini açık ve gizli olarak tamamlayıp bol bol verdi…" *(Lokman Suresi, 20. ayet.)*

B. "Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz." *(Tekâsür suresi, 8. ayet.)*

C. "Gerçekten insan için ancak kendi çalışmasının karşılığı vardır."(Necm suresi, 39. ayet.)

D. "Müminler, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler." *(Müminûn suresi, 3. ayet.)*

DERS-10

İMANIN İŞARETİ

İFFET VE HAYÂ

"Bir kimse hayâ elbisesini giyerse insanlar o kimsenin ayıp ve kusurlarını göremez."
Hz. Ali (r.a.)

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün ashabına;

- **Allah'tan hakkıyla hayâ edin,** buyurdu. Onlar da:

- Ey Allah'ın Resulü, elhamdülillah, biz Allah'tan hayâ ediyoruz, dediler.

Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- **Söylemek istediğim bu değil. Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve onun taşıdığı düşünceleri, karnı ve onun ihtiva ettiği mideyi muhafaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Kim ahireti dilerse dünya hayatının süs ve lüksüne kapılmamalı, ahireti bu hayata tercih etmelidir. Kim bu söylenenleri yerine getirirse Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur.**[1]

Yüce Allah (c.c.), insanoğlunu en güzel bir biçimde yaratmış ve onun fıtratına farklı duygular yerleştirmiştir. İnsanın yaratılışını güzelleştiren, onu yücelten, şahsiyetine değer katan özelliklerden biri de iffet ve hayâ duygusudur. İffet sayesinde insan, arzularını, tutkularını aklının ve inancının kontrolünde tutar. Allah katında ve insanlar nazarında kendisini küçük düşürecek davranışlardan ve haramlardan sakınır. İffet ve hayâ fert ve toplumun şeref, izzet, nesil, namus ve haysiyetini muhafaza eder, ahlakını güzelleştirir.

İffetli ve namuslu Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'de **"...Irzlarını koruyan erkek ve kadınlar..."** ayetiyle övülmüş, **"Allah bunlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."**[2] ifadeleriyle de müjdelenmişlerdir. Yine Kur'an-ı Kerim'de erkek ve kadınlar ayrı ayrı zikredilerek bütün müminlere iffetli olmaları öğütlenmiştir. İffetsizlik ve hayâsızlığa götüren harama bakmak gibi bütün fiiller yasaklanmıştır.[3] Örneğin Hz. Peygamber (s.a.v.) de **"Gözün zinası bakmak, kulağın zinası dinlemek, dilin zinası konuşmak, elin zinası tutmak, ayağın zinası yürümektir..."**[4] buyurarak hayasızlığa

1 Tirmizi, Kıyamet, 25.

2 Ahzab suresi, 35. ayet.

3 Nur suresi, 30-31. ayetler.

4 Buhari, İstizan, 12, Ebu Davud, Nikah, 43.

sebep olan tutum ve davranışlardan sakınmamızı istemiştir.

Hayâ sahibi olmayı, utangaçlığı bir zaaf ve kusur olarak değerlendirmek doğru değildir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün utangaçlıktan dolayı birisini azarlayan bir adama rastlamıştı.

Adam şöyle söylüyordu:

- Sen çok utanıyorsun, bu sana zarar verir.

Peygamberimiz (a.s.) adama şöyle buyurdu:

- Bırak onu. Zira hayâ imandandır.[5]

İffet ve hayâ kadın-erkek her Müslümanda bulunması gereken bir güzel ahlaktır. İffet ve hayâyı sadece kadınlara ait bir özellik olarak görmek hatalı ve eksik bir yaklaşımdır. Peygamberimiz iffet ve hayâyı hem erkeklere hem de kadınlara özellikle tavsiye etmiştir. Peygamber Efendimiz kadınları iffetli olmaya şöyle teşvik etmiştir: **"Bir kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, iffetini korur, bir de kocasına itaat ederse, ona 'Haydi, cennetin hangi kapısından istersen gir.' denilir."**[6] Bütün bunlar bir kadını en değerli kılan hususun iffet olduğunu gösterir. Hadis âlimlerinden İbn Hacer Askalani bu konuda şöyle der:

Erkeklerin hayâ ve iffeti güzeldir. Fakat kadınların hayâsı ve iffeti ondan daha güzeldir.

Herkesin adil olması güzeldir. Fakat idarecilerin adil olması daha güzeldir.

Zenginin cömertliği güzeldir. Fakat fakirin cömertliği daha güzeldir.

İhtiyarın tövbesi güzeldir, fakat gencin tövbesi daha güzeldir.

Allah (c.c.) kullarını dünyaya tertemiz gönderir ve orada iffetli yaşamalarını ister. Gözlerini dünyaya açtıklarında nasıl saf ve berrak iseler, gözlerini dünyaya kapadıkları zaman da kötülüklerden arınmış olarak kendisine tertemiz dönmelerini arzu eder. Hem nesillerinin hem de yaşadıkları toplumların bozulmaması için iffetli yaşamalarını emreder. Allah Teâlâ kullarının günaha düşmesini asla istemez. Bu nedenle Allah (c.c.) bizleri hayâsızlık ve iffetsizliğe sürükleyen iftira, yalan, zina gibi bütün kötülükleri yasaklamıştır.[7]

"Şeytan, insanlara kötülüğü, hayâsızlığı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemeyi emreder."[8] ayetiyle Rabbimiz, kullarına sevgisi ve merhametinden dolayı bizleri şeytanın tuzaklarına karşı uyarmıştır. Zina ve fuhuş gibi nefsin kötü arzu ve isteklerine karşı dikkatli olmamızı istemiş ve **"Evlenme imkânı bulamayanlar Allah'ın kendilerini lütfuyla zenginleştirene kadar iffetlerini korusunlar**!"[9] buyurmuştur.

İffet ve hayâdan yoksun bir dindarlık noksandır. Zira Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurur: **"Her dinin kendine has bir ahlakı vardır. İslam'ın ahlakı da hayâdır."**[10] Hayâ, Allah korkusundan kaynaklanan utanma duygusudur. İffet ve hayâ, insanı halk içinde rezil eden davranış ve hareketlerden muhafaza eder. Bu nedenle her Müslüman iffet ve hayâ sahibi olmaya özen göstermelidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hususta bizi şöyle teşvik eder: **"Edepsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise içinde bulunduğu ortamı güzelleştirir."**[11]

Hz. Ömer (r.a.) iffet ve hayâ gibi güzel ahlak özellikleri hususunda şöyle buyurur:

- Bütün dostları gezdim, dolaştım; dili muhafaza etmekten daha iyi dost göremedim.
- Bütün elbiseleri gördüm; iffet ve hayâdan daha iyi elbise görmedim.
- Bütün malları gördüm; kanaatten daha iyi mal görmedim.
- Bütün iyilikleri gördüm; nasihatten daha iyisini görmedim.
- Bütün lezzetleri tattım. Sabırdan lezzetlisini görmedim.

Hayâsı ve iffeti olmayan insandan her türlü kötü davranış beklenebilir. Bu durum bir hadiste **"Utanmadıktan sonra dilediğini yap!"**[12] şeklinde ifade edilir. Atalarımız da "Kork Allah'tan korkmayandan!" diyerek bu gerçeği dile getirirler. Zira

5 Buhari, İman, 16.
6 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 191

7 Buhari, Küsuf, 2, Nikah 108; Müslim, Lian, 17, Tevbe, 33.
8 Bakara suresi, 168-169. ayet.
9 Nur suresi, 33. ayet.
10 Malik bin Enes, Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 9; İbn Mace, Zühd, 17
11 Tirmizi, Birr, 47; İbn Mace, Zühd, 17.
12 Buhari, Enbiya, 54, Edeb, 78.

Allah'tan korkmayan ve kuldan utanmayan bir insan her türlü kötülüğü, çirkinliği yapabilecek bir potansiyele sahiptir.

İslam'ın güzel ahlakıyla hayatını güzelleştirenleri Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle müjdelemiştir:

- Siz bana altı şeyi garanti edin, ben de size cennete girmeyi garanti edeyim:

- **Konuştuğunuzda doğru söyleyin.**
- **Verdiğiniz sözü yerine getirin.**
- **Emanete riayet edin.**
- **Allah'ın yasakladığı günahlardan uzak durarak iffetinizi koruyun.**
- **Harama bakmaktan sakının.**
- **Elinizi harama uzatmaktan koruyun.**[13]

İffetli, namuslu ve edepli insan Allah'ın rızasına erişip dünya ve ahiret mutluluğunu elde eder. Kendi soyunun ve toplumun temiz kalmasını sağlar. İffetli insanlardan meydana gelen toplumda edepsizliğin, ahlaksızlığın doğurduğu korkunç hastalıklar görülmez. Aksine böylesi toplumlar huzurlu ve mutlu olurlar.

DUAMIZ

Allahım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isteriz.[14]

13 Ahmed bin Hanbel, Müsned, V, 323

14 Müslim, Zikir, 72.

“Bir kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, iffetini korur, bir de kocasına itaat ederse, ona ‘Haydi, cennetin hangi kapısından istersen gir.’ denilir.”

Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 191

DERS-10: İMANIN İŞARETİ: İFFET VE HAYÂ

"Bir kimse hayâ elbisesini giyerse, insanlar o kimsenin ayıp ve kusurlarını göremez." *(Hz. Ali.)*

1. Hz. Ali'nin bu ifadesine göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A. Hayâ insanı ayıplardan korur.

B. Hayâ insanın kusurları örter.

C. Hayâ içine kapanık olmaktır.

D. Hayâ insanı koruyan bir kalkan gibidir.

"Allah'tan hakkıyla hayâ edin. Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve onun taşıdığı düşünceleri, karnı ve onun ihtiva ettiği mideyi muhafaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Kim ahireti dilerse dünya hayatının süs ve lüksüne kapılmamalı, ahireti bu hayata tercih etmelidir. Kim bu söylenenleri yerine getirirse Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur." *(Tirmizi, Kıyamet, 25.)*

2. Aşağıdakilerden hangisi hadiste anlatılan hayânın unsurlarından biri değildir?

A. Kötü düşüncelerden uzak durmak

B. Rızkı helal yollardan kazanmak

C. Ahiret hayatına hazırlık yapmak

D. Kalbi dünya sevgisiyle doldurmak

Allah, insanoğlunu en güzel bir biçimde yaratmış ve onun fıtratına birçok farklı duygu yerleştirmiştir. İnsanın yaratılışını güzelleştiren, onu yücelten, şahsiyetine değer katan özelliklerden biri de iffet ve hayâ duygusudur.

3. İffet ve hayâ ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

A. İffet sayesinde insan kötü arzularının esiri olmaz.

B. İffet ve hayâ insan neslinin korunmasını sağlar.

C. İffet ve hayâ insanı pasif bir kişiliğe büründürür.

D. İffet ve hayâ insanın güzel ahlaklı olmasını sağlar.

"...İffetlerini koruyan erkek ve kadınlar... Allah bunlara bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır." *(Ahzab suresi, 35. ayet.)*

4. Ayetten çıkarılabilecek en kapsamlı mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Başkalarının iffetlerine leke düşürecek söz ve davranışlar yasaklanmıştır.

B. İffet duygusu kadın-erkek her Müslümanın sahip olması gereken güzel ahlak özelliğidir.

C. Masum insanların iffetleri hakkında olumsuz konuşmak iftiradır.

D. İffet ve hayâ sahibi insanlarla dostluk kurmak gerekir.

"Gözün zinası bakmak, kulağın zinası dinlemek, dilin zinası konuşmak, elin zinası tutmak, ayağın zinası yürümektir..." *(Ebu Davud, Nikâh, 43.)*

5. Hadiste çıkarılabilecek en kapsamlı mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. İnsan tüm organlarıyla haramdan sakınmalıdır.

B. Gözlerimizi korumak insanı manevi yönden arındırır.

C. Kötülüklere elimizden gelen her imkânla karşı koymalıyız.

D. İnsanın gözleri, elleri ve ayakları kıyamet gününde şahitlik yapacaktır.

"Bir kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, iffetini korur, bir de kocasına itaat ederse, ona 'Haydi, cennetin hangi kapısından istersen gir.' denilir." *(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 191.)*

6. Hadiste aşağıdaki konu ya da konulardan hangisine vurgu yapılmıştır?

A. Namaz-Oruç-Hac

B. Namaz-İffet-Hac

C. Namaz-Oruç-İffet

D. Oruç-İffet-Hac

I. Hayâ, kadınlara has olan bir güzel ahlak özelliğidir.

II. Adalet, yetki sahibi idarecinin en önemli özelliği olmalıdır.

III. Fakir kimselerin cömertliği daha kıymetli ve anlamlıdır.

IV. Yaşlanmadan, güç ve takatten kesilmeden tövbe etmek gerekir.

7. Yukarıdaki ifadelerden hangisi doğru <u>değildir?</u>

A. I B. II C. III D. IV

Melek: İftira

Zeynep: Yalancılık

Tolga: Zina

Emre: Fakirlik

8. Öğrencilerden hangisi insanı iffetsizlik ve hayâsızlığa sürükleyen davranışlara yanlış bir örnek vermiştir?

A. Melek B. Zeynep

C. Tolga D. Emre

"Şeytan, insanlara kötülüğü, ... ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemeyi emreder." *(Bakara suresi,169. ayet.)*

9. Ayette boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi gelmelidir?

A. İffetliliği B. Hayâsızlığı

C. Takvayı D. İbadeti

(...) İffet, insanı koruyan bir kalkan gibidir.

(...) Kanaat, insanın fakirliği kabullenerek çalışmasını engeller.

(...) Hayâsı olmayan insan, her türlü çirkinliğe bulaşabilir.

(...) Sabretmek zorluklar karşısında çaresiz kalmaktır.

10. Yukarıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DYYD B. DYDY

C. DDDY D. YDDY

DERS-11

KİMİ MALDAN VERİR KİMİSİ CANDAN

CÖMERT VE CİMRİ

İnsan, yedikleriyle değil yedirdikleriyle mutlu olur.

Önemli bir sefer hazırlığı yapılıyordu. Peygamberimiz (a.s.) herkesten yardım yapmasını istedi. Hz. Ömer bu isteğe uyarak büyük miktarda bir yardımla Hz. Peygamberin huzuruna çıktı. Hz. Peygamber sordu:

- **Ya Ömer, malının ne kadarını yardım olarak getirdin?**

Hz. Ömer (r.a.):

- Tam yarısını getirdim ya Resulallah, size getirdiğim kadar da geride var.

Biraz sonra Hz. Ebu Bekir (r.a.) geldi. O da büyük bir yardımda bulundu. Hz. Peygamber (s.a.v.) ona da sordu:

- **Malının ne kadarını getirdin?**

Hz. Ebu Bekir (r.a.):

- Tamamını getirdim ya Resulallah, evimde Allah ve Resulünün sevgisinden başka bir şey bırakmadım.

Bunun üzerine Allah'ın Resulü şöyle buyurdu:

- **Allah yolunda cömertlikte ve fedakârlıkta Ebu Bekir'i kimse geçemeyecek**.[1]

Müminlerin en önemli vasıflarından biri cömertliktir. Bu nedenledir ki, müminler ellerinde bulunan imkânlarını ve mallarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşırlar. Gereken yerde gönül rızası ile harcarlar. Gönüllü olarak yaptıkları yardımlardan dolayı insanlardan bir karşılık ve övgü beklemezler. Allah (c.c.) bu özelliklere sahip müminleri şöyle övmektedir: **"Kendileri istekli oldukları hâlde yemeklerini yoksula, öksüze ve esire verirler ve onlara: 'Bunu size Allah rızası için yediriyoruz. Sizden karşılık ve teşekkür beklemiyoruz.', derler."**[2]

Müminler yaptıkları yardımlarda sadece Allah rızasını umarlar. Çünkü Allah (c.c.) yapılan iyilikleri asla karşılıksız bırakmaz. Tam aksine kat kat daha fazlasıyla ödüllendireceğini şöyle müjdeler: **"Kim, Allah'ın huzuruna iyilikle gelirse, ona getirdiğinin on katı vardır…"**[3]

1 Tirmizi, Menakıb, 16; Ebu Davud, Zekât, 40.
2 İnsan suresi, 8-9. ayet.
3 Enam suresi, 160. ayet.

Resul-i Ekrem Efendimiz cömertliğin gıpta edilecek davranış olduğunu söylemiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Ancak iki kişiye gıpta edilir: Biri, Allah'ın verdiği malı hak yolunda harcamayı başaran kimse. Diğeri de Allah'ın kendisine verdiği ilim ve hikmet ile yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimsedir."**[4]

Cömertlikle Allah rızasını ve cenneti elde eder ve cehennem azabından korunuruz. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), **"Yarım hurma ile de olsa cehennemden korunun!"**[5] buyurarak bu gerçeğe işaret etmiştir. Bir başka hadisinde Peygamberimiz (s.av.) şöyle buyurmuştur: **"İki haslet vardır ki bir müminde asla beraber bulunmazlar. Bunlar cimrilik ve kötü ahlaktır."**[6]

Dinimizde cömertlik her zaman övülmüş ve teşvik edilmiştir. Cimrilik ve bencillik ise yasaklanmıştır. Ayrıca gereksizce harcama yapmak ve savurganlık etmek de Kur'an'da hoş karşılanmamıştır. Yüce Rabb'imiz, **"Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme, büsbütün de açıp tutumsuz olma, yoksa pişman olur, açıkta kalırsın."**[7] buyurarak cimrilik ve savurganlıktan kaçınmamızı emretmiştir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) cömert ile cimrinin durumunu güzel bir benzetme ile şöyle anlatmıştır: **"Cimri ile cömerdin durumu, zırh giyinmiş iki kişinin durumuna benzer. Cömert, sadaka verdikçe, üzerindeki zırh genişler, uzar, ayak parmaklarını örter ve ayak izlerini siler. Cimri ise, bir şey vermek istediğinde zırhın halkaları birbirine iyice geçer, onu sıkıştırır; genişletmek için ne kadar çalışsa da başaramaz."**[8]

Cimrilik, mal ve parayı biriktirip Allah yolunda infak etmemektir. Cimrilik müminde asla bulunmaması gereken kötü bir huydur. Öldürücü bir hastalığa yakalanan kişi ondan kurtulmak için nasıl çabalarsa, Müslümanlar da cimriliğin insanı manen öldüren bir hastalık olduğunu düşünerek bu hastalıktan kurtulmaya çalışmalıdır. Allah Teâlâ verdiği nimetleri biriktirerek hayır amacıyla harcamayanları şöyle uyarır: **"Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlara hemen acıklı bir azabı müjdele."**[9]

Müminler cömertlikleriyle Yüce Rabbimizin **"Kendisini nefsinin cimriliğinden koruyan kimseler kurtulmuştur."**[10] müjdesine nail olurlar ve kendilerini helak olmaktan korurlar. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: **"…Cimrilikten sakının. Zira cimrilik sizden önce yaşayan insanları, birbirini boğazlamaya ve haklarını çiğnemeye götürmek suretiyle perişan etmiştir."**[11]

Peygamberimiz (a.s.) cömertleri pek çok hayırla müjdelemiş ve cimrileri de kötü akıbetleri için uyarmıştır. Peygamberimiz (a.s.) bir hadis-i şerifte bu hususta şöyle buyurur:

"Her Allah'ın günü iki melek iner. Bunlardan biri:

- Allahım! Malını verene yenisini ver! diye dua eder.

Diğeri de:

- Allahım! Cimrilik edenin malını yok et! diye beddua eder.[12]

Cimrilik hiç bir zaman hayır getirmez, hep şer getirir. Bu hususta Allah Teâlâ bizleri şöyle uyarır: **"Allah'ın kendilerine lütfu ile bol bol verdiği nimetlerde cimrilik edip harcamayanlar, sakın bu hâli kendileri için hayırlı sanmasınlar. Hayır! Bu, onların hakkında şerdir. Cimrilik edip vermedikleri malları kıyamet günü boyunlarına dolanacaktır. Kaldı ki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah ne yaparsanız hepsinden haberdardır."**[13] Cimrilik hem dünyada hem de ahirette hüsrana ve mutsuzluğa neden olur. Zira cimrilik eden kişi, kendisiyle barışık olmadığı gibi Allah da insanlar da onu sevmez.[14]

Cimrilik ve bencilliği yasaklayan dinimiz, cömertliği ve başkalarını kendine tercih etmeyi tavsiye etmiştir. Cimri insan devamlı bencil davranır. Asla başkalarını düşünemez. Hatta bazen aşırı mal hırsından dolayı kendine bile ikramda bulunmaz. Böylece hem kendisini hem de eş ve çocuklarını sı-

4 Buhari, İlim, 15, Zekât, 5; Müslim, Müsafirin, 268.
5 Buhari, Zekât 9, 10, Edeb, 34; Müslim, Zekât, 66-68.
6 Tirmizi, Birr, 41
7 İsra suresi, 29. ayet.
8 Buhari, Cihad, 89; Müslim, Zekât, 77.
9 Tevbe suresi, 34. ayet.
10 Teğabün suresi, 16. ayet.
11 Müslim, Birr, 56.
12 Buhari, Zekât, 27; Müslim, Zekât, 57.
13 Al-i İmran suresi, 180. ayet.
14 Nisa suresi, 37. ayet.

kıntıya sokar, Allah'ın ve kendi yakınlarının ilgi ve sevgisinden mahrum kalır. Cömert insan ise kendisinin ihtiyacı olsa bile hep başkalarıyla paylaşır, çoğu zaman da başkalarını kendine tercih eder.[15]

Allah rızası için infak ederek zekât ve sadaka vermek, yoksulları doyurmak, ihtiyaç sahiplerini gözetmek malımızı eksiltmez aksine bereketlendirir. Çünkü sadaka, malı bereketlendirir, onu helal ve temiz yapar. Şeytan insanı fakirlikle korkutur ve onu cimriliğe iter. Bu gerçeği Allah Teâlâ şöyle açıklar: **"Şeytan sizi fakir olacaksınız diye korkutur, sizi cimriliğe ve çirkin şeylere teşvik eder. Oysa Allah size kendi katından bağışlama ve bol nimet vaad eder…"**[16] Allah (c.c.) ise cömert kullarını şöyle müjdeler: **"Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah'ın lütfu geniştir…"**[17]

Bir gün bir adam, Peygamber Efendimize gelerek:

- Ben açım, dedi.

Allah'ın Resulü hanımlarından birine haber salarak yiyecek bir şey göndermesini istedi. O da:

- Seni peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki evde sudan başka bir şey yok, dedi.

Peygamberimiz (s.a.v.) ashabına dönerek:

- Bu gece bu şahsı kim misafir etmek ister? diye sordu. Ensardan biri:

- Ben misafir ederim ya Resulallah, diyerek o yoksulu alıp evine götürdü. Eve varınca hanımına:

- Evde yiyecek bir şey var mı? diye sordu. Hanımı:

- Hayır, sadece çocuklarımın yiyeceği kadar bir şey var, dedi. O sahabi:

- Öyleyse çocukları oyala. Sofraya gelmek isterlerse onları uyut. Misafirimiz içeri girince de lambanın ışığını iyice kıs. Sofrada biz de yiyormuş gibi yapalım, dedi.

Sofraya oturdular. Misafir karnını doyurdu; onlar da aç yattılar. Sabaha doğru Peygamberimize bu sahabenin davranışını öven ayetler indi. Sabahleyin o sahabi, Hz. Peygamber'in yanına gitti. Onu gören Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle dedi:

- Bu gece misafirinize yaptıklarınızdan Allah Teâlâ memnun oldu.[18]

Dinimiz zekât, sadaka ve infak gibi ibadetleri emrederek bizi cimrilik hastalığından korumayı ve cömert olmamızı amaçlar. Cimrilikten kurtularak cömert olmanın yolu dinimizin bu emirlerine uymakla mümkündür. Bu hakikati Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle açıklar: **"Zekâtını veren, misafirine ikram eden ve bir felaket anında başkalarına yardımda bulunan kişi cimrilikten kurtulur."**[19] Cimrilikten kurtularak cömertliğe kavuşabilmek için mal ve mülkün yegâne sahibinin Allah olduğunu unutmamalıyız. Allah'ın emirlerine uyarak infakta bulunmakla hem dünya hem de ahiret mutluluğuna kavuşabiliriz. Bu nedenle her fırsatta ve imkânlarımız ölçüsünde sahip olduğumuz zenginliklerden az-çok demeden Allah yolunda harcamalı, ihtiyaç sahiplerini gözetmeli ve verdiklerimizle mutlu olmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Allahım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, ihtiyarlayıp başkasına muhtaç düşmekten ve kabir azabından sana sığınırız.[20]

15 Haşr suresi, 9. ayet.
16 Bakara suresi, 268. ayet.
17 Bakara suresi, 261. ayet.
18 Buhari, Menakıbü'l-Ensar, 10, Müslim, Eşribe, 172.
19 Buhari, Mezalim, 8.
20 Müslim, Zikir, 73; Nesai, İstiaze, 13, 65.

"Cimri ile cömerdin durumu, zırh giyinmiş iki kişinin durumuna benzer. Cömert, sadaka verdikçe, üzerindeki zırh genişler, uzar, ayak parmaklarını örter ve ayak izlerini siler. Cimri ise, bir şey vermek istediğinde zırhın halkaları birbirine iyice geçer, onu sıkıştırır; genişletmek için ne kadar çalışsa da başaramaz."

Buhari, Cihad, 89; Müslim, Zekât, 76-77.

DERS-11: KİMİ MALDAN VERİR KİMİSİ CANDAN: CÖMERT VE CİMRİ

1. Aşağıdaki vasıflardan hangisi cömert bir kimsenin vasıfları arasında gösterilemez?

A. Elinde bulunan imkânları ihtiyaç sahipleriyle paylaşır.

B. Yaptığı yardımlardan dolayı insanlardan bir karşılık beklemez.

C. Yaptığı yardımların başkaları tarafından bilinmesini ister.

D. Elindekileri zorla ya da gösteriş için değil gönül rızası ile harcar.

"Kendileri istekli oldukları hâlde yemeklerini yoksula, öksüze ve esire verirler ve onlara: 'Bunu size Allah rızası için yediriyoruz. Sizden karşılık ve teşekkür beklemiyoruz.', derler." *(İnsan suresi, 8-9. ayet.)*

2. Yukarıdaki ayette asıl vurgulanmak istenen düşünce hangisidir?

A. İmkânlarımızı yoksullarla ve öksüzlerle paylaşmalıyız.

B. Yaptığımız iyiliklerin karşılığını sadece Allah'tan beklemeliyiz.

C. İhtiyaç sahiplerini doyurmalıyız.

D. İhtiyaç sahiplerine verirken sevdiğimiz şeyleri tercih etmeliyiz.

"Ancak iki kişiye gıpta edilir: Biri, Allah'ın verdiği malı hak yolunda harcamayı başaran kimse. Diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği ilim ve hikmet ile yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimsedir." *(Buhari, İlim, 15.)*

3. Hadise göre aşağıdakilerden hangisinin gıpta edilecek kimselerden biri olduğu söylenemez?

A. Cömertlik yapan kimse

B. İlim ve hikmetle davranan kimse

C. İlim öğreten kimse

D. Malını kendi ihtiyaçlarına harcayan kimse

Selim: "Siz Allah için ne verirseniz, Allah onun yerine hemen yenisini verir. O rızık verenlerin en hayırlısıdır." *(Sebe suresi, 39. ayet.)*

Zühal: "Ancak Allah'a kalb-i selîm (temiz bir kalp) ile gelenler (o günde fayda bulur.)" *(Şuara suresi, 89. ayet..)*

Metin: "Edepsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise içinde bulunduğu ortamı güzelleştirir." *(Tirmizi, Birr, 47.)*

Selma: "Kim, Allah'ın huzuruna iyilikle gelirse, ona getirdiğinin on katı vardır…" *(En'am suresi, 160. ayet.)*

4. Cömertlikle ilgili hangi öğrencilerin verdiği örnekler doğrudur?

A. Selim-Metin B. Selim-Zühal

C. Metin-Selma D. Selim-Selma

Dinimizde

(…) kullanılmayan eski eşyaların fakirlere verilmesi tavsiye edilmiştir.

(…) cimrilik ve bencillik yasaklanmıştır.

(…) gereksizce harcama yapmak ve savurganlık etmek hoş karşılanmamıştır.

(…) karşılık beklemeden infakta bulunmak doğru değildir.

5. Yukarıda cömertlikle ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru olarak verilmiş olur?

A. DDYY B. YDDY

C. YYDD D.DYYD

- Zekât vermek
- Sadaka vermek
- İkram etmek
- İnfak etmek

6. Yukarıda ifade edilen hususlar İslam'da övülen hangi güzel ahlakı tanımlar?

A. Çalışkanlık B. Cömertlik

C. Sabır D. Dürüstlük

7. Aşağıdakilerden hangisi cimri bir kimsenin özelliklerinden <u>değildir</u>?

A. Mal ve parayı biriktirmek

B. Allah yolunda infak etmemek

C. Savurganlık etmek

D. Bencillik yapmak

"Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlara acıklı bir azabı müjdele." *(Tevbe suresi, 34. ayet.)*

8. Verilen ayet-i kerime aşağıdaki konu başlıklarından hangisinin altında söylenmiş olabilir?

A. Çalışmak ve yardımlaşmak

B. Sabır ve cesaret

C. Kıskançlık

D. Cömert ve cimri

"Şeytan sizi fakir olacaksınız diye korkutur, sizi cimriliğe ve çirkin şeylere teşvik eder. Oysa Allah size kendi katından bağışlama ve bol nimet vaad eder…" *(Bakara suresi, 268. ayet.)*

9. Ayetten hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine <u>ulaşılamaz</u>?

A. İhtiyaç sahiplerini gözetmek malı eksiltir.

B. Paylaşmak ve yardımlaşmak malı bereketlendirir.

C. Yapılan hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz.

D. Cimrilik şeytanın sevdiği bir davranıştır.

"İnsan, yedikleriyle değil yedirdikleriyle mutlu olur."

10. Yukarıdaki sözden çıkarılabilecek sonuç aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A. Mal biriktirmek insanı mutlu eder.

B. Alışveriş yapan insan mutlu olur.

C. Elindekileri başkasıyla paylaşan insan mutlu olur.

D. Yenen güzel yemekler mutluluk verir.

DERS-12

EVRENSEL DEĞER

HAKKI GÖZETMEK

Alma mazlumun ahını
Çıkar aheste aheste,
Bir gün felaket sarayını
Yıkar aheste aheste

Peygamberimiz (a.s.) ömrünün son zamanlarında bir gün mescitte sahabe-i kirama şöyle seslendi:

- **Ey Müslüman topluluğu! Sizden kime bir haksızlık yapmış isem, kıyamet günü gelmeden önce gelsin benden hakkını alsın.**

Bunun bir ayrılık işareti olduğunu anlayan sahabiler hüzünlendiler. Mescitte bulunanlardan hiçbir ses çıkmadı. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) bu çağrıyı üç kez tekrarladı. Sonunda Ukkaşe adında bir sahabi ayağa kalkarak Peygamberimizin önüne kadar geldi. Herkesin meraklı bakışları arasında Peygamberimize şöyle dedi:

- Anam-babam sana feda olsun ey Allah'ın elçisi! Eğer ısrar etmeseydin senin karşına çıkıp bir şey istemeyecektim. Bir savaştan sonra gazilerin arasındaydım. Kalabalık bir yerde iken devemden indim ve sana yaklaşırken değneğini kaldırdın ve sırtıma vurdun. O hakkımı istiyorum.

Peygamber Efendimiz:

- **Ey Ukkaşe! Sana kasten vurmaktan Allah'a sığınırım,** buyurdu. Ardından da Hz. Bilal'e bir sopa getirmesini ve Ukkaşe'ye vermesini söyledi. Hz. Bilal şaşkınlık ve endişe içinde bir sopa bulup getirdi.

Sopayı Peygamberimize verdi. O da Hz. Ukkaşe'ye verdi. Başta Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali olmak üzere orada bulunan sahabiler ayağa kalkarak:

- Ey Ukkaşe! Hakkını bizden al. Peygamberden nasıl alırsın! dediler.

Peygamber Efendimiz:

- **Bırakın onu**! dedi.

Sonra,

- **Ey Ukkaşe! Hakkını alabilirsin**, deyince Hz. Ukkaşe (r.a.):

- Ey Allah'ın elçisi! Bana vurduğunda benim üzerimde elbise yoktu, dedi.

Bunun üzerine Sevgili Peygamberimiz sırtını açtı. Sahabiler, kızgın ve endişeli bakışlarla Ukkaşe'yi izliyor ve gözyaşı döküyorlardı. Hz.Ukkaşe (r.a.), Peygamberimizin sırtını öptü. Herkes şaşkınlık içindeydi. Ağlayan gözler durulmuş, kızgın bakışlar sevinçli bir bekleyişe dönüşmüştü. Hz. Ukkaşe (r.a.) şöyle dedi:

- Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın elçisi! Sana kısas yapmaya kim cüret edebilir?

Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) :

- **Kim cennetteki arkadaşımı görmek isterse bu kimseye baksın,** dedi..."[1]

İslam dininin en temel ilkelerinden biri hak ve adaleti gözetmektir. Zira insanlar sevgiyle kaynaşır ve adaletle ayakta dururlar. Adaletin olmadığı yerde zulüm ve haksızlık boy gösterir. Bu nedenle Allah (c.c.), adaletli olmayı emretmiş ve şöyle buyurmuştur: **"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa karşı, içinizde beslediğiniz kin ve öfke, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Adaletli davranın, takvaya en uygun hareket budur. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah yaptığınız her şeyden haberdardır."**[2]

Peygamberimiz (a.s.) de hakkı gözetmenin önemini şöyle ifade eder: **"Güçsüzün incindiği ve hakkını alamadığı bir toplum yücelemez."**[3] Bu nedenle her zaman hakkı ve adaleti gözetmek en önemli görevlerimiz arasında yer almalıdır.

Peygamberimiz (a.s.), hayatı boyunca hak ve adalete bağlı kalmıştır. Örneğin; Bedir Savaşı sonrasında esir olarak ele geçirilen müşriklerden serbest bırakılmaları için fidye ödemeleri kararı alınmıştı. Esirler arasında Peygamberimizin amcası Abbas da bulunmaktaydı. Sahabe-i Kiramdan bazıları Peygamberimize gelerek:

- Ya Resulallah! Dilerseniz amcanız Abbas'tan fidye almayalım ve onu serbest bırakalım, dediler.

Hak ve adaleti her şeyin üstünde tutan Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu:

- Hayır, asla bunu yapamam. Ondan bir kuruş bile eksik almamalısınız.[4]

Sevgili Peygamberimiz, peygamberlik görevi öncesinde Hilfu'l-Fudul (Erdemliler Topluluğu) Cemiyetinin oluşturulmasında aktif rol almış ve zayıf insanların haklarını korumak için mücadele etmişti. Bu kuruluş, Mekke ve civarında aile, ticaret ve emniyet gibi konularda yaşanan olumsuzluklara müdahale etmiş ve haksızlığa uğrayan kimsesiz insanların hakkını savunmuştur. Kâbe'nin tamiri sırasında Hacer-i Esved'in hangi kabile tarafından yerine konulacağı Araplar arasında tartışma konusu olmuş, Peygamberimizin adil çözümü herkesi memnun etmişti.

Peygamberimiz (a.s.) her alanda olduğu gibi anne-babaların, çocukları arasında da hak ve adaleti gözetmelerini istemiştir. Sahabilerden Numan bin Beşir şöyle anlatıyor:

Babam Beşir, annemin zorlamasıyla bana bir bağışta bulunmuştu. Ancak annem babama:

- Sen bu bağışa Allah'ın Resulünü şahit tutmadıkça ben buna inanmam ve razı olmam, dedi. Bunun üzerine babam, Allah'ın Resulüne gelerek:

- Ey Allah'ın Resulü! Ben oğluma bir hediye verdim. Fakat eşim bu hediye için seni şahit tutmamı benden istedi, dedi.

Allah'ın Resulü:

- Sen Numan'a verdiğin hediye gibi öbür çocuklarına da bir şeyler verdin mi? diye sordu.

Babam:

- Hayır, diye cevap verdi.

Sevgili Peygamberimiz (a.s.):

- Allah'a karşı gelmekten sakının ve çocuklarınız arasında adaleti gözetin, buyurdu. Bunun üzerine babam sadece bana bağışladığı o malı tekrar kendi mülkiyetine geçirdi. Böylece kimseye haksızlık yapmamış oldu.[5]

Allah (c.c.), anne-baba ve akrabalarımızın aleyhine de olsa doğruluk ve adaletten ayrılmamamız gerektiğini emreder ve şöyle buyurur: **"Ey iman edenler! Kendinizin, anne-babanızın ve akrabalarınızın aleyhine de olsa, Allah rızası için**

1 İsbahani, Hilyet-ül Evliya, C 4. S. 73.
2 Mâide suresi, 8. ayet.
3 İbn Mace, Sadakat, 17.
4 İbn Sa'd, Tabakat, C 4, s. 14.
5 Buhari, Hibe, 12,13; Müslim, Hibat, 9-19.

hakikate şahitlik yaparak adaleti gözetmeye çalışın. O kişi zengin de fakir de olsa, Allah'ın hakkı onların her birinin (hakkının) önüne geçer. Öyleyse, kendi boş arzu ve heveslerinize uymayın ki adaletten uzaklaşmayasınız. Çünkü eğer gerçeği çarpıtır ve ondan yüz çevirirseniz, bilin ki Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır."[6] Peygamberimiz (a.s.) de adaletli davranan müminlere şu müjdeyi vermiştir: **"Dünyada hakkı gözeten kimseler, Allah katında, merhameti sınırsız olan Rahman'ın yanındaki nurdan minberler üzerinde ağırlanacaklardır. Bunlar, yönettikleri kişilere, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı adaletli davrananlardır.**[7]

Allah ve ahiret gününe iman eden müminler olarak hak ve adaleti gözetmeli ve kul haklarından sakınmalıyız. Yaşadığımız toplumda adaletin tesis edilmesi, güçlülerin değil haklıların üstün olması için gayret etmeliyiz. İnsanî ilişkilerimizde hak ve adaletten sapmamalıyız.

DUAMIZ

Allahım! Kimsenin hakkına girmemeyi ve yaratılmışların hakkını gözetmeyi bizlere nasip eyle.
Herkesin hakkının verildiği mahşer gününde bizleri salih kimselerden eyle.
Sen hakkı gözetenlerin en iyisisin. Bizlere hakkı gözetme ve adaletli davranma şuuru ver.

6 Nisa Suresi, 135. ayet.
7 Müslim, İmare, 18.

SORULARLA 40 DERSTE

AHLAK

DERS-12 : EVRENSEL DEĞER: HAKKI GÖZETMEK

Alma mazlumun ahını
Çıkar aheste aheste
Bir gün felaket sarayını
Yıkar aheste aheste

1. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yukarıdaki dizelere anlamca en yakın olandır?

A. Bin defa mazlum olsan da bir defa zalim olma.

B. Kimsenin ahı yerde kalmaz.

C. Zalimleri bağışlamak yoksullara cefadır.

D. Zulmü affetmek, büyüklük; unutmak ise küçüklüktür.

2. Peygamberimizin (a.s.) "Kim cennetteki arkadaşımı görmek isterse bu kimseye baksın," dediği sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hz. Ebu Bekir
B. Hz. Ali
C. Hz. Bilal
D. Hz. Ukkaşe

3. "İslam dininin en temel ilkelerinden biri hak ve adaleti gözetmektir. Zira insanlar sevgiyle kaynaşır ve adaletle ayakta dururlar." diyen bir kişi bu sözleriyle aşağıdakilerden hangisini kast etmiş <u>olamaz</u>?

A. Bir toplumu ayakta tutan en temel ilkelerden biri adalettir.

B. Adalet, öncelikle Müslümanlar arasında sağlanmalıdır.

C. Adalet, insanlar arasındaki birlikteliği pekiştirir.

D. Adaletin olmadığı yerde kargaşa meydana gelir.

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa karşı, içinizde beslediğiniz kin ve öfke, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Adaletli davranın, takvaya en uygun hareket budur. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah yaptığınız her şeyden haberdardır." *(Mâide suresi, 8. ayet.)*

4. Ayette aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A. Allah'a gizli olan hiçbir şey yoktur.

B. Müminlere düşmanlık yapanlara mutlaka misliyle karşılık verilmelidir.

C. Müminler adaleti sağlamak için çaba göstermelidirler.

D. Müminler takvanın faziletine erişebilmek için adaletli olmalıdırlar.

Ali ile Ahmet birbirini çok seven iki arkadaştı. Ali birtakım sebeplerden dolayı komşusu Mehmet'ten hoşlanmıyordu. Ali'yi ziyaret için gelen Ahmet, mahallelerinde Mehmet ile kavga etmişti. Kavganın sürecini yakından izleyen Ali, bu konuda çok sevdiği arkadaşı Ahmet'i haksız buldu. Bu duruma kızan Ahmet, "sen beni tanıyorsun, benim yakın arkadaşımsın, nasıl Mehmet'i desteklersin" diye sitem etti. Buna karşılık Ali ise Kur'an-ı Kerim'deki bir ayeti hatırlatarak gerekçesini ortaya koydu.

5. Ali aşağıdaki ayetlerden hangisini Ahmet'e hatırlatmış olabilir?

A. "Bir topluluğa karşı, içinizde beslediğiniz kin ve öfke, sizi adaletsizliğe sürüklemesin" *(En'âm suresi, 162. ayet.)*

B. "Sen af yolunu tut, iyiliği emret ve kendini bilmezlere aldırma." *(A'râf suresi, 199. ayet.)*

C. "Yalnızca Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter." *(Ahzâb suresi, 3. ayet.)*

D. "Ey inananlar, Allah'tan, ona yaraşır biçimde korkun ve ancak Müslümanlar olarak ölün." *(Âl-i İmran suresi, 102. ayet.)*

"Güçsüzün incindiği ve hakkını alamadığı bir toplum yücelemez." *(Buhari, Edeb, 96.)*

6. Yukarıdaki hadisin ana fikri nedir?

A. Toplumdaki güçsüzleri gözetmek gerekir.

B. Bir toplumda güçsüzlerin haklarını arama yolları açık olmalıdır.

C. Adaletin bulunmadığı bir toplum ilerleyemez.

D. Bir toplumun yücelmesi için güçsüzün incinmemesi gerekir.

7. "Her zaman hakkı ve adaleti gözetmek en önemli görevlerimiz arasında yer almalıdır." diyen bir kişi için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A. Adaleti ön planda tutan bir kişidir.

B. Güçlünün değil, haklının yanında olan bir kişidir.

C. Toplumsal değerler konusunda duyarlı bir kişidir.

D. Görev verirken öncelikle yakınlarını gözetmektedir.

"Dünyada hakkı gözeten kimseler, Allah katında, merhameti sınırsız olan Rahman'ın yanındaki nurdan minberler üzerinde ağırlanacaklardır. Bunlar, yönettikleri kişilere, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı adaletli davrananlardır." *(Müslim, İmare, 18.)*

8. Hadiste aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Adaletli olanlar mükâfatlarını öncelikle dünyada alacaklardır.

B. İslam, yöneticilerin adaletle davranmasını emretmektedir.

C. Anne babalar çocuklarına karşı adaletli olmalıdır.

D. Peygamberimiz adaletli davrananları müjdelemektedir.

Metin arkadaşı Halil ile toplumdaki haksızlıklar hakkında konuşuyordu. Metin kimsenin iyisine kötüsüne karışmamak gerektiğini, her insanın kendinden sorumlu olduğunu belirtti. Ona karşı çıkan Halil "Bence yanlış düşünüyorsun. Sevgili Peygamberimiz (a.s.), cahiliye döneminde haksızlıklara duyarsız kalmamış ve Hilfu'l-Fudul (Erdemliler Topluluğu) Cemiyetinde aktif rol almıştır." diyerek kendi fikrini savunmuştu.

9. Halil'in Hilfu'l-Fudul'u örnek vermesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A. Mekkelilerin çoğunluğunun bu cemiyete katılmış olması

B. Hılfu'l-Fudul'un Mekke'nin yönetiminde söz sahibi siyasi bir teşkilat olması

C. Cemiyetin toplumdaki haksızlıklara karşı mücadele için kurulmuş olması

D. Hilfu'l-Fudul'un bir ekonomik iş birliği teşkilatı olması

.... Savaşı sonrasında esir olarak ele geçirilen müşriklerden serbest bırakılmaları için fidye ödemeleri kararı alınmıştı. Esirler arasında bulunanlardan biri de Peygamberimizin amcası .... idi. Sahabe-i Kiramdan bazıları Peygamberimize gelerek, "Ya Resulallah! Dilerseniz amcanızdan .... almayalım ve onu serbest bırakalım, dediler. Hak ve adaleti her şeyin üstünde tutan Sevgili Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu: "Hayır, asla bunu yapamam. Ondan bir kuruş bile eksik almamalısınız." *(İbn Sa'd, Tabakat, C 4, s. 14.)*

10. Paragrafta boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

A. Bedir – Abbas – fidye

B. Uhut – Hamza – fidye

C. Hendek – Ebu Talip – fitre

D. Bedir – Zübeyr – fitre

DERS-13

EN GÜZEL LÜTUF

YUMUŞAK HUYLU OLMAK

Keskin kılıç yumuşak ipeği kesemez.
Sadi Şirazi

Bahreynli Münkız bin Hibban ticaret maksadıyla Medine'ye gelmişti. Resul-i Ekrem Efendimizi tanıyınca Müslüman oldu. Peygamberimiz de ona kabilesini İslam'a davet eden bir mektup vererek onu kabilesine götürmesini istedi. Fakat Münkız, Resulullah Efendimizin mektubunu kabile halkına vermeye cesaret edemedi. Ama evinde, kimseye fark ettirmeden namazlarını kılmaya başladı. Hanımı, onun bu hâlini babası Abdullah bin Avf'a haber verdi. Abdullah bin Avf damadı ile görüşerek Hz. Peygamber'in gönderdiği mektubu okudu. Gönlüne İslâm sevgisi düştü ve hemen Müslüman oldu. Resulullah Efendimizin mektubunu kabilesine okuyunca onlar da Müslüman olmayı arzu ettiler. Bir heyet hazırlayarak Medine'ye göndermeye karar verdiler.

Mekke'nin Fethi'nden bir müddet önce yola çıkan bu heyet Medine'ye varınca, bir an önce Hz. Peygamber'i görmek için Mescid-i Nebevî'ye koştular. Fakat Abdullah bin Avf onlar gibi davranmadı. Devesini bağlayıp en güzel elbisesini hazırladı. Yıkanıp temizlendikten sonra onu giydi ve Resulullah'ın huzuruna öyle geldi. Onun bu hâli Resul-i Ekrem Efendimizin çok hoşuna gitti.

Peygamberimiz, gelen heyete:

- **Kendiniz ve kavminiz adına bana biat ediyor musunuz?** diye sorunca herkes:

- Evet, ediyoruz, dediler.

O zaman Abdullah bin Avf söz alarak kendi adlarına biat edeceklerini, fakat kavimleri adına bu sözü veremeyeceklerini söyledi. Geri dönüp giderken kendileriyle birlikte kavimlerini dine davet edecek bir hoca gönderilmesini teklif etti. Bu hocanın davetine uyanların artık kendilerinden olacağını, İslâmiyet'i kabul etmeyenlerle de savaşacaklarını belirtti.

Onun bu sözlerini Resulullah (s.a.v.) pek beğendi ve kendisine:

- Sende Allah'ın sevdiği iki özellik vardır: Yumuşak huyluluk (hilm) ve ihtiyatlı olmak (teenni), buyurdu.

O zaman Abdullah bin Avf (r.a.):

- Bu özellikler bende eskiden beri mi vardı, yoksa yeni mi ortaya çıktı? diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

- **Eskiden beri vardı,** buyurunca, Abdullah bin Avf:

- Beni sevdiği iki özellikle yaratan yüce Allah'a hamd ederim, dedi.[1]

Allah Teâlâ'nın sevdiği özelliklerden biri olan yumuşak huyluluk, hilm olarak isimlendirilir. Nitekim Allah'ın isimlerinden biri de el-Halîm'dir.[2] Rabbimiz hilm sahibidir, kullarına son derece yumuşak davranır, kullarının hata ve kusurlarına karşı hemen gazaplanmaz, ona sabır gösterir ve mühlet tanır. Rabb'imiz bu özelliğin kulları tarafından da benimsenmesini ister. Nitekim Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurur: **"Allah halîmdir, hilm sahibi insanları sever. Sertlikten dolayı vermediği kazancı yumuşak huyluluğa verir."**[3]

Hilm, peygamberlerin sıfatlarından biridir.[4] Nitekim Allah Resulü, insanların en yumuşak huylusu idi. Bu yüzden insanlarla ilişkilerinde daima kolaylığı tercih eder, zorluğa, öfke ve kızgınlığa yer vermezdi. Hakkın çiğnenmesi dışında öfkelenmez, şahsına karşı işlenen kusurları kolayca affederdi. Ne kadar kaba bir muameleye maruz kalsa da nezaketini bozmaz, kendisine kötülük edenlere bile güzellikle muamele ederdi. Halim yani yumuşak huylu bir insan olan Peygamber Efendimizin bu huyunu öven Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"(Resulüm!) O vakit, Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba ve katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet; bağışlanmaları için dua et!"**[5]

Hz. Aişe (r.a.) diyor ki:

Birkaç Yahudi, Resulullah'ın yanına girmek için izin istediler. Girince de kelimelerle oynayarak "es-selâmu aleyküm" yerine:

- Es-sâmu aleyküm (ölüm sana olsun), dediler.

Peygamber (s.a.v.):

- Ve aleyküm (**size de olsun),** dedi.

Hz. Aişe ise açıkça:

- Ölüm size olsun, diye karşılık verdi.

Peygamber (s.a.v.):

- **Ey Aişe! Allah yumuşak davranmayı sever,** buyurdu.

Hz. Aişe (r.a.):

- Onların dediklerini duymadın mı, diye sordu.

Peygamberimiz (a.s.) ise şöyle buyurdu:

- **Duydum, ben de onlara, 'size de olsun' diyerek cevap verdim ya!**[6]

Yumuşak huylu insanlar işleri kolaylaştırır, zorlaştırmazlar. İnsanları müjdeler ve korkutmazlar. Örneğin; alış-verişte kolaylık gösterir, eli darda olana borcunu ödemesi için süre verirler. Böyle davrananlara Allah Teâlâ ahirette kolaylık gösterecektir. Peygamber Efendimiz bu kimseler için "**Allah merhamet etsin**" diye dua etmiştir.[7]

Hilmin zıddı olan kabalık ve öfke, insanları incitir, korkup nefret etmelerine ve dağılıp gitmelerine yol açar. Bu nedenle kabalık kötü bir huydur. Lokman Hekim şöyle der: "*Evlâdım! Üç şey, üç şeyle bilinir: Hilm, öfke anında; şecaat, harp meydanında; kardeşlik ise ihtiyaç anında.*" Dolayısıyla yumuşak huyluluğun en çok gerektiği zamanlar, öfkeye ve hiddete kapıldığımız, aklımız yerine duygularımızla hareket etmeye başladığımız hassas anlardır. Böyle bir anda nefsimizi dizginleyebilmek ise manevi bir olgunluk ister. Nitekim Resulullah Efendimiz de: **"Yiğit, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit, kızdığı zaman öfkesini yenen kişidir."** buyurmuştur.[8]

Peygamber Efendimizin Sevgili Torunu Hz. Hasan'ın hizmetçisi bir gün ona akşam yemeği hazırlamıştı. Ancak yemeği sofraya getirirken elindeki tabağı düşürerek Hz. Hasan'ın elbisesini kirletmişti. Bu dikkatsizliği sebebiyle ceza göreceğini zanneden hizmetçi, Al-i İmrân suresinin 134. ayetinin **"Onlar ki, öfkelerini yenerler."** kısmını okuyuverdi. Hz. Hasan ona bakarak: "*Yendim.*" dedi. Hizmetçi, ayetin **"Ve onlar insanları affeder."** bölümünü okuyunca Hz. Hasan (r.a.), "*Bağışladım.*" dedi. Buna çok sevinen hizmetçi ayeti tamamlaya-

1 Müslim, İman, 25, Tirmizi, Birr, 66.
2 Bakara suresi, 235. ayet.
3 İbn Mace, 3688
4 Tevbe suresi, 114. ayet; Saffat suresi, 101. ayet.
5 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.
6 Buhari, Büyu 15.
7 Ebu Davud, Tatavvu, 25.
8 Buhari, Edeb, 76; Müslim, Birr, 107, 108.

rak **"Ve Allah iyilik edenleri sever."** deyince, Hz. Hasan hizmetçisine hediye vererek onu ödüllendirdi.

Öfkeyi yenme ve hatayı bağışlama özellikle şahsımıza karşı işlenen suçlarda önemlidir. Şahsımıza karşı yapılan kabalıklara tahammül etmemiz, insanların hatalarını hoş görmemiz üstün ahlakın gereğidir. Özellikle zarar veren kimsenin zayıf olduğu durumlarda intikam almaktan vazgeçmemiz, büyük bir sabır gerektirir. Bu nedenle inciten kimseye karşı gönlümüzde oluşan kini büsbütün silip atabilmek büyük bir erdemdir. Nitekim Yüce Allah, Kur'an'da şöyle buyurur: **"Sen af yolunu tut, iyiliği emret ve kendini bilmezlere aldırma."**[9]

Yapılan bir kötülüğe aynıyla cevap vermek, meşru bir haktır. Böyle davranan kimseler ayıplanamaz. Çünkü gücü yetsin veya yetmesin her insan, şahsına yapılan kötülüğe karşılık vermek ister. Kötülüklere karşı sabırla karşılık vermek ve kötülerden intikam almamak ise daha üstün bir davranış biçimidir. Yumuşak huylu ve güzel ahlaklı kimseler ise nefislerini terbiye ettikleri için kötülüğe cevap vermek yerine kötüleri bağışlamayı tercih ederler. Böyle kimseler nefislerinin arzusuna karşı koymaktan ve böylece Allah Teâlâ'yı hoşnut etmekten mutlu olurlar. Nitekim Allah Teâlâ bu hususta şöyle buyurur: **"...Kim sabredip bağışlarsa, işte bu yapılmaya değer işlerdendir."**[10]

Merhamet, şefkat ve muhabbet gibi güzel hasletlerin neticesi olan hilm ve müsamaha, Allah Teâlâ'nın ismi ve Peygamber Efendimizin sıfatı müminlerin de güzel huylarından biridir. Allah Resulü şöyle buyurmuştur: **"Yumuşak huyluluktan nasibi olana, hayırdan da nasip verilmiştir. Yumuşak huyluluktan nasibi olmayan da hayırdan mahrum bırakılmıştır."**[11]

Bununla birlikte bütün hasletler gibi yumuşak huylu ve hoşgörülü olmanın da bir ölçüsü vardır. Yumuşak huylu olmak adına zulme boyun eğmek veya ilâhî emirlerin çiğnenmesine müsamaha göstermek asla doğru değildir. Böyle bir davranış, kötü kimselerin kötülük yapma arzusunu ve cesaretini artıracağından son derece yanlış bir tavırdır. Öyleyse bu konuda da ölçülü davranmalıyız.

İyilikle kötülük elbette bir değildir. Kötü bir hareket, kaba bir söz insanları birbirine düşman eder. Bu nedenle kötülükleri iyi huylarla önlememiz mümkündür. Öfkelenenlere sabrederek, cahilce hareket edenlere yumuşak huylu davranarak, fenalık yapanları affederek kötülüklerle başa çıkılabiliriz. İyi bir davranış ve tatlı bir söz bizleri birbirimize yaklaştırıp kaynaştırır. Şüphesiz bu üstün mertebeye ancak gerçek müminler ulaşabilir. Bu hususta Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"İyilikle kötülük aynı değildir. Kötülüğü en iyi bir davranışla önle. O zaman aranızda düşmanlık bulunan kimsenin candan bir dost olduğunu göreceksin. Bu mükemmel davranışı, ancak sabredenler gösterebilir. Bu mertebeye ancak olgunluktan büyük payı olanlar erişebilir."**[12]

DUAMIZ

Allahım! Bizi öfkemize mağlup etme.

Bizlere yumuşak huylu olmayı ve hoşgörülü davranmayı nasip eyle.

9 A'râf suresi, 199. ayet.
10 Şûrâ suresi, 43. ayet.
11 Tirmizi, Birr, 67/2013
12 Fussılet suresi, 34-35. ayetler.

“(Resulüm!) O vakit, Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba ve katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet; bağışlanmaları için dua et!”

Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

DERS-13 : EN GÜZEL LÜTUF: YUMUŞAK HUYLU OLMAK

Allah Resulü yumuşak huylu bir insan idi. Bu yüzden insanlarla ilişkilerinde daima kolaylığı tercih eder, zorluğa, öfke ve kızgınlığa yer vermezdi. Hakkın çiğnenmesi dışında öfkelenmez, şahsına karşı işlenen kusurları kolayca affederdi. Ne kadar kaba bir muameleye maruz kalsa da nezaketini bozmaz, kendisine kötülük edenlere bile güzellikle davranırdı.

1. Paragrafa göre yumuşak huylu bir insan olan Hz. Muhammed (s.a.v.) hangi durumlarda hoşgörülü davranmazdı?

A. Hukukun çiğnenmesi karşısında

B. Zorluklar karşısında

C. Kaba muamele karşısında

D. Kendisine hakaret yapılması hâlinde

"(Resulüm!) O vakit, Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba ve katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet; bağışlanmaları için dua et!" *(Âl-i İmran suresi, 159. ayet.)*

2. Ayete göre tebliğde aşağıdaki yaklaşımlardan hangileri kullanılmalıdır?

A. Tevazu ve adalet sahibi olmak

B. Yumuşak huylu ve affedici olmak

C. Kararlı ve cömert olmak

D. Cesur ve güçlü olmak

I. Hilm-Öfke

II. Şecaat-Cömertlik

III. Sabır- Tevazu

IV. Taassup-Hoşgörü

3. Yukarıda verilen zıt anlamlı ifadelerden hangisi ya da hangileri doğru eşleştirilmiştir?

A. I-II B. III-IV

C. I-IV D. I-III

"Yiğit, güreşte rakibini yenen kimse değildir; asıl yiğit, kızdığı zaman öfkesini yenen kişidir." *(Buhari, Edeb, 76.)*

4. Hadiste verilmek istenen ana mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yiğit rakibini yenendir.

B. Yiğit güçlü insandır.

C. Yiğit zorluklara sabreden kimsedir.

D. Yiğit nefsine hâkim olandır.

I. İnsanlarla ilişkilerinde daima kolaylığı tercih etmesi

II. Öfkesine hâkim olabilmesi

III. Şahsına karşı işlenen kusurları kolayca affetmesi

IV. Cesaret sahibi olması

5. Yukarıda yer alan özelliklerden hangisi ya da hangileri Peygamberimizin hilm (yumuşak huyluluk) sahibi olmasının bir sonucudur?

A. I-II-IV B. I-III-IV

C. I-II-III D. II ve III

Allah Teâlâ, yumuşak huylu bir insan olan Peygamberimizin bu huyunu şöyle övmüştür: "(Resulüm!) O vakit, Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba ve katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu hâlde onları affet; bağışlanmaları için dua et!" *(Âl-i İmran suresi, 159. ayet.)*

6. Ayetin içeriğinden aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

A. Allah'tan bir rahmet olarak insanlara yumuşak davranırdı.

B. Kaba ve katı yürekli olmaması, insanların onu sevmesinde etkili oldu.

C. İnsanları her zaman affeder ve bağışlanmaları için dua ederdi.

D. Ailesinde çocuklarına her zaman söz hakkı tanırdı.

Ali: İşleri kolaylaştırır, zorlaştırmaz.

Elif: Eli darda olana borcunu ödemesi için süre vermez.

Emre: Sorun çözen insandır.

Büşra: İnsanları müjdeler ve korkutmaz.

7. Yumuşak huylu bir kimse hakkında hangi öğrencinin söylediği söz doğru <u>değildir?</u>

A. Ali B. Elif
C. Emre D. Büşra

Lokman Hekim şöyle der: "Evlâdım! Üç şey, üç şeyle bilinir: Hilm, öfke anında; şecaat, harp meydanında; kardeşlik ise ihtiyaç anında."

8. Lokman Hekim'in öğüdünü dikkate alan Enes aşağıdaki davranışlardan hangisini <u>sergilemez</u>?

A. Arkadaşına insanlar içinde öfkelenip bağırmaz.

B. Vatanını korumak için fedakârlık yapar.

C. Hasta olan kardeşinin tedavisine yardımcı olur.

D. Her zaman önce kendisini düşünür.

I. Öfkeyi yenme ve hatayı bağışlama erdemli bir davranıştır.

II. Şahsımıza karşı yapılan kabalıklara öfke ile karşılık verilmelidir.

III. Zarar veren kimseden intikam almaktan vazgeçmek büyük bir sabır gerektirir.

IV. İnciten kimseye karşı gönlümüzde oluşan kini silip atabilmek mümkün olmaz.

9. Yumuşak huylu olma ve insanlara iyi davranma konusunda yukarıdaki yaklaşımlardan hangisi doğru <u>görülmez?</u>

A. I ve II B. II ve IV
C. III ve IV D. I ve IV

10. Allah Teâlâ'nın sevdiği özelliklerden biri olan yumuşak huyluluk, aşağıdaki kavramlardan hangisiyle isimlendirilir?

A. Hilm B. Edeb
C. Sıdk D. İffet

DERS-14

YEDİĞİYLE DEĞİL YEDİRDİKLERİYLE MUTLU OLABİLMEK

ÇALIŞMAK VE YARDIMLAŞMAK

"Düşenin elinden tut ki sen de düştüğün zaman tutacak bir el bulasın."
Ali Fuat Başgil

Bir gün adamın biri avlanmak için ormana gider. Geceyi orada geçirmeye karar verir. Fakat yırtıcı hayvanlardan korktuğu için büyük bir ağaca çıkar. Ağaçta iken bir inilti duyar. Etrafına bakınır ve aşağıda kötürüm bir tilki görür. Adam:

"Acaba bu tilki ne yer, ne içer?" diye düşünürken uzaktan bir aslanın geldiğini görür. Aslanın ağzında bir ceylan vardır. Aslan ağacın dibine gelir. Ceylanı parçalar, bir güzel karnını doyurur ve çekip gider. Aslan gidince kötürüm tilki sürüne sürüne aslanın bıraktığı artıklara yaklaşır ve onlarla karnını doyurur.

Ağaçtaki adam şöyle düşünür:

"Yaaa… Demek ki kötürüm bir hayvanın bile yiyeceğini Allah ayağına gönderiyor ve onu aç bırakmıyor. Öyle ise ben niye çalışıp yoruluyorum? Bundan sonra ben de bir köşeye çekilip beklemeliyim…"

Bu düşünce ile adam, yol üzerindeki bir mağaraya girer ve beklemeye başlar. Bir gün, iki gün, üç gün bekler. Fakat gelen giden olmaz. Kimse ona yiyecek içecek bir şey getirmez. Sonunda adam açlıktan baygın düşer. Uyku ile uyanıklık arasında kendisine şöyle seslenildiğini işitir:

"Kalk, tembel adam! Ne yatıp duruyorsun? Elin ayağın tutuyorken bu miskinlik, bu tembellik niye? Niçin kendini kötürüm tilkinin yerine koyuyorsun? Git, aslan gibi ol, avlan. Hem kendin ye hem de artanı ile başka biri nasiplensin."[1]

İnsanlar ancak çalışarak rızkını hak edebilir. Bu nedenle Rabb'imiz, çalışarak helal yoldan kazanmayı emretmiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur: "**Gerçekten insan için ancak kendi çalışmasının karşılığı vardır.**"[2] Sevgili Peygamberimiz (a.s.) de "**Hiç kimse kendi el emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir.**"[3] buyurarak çalışmayı teşvik etmiştir.

Resul-i Ekrem Efendimiz daima çalışmış, zamanını en iyi ve en verimli şekilde planlayarak dolu dolu bir hayat yaşamıştır. "**İki günü birbirine eşit olan zarardadır.**" ilkesini kendisine prensip edinmiştir. Böylece her günü bir önceki güne göre daha verimli geçmiştir. Tembellik ederek başkalarının

1 Sadi Şirazi, Bostan, s. 118-119.
2 Necm suresi, 39. ayet.
3 Buhari, Büyu, 15.

sırtından geçinmeyi hoş karşılamamıştır. Başkalarına el açıp dilenmenin hoş bir davranış olmadığını da şöyle dile getirmiştir. **"Allah'a yemin olsun ki sizden birinizin eline ipini alıp sırtında odun taşıması, birisine varıp dilenmesinden çok daha iyidir..."[4]**

Sevgili Peygamberimiz (s.a.), çocukluğunda çobanlık yapmış, gençliğinden itibaren ise ticaretle uğraşmıştır. Medine'ye ilk vardığında Mescid-i Nebi'nin yapımında sahabe ile birlikte bulunmuş ve Hendek Savaşı'nda hendek kazma çalışmalarına bizzat katılmıştır.

Hz. Ömer (r.a.) halifelik günlerinden bir gün yolda bazı insanlarla karşılaşmıştı. Hâllerinden anlaşıldığına göre sağdan soldan yiyecek bir şeylerin gelmesini bekliyorlardı. Yanlarına yaklaşıp onlara:

- Sizler kimlersiniz.? Burada ne yapıyorsunuz? diye sordu.

İçlerinden biri cevap verdi:

- Bizler burada Allah'ı anıyor, Kur'an okuyoruz. Bizler mütevekkil (Allah'a tevekkül eden) insanlarız. Allah ne gönderirse razı olur, şükrederiz.

Hz. Ömer (r.a.) öfkelendi ve onlara:

- Sizler mütevekkil insanlar değilsiniz. Aksine müteekkil (hazır yiyici) insanlarsınız. Sizin ihtiyacınız ekmek değildir, azarlanmaktır, diyerek onları azarladı. Ardından onlara şu nasihatte bulundu:

- Hiç biriniz rızkını aramaktan geri durup, "Allah'ım! Benim rızkımı ver." diye dua etmeye kalkmasın. Biliyorsunuz ki gökten altın ve gümüş yağmaz. Sizler Allah'ın Cuma suresinin 10. ayetindeki şu emrini duymadınız mı? **"Cuma namazı kılındıktan sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan rızkınızı aramaya devam edin; mutluluğa ulaşabilmek için de Allah'ı çokça anın!"**[5]

Müslümanlar çalışarak elde ettiklerinden başkalarını da faydalandırır. Hayatı diğer Müslümanlarla birlikte yardımlaşma ve dayanışma içinde sürdürürler. Onlar **"…Kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler."[6]** Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) de birçok hadisinde yardımlaşmayı teşvik etmiştir: **"…Kim Müslüman kardeşine yardım eder ve onun ihtiyacını karşılarsa; Allah da ona yardım eder. Kim Müslümanın bir sıkıntısını giderirse; Allah da kıyamet gününde onun sıkıntılarından birini giderir..."[7]**

Resul-i Ekrem Efendimiz komşuya karşı duyarlı olma, yardımlaşma ve dayanışma konusunda şöyle buyurmuştur: **"Komşusu açken tok yatan bizden değildir."[8]** Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ve onun aile efradı, pişen yemekten komşularına ikramda bulunarak bu konuda bizlere örnek olmuşlardır. Hz. Aişe validemiz, "Benim iki komşum var, bu ikisinden hangisine hediye vereyim." diye kendisine sorduğunda, Peygamberimiz: **"Sana kapısı en yakın olana ver."[9]** buyurmuştur. Ayrıca komşularının ihtiyaç duydukları araç ve eşyaları kullanmaları için ödünç vermişlerdir.

Sevgili Peygamberimiz gibi onun güzide arkadaşları olan sahabe de paylaşma ve yardımlaşmanın en güzel örneklerini sergilemişlerdir. Örneğin, Mekkeli Müslümanlar baskılar sonucunda bütün mal varlıklarını bırakarak Medine'ye hicret etmişlerdi. Medineli Müslümanlar ise sahip oldukları bütün imkânları Mekke'den gelenlerle paylaşmışlardı. Bu nedenle Medineli Müslümanlara "yardım edenler" anlamına gelen "Ensar" ismi verilmiştir.

Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden olan ve Mekke'nin Fethi'nde İslam'ı kabul eden Ebu Cehm bin Huzeyfe şöyle anlatıyor:

Yermük Savaşı'nın yapıldığı gündü. Savaş yerinde amcamın oğlunu aramaya çıkmıştım. Elimde de bir su kabı vardı. Kendi kendime, "Ona ölmeden yetişirsem su içirir, yüzünü yıkarım." diyordum. Amcamın oğlunu bulduğumda can vermek üzereydi. Ona:

- Su içmek ister misin? diye sordum.

- İsterim, diye işaret etti. O sırada, "Ah!" diye bir ses duyuldu. Amcamın oğlu:

- Suyu ona götür, diye işaret etti. Onun yanına vardım, biraz ötede Hişam bin As'ı gördüm. Ona:

- Su içmek ister misin? diye sordum. "Ah!" diye bir ses daha duyuldu. Hişam:

- Suyu ona götür, diye işaret etti. O zatın yanına vardığımda ruhunu teslim etmişti. Hemen Hişam'ın yanına döndüm; bir de baktım, o da hayata

4 Buhari, Zekât, 50.
5 Ahmet Lütfi Kazancı, Hz. Ömer, s. 472.
6 İnsan suresi, 8. ayet.
7 Buhari, Mezalim, 3; Müslim, Birr, 58.
8 Buhari, Edeb, 12.
9 Buhari, Edeb, 32.

gözlerini yummuş. Amcamın oğlunun yanına koştum; baktım, o da Mevla'sına kavuşmuştu.[10]

Yardımlaşma bir özveridir, kardeşini kendi nefsine tercih etmedir ve paylaşmadır. Ancak paylaşmak veya yardım etmek için mutlaka zengin olmak şart değildir. Rabbimiz bollukta da darlıkta da başkalarına yardım etmeyi öğütler. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyurulur: **"Takva sahipleri, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar (infak ederler). Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever."[11]**

Hz. Muhammed (a.s.) çalışmayı ve yardımlaşmayı severdi. Onun yetiştirdiği ve örnek yıldızlar diye tabir ettiği sahabe de onun gibi davranıyordu. Bizler de onlar gibi çalışmalı, yardımlaşmalı ve onların yolundan gitmek için elimizden gelen gayreti göstermeliyiz.[12]

DUAMIZ

Allahım! Bizlere sağlık ve afiyetle çalışmayı nasip et.
Allahım! Kötü bir arkadaş olan açlıktan sana sığınırız...[12]
Allahım! Helalinle yetinmeyi ve haramdan uzak durmayı bizlere nasip eyle.
Bizi lütfunla zengin kılarak senden başkasına muhtaç etme.[13]

10 İbn Asakir, Tarihü Medineti Dımeşk, C 38, s. 180.
11 Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.
12 Ebu Davud, Vitr, 32; İbn Mace, Etime, 53.
13 Tirmizi, Daavat, 110.

DERS-14 : YEDİĞİYLE DEĞİL YEDİRDİKLERİYLE MUTLU OLABİLMEK: ÇALIŞMAK VE YARDIMLAŞMAK

"Düşenin elinden tut ki sen de düştüğün zaman tutacak bir el bulasın." (Ali Fuat Başgil)

1. Yukarıdaki sözden çıkarılabilecek en doğru sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A. Düşenin dostu olmaz.

B. Düşenin elinden tutmalıyız.

C. Yapılan iyilikler hiçbir zaman karşılıksız kalmaz.

D. Yardım ettiğimiz kimselerden karşılık beklemeliyiz.

"Hiç kimse .... daha hayırlı bir lokma yememiştir." *(Buhari, Büyû', 15.)*

2. Yukarıdaki hadiste boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Borç aldığı paradan

B. Babasının kazandığından

C. Miras kalan maldan

D. Kendi el emeği ile kazandığından

"İki günü birbirine eşit olan zarardadır."

3. Yukarıdaki sözde asıl vurgulanmak istenen ana düşünce hangisidir?

A. Her günü farklı yaşamak gerekir.

B. İki gün aynı parayı elde eden kişi zarar eder.

C. Her günü bir önceki güne göre daha verimli geçirmek gerekir.

D. İki gün aynı işi yapmak yarar sağlamaz.

Kerim: Çocukluğunda çobanlık yapmıştır.

Necla: Alacaklılarına karşı anlayışla davranmıştır.

Hasan: Ailesinin geçimini sağlamıştır.

Leyla: Gençliğinden itibaren ise ticaretle uğraşmıştır.

4. Kendilerinden Peygamberimizin çalışkan olmasına dair örnek verilmesi istenen dört öğrenciden hangisinin verdiği örnek yanlıştır?

A. Hasan B. Kerim

C. Leyla D. Necla

"Allah'a yemin olsun ki sizden birinizin eline ipini alıp sırtında odun taşıması, birisine varıp dilenmesinden çok daha iyidir..." *(Buhari, Zekât, 50.)*

5. Peygamberimizin bu hadisinden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A. Hayatta başkalarına yük olmaktan sakınmak gerekir.

B. İnsanlardan dilenmek kötü bir davranış değildir.

C. El emeği ile kazanılan rızık kıymetlidir.

D. Tembellik dinimizde hoş görülmemiştir.

Peygamberimiz, peygamber olarak görevlendirildikten sonra da çalışmaya devam etmiş, peygamberlik görevinin yanı sıra insanların eğitimiyle ilgilenmiş ve ailesinin geçimini sağlamak için çalışmıştır. Medine'ye ilk vardığında Mescid-i Nebi'nin yapımında sahabe ile birlikte bulunmuş ve Hendek Savaşı'nda hendek kazma çalışmalarına bizzat katılmıştır.

6. Yukarıdaki metne bir başlık konulması istendiği zaman aşağıdakilerden hangisi daha uygun bir başlık olur?

A. Hz. Peygamber (s.a.v) ve Çalışmak

B. Peygamberimizin Sabır ve Cesareti

C. Hz. Muhammed (s.a.v) ve Adalet

D. Peygamberimiz ve Cömertlik

"Komşusu açken tok yatan bizden değildir." *(Buhari, Edeb, 12.)*

7. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki hadisin anlamıyla <u>örtüşmez?</u>

A. Komşusunun kusurunu başkasıyla paylaşmak

B. Komşusuna ikramda bulunmak

C. Ev eşyalarını komşusuyla paylaşmak

D. Hasta olan komşusunu ziyaret etmek

Hz. Aişe validemiz, "Benim iki komşum var, bu ikisinden hangisine hediye vereyim." diye kendisine sorduğunda, Peygamberimiz: "Sana kapısı en yakın olana ver." buyurmuştur. *(Buhari, Edeb, 32.)*

8. Bu diyalogdan çıkarılabilecek en uygun sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A. İnsanlara hediye vermek kardeşliği artırır.

B. Komşularla iyi geçinmek gerekir.

C. İyilik yapmaya en yakından başlanmalıdır.

D. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

"...Kim Müslüman kardeşine yardım eder ve onun ihtiyacını karşılarsa; Allah da ona yardım eder. Kim Müslümanın bir sıkıntısını giderirse; Allah da kıyamet gününde onun sıkıntılarından birini giderir..." *(Buhari, Mezalim, 3.)*

9. Aşağıdaki sözlerden hangisi anlam itibariyle yukarıdaki hadisle örtüşür?

A. Az veren candan, çok veren maldan.

B. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

C. Ak akçe kara gün içindir.

D. İyilik eden iyilik bulur.

10. "Ensar ve muhacir" kavramları ile ilgili ilk akla gelen ahlaki özellikler aşağıdakilerden hangisidir?

A. Kardeşlik ve yardımlaşma

B. Sabır ve kararlılık

C. İman ve teslimiyet

D. Hoşgörü ve alçakgönüllülük

DERS-15

HAYATA İYİMSER BAKIŞ

HÜSN-Ü ZAN

"Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen kişi hayatından lezzet alır."
Bediüzzaman Said-i Nursî

Hz. İsa (a.s) ve havarileri bir gün bir yere giderken yolda bir köpek ölüsüyle karşılaştılar. Hava sıcak olduğu için köpek ölüsü çok kötü kokuyordu. Bu durum havarileri rahatsız etti ve hepsi bu görüntü karşısında tiksinerek burunlarını kapattılar. Hz. İsa (a.s) ise bu olaya farklı bir açıdan bakarak şöyle buyurdu:

- Köpeğin ne güzel inci gibi beyaz dişleri var.

İyilik ve doğruluk sahibi olmak Müslümanların önemli ahlakî özelliklerindendir. Müslümanlar, her fırsatta Allah rızası için iyilik yapmaya çalışırlar, iyilerle dost olur ve onlarla oturup kalkarlar. Zira iyilik yapmak, insana sayısız mükâfat kazandırırken doğruluk da Allah katında derecesini yükseltir.

Dünya ve ahiret mutluluğuna kavuşmak ve yaptıklarımızdan mutluluk duyabilmek için hayata iyimser bakmalı yani hüsnü zan sahibi olmalıyız. Zira dinimiz, iyimser olmayı emretmiştir. Bizleri iyimser düşünmeye sevk eden şey, sahip olduğumuz imandır. Zira hayatta karşılaştığımız iyi veya kötü şeylere karşı bakışımızı belirleyen ölçümüz en değerli hazinemiz olan imanımızdır. Peygamberimizin şu hadisi, karşılaştığımız olaylar karşısında nasıl davranmamız gerektiği hususunda bize bir ölçü vermektedir: **"Müminin durumu gıpta ve hayranlığa değer. Çünkü onun her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece müminde vardır: Bir iyilikle karşılaşıp sevinecek olsa şükreder; bu onun için hayır olur. Başına kötü bir durum gelecek olsa sabreder; bu da onun için hayır olur."**[1] Peygamber Efendimizin de belirttiği gibi karşılaştığımız her türlü durumu kendimiz için olumlu bir sonuca çevirebilmek bizim elimizdedir. Nasıl mı? Hayata ve olaylara iman penceresinden ve iyimser bir bakışla bakarak...

Bir adam ve oğlu ormanda yürüyüş yapıyorlardı. Çocuk yürürken ayağı yerdeki bir kaya parçasına takıldı ve yere düştü. Canı yandığı için "ah" diye feryat etti. Bu sırada çocuk karşı dağdan "ah" diye bir ses işitti. Sesin sahibini merak eden çocuk dağa doğru "Sen kimsin?" diye bağırdı. Ondan kendisini tanıtan bir cevap bekleyen çocuk aldığı cevapla irkildi. Çünkü o da "Sen kimsin?" diye soruyordu. Aldığı bu cevaba kızan çocuk dağdaki meçhul kişiye doğru "Sen bir korkaksın" diye bağırdı. Ancak

1 Müslim, Zühd, 64.

dağdan gelen ses çocuğu daha da öfkelendirdi. Dağdan gelen cevap aynı idi:

- Sen bir korkaksın.

Çocuğun merakı artıyordu. Kimdi bu meçhul kişi ve neden hep aynı şeyleri tekrar ediyordu. Bu kızgınlık ve merak hâli içinde babasına dönüp:

- Baba ne oluyor böyle? diye sordu. Adam,

- Oğlum! Dinle ve öğren! diyerek dağa doğru döndü ve şöyle bağırdı:

- Sana hayranım.

Dağdan gelen cevap şöyle oldu:

- Sana hayranım.

Baba tekrar bağırdı:

- Sen muhteşemsin!

Gelen cevap ise aynıdır:

- Sen muhteşemsin!

Çocuk çok şaşırdı ama hâlâ ne olduğunu anlayamamıştı. Sonra meraklı gözlerle bakan çocuğa babası şu açıklamayı yaptı:

- Oğlum! Buna yankı derler. Aslında bu hayatın kendisidir. Hayat sana senin verdiklerini geri verir. Hayat bizim aynamızdır. Peygamber Efendimizin buyurduğu gibi **"Mümin, müminin aynasıdır."**[2] Bu nedenle sevgi istiyorsan önce sen sev. İyilik istiyorsan önce sen iyilik yap. Şefkat istiyorsan önce sen şefkatli ol. Saygı istiyorsan önce sen saygılı ol. Hayatta her zaman iyi ol ve iyilik yap ki mutlu ol.

Müslümanlar olarak iyimserliği, iyi niyetli olmayı prensip hâline getirmeliyiz. Zira inanmış bir kimsenin kalbi temiz ve iyi duygularla doludur. Her türlü şirk, inkâr, kin, nefret ve kıskançlık gibi kötü duygulardan arınmıştır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu şöyle ifade eder: **"Şu üç özelliği taşıyan Müslümanın kalbinde hıyanet ve kin bulunmaz:**

• Allah için samimi ve içten davranmak,

• Bütün Müslümanlara karşı iyi niyet beslemek,

• Nasihat yoluyla onlara yaklaşmak, fikir ve davranışta Müslümanlarla bir ve beraber olmak."[3]

İnsanlarla olan ilişkilerimizde de hüsn-ü zan esas olmalıdır. Çünkü bizler, insanlar hakkında genellikle dışa yansıyana, dış görünüşe göre yorum yapar ve hüküm veririz. Böyle durumlarda mümkün olduğunca iyi niyetli olmalı ve karşılaştıklarımızı iyi düşünüp hayra yormalıyız. Zira işin arka planında bizim bilmediğimiz, farkında olamadığımız başka sebepler olabilir. Bu durumda su-i zanda bulunursak sonradan işin aslını öğrendiğimiz zaman pişmanlık yaşayabiliriz. Örneğin; bir mümin kardeşimiz hakkında gördüğümüz, duyduğumuz olumsuz bir durum karşısında iyi niyetimizi muhafaza etmeli ve önce "Bir mümin bunu yapmaz. Bu, iyi bir insandı. Nasıl oldu da böyle bir hataya düştü? Allahım! Sen onu affet." diyebilmeliyiz. İşin aslını öğrendikten sonra eğer ortada bir hata varsa onu kardeşlik sınırları içerisinde tatlı dil ve güzel bir üslupla düzeltmeye çalışmalıyız.

İyimser olmayı emreden dinimiz kötümserliği (su-i zan) yasaklamıştır. Su-i zan, Kur'an-ı Kerim'de günah davranışlar arasında sayılmış ve şöyle buyrulmuştur: "**Ey inananlar! Zannın çoğundan sakının, zira zannın bir kısmı günahtır…"**[4] Peygamberimiz de su-i zandan kaçınmayı şöyle öğütlemiştir: "**Zandan sakının! Çünkü zan sözlerin en yalan olanıdır…"**[5] Kötümser olmak, insanlar hakkında sürekli olumsuz düşünmek, kişiyi zamanla karamsar bir kimse olmaya götürür. Müslüman, elinden geldiğince kötü düşünceden uzak durarak hayata ve olaylara olumlu yaklaşır.

Hz. Ömer'in şu sözü de insanları ve olayları değerlendirirken takip etmemiz gereken yolu bizlere gösterir niteliktedir: "*İnsanlar Resulullah (s.a.v.) zamanında vahiy ile hükmediyorlardı. Şimdi vahiy kesilmiştir. Biz artık sizin amellerinizden gördüğümüze hükmederiz. Bize iyilik edeni korur ve kendimize yaklaştırırız. Onun gizledikleri bizi ilgilendirmez. Gizlediklerinden dolayı Allah onu hesaba çeker. Kalbinin temiz olduğunu söylese bile kötülükleri*

2 Ebu Davud, Edeb, 49.

3 İbn Mace, Mukaddime, 18.

4 Hucurat suresi, 13. ayet.

5 Buhari, Vesaya, 8; Müslim, Birr, 28.

açıktan yapanlara güvenmez ve yaptıklarını onaylamayız."[6]

Zan ile hareket etmek insanlar arasındaki ilişkilerin bozulmasında etkili olur. Ayrıca zan kesin bilgi ifade etmez. Bu konuda Allah(c.c.) şöyle buyurmuştur: "**Onların çoğu ancak zannın ardından gider. Oysa zan, gerçeğin yerini tutmaz...**"[7] Peygamberimiz insanlar arasında iyimser yapıyı bozacak, onların arasında su-i zanna sebep olacak davranışlardan kaçınılmasını istemekte ve bu konuda şöyle buyurmaktadır: **"... Rabbim bana susma halimin tefekkür olmasını, konuşma halimin zikir olmasını, bakışımın ibret olmasını ve iyilikleri emretmemi öğütledi." "Kişi Allah'ın rızasına uygun bir kelime konuşur da bu kelimenin kendisini Allah katında ulaştıracağı yüksek mertebeyi hiç ummaz. Hâlbuki Allah kendine kavuşacağı güne kadar ona rızasını yazar. Bir kişi de Allah'ın azabını celbeden bir kelime konuşurda bu kelimenin onu ne dereceye düşüreceğini tahmin edemez. Hâlbuki Allah bu kelimeye karşılık ona kıyamet gününe kadar gazabını yazar."**[8]

Müslüman, hayatın ve olayların güzel ve faydalı yönünü görmeye çalışır. Bardağa dolu tarafından bakmayı kendisine şiar edinir. İnsanların tutarsız sözlerinden, mantıksız davranışlarından uzak durur. Toplum arasında dolaşan fakat kaynağı belli olmayan haberleri akıl süzgecinden geçirir. İnsanlardan duyduğu, görsel ve yazılı medyada okuduğu bilgilerin doğruluğuna hükmetmeden onları başkalarıyla paylaşmaz. Zira Peygamberimiz (s.a.v.) "**Her duyduğunu nakletmesi kişiye yalan olarak yeter.**"[9] buyurur.

Güzel düşünen ve olaylara hep iyi yönüyle bakmayı kendine âdet edinen kimse, hayattan manevi lezzet alır. Su-i zan sahibi, kötü ve boş işlerle uğraşırken hüsn-ü zan sahibi, hayata anlam katacak birçok iş ve etkinlikle meşgul olur. Vaktinin kıymetini bilerek ahirette kendisine yoldaş olacak hayır ve hasenat işleriyle ilgilenir. Su-i zannın kul hakkı olduğu bilinciyle dikkatli yaşar.

Bizler de dinimizin öğütlerine kulak vermeli ve kötü zandan uzak durmalıyız. Kesin bilgi sahibi olmadığımız konular hakkında yorum yapmaktan sakınmalıyız. Söz ve davranışları sorgularken iyi niyetli olmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Allahım bizleri hüsn-ü zan sahibi insanlardan eyle.
Rabbimiz, ilmimizi artır ve bildiklerimizle
amel etmeyi bizlere nasip eyle...

6 M. Yusuf Kandehlevi, Hayatü's-Sahabe, C 4, s. 253.
7 Yunus suresi, 36. ayet.
8 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Terceme ve Şerhi, C 16, s. 317; Buhari, Rikak, 23; Müslim, Zühd, 49, 50.
9 Müslim, Mukaddime, 5.

"... Rabbim bana susma halimin tefekkür olmasını, konuşma halimin zikir olmasını, bakışımın ibret olmasını ve iyilikleri emretmemi öğütledi." "Kişi Allah'ın rızasına uygun bir kelime konuşur da bu kelimenin kendisini Allah katında ulaştıracağı yüksek mertebeyi hiç ummaz. Hâlbuki Allah kendine kavuşacağı güne kadar ona rızasını yazar. Bir kişi de Allah'ın azabını celbeden bir kelime konuşurda bu kelimenin onu ne dereceye düşüreceğini tahmin edemez. Hâlbuki Allah bu kelimeye karşılık ona kıyamet gününe kadar gazabını yazar."

İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Terceme ve Şerhi, C 16, s. 317; Buhari, Rikak, 23; Müslim, Zühd, 49, 50.

DERS-15 : HAYATA İYİMSER BAKIŞ: HÜSN-Ü ZAN

"Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen kişi hayatından lezzet alır."

1. Yukarıdaki söz ile aşağıdakilerden hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Doğruluk
B. İyimserlik
C. Samimiyet
D. Fedakârlık

2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi hüsn-ü zan olarak değerlendirilemez?

A. Emre'nin bir insanın malına göz dikeceğine inanmıyorum.
B. Ayşe bilmeyerek böyle bir söz söylemiştir.
C. Sena iyi bir çocuktur, kimseye haksızlık yapmaz.
D. Efe kendi çıkarını korumak için yalan söylemiş olabilir.

Sevgi istiyorsan önce sen sev. İyilik istiyorsan önce sen iyilik yap. Şefkat istiyorsan önce sen şefkatli ol. Saygı istiyorsan önce sen saygılı ol. Hayatta her zaman iyi ol ve iyilik yap ki mutlu ol.

3. Aşağıdaki hadislerden hangisi yukarıdaki ifadelerle benzer içeriğe sahiptir?

A. "Müminlerin iman yönünden en mükemmeli ahlakı en güzel olandır." *(Ebu Davud, Sünnet, 15.)*
B. "Mümin, müminin aynasıdır." *(Ebu Davud, Edeb, 49.)*
C. "Mümin güzel koku satan kimseye benzer." *(Taberani, Mucemü'l-Kebir, 12/319.)*
D. "Mümin hurma ağacına benzer. Her zaman meyve verir ve yaprakları da hiçbir zaman eksilmez."*(Buhari, Edeb, 89.)*

4. "İyimserlik, iyi düşünmek, iyi yönleri görmeye çalışmak" anlamlarına gelen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hüsn-ü Zan
B. Tevekkül
C. Merhamet
D. İstiğfar

"Ey inananlar! Zannın çoğundan sakının, zira zannın bir kısmı günahtır…" *(Hucurat suresi, 13. ayet.)*

5. Ayette altı çizili ifade ile aşağıdakilerden hangisi kastedilmiştir?

A. Hüsn-ü Zan
B. Su-i Zan
C. Tefekkür
D. Felsefe

"İnsanlar Resulullah (s.a.v.) zamanında vahiy ile hükmediyorlardı. Şimdi vahiy kesilmiştir. Biz artık sizin amellerinizden gördüğümüze hükmederiz. Bize iyilik edeni korur ve kendimize yaklaştırırız. Onun gizledikleri bizi ilgilendirmez. Gizlediklerinden dolayı Allah onu hesaba çeker. Kalbinin temiz olduğunu söylese bile kötülükleri açıktan yapanlara güvenmez ve yaptıklarını onaylamayız." *(Hz. Ömer)*

6. Hz. Ömer'in sözlerinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Hz. Muhammed'in vefatından sonra vahiy gelmemiştir, gelmeyecektir.

B. İyilik yapan insanlar sevilir ve korunurlar.

C. İnsanlar genellikle gördüklerine göre karar verirler.

D. İnsanlar verdikleri sözde durmalıdır.

7. Tanımadığımız kimseler hakkında zihnimizde oluşan olumsuz düşünceler aşağıdaki kavramların hangisiyle ifade edilmez?

A. Önyargı B. Su-i zan

C. Peşin hüküm D. Tefekkür

"Her duyduğunu nakletmesi kişiye yalan olarak yeter." *(Müslim, Mukaddime, 5.)*

8. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki hadisin kapsamına girmez?

A. Doğru olmayan bir haberi başkalarıyla paylaşmak

B. İnsanlar arasında laf taşımak

C. Şahit olduğumuz bir olayla ilgili şahitlik yapmak

D. Üçüncü şahısların gıyabında olumsuz konuşmak

9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

A. Olaylara hep iyi yönüyle bakan kimse hayattan tat alır.

B. Su-i zan sahibi kimse kötü ve boş işlerle uğraşmış olur.

C. İnsanlara su-i zan beslemek kişiyi yanlışa düşmekten korur.

D. Güzel düşünen kimse çevresine de pozitif enerji yayar.

10. Aşağıdakilerden hangisi iyimser insanların özelliklerinden biri değildir?

A. Anlayışlı olmak

B. Huzurlu ve mutlu olmak

C. Kıskanç olmak

D. Problem çözücülük

DERS-16

ZOR ZAMANLARIN İLACI

ARKADAŞLIK VE DOSTLUK

Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.
Atasözü

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) yanında oturmakta olan sahabelere hitaben,

-Allah'ın kulları arasında bir grup vardır ki, onlar ne peygamber ne de şehittirler. Üstelik kıyamet günü Allah katındaki makamlarının yüceliği sebebiyle peygamberler ve şehitlerle beraberdirler.

Orada bulunanlar:

- Ey Allah'ın Resulü! Onlar kim, bize haber verir misin? Hangi amelleriyle bu mertebeye ulaşmışlardır? dediler.

Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle cevap verdi:

- Onlar; aralarında ne kan bağı ne de birbirlerine bağışladıkları bir mal olmadığı hâlde, Allah için birbirlerini sevenlerdir. Allah'a yemin ederim ki, onların yüzleri nurdur. Onlar bir nur üzeredirler. Halk korkarken, onlar korkmazlar. İnsanlar üzülürken, onlar üzülmezler.

Ardından Peygamberimiz (s.a.v.) **"Haberiniz olsun Allah'ın dostları var ya! Onlara ne korku var ne de onlar üzülecekler"[1]** ayetini okudu.[2]

1 Yunus suresi, 62. ayet.
2 Ebu Davud, Büyu, 78.

İnsanın maddi alanda olduğu gibi manevi alanda da bir takım ihtiyaçları vardır. İnsan ne kadar akıllı ve zeki olursa olsun mutlaka akıl ve fikir danışacağı, istişare edeceği birilerine ihtiyaç duyar. **"…Çünkü her ilim sahibinin üstünde daha iyi bilen birisi vardır."[3]** Ayrıca insanın sevinçli ve üzüntülü olduğu anlar vardır. Keder ve sıkıntılar paylaşıldıkça azalır, mutluluk ve sevinçler paylaşıldıkça artar. Bunları paylaşacağı arkadaş ve dostlara da her zaman ihtiyaç vardır.

Arkadaşlarımızı ve dostlarımızı belirlerken iyi seçim yapmalı ve doğru tercihlerde bulunmalıyız. Arkadaşımızın dürüst ve ahlaklı olmasına özen göstermeliyiz. Bu konuda Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İyi arkadaşla kötü arkadaş, misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan güzel koku duyarsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut onun pis kokusunu alırsın."[4]**

Kötü arkadaşlık ve dostluk, dünya ve ahiretimizi olumsuz etkileyebilir. Allah (c.c.) bu konuda bizi şöyle uyarmıştır: "**O gün, zalim kimse pişmanlıktan ellerini ısırıp şöyle der: 'Keşke o pey-**

3 Yusuf suresi, 76. ayet.
4 Buhari, Büyu, 38.

gamberle birlikte bir yol tutsaydım! Yazık bana! Keşke falancayı dost edinmeseydim! Çünkü Kur'an mesajı bana gelmişken o, gerçekten beni ondan saptırdı..."[5] Bu nedenle arkadaşlık ve dostluk duygusunun bir ihtiyaç olduğunu bilmeli, fakat bu ihtiyacımızı karşılarken de dikkatli davranmalıyız. Çünkü bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "**Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse her biriniz, kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin."**[6]

İnsan çevresindeki arkadaşlarından mutlaka etkilenir. Onlar iyiyse iyiliklerinden, kötüyse kötü hâl ve hareketlerinden etkilenir. Gerçek arkadaşlık ve dostluklar dürüstlük, din ve ahlak üzerine kurulan arkadaşlıktır. Nitekim bu konu bir ayette şöyle açıklanmıştır: "**O gün, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, bu dünyada dost olanlar birbirlerine düşman kesilirler."**[7]

İyi insanlarla arkadaş olmak, onlarla oturup kalkmak bizlere maddî-manevi yönden pek çok hayır kazandırır. Peygamberimiz (a.s.) iyi ve güzel ahlak sahibi insanlarla beraber olmamızı tavsiye ederek Allah Teâlâ ile melekler arasında geçen şu konuşmayı bizlere örnek verir:

"Yeryüzündeki görevlerini tamamlayan melekler semaya döndükleri zaman Allah Teâlâ onlara sorar:

- Kullarımı nasıl buldunuz?

- Zikir ve ilim meclisleri oluşturarak seni tekbir, tesbih ve hamd ile anıyorken bulduk.

- Buna karşılık benden ne istiyorlar?

- Cenneti istiyorlar.

- Cenneti gördüler mi?

- Hayır.

- Görseler hâlleri nasıl olurdu?

- Cenneti görseler onu daha şiddetle arzu ederlerdi.

- Neden korkuyorlar?

- Cehennemden korkuyorlar.

- Cehennemi gördüler mi?

- Hayır.

- Görseler hâlleri nasıl olurdu?

- Onu görseler, çok daha fazla korkarlar.

- Ey Melekler! Siz şahit olun Allah'ın adının anıldığı, zikir meclislerine devam eden bu kullarıma istediklerini verdim, korktukları şeyden de onları emin kıldım.

- Ama onların meclisine gelen, fakat onlardan olmayan biri var içlerinde.

- Olsun, onu da onların hükmünde tutuyorum. Zira bunlar öyle bir gruptur ki onların yanında bulunan bedbaht olmaz.[8]

Arkadaşlık ve dostluğun temelinde sevgi ve saygı vardır. Allah'ın rızasına uygun olan arkadaşlık ve dostluklar kişileri fenalık ve kötülüklerden uzak tutar. İslam inancına uygun olmayan dostluklar ise insanı sıkıntıya sokar. Bu sebeple Allah (c.c.) **"Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri durmazlar, hep sıkıntıya düşmenizi isterler…"**[9] buyurmuştur.

Kur'an-ı Kerim her şeyden önce iyiliğin karşılığının ancak iyilik olabileceğini bildirmiştir.[10] Gösterilen sevgi ve yapılan iyilik karşılıksız kalmaz. Sevgi ve iyilik temeli üzerine kurulan arkadaşlık ve dostluklar uzun süreli olur. Bizler de maddi menfaat yerine sevgi, saygı, iyilik ve yardımlaşma esasına dayalı arkadaşlık ve dostluklar kurmalıyız. Yaptığımız bu iyilikler bazen yeni arkadaşlıkların oluşmasına da katkıda bulunabilir. Bu konuda Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **"İyilikle kötülük bir olmaz, sen kötülüğü en güzel bir şekilde sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur. Bu sonuca ancak sabredenler ulaşırlar; buna ancak büyük nasibi olan kimse erişir."**[11]

Arkadaşlığın ve dostluğun temeli sevgi, saygı, hoşgörüye, güven ve sadakate dayanır. Arkadaş ve dostlar birbirlerinin iyiliğini ister, haklarında kötülük düşünmez. Bu konuda Peygamberimiz (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekir(r.a.)'ın dostlukları oldukça dikkat çekicidir. Şöyle ki;

5 Furkan suresi, 27-29. ayet.
6 Ebu Davud, Edeb, 19.
7 Zuhruf suresi, 67. ayet.
8 Müslim, Zikir, 25.
9 Âl-i İmran suresi, 118. ayet.
10 Rahman suresi, 60. ayet.
11 Fussilet suresi, 34-35. ayetler.

Peygamber Efendimiz, miraçta gördüklerini ertesi sabah Mekkelilere anlatınca Müslümanlar hiç tereddüt etmeden Resulullah Efendimizi tasdik ve tebrik ettiler. Müşrikler ise inkâr ettiler. Bir gecede Kudüs'e gidip gelmek imkânsız bir şey, dediler.

Müşrikler Hz. Ebu Bekir'e koştular.

- Muhammed dün gece Kudüs'e gidip geldiğini, göklere çıktığını söylüyor. Buna da mı inanacaksın, dediler. Ebu Bekir, hiç tereddüt göstermeden:

- Bunu o söylüyorsa şüphesiz inanırım. Ben onu bundan daha önemli olan konularda tasdik ediyorum. Akşam-sabah göklerden vahiy geldiğini söylüyor, buna inanıyorum, dedi. Bu yüzden Hz. Ebu Bekir'e özü sözü bir sadık dost anlamında "Sıddîk" denilmiştir.

Arkadaşlık ve dostluğun kalıcı ve kuvvetli olması için dostumuzu kendimize tercih edebilmeli ve dostluğumuzu zedeleyebilecek kin, nefret ve kıskançlığa kalbimizde yer vermemeliyiz. Peygamberimiz (s.a.v.) arkadaşlık ve dostluğu zedeleyecek bazı hususlara şöyle dikkatimizi çekmiştir: **"Kötü zandan sakınınız; çünkü zan, sözlerin en yalan olanıdır. Birbirinizin eksiğini görmeye çalışmayınız; birbirinizin sırlarını araştırmayınız; birbirinizle menfaat yarışına girmeyiniz; birbirinize haset etmeyiniz; birbirinize buğz etmeyiniz (kin tutmayınız); birbirinize sırt çevirmeyiniz…"**[12]

Arkadaşlık ve dostluk fedakârlık ister. Sıkıntı ve ihtiyaçların giderilmesi de dostlukların pekişmesine katkı sağlar.[13] Arkadaşlığın pekişmesi için dikkat edilecek bir diğer husus da **"…Kim Allah'a ve ahirete inanıyorsa güzel şeyler söylesin veya sussun."**[14] tavsiyesidir. Dostlar birbirlerine nazik davranmalı, tebessüm etmeli ve güzel söz söylemelidir.

Sıkıntılı ve mutlu günlerimizde arkadaş ve dostlarımızı yanımızda beklediğimiz gibi bizler de arkadaşlarımızın yanında olmalı, böyle durumlarda onları yalnız bırakmamalıyız. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadiste şöyle buyurmuştur: "**Müslüman'ın Müslüman üzerinde beş hakkı vardır. Bunlar: Selamına cevap vermek, hastasını ziyaret etmek, cenazesinde bulunmak, davetine gitmek ve aksırdığı zaman 'el-hamdülillah' diyene 'yerhamükellah' diyerek karşılık vermektir."**[15] Arkadaşlığımızın ve dostluğumuzun kalıcı olmasını istiyorsak dini değerlere saygılı, kültürlü, edepli, dürüst ve ahlaklı kimselerle arkadaş olmalıyız.

DUAMIZ

Allah'ım! Sana dost olanlarla dost olmayı bizlere nasip eyle.
Arkadaş ve dostlarımızı dünya ve ahireti kazanmamıza vesile olacak kimselerden eyle.
Arkadaşlık ve dostlukta bizleri,
kötülüklerden uzak tut.
İyi ve kötü günlerimizde bizleri gerçek arkadaş ve
dostlarımızdan mahrum eyleme.

12 Buhari, Nikâh, 45, Edeb, 57, 58.

13 Buhari, Mezalim, 3, İkrah, 7.

14 Buhari, Edeb, 31, 85, Nikâh, 80.

15 Buhari, Cenaiz, 2; Müslim, Selam, 4.

DERS-16 : ZOR ZAMANLARIN İLACI: **ARKADAŞLIK VE DOSTLUK**

"Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim."

1. Yukarıdaki sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A. Arkadaşlar arasında farklılıklar vardır.

B. Kendimizi tanıtırken önce arkadaşımızın ismini söylemeliyiz.

C. İnsanlar birbirine benzer.

D. Herkes kendisine benzeyeni arkadaş edinir.

"İyi arkadaşla kötü arkadaş, misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan güzel koku duyarsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut onun pis kokusunu alırsın." *(Buhari, Büyu, 38.)*

2. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki hadisle benzer anlam taşımaktadır?

A. Körle yatan şaşı kalkar.

B. Dost kara günde belli olur.

C. Kişi sevdiği ile beraberdir.

D. Gülünü seven dikenine katlanır.

"Kötü zandan sakınınız; çünkü zan, sözlerin en yalan olanıdır. Birbirinizin eksiğini görmeye çalışmayınız; birbirinizin sırlarını araştırmayınız. Birbirinizle menfaat yarışına girmeyiniz; birbirinize haset etmeyiniz, birbirinize buğz etmeyiniz (kin tutmayınız); birbirinize sırt çevirmeyiniz…" *(Buhari, Nikâh, 45.)*

3. Yukarıdaki hadiste dostluğa zarar veren davranışlardan hangisine değinilmemiştir?

A. İnsanların kusurlarını araştırmak

B. İnsanlar hakkında kötü düşünmek

C. İnsanların elindeki nimetleri kıskanmak

D. İnsanlarla alay etmek

4. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en samimi arkadaşı olan Hz. Ebu Bekir'e neden "Sıddîk" unvanı verilmiştir?

A. Peygamberimizden sonra Müslümanların ilk Halifesi olduğu için

B. Dürüst olduğu ve Peygamberimize sadakat gösterdiği için

C. Hicrette Peygamberimize yol arkadaşı olduğu için

D. İlk Müslümanlardan biri olduğu için

Ahmet: Sevgi

Tuğçe: Güven

Melisa: Saygı

Yusuf: Fedakârlık

Öğretmen sınıfta "dostluk ve arkadaşlıkların oluşmasında ve devam etmesinde etkili olan faktörler nelerdir?" diye sorduğunda öğrenciler yukarıdaki şekilde cevap verirler.

5. Öğretmenin sorusuna hangi öğrenciler doğru cevap vermişlerdir?

A. Ahmet-Melisa-Yusuf

B. Tuğçe-Yusuf-Ahmet

C. Ahmet-Tuğçe-Melisa-Yusuf

D. Yusuf-Tuğçe-Melisa

"Kim Allah'a ve ahirete inanıyorsa ………. şeyler söylesin veya ………….." *(Buhari, Edeb, 31.)*

6. Yukarıdaki hadiste boş bırakılan yerlere aşağıdaki seçeneklerdeki ifadelerden hangisi gelmelidir?

A. inanılacak-inansın

B. kötü-konuşsun

C. güzel-sussun

D. faydalı-tebessüm etsin

Beyza: "İyi arkadaşla kötü arkadaş, misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan güzel koku duyarsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut onun pis kokusunu alırsın." *(Buhari, Büyu, 38.)*

Akif: "Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getiren ve yaptıkları anlaşmayı bozmayanlardır." *(Ra'd suresi, 20. ayet.)*

Süeda: "Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler." *(Mü'minûn suresi, 8. ayet.)*

Yekta: "…Bir kimseye günah olarak Müslüman kardeşini küçümsemesi yeter…" *(Buhari, Edeb, 57.)*

7. Kendilerinden dostluk ve arkadaşlıkla ilgili ayet veya hadis örnek vermeleri istenen öğrencilerden hangisinin verdiği cevap doğrudur?

A. Beyza B. Yekta

C. Süeda D. Akif

(…) Gerçek dostluklar insanları kötülükten uzak tutar.

(…) Güven, arkadaşlık ve dostluk için vazgeçilmez temel ilkedir.

(…) Üzülmesinler diye dostlarımızın sadece iyi günlerinde yanlarında olmalıyız.

(…) İnsanlar birbirlerinden etkilenmeden dost ve arkadaşça yaşayabilirler.

8. Yukarıda dostluk ve arkadaşlıkla ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DDDY B. DYYD

C. YDDY D. DDYY

9. Aşağıdaki sözlerden hangisi anlam yönünden diğerlerinden <u>farklıdır</u>?

A. Dost kara günde belli olur.

B. Dost acı söyler.

C. Gerçek dost gölge gibidir.

D. İnsan yedisinde ne ise, yetmişinde de odur.

"Kötü arkadaşlık ve dostluk, dünya ve ahiretimizi olumsuz etkiler."

10. Aşağıdaki ayet veya hadislerden hangisi bu yargıyı <u>desteklemez?</u>

A. "Yazık bana! Keşke falancayı dost edinmeseydim! Çünkü Kur'an mesajı bana gelmişken o, gerçekten beni ondan saptırdı..." *(Furkan suresi, 27-29. ayetler.)*

B. "…Kim Allah'a ve ahirete inanıyorsa güzel şeyler söylesin veya sussun." *(Buhari, Edeb, 31.)*

C. "Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri sırdaş edinmeyin. Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri durmazlar, hep sıkıntıya düşmenizi isterler…" *(Âl-i İmran suresi, 118. ayet.)*

D. "İyi arkadaşla kötü arkadaş, misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan güzel koku duyarsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut onun pis kokusunu alırsın." *(Buhari, Büyu, 38.)*

DERS-17

EN GÜÇLÜYE DAYANMAK

TEVEKKÜL

"Tevekkül, iş yapmayıp tembel tembel oturmak için değildir. Bir işe başlamak ve başlanan işi başarmak için tevekkül edilir. Yine, zor bir işi başaramamak korkusunu gidermek için tevekkül edilir."
Seyyid Abdulhakîm Arvâsî

Peygamber Efendimiz, Zatü'r-rikâ Gazvesinden dönerken, öğle vakti ağaçlık bir vadiye geldiklerinde mola vermiş, askerler de gölgelenmek üzere çevreye dağılmışlardı. Efendimiz semure denilen sık yapraklı bir ağacın altında istirahata çekilmiş, kılıcını da ağaca asmıştı. Orada yaşanan olayı Hz. Câbir (r.a.) şöyle anlatır: "Biz bir ara uyumuştuk ki Resulullah'ın bizi çağırdığını duyduk ve hemen yanına koştuk. Orada bir bedevinin olduğunu gördük. Allah Resulü şöyle buyurdu:

-Ben uyurken bu bedevi kılıcımı almış. Uyandığımda kılıç kınından sıyrılmış vaziyette elindeydi.

Bana:

- Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak dedi,

Ben de:

-Üç kez Allah, dedim.[1]

1 Buhari, Cihad, 84-87.

Allah Resulü (s.a.v.), ölümle yüz yüze geldiği bu olayda Allah'a olan tevekkülü sayesinde hiç korku duymamış ve kendisinden emin bir şekilde **"Beni Allah kurtaracaktır!"** cevabını vermiştir. Bu güçlü iman, sarsılmaz güven ve cesurca duruş karşısında titreyen bedevinin elinden kılıcı düşmüş ve teslim olmuştur.

Tevekkül eden, Allah'a güvenir, onu kendine vekil kabul eder ve yaptığı tüm işlerin sonucunu Allah'a havale eder. Allah, müminlerin en güzel vekilidir. Zira Allah'ın isimlerinden biri olan "el-Vekil", kendine dayanılan, güvenilen her şeyi idare eden ve hâkimiyeti altında bulunduran demektir. Bir ayette Allah Teâlâ'ya dayanıp güvenmemiz gerektiği şöyle ifade edilir: **"Yalnızca Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter."**[2]

Allah, bizlere bahşettiği bilgi, beceri, imkân ve kabiliyetleri kullanmamız için sorumlu tutar. Sorumluluklarımızı yerine getirip her türlü tedbirimizi aldıktan sonra sonucu Allah'a havale et-

2 Ahzâb suresi, 3. ayet.

memizi ister. Örneğin tarladan iyi bir ürün almak istiyorsak, önce besmele ile işe başlamalı, tarlayı sürüp tohumu ekmeliyiz. Sonra gübresini atıp yeteri kadar sulamalıyız. Ayrıca ekinin zararlı ot ve böceklerden korunması için ilaçlama da yapmalıyız. Bu sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra Allah'ın takdirini beklemeliyiz. Sorumluluklarımızı yerine getirmeden "ben Allah'a tevekkül ettim" diyerek, bizim sorumluluğumuzda olan işleri Allah'tan beklememiz, doğru bir tevekkül anlayışı değildir. Mehmet Akif Ersoy bu yanlış tevekkül anlayışını şöyle eleştirir:

"Çalış! Dedikçe şeriat, çalışmadın durdun,
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!"

Tevekkül çalışmayı ve sebeplere sarılmayı bırakıp "Allah'a güveniyorum." diyerek tembellik yapma anlamına gelmez. Nitekim bir adam Peygamberimize gelerek:

- Hayvanımı bağlayıp da mı yoksa bağlamadan mı Allah'a tevekkül edeyim? diye sorduğunda Peygamberimiz (s.a.v.) ona:

- Önce bağla sonra tevekkül et.[3] buyurmuştur.

Yine Peygamberimize gelerek,

- Ey Allah'ın Resulü! Tedavi olalım mı? diye soranlara o:

- Tedavi olun çünkü Allah, yarattığı her hastalık için bir şifa yaratmıştır..,[4] buyurur. Peygamberimizin bu mesajları da gösteriyor ki önce sebeplere sarılarak gayret göstermek sonra da işlerin sonucu konusunda Allah'a tevekkül etmek gerekir.

Malına, mülküne ve nüfuzuna güvenen insan, basit bir virüse yenik düştüğünde veya bir doğal afete maruz kaldığında acizliğini ve çaresizliğini anlar. Hâlbuki kendisine güvenilen kudret; bir başlangıcı ve sonu olmayan, her şeye gücü yeten ve her şeye mutlak hâkim olan biri olursa güveni sarsılmaz. Allah (c.c.), bu konuda şöyle buyurur: **"Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a tevekkül et…"**[5] Yüce Rabbimiz başka bir ayette de şöyle buyurur: **"…Bir işe karar verdiğin zaman da Allah'a tevekkül et…"**[6]

3 Tirmizi, Kıyamet, 60.
4 Buhari, Edebü'l-Müfred, 109.

Peygamber Efendimizin her anında ve hâlinde tevekkülün yansıması görülürdü. O, evine girip çıkarken, yatıp kalkarken hep bu ruh hâlini taşırdı. Örneğin Allah Resulü evinden her çıktığında yüzünü semaya çevirir ve şöyle dua ederdi: **"Bismillah, Allah'a tevekkül ettim…"**[7] Yani işlerimi Allah'a ısmarladım derdi. Kültürümüzdeki "Allah'a ısmarladık" ifadesi Peygamberimizin bu uygulamasının bir yansımasıdır. İşlerin sonucunu Allah'a ısmarlamanın, O'na tevekkül edip güvenmenin önemini Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle ifade eder: **"Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül edip güvenseydiniz, kuşların sabah aç karnına yuvalarından çıkıp, akşam karınları doymuş olarak yuvalarına döndükleri gibi size de (kolayca ve bol) rızık ihsan edilirdi."**[8]

Sen Hakk'a tevekkül kıl
Teslim ol da rahat bul
Her işine razı ol
Mevla görelim neyler
Neylerse güzel eyler!
İbrahim Hakkı Erzurûmî

Tevekkül inancı zayıf olan veya hiç olmayan kimseler sürekli vesvese ve şikâyet içinde bocalar durur. Hâlbuki Allah'a bütün samimiyetiyle tevekkül eden kimse her türlü korku ve şüpheden uzak olur. Çünkü **"…İman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde şeytanın bir hâkimiyeti yoktur."**[9]

Allah'a tevekkül eden ve O'na güvenen kimselerin ahiretteki mükafatını Sevgili Peygamberimiz şöyle anlatır: **"Geçmiş ümmetler bana gösterildi. Bir peygamber gördüm, yanında üç-beş kişilik küçük bir grup vardı. Diğer bir peygamber gördüm, yanında bir iki kişi bulunuyordu. Ve bir başka peygamber daha gördüm ki, yanında kimsecikler yoktu. Bu arada önüme büyük bir kalabalık çıktı. Kendi ümmetim sandım. Bana 'Bun-**

5 Furkan suresi, 58. ayet.
6 Âl-i İmran suresi, 159. ayet.
7 Tirmizi, Daavat, 35.
8 İbn Mace, Zühd, 14.
9 Nahl, suresi, 99. ayet.

lar Musa'nın ümmetidir, sen ufka bak!' dediler. Baktım; çok büyük bir karaltı. 'İşte bunlar senin ümmetindir. İçlerinden hesapsız cennete girecek yetmiş bin kişi vardır' dediler."

İbn Abbas (r.a.) diyor ki:

Söz buraya gelince Peygamber (s.a.v.) kalkıp evine gitti. Oradaki sahabiler bu hesapsız cennete girecek yetmiş bin kişinin kimler olabileceği hakkında konuşmaya başladılar: Kimileri, "Bunlar peygamberin sohbetinde bulunanlar olmalıdır." derken, kimileri, "Bunlar İslam geldikten sonra doğup, şirki tanımamış olanlardır." dediler. Daha başka birçok görüş ileri sürenler oldu.

Onlar bu meseleyi tartışırken Peygamber (s.a.v.) çıkageldi.

- **Ne hakkında konuşuyorsunuz?** diye sordu.

- Hesapsız cennete gireceklerin kim oldukları hakkında konuşuyoruz, dediler.

Bunun üzerine Nebi (s.a.v.):

-Onlar büyü yapmayan, yaptırmayan, uğursuzluğa inanmayan ve Rablerine tevekkül edenlerdir. buyurdu…[10] Bütün bu ayet ve hadisler göstermektedir ki hangi şartta olursa olsun "…**Kim Allah'a güvenirse Allah ona yeter!…"**[11]

Müminler her zaman Allah'a inanır ve ona güvenir. Bu nedenle hayatımız boyunca her söz ve işimizde öncelikle onun rızasını gözetmeli ve ona muhtaç olduğumuzu unutmamalıyız. Üzerimize düşen tüm sorumluluklarımızı en güzel şekilde yerine getirmek için gayret göstermeliyiz. İşlerimizin hayırlı bir şekilde sonuçlanması için de Allah'a tevekkül etmeliyiz. Bütün sebepleri yerine getirdiğimiz hâlde akıbetimizin hayır olması için Allah'a dua etmeliyiz. Sonucun olumsuz olması hâlinde ümitsizliğe ve üzüntüye kapılmamalı, her şeyin Allah'ın takdiri çerçevesinde yürüdüğünü bilmeliyiz. Zira çoğu zaman hayır olarak gördüklerimiz bizim için şer; şer olarak gördüklerimiz de hayır olabilir. Bu nedenle ondan gelecek her türlü sonucu samimi ve inanmış bir kul olarak tevekkül ile karşılamalıyız.

DUAMIZ

Allahım, sana inandık, sana güvendik ve sana teslim olduk.
Güç vermezsen hiçbir şeye gücümüz yetmez. Her şeyin sahibi yalnız sensin.
Bizi tevekkül eden kullarından eyle.

10 Buhari, Tıb, 1, Müslim, İman, 374.
11 Talak suresi, 3. ayet.

"Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül edip güvenseydiniz, kuşların sabah aç karnına yuvalarından çıkıp, akşam karınları doymuş olarak yuvalarına döndükleri gibi size de (kolayca ve bol) rızık ihsan edilirdi."

İbn Mace, Zühd, 14.

DERS-17 : EN GÜÇLÜYE DAYANMAK: TEVEKKÜL

1. Aşağıdakilerden hangisi tevekkülün anlamlarından biri değildir?

A. Allah'a güvenmek

B. Allah'a inanmak

C. İşlerin sonucunu Allah'tan beklemek

D. Öz güven sahibi olmak

Bir adam Peygamberimize gelerek "Hayvanımı bağlayıp da mı yoksa bağlamadan mı Allah'a tevekkül edeyim?" diye sorduğunda Peygamberimiz (s.a.v.) ona: "Önce bağla sonra tevekkül et. *(Tirmizi, Kıyamet, 60)* buyurmuştur.

Yine başka bir adam Peygamberimize gelerek, "Ey Allah'ın Resulü! Tedavi olalım mı?" diye soranlara o, "Tedavi olun çünkü Allah, yarattığı her hastalık için bir şifa yaratmıştır." buyurmuştur. *(Buhari, Edebü'l-Müfred, 109.)*

2. Bu sözleriyle Peygamberimizin asıl vermek istediği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Önce sebeplere sarılarak gayret göstermek sonra da işlerin sonunda Allah'a tevekkül etmek gerekir.

B. Hastalıklar ancak tedavi edilerek iyileştirilebilir.

C. Bağlanmayan hayvanlar kaçarsa sorumluluk sahibine aittir.

D. Her hastalığın şifası aranarak bulunabilir.

Her gün güzel ahlakla ilgili bir konuyu okuyan Ahmet, okumayı bitirince birkaç cümleyle okuduğu konunun anlamına uygun bir şekilde dua ederdi. Yine bir gün okuması bittikten sonra şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım! Sana inandık, sana güvendik ve sana teslim olduk. Güç vermezsen hiçbir şeye gücümüz yetmez. Her şeyin sahibi yalnız sensin."

3. Ahmet yukarıdaki duayı aşağıdaki konulardan hangisini okuduktan sonra yapmış olabilir?

A. Sabır ve cesaret

B. Tevekkül

C. İbadet

D. Tevazu

4. Aşağıdaki ayet meallerinden hangisinde doğrudan tevekkülün sonuçlarından söz edilmektedir?

A. "(Onlar) sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir." *(Nahl suresi, 42. ayet.)*

B. "İman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur." *(Nahl suresi, 99. ayet.)*

C. "De ki: O benim Rabbimdir. O'ndan başka tanrı yoktur. Sadece O'na tevekkül ettim ve dönüş sadece O'nadır." *(Ra'd suresi, 30. ayet.)*

D. "Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah'a tevekkül et, çünkü O işitendir, bilendir." *(Enfal suresi, 61. ayet.)*

"Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül edip güvenseydiniz, kuşların sabah aç karnına yuvalarından çıkıp, akşam karınları doymuş olarak yuvalarına döndükleri gibi size de (kolayca ve bol) rızık ihsan edilirdi." *(İbn Mace, Zühd, 14.)*

5. Yukarıdaki hadiste verilmek istenen asıl mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Her varlık sabah aç çıkar akşama tok olarak yuvasına döner.

B. Kuşların rızıklarını Allah vermektedir.

C. Allah, tevekkül edenlerin güvenini boşa çıkarmaz.

D. Bazı insanlar rızık konusunda Allah'a güvenmezler.

(…) Tevekkül Allah'ı çokça hatırlamaktır.

(…) Çalışmadan başarılı olunamayacağı gibi tevekkül etmeden de başarılı olunmaz.

(…) Tevekkül, elden gelen gayreti gösterdikten sonra sonucu Allah'tan beklemektir.

(…) Tevekkül etmek yapacağımız işlerde bizleri tembelliğe iter.

6. Yukarıda tevekkülle ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DDDY B. DYYD

C. YDDY D. DDYY

Allah, insana verdiği bilgi, beceri, imkân ve kabiliyetleri kullanmamız noktasında bizleri sorumlu tutar. Bu nedenle sorumluluklarımızı yerine getirip her türlü tedbiri aldıktan sonra sonucu Allah'a havale etmeliyiz.

7. Yukarıdaki paragrafa göre tarladan iyi bir ürün almak isteyen bir çiftçinin tevekkülü ile ilgili olarak aşağıdaki örneklerden hangisi yanlıştır?

A. İşe başlamadan önce tevekkül edip sonucu beklemelidir.

B. Tarlayı sürüp tohumu ekmesi gerekir.

C. Gübresini atıp gerekiyorsa sulamalıdır.

D. Ekinin zararlı ot ve böceklerden korunması için ilaçlama yapmalıdır.

Çalış! Dedikçe şeriat, çalışmadın durdun,
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!
Mehmet Akif Ersoy

8. Yukarıdaki dizelerin ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Bize düşen her zaman Allah'ın takdirini beklemektir.

B. Tevekkül, insanların uydurduğu bir hurafedir.

C. Sorumluluklarımızı yerine getirmeden "Allah'a tevekkül ettim" diyemeyiz.

D. Tevekkül çalışmayı ve sebeplere sarılmayı bırakıp Allah'a güvenmektir.

Tevekkül inancı zayıf olan veya hiç olmayan kimseler sürekli vesvese ve şikâyet içinde bocalar durur. Hâlbuki Allah'a bütün samimiyetiyle tevekkül eden kimse kuruntu, korku ve şüphelerden uzak olur.

9. Buna göre aşağıdakilerden hangisi tevekkül inancı olan bir kimsenin özelliklerindendir?

A. Sürekli vesvese içindedir.

B. Kuruntu içinde yaşar.

C. Korku ve şüphelerden uzak olur.

D. Her şeyden şikâyet eder.

Dört öğrenci kendi aralarında "tevekkül" hakkında sohbet etmektedirler:

Mehmet: Her zaman Allah'a inanmalı ve ona güvenmeliyiz.

Melek: Her işimizde öncelikle Allah'a muhtaç olduğumuzu unutmamalıyız.

Akif: Allah'ın gücü her şeye yeter, bu nedenle uğraşmak yerine O'na tevekkül etmek yeterlidir.

Nur: Üzerimize düşen tüm sorumluluklarımızı en güzel şekilde yerine getirmek için gayret etmeliyiz.

10. Öğrencilerden hangisinin görüşü kesinlikle yanlıştır?

A. Akif B. Melek

C. Nur D. Mehmet

DERS-18

İYİLERİN ÖZELLİĞİ

AHDE VEFA

"...Verdiğiniz sözü yerine getirin",
Sure-i İsrâ 'otuz dört'te bu ferman.
"Verilen söz sorumluluk gerektirir",
Ahdine vefalı olur, ehl-i iman.
Ekrem Özbay

Eline aldığı kuru bir hurma dalına dayanarak Resulullah'ın kapısına kadar gelen yaşlı bir kadın, içeri girmek ister. Bunun üzerine orada bulunanlar:

-Ya Resulallah, kim olduğunu bilmediğimiz ihtiyar bir kadın, sizi görmek istiyor, derler. Efendimiz (s.a.v.):

-**Müsaade edin, gelsin**, buyurur.

İhtiyarlıktan adeta iki büklüm olan bu yaşlı kadıncağız, asasına dayanarak Resulullah'ın kapısından içeri girer, bir iki adım ilerledikten sonra, kendisini tanıyan Resulullah, hemen ayağa kalkar; altındaki minderi göstererek oturmasını ister.

Resulullah'ın bu kadına gösterdiği hürmet, orada bulunan Hz. Ömer'in dikkatini çeker; hatta bu ihtiyara gösterilen bu saygı ve ikramı, biraz da fazla bulduğu için kadın gittikten sonra:

-Ya Resulallah, bu kadın kimdi de, ayağa kalkacak kadar hürmet ettiniz, minderinizi verecek kadar ilgi gösterdiniz? der.

Resulullah (s.a.v.) tek cümle söyler:

-O, Hatice'nin dostlarındandı![1]

1 Buhari, Edebü'l-Müfred, 440.

Peygamber Efendimiz seneler önce vefat etmiş olan Hz. Hatice'ye o kadar vefalı davranıyordu ki onun dostlarına bile ayağa kalkıyor, onlara ikramda bulunuyor ve nazikçe davranıyordu. Hz. Aişe'nin belirttiğine göre Resul-i Ekrem bir koyun kesecek olsa, Hz. Hatice'nin arkadaşlarına da yeteri kadar gönderirdi.[2]

Birinin iyiliklerini ve güzelliklerini sürekli yâd etmek, ona duyulan sevgi ve bağlılığın en belirgin göstergesidir. Bir defasında Hatice annemizin kız kardeşi Hâle, Efendimizin huzuruna girmek için izin istemişti. Hâle'nin sesi Hz. Hatice'nin sesine çok benziyordu. Peygamberimiz onun sesini duyunca bir an vefat eden eşi Hz. Hatice'yi hatırladı ve ondan övgüyle bahsetti.

Bunun üzerine Hz. Âişe Validemiz:

- Ölüp gitmiş bir kadını niye anıp duruyorsun? Allah sana onun yerine daha hayırlısını verdi,[2] dedi. Hz. Âişe'nin bu sözünü yerinde bulmayan Efendimiz (s.a.v.) şunları söyledi:

- Hayır, Allah bana ondan daha hayırlısını vermedi. Halk bana inanmazken o inandı. O doğru

2 Buhari, Menakıbü'l-Ensar, 20; Müslim, Fezailü's-Sahabe, 74.

söylediğimi kabul etti. Ve o beni malıyla destekledi Cenab-ı Hak bana ondan çocuklar ihsan etti. [3]

Müslümana yakışan en önemli ahlaki güzelliklerden biri de vefadır. Vefalı olmak verilen sözü yerine getirmek, yapılan anlaşmalara sadık kalmak ve kendisine yapılan iyilikleri unutmamaktır. Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'de müminlerin vasıflarını açıklarken şöyle buyurmaktadır: "**Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getiren ve yaptıkları anlaşmayı bozmayanlardır.**"[4] "**Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler.**"[5]

İslam ahlakının en önemli esaslarından olan vefa, Peygamber Efendimizin söz ve fiillerinde en güzel şekliyle sergilenmiştir. Vefa, Peygamberimizin ahlakının ve kişiliğinin ayrılmaz bir parçasıydı. Öyle ki ona "vefa peygamberi" dense yeridir. O bize vefayı öğreten muallimdir: "**Andolsun ki, Resulullah'ta, sizin için güzel bir örnek vardır…"**[6]

Hz. Peygamber elçilik görevi verilmeden önce de verildikten sonra da dostlarına karşı vefalı olmuş ve verdiği sözlerde hep durmuştur. Onun sözünden caydığı hiç görülmemiştir. Örneğin; Abdullah bin Ebi'l-Hamsa şöyle bir olay anlatır:

Peygamberlikten önce Allah Resulü ile bir alışveriş yapmıştım. Kendisine borçlandım. Parayı hemen getireceğimi, biraz beklemesini söyledim. Fakat bu arada verdiğim sözü unuttum. Daha sonra hatırlayıp konuştuğumuz yere geldim. Bir de ne göreyim Resulullah halâ sözleştiğimiz yerde bekliyordu.

Beni görünce: "**Ey delikanlı! Bana eziyet ettin. Burada beni uzun süre beklettin.**"[7] buyurdu.

O yaptığı andlaşmalara hep sadık kalırdı. Örneğin, Hudeybiye antlaşmasının şartlarından biri, Mekke'den Medine'ye sığınan kişilerin iade edileceği şeklinde idi. Antlaşmanın imzalanacağı bir anda Kureyş temsilcisi Süheyl bin Amr'ın oğlu Ebu Cendel, ayaklarındaki zincirleri sürüyerek Peygamberimizin yanına geldi. Ebu Cendel Müslüman olduğu için müşriklerden çok işkence görmüştü. Bir fırsatını bularak ellerinden kaçmış ve kendini Müslümanların arasına atmıştı. Süheyl, antlaşma gereği ilk iade edilecek kişinin kendi oğlu olduğunu söyledi ve elindeki sopayla Ebu Cendel'in yüzüne vurdu. Durum çok kritikti. Olan biteni hüzünle takip eden Efendimiz, Ebu Cendel'in anlaşma dışında tutulmasını, onun kendisine bağışlanmasını Süheyl'den rica ettiyse de Süheyl buna yanaşmadı. Ebu Cendel, müşriklere teslim edilirken feryat içinde Müslümanlara adeta yalvarıyor ve yardım istiyordu. Bu manzarayı gören Müslümanlar gözyaşlarına hâkim olamadılar. Peygamberimiz: "**Ey Ebu Cendel! Biraz daha sabret, katlan, Allah'tan bunun mükâfatını dile, şüphesiz Allah, sen ve yanında bulunan zayıf, kimsesiz Müslümanlar için bir genişlik ve çıkar yol yaratacaktır. Biz şu kavimle bir barış antlaşması yapmış ve bu yolda kendilerine Allah'ın ahdiyle söz vermiş bulunuyoruz. Onlar da bize Allah'ın ahdiyle söz verdiler. Sözümüze vefasızlık edemeyiz. Verdiğimiz sözde durmamak bize yakışmaz.**"[8] buyurarak Ebu Cendel'i teselli etti.

Peygamberimiz (s.a.v.) kendi verdiği sözleri yerine getirdiği gibi biz Müslümanlardan da verdiğimiz sözleri yerine getirmemizi istemiştir. Örneğin, sahabelerden Huzeyfe (r.a.) babasıyla beraber Medine'ye gitmek üzere yola çıkarlar. Giderlerken yolda Kureyşli müşrikler onları yakalar:

-Siz Muhammed'in safına katılmaya mı gidiyorsunuz?

Huzeyfe ve babası:

-Hayır, Medine'ye başka bir iş için gidiyoruz derler. Bunun üzerine Huzeyfe ve babasından Peygamberin safında yer almayacaklarına ve müşriklere karşı savaşmayacaklarına dair söz alırlar. Sonra onları serbest bırakırlar. Huzeyfe ve babası Medine'ye varınca durumu Hz. Peygambere anlatır.

Efendimiz:

-**Haydi, gidin, biz sizin verdiğiniz sözü tutar, onlara karşı da Allah'tan yardım dileriz.** buyurur. Nitekim Peygamberimiz ahde vefasının bir gereği olarak Huzeyfe ve babasını Bedir ordusuna almamıştır. [9]

Vefalı olmak Allah'ın emirlerinden, Efendimizin hasletlerinden ve erdemli bir insan olmanın gereklerindendir. Bir gün Hz. Ömer arkadaşlarıyla sohbet ederken, huzura üç genç girer. Derler ki:

3 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 6, s. 118.
4 Ra'd suresi, 20. ayet.
5 Mü'minun suresi, 8. ayet.
6 Ahzâb suresi, 21. ayet.
7 Ebu Davud, Edeb, 82.
8 Ahmed bin Hanbel, Müsned C 4, s. 325; İbn Hişam, Siretü'n-Nebi, C 3, s. 367.
9 Müslim, Cihad, 98.

- Ey halife, bu aramızdaki arkadaş bizim babamızı öldürdü. Ne gerekiyorsa lütfen yerine getirin. Bu söz üzerine Hz. Ömer suçlanan gence dönerek:

- Söyledikleri doğru mu? diye sorar.

Suçlanan genç:

- Evet, doğrudur, der.

Yargılama sonucunda Hz. Ömer cezanın idam olduğunu açıklar. Bunun üzerine cezası açıklanan genç söz ister ve:

- Efendim ben memleketimde zengin bir insanım. Babam, vefat etmeden önce bana epey bir altın bıraktı. Gelirken onları kardeşim küçük olduğu için saklamak zorunda kaldım. Şimdi siz bu cezayı infaz ederseniz yetimin hakkını zayi ettiğiniz için Allah (c.c.) indinde sorumlu olursunuz. Bana üç gün izin verirseniz ben emaneti kardeşime teslim eder gelirim. Bu üç gün için de yerime birini bulurum, der.

Hz. Ömer der ki:

- Bu topluluğa yabancı birisin, senin yerine kim kalır ki?

Sözün burasında genç adam ortama bir göz atar, der ki:

- Ebu Zer'i göstererek bu zat benim yerime kalır. Hz. Ömer (r.a.) Ebu Zer'e dönerek:

- Ey Ebu Zer, delikanlıyı duydun, der. Ebu Zer ise,

- Evet, ben kefilim, der ve genç adam serbest bırakılır. Üçüncü günün sonunda vakit dolmak üzere ama gençten bir haber yoktur. Medine'nin ileri gelenleri Hz. Ömer'e çıkarak gencin gelmeyeceğini söyler ve Ebu Zer'e verilecek ceza yerine diyet (tazminat) ödemeyi teklif ederler, fakat gençler razı olmaz ve babamızın kanı yerde kalsın istemiyoruz derler. Hz. Ömer (r.a.) kendinden beklenen cevabı verir:

- Bu kefil babam bile olsa fark etmez, cezayı infaz etmek zorundayım. Ebu Zer ise tam bir teslimiyet içerisinde der ki:

- Ben de sözümün arkasındayım.

Hz. Ömer (r.a.) gence dönerek der ki:

- Evladım gelmeme gibi önemli bir seçeneğin varken neden geldin?

Genç vakurla başını kaldırır ve:

- Ahde vefasızlık etti, demeyesiniz diye geldim der. Hz. Ömer başını bu defa çevirir ve Ebu Zer'e der ki:

- Ey Ebu Zer, sen bu delikanlıyı tanımıyorsun, nasıl oldu onun yerine kefil oldun?

Ebu Zer şöyle cevap verir:

- Bu kadar insanın içerisinden beni seçti. İnsanlık öldü, dedirtmemek için kabul ettim.

Sıra gençlere gelir, onlar da derler ki:

- Biz bu davadan vazgeçiyoruz.

Bu sözün üzerine Hz Ömer (r.a.):

- Biraz evvel babamızın kanı yerde kalmasın diyordunuz, ne oldu da vazgeçiyorsunuz, der.

Bunun üzerine öldürülen adamın oğulları şöyle cevap verirler:

- Merhametli insan kalmadı, demeyesiniz diye.

Söz vermek ve sözünde durmak bir sorumluluk gerektirir. Bu nedenle başkalarına vaatte bulunurken yerine getirebileceğimiz sözleri vermeliyiz. Verdiğimiz sözleri zamanında ve vaad ettiğimiz gibi yerine getirmek için de gayret etmeliyiz. Aynı şekilde iyi ve kötü günlerimizde bizim yanımızda olan eş, dost, arkadaş ve akrabalarımıza karşı vefalı olmalıyız. Kendimize yapılan iyilikleri asla unutmamalı ve daha çok iyilik yapmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Allah'ım! Bizleri sözüne sadık olanlardan eyle. Özü, sözü bir olanlarla dost eyle. Özümüzü güzel eyle, sözümüzü hayırlı eyle!

“Onlar, Allah’a verdikleri sözü yerine getiren ve yaptıkları anlaşmayı bozmayanlardır.”

Ra’d suresi, 20. ayet.

“Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler.”

Mü’minun suresi, 8. ayet.

DERS-18: İYİLERİN ÖZELLİĞİ: AHDE VEFA

Ahmet: Hz. Hatice'nin arkadaşlarına ikramda bulunması

Tuğçe: Bazı Müslümanların aleyhine olsa da Hudeybiye Anlaşmasına sadık kalması

Melisa: Mekke'nin Fethi'nde suçluları affetmesi

Yusuf: Alışveriş için sözleştiği bir gençle buluşacağı saatte sözleştikleri yerde bulunması

1. Kendilerinden Peygamberimizin vefalı olduğuna dair örnek verilmesi istenen öğrencilerden hangisinin verdiği örnek <u>yanlıştır?</u>

A. Ahmet B. Tuğçe
C. Melisa D. Yusuf

2. Aşağıdakilerden hangisi vefa kavramının içeriğiyle <u>örtüşmez?</u>

A. Verilen sözü yerine getirmek
B. Zorluklar karşısında direnç göstermek
C. Yapılan anlaşmalara sadık kalmak
D. Kendisine yapılan iyilikleri unutmamak

"Hayır, Allah bana ondan daha hayırlısını vermedi. Halk bana inanmazken o inandı. O doğru söylediğimi kabul etti. Ve o beni malıyla destekledi Yüce Allah bana ondan çocuklar ihsan etti." *(Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 6, s. 118.)*

3. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisinden övgüyle bahsederek vefa gösterdiği kişi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A. Annesi Âmine
B. Dedesi Abdülmuttalip
C. Amcası Ebu Talip
D. Eşi Hz. Hatice

Müslümana yakışan en önemli ahlaki güzelliklerden biri de ....dır. Nitekim Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'de "Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getiren ve yaptıkları anlaşmayı bozmayanlardır." *(Ra'd suresi, 20. ayet)* buyurarak bu davranışı övmüştür.

4. Yukarıdaki paragrafta boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi gelmelidir?

A. Saygı B. Yardımlaşma
C. Vefa D. Sabır

Beyza: "Onlar, Allah'a verdikleri sözü yerine getiren ve yaptıkları anlaşmayı bozmayanlardır." *(Ra'd suresi, 20. ayet.)*

Akif: "Siz Allah için ne verirseniz, Allah onun yerine hemen yenisini verir. O rızık verenlerin en hayırlısıdır." *(Sebe suresi, 39. ayet.)*

Sedef: "Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler." *(Mü'minûn suresi, 8. ayet.)*

Yekta: "İşler, ehil olmayan kişilere verilince kıyameti bekle, işte o zaman kıyametin kopması pek yakındır." *(Buhari, İlim, 2.)*

5. Vefalı olmakla ilgili ayet veya hadis örnekleri veren öğrencilerden hangisi ya da hangilerinin verdiği örnekler doğrudur?

A. Beyza-Sedef B. Beyza
C. Sedef-Yekta D. Akif-Beyza

(…) Vefa, ölmüş olan yakınlarımızın dostlarıyla ilgilenip onların hâlini hatırını sormaktır.

(…) Vefa, karşılaşılan zorluklara göğüs gererek onların üstesinden gelmeye çalışmaktır.

(…) Vefa, yapılan kötülük ve kabalıklara karşı affedici davranmaktır.

(…) Vefa, zor da olsa verilen sözün gereğini yerine getirmektir.

6. Yukarıda vefa kelimesinin tanımıyla ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. YDDY B. DDYD
C. DDDY D. DYYD

"Bir defasında Hatice annemizin kız kardeşi Hâle, Efendimizin huzuruna girmek için izin istemişti. Hâle'nin sesi Hz. Hatice'nin sesine çok benziyordu. Onun sesini duyunca bir an Peygamberimiz Hz. Hatice'yi hatırlayarak ondan övgüyle bahsetti."

7. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu davranışından aşağıdaki sonuçlardan hangisine <u>ulaşılamaz?</u>

A. Eşi Hz. Hatice'yi çok sevmektedir.
B. Her insanı sesinden tanımaktadır.
C. Eşi Hz. Hatice'ye vefalı davranmıştır.
D. Hz. Hatice'yi övmüştür.

Sahabilerden biri şöyle bir hatırasını anlatır: "Peygamberlikten önce Allah Resulü ile bir alışveriş yapmıştım. Kendisine borçlandım. Parayı hemen getireceğimi, biraz beklemesini söyledim. Fakat bu arada verdiğim sözü unuttum. Daha sonra hatırlayıp konuştuğumuz yere geldim. Bir de ne göreyim Hz. Muhammed (s.a.v.) hâlâ sözleştiğimiz yerde bekliyordu."

8. Yukarıdaki paragrafta <u>asıl</u> anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A. Peygamberimizin insanlarla alışveriş yaptığı
B. Hz. Muhammed (s.a.v.)'nin sözüne sadık olduğu
C. İnsanların unutkan olabileceği
D. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in alışverişe önem verdiği

Müşriklerle yapılan Hudeybiye Barış Antlaşması o günkü şartlar nedeniyle bazı Müslümanların sıkıntıya girmesine, zulme uğramasına sebep olmasına rağmen Peygamberimiz (s.a.v.) onlara sabır tavsiye ederek anlaşmayı bozmamıştır.

9. Paragraftan aşağıdaki sonuçlardan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Peygamberimiz o günün şartlarını değil geleceği düşünmüştür.
B. Peygamberimiz zorlukların sabırla aşılabileceğini göstermiştir.
C. Peygamberimiz esirlere her zaman iyi davranılmasını emretmiştir.
D. Peygamberimiz yaptığı anlaşmalara sadık kalmıştır.

(…) Çocuklara verilen söz de yerine getirilmelidir.

(…) Söz vermek ve sözünde durmak bir sorumluluk gerektirir.

(…) Anlaşmalara sadakat göstermek insanlar arasındaki güven duygusunu artırır.

(…) Yapılan iyilikleri unutmayarak onlara iyilikle karşılık vermek vefalı olmanın gereğidir.

10. Yukarıda vefa kelimesinin tanımıyla ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DDDD B. DDYD
C. YDDY D. DYYD

DERS-19

İLK GÜNAH

KISKANÇLIK

Bir kibrit çöpü bir ormanı yaktığı gibi
Kıskançlık da bütün iyi duyguları yok eder.

Vaktiyle iyi anlaştıklarını zanneden fakir üç arkadaş varmış. Fakirlikten kurtulmak için define arama yolunu seçmişler. Bu amaçla yıllarca define aramışlar. Sonunda bir köyün yakınında bulunan bir taş üzerindeki işaretin gösterdiği yeri kazmaya başlamışlar. Kazdıkları taşın dibinde bir küp altın bulmuşlar. Etrafındaki toprağı temizleyerek küpü yerinden özenle çıkarmışlar.

İçlerinde uyanık geçinen biri,

- Hem çok yorulduk hem de acıktık, bir kişi şu köye gitsin yiyecek bir şeyler getirsin, diğer iki kişi de altınları eşit olarak üçe bölsün, demiş. Bunun üzerine içlerinden biri köye yemek almaya gitmiş. Diğer ikisi de altınları sayarak üçe taksim etmeye başlamışlar.

Çil çil altınları görünce üçünün de kalbinde kıskançlık duyguları dolaşmaya başlamış. Her birisi altınlara yalnız ben nasıl sahip olabilirim diye planlar yapıyormuş. Yemeğe giden kişi, yemeğe zehir koyup arkadaşlarını zehirlemeyi ve altınların hepsini almayı düşünmüş. Altınların başında kalanların gözünü hırs çoktan bürümüş ve biri diğerinin başına taşla vurarak hayattan koparmış. Katil olan yemeğe gideni de öldürmeyi aklından geçirmiş fakat "o gelmeden bir an önce altınları alıp gideyim" demiş. Altınları bir torbaya doldurmuş, sırtına almış ve tam ayrılmak üzereyken yemek almaya giden arkadaşı nefes nefese çıkagelmiş. Yerde yatan arkadaşını görünce olanları anlamış ve yemekleri yere bırakır bırakmaz kaçmaya çalışmış. Ancak öteki buna fırsat vermeden üzerine atlamış. Boğuşma sırasında yemekleri getiren kişi de hayatını kaybetmiş.

Artık "altınların hepsi benimdir" diye düşünen kıskanç kişi, hem yorgun hem de aç olduğundan "biraz dinleneyim" demiş. Bu arada bırakılan yemekler gözüne ilişmiş ve "dinlenirken karnımı da doyurayım" diye düşünmüş. Yemeği yemeye başlamış, fakat zehirli yemeği yiyince o da ölmüş. Kıskançlıklarının karşılığını üçü de hayatıyla ödemiş.

Toplumsal dayanışmayı ve kardeşliği zedeleyen ve zayıflatan birçok etken vardır. Onların başında kıskançlık gelir. Başkalarının sahip olduğu iyilik ve güzelliklere, imkân ve nimetlere karşı tahammül edememe duygusu olan kıskançlık, haset olarak da ifade edilir. Kıskançlık manevi bir hastalıktır. Böyle kötü bir hastalığa sahip olan kimseye kıskanç denir. Bu psikolojideki bir insan, "Allah falan kimseye bu kadar çok imkân veriyor da bana

neden vermiyor?" diye düşünür. Hâlbuki rızkı Allah'ın verdiğini hatırına getirmez. Kimini işveren, kimini iş gören yaptığını; bu sebeple kimine az, kimine çok verdiğini düşünmez.[1]

Kıskançlık, insandaki iyilik duygusunu yok eder. Kur'an-ı Kerim çeşitli vesilelerle haset etmenin çirkinliğine işaret eder ve hasedin insan ve toplum için zararlarına dikkatimizi çeker. Dinimiz, hasetten kaynaklanan şer ve fesadın yok olması için Allah'a sığınmamızı tavsiye ederken[2] fert ve toplumun kurtulması için kalbimizi bu tür duygulardan arındırmamızı ister. Peygamberimiz (s.a.v.): "**Kıskançlıktan kaçınınız. Çünkü ateşin odunu yakıp yok ettiği gibi kıskançlık da iyi işleri yok eder, bitirir**."[3] buyurur. Kalbi imanla dolu bir kimse, başka bir kimsenin malını, mülkünü, başarısını, işini kıskanarak onların yalnız kendinde olmasını istemez. Zira Allah (c.c.) Nisâ suresinin 32. ayetinde şöyle buyurur: "**Allah'ın kimilerinize diğerlerinden daha fazla bağışladığı nimetlere haset etmeyin. Erkeklere de kazandıklarının karşılığı bir nimet vardır. Kadınlara da kazandıklarının karşılığı bir nimet vardır. Bu nedenle lütfundan size bahşetmesini Allah'tan dileyin. Şüphesiz Allah, her şeyin tam bilgisine maliktir.**"

Genelde düşmanlık, kibir, çekememezlik, büyüklenme, açgözlülük ve önde olma gibi arzular kıskançlık duygusunu ateşler. Bir kimse birine kin ve düşmanlık beslerse, onun mal mülk sahibi olmasını, ilerlemesini ve gelişmesini istemez. Çünkü bu olumsuz duygular insanı bencilleştirir. Kibirli olan insan da karşısındakini küçük görür. Herkesin kendi emrinde olmasını ister. Kendinden üstün olanları çekemez ve bu kıskançlık duygusu insanı sürekli rahatsız eder. Bir ateş gibi içini yakar durur ve birçok kötülüğe sebep olur. Nitekim şeytan Hz. Âdem'i kıskandığından dolayı Allah'ın huzurundan kovulmuş[4], Kabil Habil'i kıskandığı için onu öldürmüş[5] ve kardeşleri Hz. Yusuf'u kıskandıkları için kuyuya atmışlardır.[6]

Her şey bende olsun başkasında olmasın duygusu da kıskançlık nedenidir. İlimde sanatta, yetenekte, makam ve mevkide kısaca her şeyde tek otorite olma isteği de kıskanman edenlerindendir. Bu tür bir hastalık insanı her türlü kötülüğe sevk edebilir. Bu nedenle elimizdeki nimetlere şükretmek, onları başkalarıyla paylaşmak ve başkalarının iyiliğini istemek gerekir.

Dinimiz kıskanmayı yasaklamış, ancak başarılı, çalışkan ve güzel ahlaklı insanlara imrenmeyi ve onlara gıpta etmeyi hoş görmüştür. Peygamberimiz (s.a.v.) bu hususta şöyle buyurmuştur: "**Şu iki kişi dışında hiç kimseye imrenmek doğru değildir: Bunlardan biri, Allah'ın kendisine verdiği doğru bilgiyi uygulayan ve bunu başkasına da öğreten bilge kişi; diğeri de Allah'ın kendisine verdiği malı yine onun yolunda harcayan zengin ve cömert kişidir.**"[7]

Dikkat edilirse kıskançlığa neden olan şeyler hep olumsuz duygulardır. Bu negatif duyguları sürekli taşıyarak mutlu ve huzurlu bir hayat sürmemiz mümkün değildir. Çünkü bu duygular bizi bencilleştirir, yalnızlığa iter ve ruh sağlığımızı bozar. İnsanlarla sağlıklı bir iletişim kurmamızı engeller ve güven duygularımızı zedeler. Hâlbuki dinimiz, bize paylaşmayı, yardımlaşmayı, kendimiz için istediğimiz şeyi kardeşimiz için de istememizi öğütler.

Kıskançlık genelde tek taraflı bir olumsuzluktur. Çünkü çoğu zaman kıskanılan kimsenin kıskanan kişiden haberi bile olmaz. Kıskanç kendi kendine ıstırap çekerek mutsuz bir hayat sürerken diğer kişi işine gücüne devam eder.

İnsanları kıskanmak yerine onları sevmeye çalışmak olumlu duyguların uyanmasına katkı sağlar. Sevgi, paylaşma ve hoşgörü gibi duygular ön plana çıkarıldığı zaman insanlar bundan memnun olur ve psikolojik olarak karşılıklı bir sevgi ortamı doğar. Böylece kıskançlık hastalığı da yavaş yavaş ortadan kalkar. Örneğin bir kimse başta isteksiz olarak bir iyilik yapsa, iyilik gören insan, iyilik yapana sevgiyle yaklaşır ve onun sevgisi iyilik yapanı da etkiler. Zira infak ve yardımlaşma hasedin en iyi ilacıdır. Kişi iyilik gördüğü kimseye hased etmez.

1 M. Yaşar Kandemir, Peygamberimin Sevdiği Müslüman, s. 192.
2 Felak suresi, 5. ayet.
3 İbn Mace, Zühd, 22; Ebu Davud, Edeb, 52.
4 Bakara suresi, 34; A'raf suresi, 12. ayetler.
5 Maide suresi, 27-32. ayetler.
6 Yusuf Suresi, 8-9, 89 ve 100. ayetler.

6 Buhari, İlim, 15; Müslim, Salat'ül Müsafirin ve Kasruha, 267.

İnsan genel olarak hayalini ya da arzusunu gerçekleştirerek mutlu olur. Öyleyse ya hayallerimizi gerçekleştirmek için gayret etmeliyiz ya da gerçekleşecek bir şeyi arzulamalıyız. Örneğin bir nimetin sadece bizde olmasını ya da başkasının bir nimetten mahrum olmasını ve servetin sadece bizde olmasını istememiz gerçekleşmesi mümkün olmayan bir arzudur. Bu tür arzular bize ıstırap verir. Bu bağlamda başka insanlarda olan nimetleri gıptayla karşılamalıyız. Aynı güzelliğe, başarıya ve varlığa sahip olabilmek için biz de çalışmalıyız. Ancak bütün bunların yanında öncelikle kadere inanmalı ve ilahi taksime rıza göstermeliyiz. Kıskançlığın kendimiz ve çevremize zarar vereceğini düşünerek hoşgörülü olmalıyız. Rabbimizin şu ilahi mesajını aklımızdan çıkarmamalıyız: **"Her kim bu çarçabuk geçen dünyayı dilerse ona, yani dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadarını dünyada hemen verir, sonra da onu, kınanmış ve kovulmuş olarak gireceği cehenneme sokarız. Her kim de ahireti ister ve inanarak orası için gerekli çalışmayı yaparsa böylelerinin çabaları takdir edilir, emeklerinin karşılığını alırlar."**[8]

Sahip olduğumuz yetenek ve imkânları en iyi şekilde kullanmalıyız ve asıl zenginliğin mal çokluğunda değil, gönül zenginliğinde olduğunu bilmeliyiz. Nice zengin insanların bu dünyadan gelip geçtiğini, önemli olanın ahireti düşünerek kalıcı ameller yapmak olduğu bilinciyle kıskançlık duygusunu yenebiliriz. Nitekim Yunus bu gerçeği şöyle dile getirir:

Mal sahibi, mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi,
Mal da yalan, mülk de yalan
Var, biraz da sen oyalan.

DUAMIZ

Allah'ım! Haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden ve haset etmekten sana sığınırız.
Bizleri kötü ve hasetçi insanların şerrinden koru.
Bizleri hayırlı davranışlara imrenenlerden eyle!

7 İsrâ suresi, 18-19. ayetler.

DERS-19: İLK GÜNAH: KISKANÇLIK

"Bir kibrit çöpü bir ormanı yaktığı gibi kıskançlık da bütün iyi duyguları yok eder."

1. Aşağıda yer alan hadislerden hangisi bu sözü destekler niteliktedir?

A. "Hasetten sakının. Çünkü ateşin odunu yakıp tükettiği gibi haset de iyi amelleri yakar, bitirir." *(Ebu Davud, Edeb, 44)*

B. "Önceki ümmetlerin hastalıklarından olan haset ve kin size de bulaştı..." *(Tirmizi, Sıfatü'l-kıyâme, 56.)*

C. "Birbirinize kin beslemeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeşler olun!" *(Buhârî, Edeb, 62.)*

D. "...Bir insanın kalbinde iman ile haset bir arada bulunmaz." *(Nesâî, Cihâd, 8.)*

Bir zamanlar zengin olmayı hayal eden üç arkadaş define aramaya karar vermişler. Sonunda yaşadıkları köyün yakınlarında içi çil çil altınlarla dolu küp bulmuşlar. İçlerinden biri yemek bulma bahanesiyle zehirli aş getirmeyi planlamış ve oradan uzaklaşmış. Diğerleri de aralarında tartışmışlar ve boğuşmaya başlamışlar. Zehirli yemeği getiren ise iki arkadaşından birini yerde ölü bulunca telaşla kaçmaya başlamış. Bu esnada ayakta kalan bunu da yakalamış ve öldürmüş. Ayakta kalan yorgun düşmüş ve biraz da acıkmış. Daha önce arkadaşının getirdiği zehirli aşı bilmeden yemiş ve oracıkta ölmüş. Çil çil altınlar oracıkta kalmış...

2. Paragrafı tamamlamak gerekirse aşağıdaki cümlelerden hangisi uygun düşer?

A. Her biri açgözlü olmanın bedelini canlarıyla ödemişler.

B. Yağan yağmur altınları toprağa bulamış.

C. Üçü de genç yaşta hayata veda etmişler.

D. Yakından geçen köylüler onları bulunca oturmuş ağlamışlar.

Toplumsal dayanışmayı ve kardeşliği zedeleyen ve zayıflatan birçok etken vardır.

3. Aşağıdakilerden hangisi bunlar arasında yer alır?

A. Hoşgörü | B. Kıskançlık
C. İmrenmek | D. Tevazu

4. Başkalarının sahip olduğu iyilik ve güzelliklere, imkân ve nimetlere karşı tahammül edememe duygusu olan kıskançlığa verilen diğer isim aşağıdakilerden hangisidir?

A. Sabır | B. Tevazu
C. Haset | D. Nefret

5. Kıskançlıkla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru <u>değildir</u>?

A. Kıskançlık manevi bir hastalıktır.

B. Haset eden kimseye kıskanç denir.

C. Kıskanç bir kimse rızkı Allah'ın verdiğini unutarak başkasının malını hesaplar.

D. Kıskanç bir kimse kendi sahip olduğu imkânların değerini bilir.

6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi kıskançlık kavramının anlamına uygundur?

A. Kıskançlık, insandaki iyilik duygusunu geliştirir.

B. Haset eden kimse başkalarıyla uğraşarak kendisine zarar verir.

C. Haset, toplumda güzel işlerin yaygınlaşmasını sağlar.

D. Kıskançlık, kalbimizi kötü duygulardan arındırır.

7. Dinimiz kıskanmayı yasaklamış, ancak başarılı, çalışkan ve güzel ahlaklı insanlara imrenmeyi hoş görmüştür. Dinimizin hoş gördüğü bu davranış aşağıdaki kavramların hangisiyle ifade edilir?

A. Hayran olmak

B. Gıpta etmek

C. Örnek olmak

D. Taklit etmek

"Şu iki kişi dışında hiç kimseye imrenmek doğru değildir: Bunlardan biri, Allah'ın kendisine verdiği doğru bilgiyi uygulayan ve bunu başkasına da öğreten kişi; diğeri de Allah'ın kendisine verdiği malı yine onun yolunda harcayan kişidir." *(Buhari, İlim, 15)*

8. Peygamberimizin imrenmeyi doğru bulduğu kişiler hangi seçenekte doğru verilmiştir?

A. Bilge-Cömert

B. Âlim-Sabırlı

C. Düşünür-Kanaatkâr

D. Bilge-İtaatkâr

9. Kıskançlığın insanda oluşturduğu olumsuz duygular arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

A. Hayata mutlu ve huzurlu bakamama

B. Sürekli olarak kendini düşünmek

C. Sağlıklı düşünememe ve bozuk ruh durumu

D. İnsanlarla sağlıklı iletişim kurabilme

"Allah'ın kimilerinize diğerlerinden daha fazla bağışladığı nimetlere haset etmeyin. Erkeklere de kazandıklarının karşılığı bir nimet vardır. Kadınlara da kazandıklarının karşılığı bir nimet vardır. Bu nedenle lütfundan size bahşetmesini Allah'tan dileyin. Şüphesiz Allah, her şeyin tam bilgisine maliktir." *(Nisâ suresi, 32. ayet.)*

10. Ayetten aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A. Allah dilediği kimseye dilediği kadar nimet verir.

B. Erkek ve kadınlara kazandıklarının karşılığında bir nimet verilir.

C. Allah insana verdiği nimetlerin hesabını soracaktır.

D. Allah'ın lütfundan vermesi için kendisine dua edilmelidir.

DERS-20

MUTLULUK İKSİRİ

PAYLAŞMAK

Bir kibrit çöpü bir ormanı yaktığı gibi
Kıskançlık da bütün iyi duyguları yok eder.

Bir gün bir kadın dokuduğu kumaşı Peygamber Efendimize getirir ve:

–Ya Resulallah! Bunu giymen için kendi ellerimle sana dokudum, der.

O sıralar böyle bir kumaşa ihtiyacı olan Peygamberimiz (s.a.v.) onu alır, üzerine elbise yapar. Onu giyer ve sahabilerin yanına gelir.

Efendimizin üzerinde bu kumaşı gören sahabelerden biri,

Peygamberimize:

– Ne kadar güzelmiş! Bunu bana verebilir misin? der.

Efendimiz (s.a.v.):

– **Peki**, der. Orada biraz oturduktan sonra kalkar evine gider. Kumaşı katlayıp isteyen sahabeye gönderir.

Ashabı kiram o sahabeye:

–Hiç de iyi yapmadın. Peygamber böyle bir kumaşa ihtiyacı olduğu için onu giymişti. Üstelik sen Hz. Peygamberin, kendisinden bir şey isteyeni geri çevirmediğini bile bile bu kumaşı istedin, derler.

O sahabe şunları söyler:

–Vallahi ben o kumaşı giyinmek için değil, kendime kefen yapmak için istedim. Daha sonra kumaş gerçekten de o sahabenin kefeni olur.[1]

Bütün müminleri kardeş ilan eden dinimiz yardımlaşmayı, dayanışmayı ve paylaşmayı da bu kardeşliğin tabii bir sonucu kabul eder. Müminlere infak etmek ve birinin ihtiyacını gidermek gibi erdemli davranışları emreder. Bu nedenle bir Müslüman başkaları ihtiyaç içindeyken vicdanen rahat edemez. Başkalarının derdini, sıkıntısını kendi derdi bilir ve onların yardımına koşar. Örneğin bir gün Peygamberimizin yanına gelen bir kişi ondan bir şeyler ister. Efendimiz:

- Yanımda sana vereceğim bir şey yok, git benim adımı vererek satın al, ben öderim, der. Peygamberimizin sıkıntıya girmesine razı olmayan Hz. Ömer:

-Ya Resulallah! Yanında varsa verirsin, yoksa Allah seni gücünün yetmeyeceği şeyle mükellef kılmamıştır, der. Peygamberimiz, Hz. Ömer'in bu sözünden hoşnut olmaz.

Bu arada orada bulunan bir sahabi:

-Ver, ya Resulallah! Arşın sahibi azaltır, diye korkma, der.

Bu sözleri duyan Efendimiz (s.a.v.) tebessüm eder ve:

-Ben de bununla emrolundum, buyurur.[2]

Dinimizin, toplumsal kardeşlik ve huzurun sağlanması için getirdiği prensiplerden biri de paylaşmak ver yardımlaşmaktır. Toplumun farklı kesimleri arasında maddî ve manevî yönden paylaşma ve yardımlaşmayı teşvik eden dinimiz, bunu dinî ve ahlakî bir görev saymıştır. Bu nedenle de, zekât, fitre, sadaka gibi malî ibadetleri emretmiş; cimrilik, israf, hırsızlık, bencillik ve kıskançlık gibi kötü davranışları da yasaklamıştır.

İslam, zayıf, yoksul ve ihtiyaç sahiplerinin maddî ihtiyaçları kadar manevî ihtiyaçlarını karşılamamızı

1 Buhari, Cenaiz, 28, Büyu, 31, Libas, 18, Edeb, 39.

2 Heysemi, Mecmauz'z-Zevaid, C 10, s. 242.

da tavsiye eder. Zira yeme-içme ve barınma kadar sevgi, ilgi ve kardeşlik de değerli ve gereklidir. Bu nedenle Peygamberimizin şu tavsiyesi bizlere bu konuda yol gösterir niteliktedir: **"Yoksulu yarım hurmayla da olsa boş çevirme, bir şeyler ver. Yoksulları sev, onlara yakın ol! Allah da seni kıyamet günü cennetine yakın eder."**[3] Buna göre çevremizdeki insanlarla maddi imkânlarımızı paylaştığımız kadar onlara sevgi ve saygıyla yaklaşmalıyız. Böylece kardeşliğin ve paylaşmanın gerçek anlamını ortaya koymuş oluruz.

Paylaşmak, müminleri birbirine yakınlaştırır ve karşılıklı sevgiyi arttırır. Bunun en güzel örneklerini Medine'ye hicretten sonra Muhacirlerle ensar arasında görmekteyiz. Peygamberimiz (a.s.) Medine'ye hicretten sonra Ensar ile Muhaciri bir araya toplamış ve onları kardeş yapmıştı. Resul-i Ekrem Efendimizin yaptığı kardeşliğin temeli, maddî ve manevî yönden yardımlaşma ve paylaşma idi. Böylece Ensar ve Muhacir evlerini, işlerini ve aşlarını paylaşmışlardı. Sevinçli ve hüzünlü günlerinde birbirlerine destek olmuşlar ve örnek bir kardeşlik ortaya koymuşlardı. Onların bu durumunu Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle övmüştür: **"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."**[4]

Allah Teâlâ, **"Ey iman edenler! İçinde ne bir alış veriş ne bir dostluk ne de** (Allah'ın izni olmadıkça) **bir şefaat bulunmayan kıyamet günü gelip çatmadan önce, rızıklandırdığınız şeylerden Allah yolunda cömertçe sarf edin. Kendilerine verilen nimetleri inkâr edenler zalimlerin ta kendileridir."**[5] buyurarak bizleri paylaşmaya çağırır. Zira mal ve servet yalnız Allah'a aittir. Rızkımızı veren de odur. Allah'ın bizlere verdiği mallarda muhtaçların da hakkı vardır. Bu sebeple bizlere emanet edilen malı gerçek mal sahibinin istediği yerlere sarf etmemiz gerekmez mi? Elbette gerekir. Böyle yaptığımız takdirde maddî ve manevî yönden daha çok kazanacağımızı Rabbimiz şöyle müjdeler: **"Siz Allah için ne verirseniz, Allah onun yerine hemen yenisini verir. O rızık verenlerin en hayırlısıdır."**[6]

İnsanlara yardım ederken, onların ihtiyaçlarını karşılarken nezaketi, görgüyü elden bırakmamak ve kişiliklerini incitmemeye özen göstermek dikkat edilmesi gereken bir husustur. Örneğin Peygamberimiz (a.s.) bir sefer dönüşünde Hz. Cabir (r.a.) ile sohbet eder. Peygamberimiz (a.s.) bu sohbette Cabir'in yeni evlendiğini ve yüklü miktarda borçlu olduğunu öğrenir. Bunun üzerine sohbet arasında Cabir'e ne kadar malı olduğunu sorar. O da sadece bir devesinin olduğunu söyler. Peygamberimiz (a.s.) Hz. Cabir'i borçtan kurtarmak ister. Bu nedenle onunla sohbet ederken devesini beğendiğini ve onu kendisine satıp satmayacağını sorar. Hz. Cabir (r.a.) Medine'ye varıncaya kadar binmek şartıyla devesini Peygamberimize satar. Medine'ye varınca deveyi teslim etmek için Peygamberimizin yanına gider. Fakat o anda Hz. Cabir, çok sevineceği bir durumla karşılaşır: Peygamberimiz, devenin ücretini ödediği gibi deveyi de Cabir'e hediye eder.[7]

Allah'ın bizlere vermiş olduğu nimetlere şükretmek kulluk borcumuzdur. Bu şükür sözle ifade etmenin yanında ise elimizde olan imkânları başkalarıyla paylaşmaktan geçer. Ellerindekini başkalarıyla paylaşabilenler, hem Allah'a karşı görevlerini yerine getirmiş olurlar hem de insanlarla kardeşçe yaşamanın huzur ve mutluluğunu tatmış olurlar. Bu nedenle bizler ancak verdiklerimizle ve paylaştıklarımızla mutlu oluruz. Çünkü Allah cömert ve eli açık olan kullarını sever.

DUAMIZ

Allah'ım! Sen cömertsin ve cömertleri seversin.
Bizlere senin yolunda infak etmenin zevkini tattır.
Paylaşmanın mutluluğunu, sevindirmenin sevincini, bizlere yaşat.

3 Tirmizi, Zühd, 37.
4 Haşr suresi, 9. ayet.
5 Bakara suresi, 254. ayet.
6 Sebe suresi, 39. ayet.
7 Buhari, Cihad, 49.

DERS-20: MUTLULUK İKSİRİ: PAYLAŞMAK

I- Kurban
II- Zekât
III- İnfak

1. Dinimizin paylaşma, yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili yukarıda geçen emir ve tavsiyeleri önem sırasına göre nasıl sıralanmalıdır?

A. II-I-III
B. I-II-III
C. III-II-I
D. III-I-II

2. Kur'an-ı Kerim'de emredilen zekât, sadaka ve infak gibi zengin ve fakir arasında kaynaşmaya vesile olan ibadetler hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A. Hepsi zenginlerin yapması gereken ibadetlerdir.
B. İbadetlerin hepsinde malın kırkta biri verilir.
C. Bu ibadetler kişiyi cömertliğe alıştırır.
D. Hepsi ramazan ayında yerine getirilir.

3. Aşağıdakilerden hangisi İslam'ın paylaşma ve yardımlaşma adına emrettiği ya da tavsiye ettiği ibadetlerden biri <u>değildir?</u>

A. Zekât
B. Sadaka
C. Kurban
D. Borçlanmak

4. Aşağıdakilerden hangisi dinimizce yasaklanmış davranışlardan biri <u>değildir?</u>

A. Cimrilik etmek
B. Hırsızlık yapmak
C. Kıskanç olmak
D. Gıpta etmek

5. İslam'ın insandaki cimrilik hastalığını tedavi etmek ve paylaşma duygusunu geliştirmek amacıyla yasakladığı ahlaki özellikler aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A. Hırsızlık-cimrilik-israf-infak
B. Cimrilik-israf-bencillik-kıskançlık
C. İsraf-bencillik-hediyeleşmek-hırsızlık
D. Bencillik-sadaka-kıskançlık-cimrilik

"Yoksulu yarım hurmayla da olsa boş çevirme, bir şeyler ver. Yoksulları sev, onlara yakın ol! Allah da seni kıyamet günü cennetine yakın eder." *(Tirmizi. Zühd,37.)*

6. Hadiste öğütlenen ve sakınmamız istenen ahlak ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Adalet-İsraf
B. Sabır-Bencillik
C. Cömertlik-Cimrilik
D. Hoşgörü-Kibir

7. Aşağıdakilerden hangisi manevî yönden yardımlaşma olarak kabul edilmez?

A. Sevgi ve saygı göstermek

B. Nasihatte bulunmak

C. Dua etmek

D. Karşılıksız borç vermek

Paylaşmak, müminleri birbirine yakınlaştırır ve karşılıklı sevgiyi arttırır. Bunun en güzel örneklerini Medine'ye hicretten sonra Muhacirlerle Ensar arasında görmekteyiz. Peygamberimiz (a.s.) Medineli Ensar ile Mekkeli Muhacirleri bir araya toplamış ve onları kardeş yapmıştı. Resul-i Ekrem Efendimizin yaptığı kardeşliğin temeli, maddî ve manevî yönden yardımlaşma ve paylaşma idi. Böylece Ensar ve Muhacir evlerini, işlerini ve aşlarını paylaşmışlardı. Sevinçli ve hüzünlü günlerinde birbirlerine destek olmuşlar ve örnek bir kardeşlik ortaya koymuşlardı.

8. Ensar ve Muhacir hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

A Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara Muhacir denir.

B. Evlerini, işlerini ve aşlarını Muhacirlerle paylaşan Medineli Müslümanlara Ensar denir.

C. Medine'ye hicret eden Muhacirlerin tamamı çok fakir ve sığınmaya muhtaçtı.

D. Peygamberimiz her Muhaciri bir Ensar ile kardeş yapmıştı.

9. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin (a.s.) Medine'de Ensar ve Muhacirler arasında yaptığı kardeşliğin amaçlarından biri değildir?

A. Muhacirlerin maddi ihtiyaçlarını karşılamada onlara destek olmak

B. Muhacir-Ensar uyumunu sağlamak

C. Muhacirlerin barınma ihtiyaçlarını karşılayabilmek

D. Medine'de ekonomik bir pazar oluşturmak

I- Muhacir bir aileye barınma desteği sağlanabilir.

II- Muhacir çocuklarına eğitim bursu verilebilir.

III- Muhacirler ucuz işgücü olarak çalıştırılabilirler.

IV- Muhacir kadınların ve çocukların sağlık taramaları yapılabilir.

V- Muhacirlerden suç işleyen sığınmacı adalete teslim edilmez.

10. Muhacirlerle ilgili verilen cümlelerden doğru olanlar aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

A. I-II-IV
B. I-III-V
C. II-IV-V
D. I-IV-V

DERS-21

YARIM ELMA, GÖNÜL ALMA

HEDİYELEŞMEK

"Hediyeleşin, çünkü hediye kalpten kini giderir."
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Tirmizi, Vela ve Hibe, 6.

Adamın biri üç yaşlarındaki kızını, evde bulunan pahalı bir kâğıdı ziyan ettiği için azarlamıştı. Küçük kız, o kağıdı bir kutuyu sarmak için kullanmıştı...

Bayram sabahı küçük kızı, paketi getirip,

- Bu senin babacığım, dediğinde baba üzüldü. Acaba gereğinden fazla mı tepki göstermişti kızına... Bir gece önce yaptığından utandı... Ne var ki paketi açınca yeniden öfkelendi. Çünkü kutunun içi boştu... Kızına yine bağırdı:

- Birisine bir hediye verdiğinde, kutunun içinde bir şey olması gerekmez mi? Bunu da mı bilmiyorsun küçük hanım?

Küçük kız yaşlı gözlerle babasına baktı:

- O kutu boş değil ki babacığım, dedi... İçini sevgimle ve öpücüklerimle doldurmuştum!..

Adam öyle fena oldu ki... Yanlış yaptığını anladı. Gözleri yaşardı ve koşup kızına sarıldı. Onu bağrına bastı.

Adam o altın yaldızlı kağıtla kaplı bu kutuyu ömrünün sonuna kadar yatağının baş ucunda sakladı. Ne zaman keyfi kaçsa, morali bozulsa ve kendini kötü hissetse, kutuya koşar, içinden minik kızının sevgi ile doldurduğu hayali öpücüklerinden birini çıkarırdı.

Hediyeleşmek, insanlar arasında sevgi, kardeşlik ve dostluk duygularını geliştiren en önemli davranışlardan biridir. Çünkü küçük bir hediye kalplerdeki soğukluğu giderir, insanlar arasında sevgi ve yakınlık meydana getirir. Hz. Peygamber (s.a.v.) hediyeleşmenin sevgiyi pekiştirdiğini şöyle ifade etmiştir: **"Birbirinize iyi davranınız, karşılıklı hediye veriniz ki birbirinizi sevesiniz…"**[1]

Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine sunulan hediyeleri kabul eder, kendisi de hediye vermekten hoşlanırdı. Nitekim Habeşistan Kralı Necaşi'nin hediye olarak göndermiş olduğu ayakkabıyı kabul ederek giyinmiştir.[2] Sevgili Peygamberimiz zaman zaman çeşitli vesilelerle başkalarına hediyeler verirdi. Veysel Karani'nin Peygamberimize olan sevgisi dillere destandır. Bir gün annesinden izin alarak çok sevdiği âlemlerin efendisini görmek için Medine'ye gider. Ancak Peygamberimizi evde bulamaz. Annesinden aldığı izin süresi de dolduğu için Allah Resulünü ziyaret edemeden memleketine döner. Annesine olan bu bağlılığının mükâfatı

1 Muvatta, Hüsnü'l-Huluk,16
2 İbn Mace, Tahâret, 84

olarak da Peygamberimiz hırkasını ona hediye olarak gönderir.

Toplumda yaygın olan *'hediyeden hediye olmaz'* kanaatinin aksine, Efendimiz (s.a.v.) kabul ettiği bir hediyeyi bazen başkalarına vermiş ve başkalarına hediye olarak gelen yiyeceklerden kendisine ikram edildiğinde ise ikramı reddetmemiştir. Peygambere ipek bir elbise hediye edilmişti. O da onu Hz. Ali'ye vererek: **"Bunu başörtüsü bezi olarak kadınlar arasında taksim et!"**[3] buyurmuştur. Berire adında kadın bir sahabi, kendisine sadaka olarak verilen etin bir kısmını Hz. Peygambere ikram ettiğinde Resulullah (s.a.v.):

- **Bu et Berire'ye sadaka, bize de hediyedir,**[4] buyurdu ve hediye edilen etten yedi.

Hz. Peygamber kendisine sunulan hiçbir hediyeyi küçük dahi olsa geri çevirmemiştir. Hediye verenlere teşekkür ederek memnuniyetini ifade etmiştir.

Kişisel menfaat, gösteriş ve beklenti amacıyla hediyeleşmek doğru değildir. Örneğin önemli mevkide bulunan bir kişiye ondan bir menfaat umarak verilen hediye bir çeşit rüşvet sayılır. Ayrıca bir kimsenin yapması gereken bir vazife karşılığında hediye beklemesi de yanlış bir davranıştır. Bu gibi davranışlar adaletsizliğe yol açar. Nitekim Hz. Peygamber, "**Hâkim hediye alırsa haram yemiş olur.**"[5] buyurmuştur. Bu konumdaki kişilerin dikkatli davranmamaları, toplum düzenini sağlayan kurumlara karşı güveni zedeler.

Allah Resulü (s.a.v.), bir sahabiyi zekât toplamakla görevlendirmişti. Bu zat görevlendirildiği yere zekât toplamak için gitti. Daha sonra Peygamber Efendimizin yanına geldiğinde,

- Bu topladığım zekât malı; size aittir. Bunlar da bana hediye olarak verildi, dedi.

Bunun üzerine Efendimiz ona:

- **Evinde otursaydın bu hediye sana verilir miydi?**[6] dedi ve orada bulunanlara şunları söyledi:

- **Benim zekât toplamak için gönderdiğim bir memura ne oluyor ki, 'Şunlar sizin, şunlar da bana hediye edildi,' diyebiliyor. Dikkat edin! Bu kişi evinde otursaydı kendisine hediye verilir miydi? Doğru söylesin. Allah'a yemin ediyorum, hiçbiriniz zekât malından bu şekilde alamaz. Allah'a yemin ederim ki, zekât memurlarından herhangi biriniz topladığı mallardan haksız olarak herhangi bir şey alırsa, kesinlikle kıyamet günü, aldığı malı sırtına yüklenerek, Allah'ın huzuruna gelecektir…"**[7]

Bayram ve kandil günlerinde, sevdiklerimize kavuştuğumuzda birbirimize verdiğimiz hediyelerle mutluluğumuzu paylaşırız. Böyle zamanlarda verilen hediyeler, sevdiklerimizle aramızdaki bağı kuvvetlendirir. Fakat bazen hediyeleşme hususunda yapacağımız küçük hatalar birtakım olumsuzluklara yol açabilir. Bu anlamda aile büyükleri, çocuklarına hediye verirken eşit davranmaya dikkat etmeli ve kıskançlıklara yol açmamalıdırlar. Diğer taraftan çocukların sunacakları hediyeleri de küçük görmemelidirler. Ayrıca hediye alırken maddi durumlarına ve aile bütçelerine uygun bir seçim yapmalıdırlar.

Bizler özel gün ve fırsatlar beklemeden sevdiklerimizle zaman zaman hediyeleşmeliyiz. Çünkü akraba ve dostlarımıza alacağımız hediyelerle onların dostluğunu kazanır ve dualarını alırız. "*Yarım elma, gönül alma*" diyerek Peygamberimizin sünneti olan hediyeleşmeyi hayatımıza yansıtmalıyız. Böylece her güzel şeyi vesile yaparak Rabbimizin rızasını kazanmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Allah'ım!

Bize imanı hediye ettiğin gibi, rızana uygun ameller işlemeyi de nasip eyle.

Bizi eli açık, cömert olanlardan eyle.

Müslümanlarla kardeşliğimizi pekiştirecek güzel davranışlarda bulunma şuurunu nasip eyle.

3 Müslim, Libas ve Zinet,18
4 Müslim, Zekât, 52, Müslim, Zekât, 90
5 Nesai, Eşribe, 43.
6 Buhari, Eyman ve'n-Nuzur, 3
7 Buhari, Hibe, 17; Ahkam, 41.

Benim zekât toplamak için gönderdiğim bir memura ne oluyor ki, 'Şunlar sizin, şunlar da bana hediye edildi,' diyebiliyor. Dikkat edin! Bu kişi evinde otursaydı kendisine hediye verilir miydi? Doğru söylesin. Allah'a yemin ediyorum, hiçbiriniz zekât malından bu şekilde alamaz. Allah'a yemin ederim ki, zekât memurlarından herhangi biriniz topladığı mallardan haksız olarak herhangi bir şey alırsa, kesinlikle kıyamet günü, aldığı malı sırtına yüklenerek, Allah'ın huzuruna gelecektir…"

Buhari, Hibe, 17; Ahkam, 41.

SORULARLA 40 DERSTE AHLAK

DERS-21: YARIM ELMA, GÖNÜL ALMA: HEDİYELEŞMEK

"Hediyeleşin, çünkü hediye kalpten kini giderir." *(Tirmizi, Vela ve Hibe, 6.)*

1. Hadiste hediyeleşmenin sağladığı faydalardan hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Cömertlik
B. Manevi temizlik
C. Yardımlaşma
D. Sadakat

"Birbirinize iyi davranınız, karşılıklı hediye veriniz ki birbirinizi sevesiniz…" *(Muvatta, Hüsnü'l-Huluk,16)*

2. Aşağıdakilerden hangisi hadisten çıkartılacak sonuçlardan birisi <u>değildir?</u>

A. İnsanlarla güzel geçinmeliyiz.
B. İnsanları sevmeliyiz.
C. İnsanlarla hediyeleşmeliyiz.
D. İnsanlara karşı adaletli olmalıyız.

3. Aşağıdakilerden hangisi hediyeleşmenin faydalarından biri <u>değildir?</u>

A. İnsanlar arasında sevgiyi artırır.
B. Maddi şeylere öncelik vermemizi sağlar.
C. Kardeşlik ve dostluk bağlarını güçlendirir.
D. Kin ve düşmanlığı giderir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisine sunulan hediyeleri kabul eder kendisi de hediye vermekten hoşlanırdı. Nitekim Habeşistan (Bugünkü Etiyopya) Kralı ………………… tarafından hediye olarak göndermiş olduğu ayakkabıyı kabul ederek giyinmiştir.

4. Paragrafta boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Ebu Süfyan
B. Nuşirevan
C. Necaşi
D. Memun

Bir gün annesinden izin alarak çok sevdiği Hz. Muhammed'i (s.a.v.) görmek için Medine'ye gider. Ancak Peygamberimizi evde bulamaz. Annesinden aldığı izin süresi de dolduğu için Allah Resulünü ziyaret edemeden memleketine döner. Annesine olan bu bağlılığının mükâfatı olarak da Peygamberimiz hırkasını ona hediye olarak gönderir.

5. Paragrafta anlatılan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yunus Emre
B. Veysel Karani
C. Sarı Saltuk
D. Tapduk Emre

Efendimiz (s.a.v.) kabul ettiği bir hediyeyi bazen başkalarına vermiş ve başkalarına hediye olarak gelen yiyeceklerden kendisine ikram edildiğinde ise ikramı reddetmemiştir.

6. Paragrafa göre toplumda yaygın olan aşağıdaki kanaatlerden hangisi yanlıştır?

A. Hediyeden hediye olmaz

B. Bir elma gönül alma

C. Dostluk kara gün içindir.

D. İnsanlık darlıkta belli olur.

.... adında kadın bir sahabe, kendisine sadaka olarak verilen etin bir kısmını Hz. Peygambere ikram ettiğinde Resulullah (s.a.v.), "Bu et onun için sadaka, bize de hediyedir." *(Müslim, Zekât, 52)* buyurarak memnuniyetini ifade etti.

7. Hadiste adı geçen sahabe aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hz. Süveybe B. Hz. Berire

C. Hz. Zeynep D. Hz. Aişe

8. "Yarım elma, gönül alma" ifadesiyle aşağıdakilerden hangisi kastedilmektedir?

A. İnsan gönülden severse mutlu olur.

B. Küçük de olsa hediye vererek insanların gönlünü kazanmalıyız.

C. Başlanmış bir işi yarım bırakmak insanları üzer.

D. İnsan bir işi gönülden inanarak yapmalıdır.

9. Rüşveti hediyeden ayıran en önemli özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A. Makam sahibi birine çıkar karşılığında vermek

B. Herhangi bir insana menfaat beklemeksizin vermek

C. Lüks ve pahalı şeyleri vermek

D. Sadece tanınan kişilere vermek

10. Aşağıdakilerden hangisi hediyeleşmenin faydalarından biri değildir?

A. İnsanlar arasında kardeşlik duygularını geliştirir.

B. Kalplerdeki kin ve nefreti giderir.

C. İnsanlar arasında kıskançlığı yaygınlaştırır.

D. Dostluk ve arkadaşlıkları kuvvetlendirir.

DERS-22

ALLAH'A ŞÜKÜR: İNSANA TEŞEKKÜR

Hem şükür bilmeyen kulsun
Hem diyorsun küpüm dolsun
Sen Allah'tan razı ol ki;
Allah senden razı olsun.
Cengiz Numanoğlu

Nasreddin Hoca, yazın sıcağında bir köye gidiyordu. Yolda biraz dinlenmek istedi. Koca bir ceviz ağacının altına uzandı. O sırada koca koca bal kabaklarına baktı, bir de koca ağaçtaki küçük cevizlere:

- Yüce Rabbim, şu incecik kabak sapında kocaman kabak yaratmışsın. Şu dalları gökyüzüne çıkmış, koca ceviz ağacında ise küçücük ceviz yaratmışsın. Koca kabakların, ceviz ağacında, ceviz tanelerinin de kabakta bitmesi daha uygun olmaz mıydı? dedi.

Bu sırada bir ceviz tanesi Hoca'nın tam alnına düştü. Hoca'nın gözünde şimşekler çaktı. Hemen kavuğu başına geçirip:

- Tövbe Yüce Rabbim. Bir daha senin işine karışmam. Ne yaratmışsan bir hikmet üzere yaratmışsındır. Şimdi ağaçta ceviz yerine kabak olsaydı ne olurdu hâlim, diyerek hâline şükretti.[1]

Yüce Allah insanı yoktan var etmiş ve ona çeşitli nimetler vermiştir. Bu durumu bir ayette şöyle bildirmiştir: **"O size istediğiniz her şeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız saymakla bitiremezsiniz."**[2] Rabbimiz, bizlere verdiği bu nimetlere karşılık kendisine şükretmemizi istemiş ve şöyle buyurmuştur: **"Allah sizi analarınızın karnından, hiçbir şey bilmez bir hâlde çıkardı. Size kulaklar, gözler, kalpler verdi ki şükredesiniz."**[3]

Yüce Allah'ın yağmuru yağdırması,[4] gece ile gündüzü var etmesi[5], gemileri yüzdürmesi[6], hayvanları bizim için yaratması[7] ve daha nice nimetleri ihsan etmesi karşılığında ona şükretmemiz gerekmez mi? Elbette gerekir. Allah Teâlâ'nın kullarının şükrüne ihtiyacı yoktur. Ancak kulları olarak bizim her zaman ona şükretmeye ihtiyacımız vardır. Çünkü şükür nimetin artmasına vesile olur. Bu husus Kur'an'da şöyle dile getirilir: **"…Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size nimetimi mükâfatımı artırırım ve andolsun eğer nankörlük edip inkâr ederseniz, şüphesiz ki benim azabım pek şiddetlidir."**[8] Bununla birlikte Allah Teâlâ, kendisine hakkıyla şükreden kullarının mükâfatını eksiksiz olarak verir. Çünkü rahmet ve mağfireti bol olan Allah (c.c.), kullarının kurtuluşunu ister, onların azap çekmelerini istemez. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Eğer şükreder ve iman ederseniz, Allah size ne diye azap etsin?.."**[9]

1 Osman Sevim, Nasrettin Hoca Fıkraları, s. 209, 210.
2 İbrahim suresi, 34. ayet; Nahl suresi, 18. ayet.
3 Nahl suresi, 78. ayet.
4 Câsiye suresi, 4-5. ayetler.
5 Kasas suresi, 73. ayet.
6 Lokman suresi, 31. ayet.
7 Yâsin suresi, 71-73. ayetler.
8 İbrâhim suresi, 7. ayet.
9 Nisâ suresi, 147. ayet.

Allah'a şükretmek veya nankörlük etmek ona herhangi bir fayda veya zarar vermez. Zira Rabbimiz şöyle buyurur: **"Şükreden, ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah, bütün noksanlıklardan uzaktır. O her türlü övgüye layıktır."[10]**

Her konuda olduğu gibi şükür konusunda da en güzel örneğimiz Peygamber Efendimizdir. O, her fırsatta Allah'a şükrederdi. Kendisine sevindirici bir haber veya bir müjde verildiğinde hemen Yüce Allah'a şükür için secdeye kapanırdı.[11] Geceleri kalkıp ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Bir gece eşi Hz. Aişe (r.a.) kendisine;

- Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmişken niye kendini bu kadar yoruyorsun? deyince Efendimiz (s.a.v.):

- Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? cevabını vermiştir.[12]

Mümin her türlü zorluğa ve imtihana sabreder, her türlü nimete ise şükreder. Nimete kavuşmanın, iyilik görmenin karşılığında daima Rabbimize şükretmeli ve şükrün ifadesi olarak emredilen ibadetleri yerine getirmeliyiz.

Allah'a ve onun Resulüne gereği gibi iman etmek, bu imanı kalbimizle tasdik etmek, vahiy ile gelen hususları içtenlikle kabul etmek, Allah'tan başka kimsenin korkusunu ve sevgisini kalbimize koymamak kalp ile şükürdür.

Nimetlerin sahibi olan Allah'ı çokça zikredip anmak ve tevhit kelimesiyle onun birliğini ikrar etmek, her zaman ve her yerde Allah için doğru söylemek de dil ile yapılan bir şükürdür. Bu şükrümüzü "elhamdülillah" diyerek de yapmış oluruz. Ancak yalnızca dil ile '*Allahım sana şükürler olsun*' demek şükür için yeterli olmaz. Bununla beraber Allah yolunda güç ve imkânlarını kullanabilmek, Allah'ın verdiği nimetlerden Allah'ın diğer kullarını da faydalandırmak fiili olarak şükretmek demektir. Örneğin bize verilen evlatlarımız için Allah'a şükretmenin yolu dil ile yapılan şükrün yanı sıra onlara helal rızık yedirmek ve onları Allah'a salih bir kul olarak yetiştirmektir. Sahip olduğumuz mal, mülk ve para gibi zenginliklerimizin şükrü ise onları Allah rızası için infak etmek ve ihtiyaç sahiplerine yeteri kadar vermektir.

Peygamberimiz (a.s.) **"İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a şükretmez."** buyurur.[13] Bu nedenle bize iyilik eden bir insana teşekkür etmemiz insanlık borcumuzdur. Gerektiği yerde insanlara teşekkür etmek erdemli bir davranıştır. Kendisine iyilik yapılan bir kimseye yakışan iyilik sahibine teşekkür etmesidir. Ancak iyilik yapan kişi herhangi bir karşılık veya beklenti içinde olmaz, karşılığını sadece Allah'tan bekler. Nitekim Allah Teâlâ bu tür iyilik sahibi kimselerden övgüyle bahsetmiştir: **"Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler. Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz."[14]** derler.

Efendimiz (s.a.v.) bir gün minberden ashabına **"Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an."[15]** ayetini hatırlatırcasına şöyle seslenmiştir: **"Aza şükretmeyen çoğa şükretmez. İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a şükretmez. Allah'ın nimetini hatırlayıp konuşmak şükürdür. Nimeti anmamak nankörlüktür. Birlik hâlinde hareket etmek rahmettir. Ayrı hareket etmek ve bölünmek azaptır."[16]**

Yaptığımız iyiliği unutabiliriz fakat gördüğümüz iyiliği unutmamalıyız. Şükür hem Allah'a hem de insanlara karşı bir kadirşinaslıktır. Aksi ise nankörlüktür. Bu nedenle en küçük bir iyilik yapana bile teşekkür etmeyi bir görev bilmeliyiz.

DUAMIZ

Allahım, seni zikretmek, sana şükretmek ve güzel ibadet etmek için bize yardım eyle![17]

10 Lokman suresi, 31. ayet.
11 Ebu Davud, Cihad, 162.
12 Buhari, Teheccüd, 6.
13 Ebu Davud, Edeb, 11.
14 İnsan suresi, 8-9. ayetler.
15 Duha suresi, 11. ayet.
16 Ahmed Bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 278, Ebu Davud, Edeb, 11.
17 Ebu Davut, Sünen, Vitr, 26.

DERS-22: ALLAH'A ŞÜKÜR: İNSANA TEŞEKKÜR

Hem şükür bilmeyen kulsun
Hem diyorsun küpüm dolsun
Sen Allah'tan razı ol ki;
Allah senden razı olsun.

Necip Fazıl Kısakürek

1. Yukarıdaki dörtlükte altı çizili olan ifadeyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A. Sabırsız
B. Cimri
C. Kanaatkar
D. Nankör

"Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size nimetimi mükâfatımı artırırım ve andolsun eğer nankörlük edip inkâr ederseniz, şüphesiz ki benim azabım pek şiddetlidir." *(İbrâhim suresi, 7. ayet.)*

2. Bu ayetten aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A. Allah, şükretsin veya etmesin herkesin nimetini arttırır.
B. İnsanlardan bir kısmı şükreder bir kısmı ise nankörlük eder.
C. Nankörlük edenler cezalandırılacaktır.
D. Şükür nimetlerin artmasını sağlar.

Ahmet: Elhamdülillah
Tuğçe: Hamdolsun
Melisa: Allah esirgesin
Yusuf: Şükürler olsun

3. Öğrencilerden hangisinin ifadesi Allah'a teşekkür etmek için söylenen sözlerden biri değildir?

A. Ahmet
B. Tuğçe
C. Melisa
D. Yusuf

4. Aşağıdakilerden hangisinde "Şükür-Nankörlük" kelimelerine benzer bir anlam ilişkisi vardır?

A. Edeb-Hayâ
B. Cömertlik-Cimrilik
C. Doğruluk-Dürüstlük
D. Emanet-Güvenirlik

"Şükreden, ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah, bütün noksanlıklardan uzaktır. O her türlü övgüye layıktır." *(Lokman suresi, 31. ayet)*

5. Ayetten aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

A. Allah'ın şükredilmeye ihtiyacı yoktur.
B. Allah'a şükretmek herkesin kendi iyiliğinedir.
C. Şükretmeyen Allah'a bir zarar veremez.
D. Şükür kalple, dille ve bedenle yapılır.

6. Allah'a şükretmek için <u>daha çok</u> aşağıdaki ifadelerden hangisini kullanırız?

A. Estağfirullah

B. Sübhanallah

C. Hasbunallah

D. Elhamdülillah

7. "Elhamdülillah" ifadesinin anlamı hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A. Allah'tan mağfiret dilerim.

B. Allah hiçbir şeye muhtaç değildir.

C. Allah bir tektir.

D. Hamd Allah'a mahsustur.

(…) Şükür sadece Allah'ı dil ile anmakla olur.

(…) Verdiği nimetleri onun rızası için harcamak da bir şükürdür.

(…) İyilikler için insanlara teşekkür eden verdiği nimetlerden dolayı da Allah'a şükreder.

(…) İyilikler için teşekkür etmeyene bir daha iyilik yapmamak gerekir.

8. Yukarıda şükretmekle ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. YDDD B. DDYD

C. YDDY D. DYDY

Peygamber Efendimiz, her fırsatta Allah'a şükrederdi. Kendisine sevindirici bir haber veya bir müjde verildiğinde hemen Yüce Allah'a şükür için secdeye kapanırdı. Geceleri kalkıp ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Bir gece eşi Hz. Aişe (r.a.) kendisine;

- Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmişken niye kendini bu kadar yoruyorsun? deyince Efendimiz (s.a.v.):

- Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? cevabını vermiştir. *(Buhari, Teheccüd, 6.)*

9. Peygamberimizle Hz. Aişe (r.a.) arasında geçen yukarıdaki diyalogdan hangisi <u>çıkarılamaz?</u>

A. Yediğimiz içtiğimiz dışında şükredilecek birçok nimet vardır.

B. Peygamber (s.a.v) Hz. Aişe'nin sözlerinden rahatsız olmuştur.

C. İbadet ederek de Allah'a şükredebiliriz.

D. Peygamber (s.a.v.) şükretmek için çokça ibadet ederdi.

Her gün güzel ahlakla ilgili bir konuyu okuyan Ahmet, okumayı bitirince birkaç cümleyle okuduğu konunun anlamına uygun bir şekilde dua ederdi. Yine bir gün okuması bittikten sonra şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım, seni zikretmek, sana şükretmek ve güzel ibadet etmek için bize yardım eyle!"

10. Bu durumda Ahmet aşağıdaki konulardan hangisini okumuştur?

A. İlim Öğrenmek

B. Şükür

C. Samimiyet

D. Kıskançlık

DERS-23

İŞİN HAKKINI VERMEK

İŞ AHLAKI

"…Yaptığınızı güzel yapın. Zira Allah, işini güzel yapanları sever"
Bakara suresi, 195. ayet.

Seyyar olarak çalışan bir şemsiye tamircisi yol kenarında küçük bir kutu üzerine oturmuş şemsiye tamir ediyordu. Şemsiyenin onarılacak yerlerini dikkatlice ölçüyor, yamayı itina ile yerleştiriyor ve telleri tek tek güçlendirerek işini titizlikle yerine getiriyordu. Onu hayranlıkla seyreden bir genç yanına yaklaştı ve:

-İşinizi çok dikkatli yapıyorsunuz, dedi. Şemsiye tamircisi elindeki işi bırakmadan;

-Evet, ben her zaman işimi iyi yapmaya çalışırım, diye cevap verdi. Genç ise:

-Ama müşterileriniz işinizi iyi veya kötü yaptığınızı ancak siz gittikten sonra anlayacaklar, dedi. Tamirci haklısınız deyince genç bu defa:

-Bu tarafa tekrar mı geleceksiniz? diye sordu. Tamirci ise:

-Hayır, diye cevap verdi.

-Genç artan bir hayranlık ve merakla tekrar sordu:

-O hâlde niçin bu kadar titizsiniz? Bu soru karşısında tamirci duraksadı ve şu ibretlik cümlelerini söyledi:

- Böyle yaptığım zaman benden sonra buraya gelecek olan başka tamircinin işi kolaylaşacak. Ben eğer kötü malzeme kullanarak işimi baştan savma yaparsam halk bunu er ya da geç anlayacaktır. Ondan sonra da buradan geçen tamirciye kimse iş vermeyecektir.[1]

İslam dininde ibadetler yalnız namaz, oruç ve hacla sınırlı değildir. Rabbimizin hoşnut olacağı tüm davranışlarımız birer ibadettir. Bu anlamda bir kişinin yoldan geçerken bir taşı kaldırması, yaşlı birine yardım etmesi birer ibadet olduğu gibi kazancın helal yoldan kazanılması birer ibadettir. Kazancımızın helal yoldan olması için de işimizi sağlam ve güzel bir şekilde yapmamız gerekir.

Yüce Allah varlıkları en güzel biçimde yaratmıştır. Kâinata baktığımızda bir mükemmelliğin var olduğunu görürüz. Bizleri aydınlatan ve ısıtan güneş, gökyüzünün kandilleri olan yıldızlar ve yaşamamız için düzenlenmiş dünya bu güzelliğin en somut örnekleridir. Bu güzellikleri mükemmel bir şekilde yaratan Rabb'imiz **"…Yaptığınızı güzel yapın; Allah işini güzel yapanları sever"**[2] ayetiyle

1 http://www.hikayeevi.com/haber/74-dini-hikayeler-isini-iyi-yapmak-dini-hikayeler.html.
2 Bakara suresi, 195. ayet.

bizlerden de işlerimizi en güzel şekilde yapmamızı istemektedir.

Bir işi en güzel ve iyi bir şekilde yapmak dinimizde *ihsan* kelimesiyle ifade edilmiştir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) "İhsan nedir? Ey Allah'ın Resulü" sorusuna **"Allah'a onu görüyormuş gibi kulluk etmendir. Çünkü sen onu görmesen de o seni görüyor."**[3] diye cevap vermiştir.

Allah Teâlâ her işimizi ibadet bilinciyle özenle yapmamızı emreder: **"De ki: (Yapacağınızı) yapın! Amelinizi Allah da Resûlü de müminler de görecektir. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir."**[4]Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de "**Yüce Allah, yaptığınız işi sağlam ve iyi yapmanızdan hoşnut olur.**"[5] buyurarak insanın yaptığı her işi sağlam, kaliteli ve güzel bir şekilde yapmasını istemiştir. Bu yüzden herkes bulunduğu konumda üzerine düşen görevi en güzel şekliyle yapmalıdır. Örneğin, bir memur amirinin olmadığı zamanlarda bile Allah'ın onu gözettiğinin şuurunda olarak görevini yerine getirmelidir. Bir öğretmen sadece derse girip çıkarak değil öğrencilere iyi ve faydalı bir şeyler öğretmenin heyecanını taşıyarak eğitime katkı sağlamalıdır. Üretici malını kaliteli, sağlam ve en güzel biçimde üretmelidir. Bir işçi fabrikada işvereni görmese bile Allah'ın kendisini gördüğü inancı ile işini en iyi şekilde yapmalıdır. İşveren de Peygamberimizin buyurduğu gibi işçinin alnının teri kurumadan ücretini vermelidir.[6] Böyle yapıldığı takdirde hem Allah'ın rızası kazanılmış hem de toplumun huzuru sağlanmış olur.

Geçmiş dönemlerin birinde Müslüman bir tüccar, kumaşlarını bir gemiye yükleyerek Endonezya'ya gider. Oraya yerleşir ve ticarete orada devam eder.

Dürüstlüğü ve güzel ahlakıyla işinin hakkını vermeye çalışan tüccar, rızkının helal olmasına önem verir. Bundan dolayı da sattığı mallara hile karışmamasına ve kul hakkına girmemeye dikkat eder. Malını değerinin üstünde satmaya kalkışmaz, kısa yoldan köşeyi dönüp zengin olma sevdasına da düşmez.

Tüccar, bir gün işe geç gelir ve yanında çalışan tezgâhtar sattığı malın parasını ona teslim eder. Tüccar satılan maldan bakar ki çok büyük bir kâr elde edilmiş. Bunun üzerine tüccarla tezgâhtar arasında şöyle bir konuşma geçer:

- Müşteriye sattığın kumaş hangisi idi?

- Şu kumaştan sattım efendim.

- Bu kumaşın metresini kaça verdin?

- On akçeye verdim efendim.

- Nasıl olur? Bu kumaş ancak beş akçe eder. Böyleyken sen onu on akçeye nasıl satarsın? Kumaşı sattığın adamın bize hakkı geçmiş. Ona hakkını geri vermemiz lazım. Onu görsen tanır mısın?

- Evet, tanırım!

- O zaman hemen koş ve müşteriyi bulup buraya getir. Onunla vakit kaybetmeden helâlleşmemiz lâzım.

Tezgâhtar koşarak gider, müşteriyi arar, bulur ve getirir. Dükkân sahibi, müşteriyi karşılar, ona durumu anlatarak fazladan alınan beş akçeyi geri verir ve onunla helalleşir. Müşteri, daha önce hiç karşılaşmadığı bu durum karşısında şaşırır ve hayretler içine düşer. Tüccarın kendisine "hakkını helâl et?" demesini anlamaya çalışır.

Bu olay kısa zaman içinde şehirde dilden dile dolaşır ve yayılır. Çok geçmeden de kralın kulağına kadar varır. Kral, kumaş tüccarını yanına davet eder ve ona:

- Sizin yaptığınız bu davranışa biz daha önce hiç şahit olmadık. Sizi böyle davranmaya iten sebep nedir? diye sorar.

Tüccar ise şöyle cevap verir:

- Ben bir Müslümanım. Bizim dinimizde mal-mülk, Allah'a aittir. Bizler ise sadece emanetçiyiz ve bu emanetlerden sorumluyuz. Dinimizde haksız kazanç ve hile ile mal satmak yasaktır. Ayrıca bir malı değerinin üzerinde satarak yüksek kazanç sağlamak ve haksız kazanç elde etmek günahtır.

3 Buhari, İman, 37.
4 Tevbe suresi, 105. ayet.
4 Beyhaki, Şuabu'l-İman, C4, 334.
5 İbn Mace, Ruhun, 4.

Müşteriye sattığımız mal değerinin üzerinde ona verilmiş ve onun bana hakkı geçmişti. Bu ise inancımıza aykırı bir durum idi. Bu nedenle bu hatadan döndüm ve ona hakkını iade ederek onunla helalleştim.

Bunun üzerine kral:

- Sizin inancınız nedir, Müslüman olmak neyi gerektirir? diye sorar.

Tüccar, kralın tüm sorularını açık yüreklilikle ve güzel bir üslupla tek tek cevaplar. Verilen cevaplardan memnun kalan kral, İslam'ı seçmeye ve Müslüman olmaya karar verir. Onun Müslüman olmasıyla kısa süre içinde halkın çoğunluğu da Müslüman olur. Böylece İslam orada yayılmaya başlar ve Endonezya bugün dünyanın en kalabalık Müslüman nüfusuna sahip olan ülke hâline gelir. Görüldüğü gibi Müslüman bir tüccarın İslam ahlakının gerektirdiği şekilde davranması ve işini hakkını vererek yapması, kendisini haram kazançtan koruduğu gibi binlerce insanın da İslam ile şereflenmesine yol açmıştır.

Peygamberimiz (a.s.) hayatı boyunca işini en güzel bir şekilde yapmaya gayret etmiştir. Hatta çok zor zamanlarda bile bu hassasiyetinden ödün vermemiştir. Örneğin Peygamberimiz oğlu İbrahim'i defnedeceği kabirde bir delik görünce kabri kazanı uyararak oranın kapatılmasını istemiştir.

Bunun üzerine kabri kazan kişi:

-Ya Resulallah! O delik vefat eden kişiye ne zarar verir, ne de fayda! deyince, Kainatın Efendisi (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Evet, o ölüye fayda da vermez zarar da. Ancak, dirinin göz zevkini bozar, onu rahatsız eder. Allah kulunun yaptığı işi mükemmel yapmasını ister.[6]

Maddi ve manevi tüm alanlarda ilerlemek işini iyi yapmakla mümkündür. Nasıl ki huşu ile kılınan bir namaz ve tutulan bir oruç gerçek bir ibadeti ortaya koyuyorsa samimi olarak yapılan bir iş de o işin kalitesini ortaya koyar. Bu yüzden işini iyi ve kaliteli yapan insanlar ve toplumlar yükselmeye layıktırlar. Geçmişte örnek bir medeniyet kuran atalarımız bu başarıya ihlâsla ve işlerini iyi yaparak ulaşmışlardır. Örneğin Mimar Sinan'ın asırlara meydan okuyan Şehzadebaşı, Süleymaniye ve Selimiye Camii gibi birçok eseri, onun dehasının yanında işini en iyi yapma gayretinin bir sonucudur.

Sonuçta bizler inancımızda sağlam, ibadetlerimizde samimi ve yaptığımız işlerde kalite ve dürüstlüğü ilke edinmeliyiz. Böylece hem Allah'a hem de diğer insanlara karşı sorumluluklarımızı yerine getirmiş oluruz.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizleri işini güzel yapmaya çalışan,
helalinden kazanan ve
iş ahlakına sahip duyarlı müminlerden eyle.

6 İbn Sad, Tabakat, C 1, s. 142.

“İhsan, Allah’ı görüyormuş gibi kulluk etmendir. Çünkü sen onu görmesen de o seni görüyor.”

Buhari, İman, 37.

DERS-23: İŞİN HAKKINI VERMEK: İŞ AHLAKI

İşini çok iyi yapan seyyar bir tamirciye, "neden işini bu kadar özenle yapıyorsun" diye soran birine, tamirci şöyle cevap verir: "Böyle yaptığım zaman benden sonra buraya gelecek olan başka tamircilerin işi kolaylaşır. Ben eğer işimi baştan savma yaparsam insanlar bunu er ya da geç anlar ve sonra buradan geçen başka bir tamirciye kimse iş vermez."

1. Yukarıdaki metin aşağıdaki hangi konuya güzel bir örnektir?

A. Yardımlaşmaya
B. İş ahlakına
C. Hayır hasenata
D. İbadete

İslam dininde ibadetler yalnız namaz, oruç ve hacla sınırlı değildir. Rabbimizin hoşnut olacağı tüm davranışlarımız birer ibadettir. Bu anlamda bir kişinin ………. iş yapması ve kazancını ……. yoldan kazanması birer ibadettir.

2. Yukarıdaki metinde boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdaki hangi kelimeler gelmelidir?

A. doğru-kısa
B. iyi-zahmetsiz
C. dürüst-helal
D. helal-istediği

Peygamberimiz (sav) "Allah'a onu görüyormuş gibi kulluk etmendir. Çünkü sen onu görmesen de o seni görüyor." buyurmuştur. *(Buhari, İman, 37.)*

3. Yukarıdaki metinde Peygamberimizin 'Allah'ı görüyormuş gibi kulluk etmek' diye tanımladığı kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A. Takva
B. İhlas
C. Helal
D. İhsan

"Yüce Allah, yaptığınız işi sağlam ve iyi yapmanızdan hoşnut olur." *(Beyhaki, Şuabu'l-İman, C4, 334.)*

4. Hadiste Peygamberimiz hangi mesajı vermek istemiştir?

A. Yapılan işin kaliteli olması gerektiği
B. Yapılan işin vaktinde yapılması gerektiği
C. Yapılan işin test edilmesi gerektiği
D. Yapılan işin ağır ağır yapılması gerektiği

(…) Bir kimse yaptığı işi en ucuza nasıl yapabileceğini öncelik saymalıdır.

(…) Her üretici malını kaliteli, sağlam ve en güzel biçimde üretmelidir.

(…) Bir işçinin melekler tarafından kayıt altına alındığına inanarak çalışması verimi artırmaz.

(…) İşçinin ücreti alnının teri kurumadan vermelidir.

5. Yukarıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DYYD B. YDYD
C. DDDY D. YDDY

Peygamberimiz oğlu İbrahim'i defnedeceği kabirde bir delik görünce oranın kapatılmasını istemiştir. Kabri kazan kişi: "Ya Resulallah! O delik vefat eden kişiye ne zarar verir ne de fayda!" deyince, Peygamberimiz: "Evet, o ölüye fayda da vermez zarar da. Ancak, dirinin göz zevkini bozar, onu rahatsız eder. Allah kulunun yaptığı işi mükemmel yapmasını ister." buyurdu. *(İbn Sad, Tabakat, C 1, s. 142.)*

6. Peygamberimiz bu olayda aşağıdakilerden hangisine önem vermektedir?

A. Üzüntüsünü gidermeye
B. Mezarı belli ölçülerde yapmaya
C. Bir işin estetiğine
D. Öleni rahat ettirmeye

Esma: Allah görüyor inancıyla çalışmak hileyi önler.

Zeynep: Her üretici malını kaliteli ve sağlam üretmelidir.

Gül: İşverenin gözetimi altında çalışmak verimi düşürür.

Murat: Ücreti yüksek olan işçiler işini düzgün yapmalıdır.

7. Öğrencilerin iş ve işverenle ilgili görüşlerinden hangisi veya hangileri <u>yanlıştır</u>?

A. Esma-Zeynep
B. Zeynep-Gül
C. Esma-Murat
D. Gül-Murat

8. "Bizler doğru inanca sahip olmalıyız. İbadetlerimizde ve davranışlarımızda sadece Allah'ın rızasını gözetmeli, yaptığımız işlere ibadet gibi özen göstermeli ve her zaman doğruluğu ilke edinmeliyiz." diyen bir kişi iş ahlakı açısından aşağıdakilerden hangisine <u>değinmemiştir?</u>

A. Adalet B. İhsan
C. Dürüstlük D. Samimiyet

Yaşanan depremlerde yakın tarihlerde yapılan eserler zarar görürken yüzyıllar önce Mimar Sinan'ın yaptığı eserler ya hiç zarar görmemiş ya da çok az zarar görmüştür.

9. Metinde verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Mimar Sinan birçok bölgeye eserler yapmış bir sanatkardır.
B. Depreme karşı tedbir almak sağlam malzemeyle ve güzel işçilikle yapılar inşa etmektir.
C. Depremlerde birçok tarihi eser zarar görmüştür.
D. Tarihi eserleri depremden korumak için zaman zaman restore etmek gerekir.

I. Yalan yere yemin etmek
II. Malın ayıbını gizlemek
III. Yalan yere malı övmek
IV. Malını piyasa fiyatı altında satmak

10. Yukarıda sıralanan davranışlardan hangisi veya hangileri iş ve ticaret ahlakı açısından <u>yanlıştır</u>?

A. I-III-IV B. II-III-IV
C. I-II-IV D. I-II-III

DERS-24

EMEĞE İHANET

HIRSIZLIK

"Mallarınızı aranızda haksız yollarla yemeyin. Halkın parasını haksız yere yemek amacıyla bile bile işinizin görülmesi için rüşvet vermeyin."
Bakara suresi, 188. ayet.

Medine'de Mahzumoğulları kabilesinden bir kadın hırsızlık yapar. Olay Hz. Peygambere intikal edince kabile üyeleri, Hz. Peygamberin bu kadını affetmesi için aracı olacak birini ararlar. Fakat Hz. Peygambere bu konuyu söylemeye kimse cesaret edemez. Sonunda Üsame bin Zeyd'i bulurlar ve Üsame (r.a.), Hz. Peygamberden kadını affetmesini ister. Üsame'nin böyle bir istekle gelmesine çok üzülen Peygamberimiz (a.s.) şunları söyler:

"İsrailoğulları, aralarından mevki ve makam sahibi kişiler hırsızlık yaparsa onlara dokunmazlardı. Ama zayıf ve kimsesiz kişiler hırsızlık yaptığında onları cezalandırırlardı. Eğer hırsızlık yapan bu kadın Mahzumoğullarından değil de kızım Fatıma bile olsaydı, onu da cezalandırırdım."[1]

Hırsızlık, kendisine ait olmayan bir malı, parayı ya da eşyayı sahibinin izni ve haberi olmadan almaktır. Bu yüzden hırsızlık kul hakkı yemektir. Çünkü bir malı çalan kişi sadece malı değil o kişinin emeğini ve zamanını da çalmış demektir. Bundan dolayı hırsızlık dinimizce büyük günahlardan sayılmıştır. Bu konuda Allah'ın hükmü açıktır: **"Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin."**[2]

İslam, insanların emeğine ve alın terine büyük önem verir. Başkalarının haksız yere ona el uzatmasını büyük bir suç olarak kabul eder. Bu nedenle dinimiz, hırsızlık yapanlar için hem dünyada hem de ahirette şiddetli cezalar belirlemiştir.[3] Bu cezalarla insanların emeklerini ve mallarını koruma altına almış, hırsızlık yapmaya niyetlenenleri ise caydırmayı amaçlamıştır.

Hırsızlık yalnızca kişilere ait bir malı ya da parayı çalmaktan ibaret değildir. Bunun yanında devletin imkânlarını kendi çıkarları için kullanmak, rüşvet almak, alışverişte hile yapmak, suyu ve elektriği kaçak kullanmak, inşaatta malzemeyi ölçülerinden az ve kalitesiz kullanmak ve insanların zamanını boşa harcamak da birer hırsızlıktır. Peygamberimiz (a.s.) bu tür davranışta bulunanları şu cümleleriyle kınamıştır: **"Bir kısım insan vardır ki, Allah'ın mülkünden haksız bir surette mal elde etmeye çalışırlar. Hâlbuki bu, kıyamet günü onlar için bir ateştir…"**[4]

1 Sahih-i Buhari, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, C 9, s. 384.

2 Nisa suresi, 29. ayet.

3 Maide suresi, 38. ayet.

4 Buhari, Hums, 7.

Topluma ait bir malı çalmak büyük bir günah olduğu gibi bunu görüp duyarsız kalmak da bir vebaldir. Peygamberimiz bu gibi durumlarda duyarsız kalmanın vebali hakkında bizleri şöyle uyarmaktadır: **"Kim hırsızlığa göz yumarsa o da ondandır."**[5] Çünkü hırsızlık engellenmezse toplumda emniyet ve güven kalmaz. İşte bu yüzden Peygamberimiz hayatı boyunca bu tür davranışta bulunanları hem kınamış hem de suçluları cezalandırmıştır.

Hırsızlığın önlenmesi için bu kötü davranışı yapanların cezalandırılması kadar hırsızlığa götüren nedenlerin de araştırılması gerekir. Acaba insanlar bu tür davranışlara neden yönelmektedirler. Gerçekten bir ihtiyacı olduğu için mi? Başkaları lüks içerisinde yaşarken "ben de neden onlar gibi yaşamayayım" gibi özenti ve hasetlik duygularından dolayı mı? Yoksa sıkıntılara göğüs germek ve çabalamak yerine kısa yoldan zengin olma arzusu mu? Her ne sebeple olursa olsun hiç bir gerekçe hırsızlığı suç olmaktan çıkarmaz.

Hırsızlığın önlenebilmesi için öncelikle toplumsal adaletin sağlanması gerekir. Bu hususta dinimiz zekat, yardımlaşma, sadaka ve borç verme gibi sosyal adaleti sağlayıcı tedbirler getirmiştir. Hırsızlığın önlenmesi için bizlerin yapması gereken birçok davranış vardır. Öncelikle toplumda 'ben' yerine 'biz' duygusunu geliştirmeliyiz. **"Komşusu açken tok yatan bizden değildir."**[6] anlayışını yaygınlaştırmalıyız. Bunun yanında insanların kalplerine Allah'ın bizi her yerde ve her zaman gördüğü düşüncesini yerleştirmeliyiz. Bu dünyanın geçici, ahiretin ise kalıcı olduğunu öğretmeli hırsızlık gibi kötü davranışlardan insanları sakındırmaya çalışmalıyız.

İnsanın emeğinin çalınması birer hırsızlık olduğu gibi başkalarının zamanını boşa harcamasına sebep olmak da aynı şekilde hırsızlıktır. Örneğin bilinçli bir şekilde sınıfa geç kalan bir öğretmen, işine geç giden bir işçi veya memur, evinde eşi ve çocuklarıyla geçireceği vakti başka yerlerde ve lüzumsuz işlerle tüketen anne veya baba bir nevi zamandan çalmış olur. Bu nedenle zaman konusunda disiplinli olmalı, randevularımıza vaktinde gitmeli ve vaktimizi israf etmekten sakınmalıyız.

Bir başka hırsızlık şekli de Rabbimizin bizlere emrettiği ibadetleri gereği gibi yerine getirmemektir. Nitekim Peygamber Efendimiz;

- Namazdan çalanlar hırsızlık bakımından insanların en kötüsüdür, buyurmuştu. Ashab-ı Kiram;

- Ya Resulallah, insan namazdan nasıl çalar? diye sorunca, Peygamberimiz (a.s.);

- Namazda rükû ve secdeyi tam olarak yapmazsa namazdan çalmış olur![7] buyurmuştur.

Sonuçta ne şekilde olursa olsun hırsızlık, her yönüyle dinimizin haram kıldığı kötü bir davranıştır. Bu yüzden hırsızlığı önlemek için insanlara helal lokma bilincini kazandırmalı, paylaşmayı öğretmeli, muhtaç insanlara gereken yardımları yapmalı ve insanları çalışmaya özendirmeliyiz. Bunun yanında zamanımızı da israf etmemeli ve Rabbimizin istediği bir yaşam tarzıyla onun huzuruna varmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizlere çalışarak helalinden
rızık kazanmayı nasip eyle.
Bizleri insanların malına göz dikmekten ve
kul hakkı yemekten koru.
Ve kıyamet gününde hesabını verebileceğimiz amelleri
işlemeyi bizlere nasip eyle.

5 Ebu Davud, Cihad, 135.
6 Buhari, Hums, 7.
7 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 3, s. 56.

Bir kısım insan vardır ki, Allah'ın mülkünden haksız bir surette mal elde etmeye çalışırlar. Hâlbuki bu, kıyamet günü onlar için bir ateştir…"

Buhari, Hums, 7.

DERS-24: EMEĞE İHANET: HIRSIZLIK

"Mallarınızı aranızda haksız yollarla yemeyin. Halkın parasını haksız yere yemek amacıyla bile bile işinizin görülmesi için rüşvet vermeyin." *(Bakara suresi, 188. ayet.)*

1. Ayette altı çizili ifade ile aşağıdakilerden hangisi kastedilmiş olamaz?

A. Rüşvet B. Hırsızlık

C. Hediye D. Kumar

"İsrailoğulları, aralarından mevki ve makam sahibi kişiler hırsızlık yaparsa onlara dokunmazlardı. Ama zayıf ve kimsesiz kişiler hırsızlık yaptığında onları cezalandırırlardı. Eğer hırsızlık yapan bu kadın Mahzumoğullarından değil de kızım Fatıma bile olsaydı, onu da cezalandırırdım."

(Sahih-i Buhari, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, C 9, s. 384.)

2. Hadiste aşağıdakilerden hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Hukukun üstünlüğü

B. Suçun şahsiliği

C. Cezanın caydırıcılığı

D. Toplumsal kardeşlik

Hırsızlık, kendisine ait olmayan bir malı, parayı ya da eşyayı sahibinin rızası olmadan almaktır.

3. Bir davranışı hırsızlık olarak nitelendirebilmek için onun aşağıdaki özelliklerden hangisine sahip olması gerekmez?

A. El konulan eşyanın kıymetli olması

B. Mal sahibinin rızası olmadan alınmış olması

C. Çalınan maldan sahibinin haberinin olması

D. Başkasına yardım etmek için el konulmuş olması

"Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin." *(Nisa suresi, 29. ayet.)*

4. Aşağıdaki ayetlerden hangisi yukarıdaki ayetin içeriği ile benzerlik göstermektedir?

A. "…Allah alım satımı helâl, faizi ise haram kılmıştır…" *(Bakara suresi, 275. ayet.)*

B. "Onlar bollukta da darlıkta da Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yenerler, insanları affederler. Allah işini güzel yapanları sever." *(Âl-i İmran suresi, 134. ayet.)*

C. "Mallarını Allah yolunda harcayanların örneği, her başağında yüz tanenin bulunduğu yedi adet başak çıkaran bir tohum tanesi gibidir…" *(Bakara suresi, 261. ayet.)*

D. "Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa gidermeyin…" *(Bakara suresi, 264. ayet.)*

İslam, insanların emeğine ve alın terine büyük önem verir. Başkalarının haksız yere ona el uzatmasını büyük bir suç olarak kabul eder. Bu nedenle dinimiz, hırsızlık yapanlar için hem dünyada hem de ahirette şiddetli cezalar belirlemiştir. Bununla insanların emek ve mallarını koruma altına almış, hırsızlık yapmaya niyetlenenleri ise caydırmayı amaçlamıştır.

5. Paragrafta aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Alın teri ve emeğin önemi

B. Hırsızlığın kötü bir davranış olması

C. İslam'ın hırsızlığa bakışı

D. Hırsızlığın toplumsal hayata etkileri

Hırsızlık yalnızca kişilere ait bir malı ya da parayı çalmaktan ibaret değildir. Bunun yanında devletin imkânlarını kendi çıkarları için kullanmak, rüşvet almak, alışverişte hile yapmak, suyu ve elektriği kaçak kullanmak, inşaatta malzemeyi ölçülerinden az ve kalitesiz kullanmak ve insanların zamanını boşa harcamak da birer hırsızlıktır.

6. Metinde geçen kötü davranışları ifade etmek için aşağıdaki kavramlardan hangisi kullanılır?

A. İsraf B. Kul hakkı

C. Gösteriş D. İnfak

"Bir kısım insan vardır ki, Allah'ın mülkünden haksız bir surette mal elde etmeye çalışırlar. Hâlbuki bu, kıyamet günü onlar için bir ateştir…" *(Buhari, Hums, 7.)*

7. Aşağıdakilerden hangisi metinde geçen davranışlardan biri değildir?

A. Rüşvet B. Faiz

C. Miras D. Kumar

Topluma ait bir malı çalmak büyük bir günah olduğu gibi bunu görüp duyarsız kalmak da bir vebaldir. Peygamberimiz bu gibi durumlarda bizlerden duyarsız kalmamamızı istemekte ve şöyle buyurmaktadır: "Kim hırsızlığa göz yumarsa o da ondandır." *(Ebu Davud, Cihad, 135.)* Çünkü hırsızlık engellenmezse toplumda emniyet ve güven kalmaz.

8. Hadiste İslam'ın aşağıda belirtilen ilkelerinden hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. İyiliği emretmek kötülüğe engel olmak

B. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek

C. Kamu mallarına zarar vermemek

D. İşleri yaparken adaletli olmak

Hırsızlık, her yönüyle dinimizin haram kıldığı kötü bir davranıştır. Bu yüzden hırsızlığı önlemek için muhtaç insanlara yardım yapmalı, insanları manevi yönden eğitmeli, caydırıcı kurallar koymalı insanları alın teri dökmeye, çalışmaya özendirmeliyiz. Bununla birlikte zamanımızı israf etmemeli ve Rabbimizin istediği bir yaşam tarzıyla onun huzuruna varmaya çalışmalıyız.

9. Metinde hırsızlığa karşı alınması gereken tedbirler sayılırken aşağıdaki alanların hangisine değinilmemiştir?

A. Eğitim B. Hukuk

C. Çalışma D. Sağlık

Hırsızlığın önlenebilmesi için öncelikle toplumsal adaletin sağlanması gerekir. Bu hususta dinimiz zekât, yardımlaşma, sadaka ve borç verme gibi yollarla insanlar arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıkları dengeleyecek tedbirler getirmiştir. Hırsızlığın önlenmesi için bizlerin yapması gereken birçok davranış vardır. Öncelikle toplumda 'ben' yerine 'biz' duygusunu geliştirmeliyiz.

10. Metinde aşağıdaki kavramların hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Sosyal adalet

B. Hukukun üstünlüğü

C. Yaptırımların caydırıcılığı

D. Eşitlik

DERS-25

İNSANA VERİLEN EN HAYIRLI ÖZELLİK

SABIR VE CESARET

"Başımdaki saçlarım adedince başım olsa, her gün biri kesilse, imana ve Kur'ân'a feda olan bu baş, zındıkaya eğilmeyecektir."
Bediüzzaman

Sevgili Peygamberimizin davetiyle İslam dinini kabul eden insanların sayısı hızla artmaya başlamıştı. Puta tapanlar bundan endişeleniyordu. Müslümanların moralini bozmak ve insanların İslam'a yönelmesini engellemek için alay, hakaret, işkence ve ölümle tehdit etme gibi çeşitli yollara başvurdular. Ancak bütün baskılara rağmen İslam'ın yayılmasına engel olamıyorlardı. Müslüman olan hiç kimse dininden vazgeçmiyordu.

Ne yapacaklarını bilemez oldular. Mekke'nin önde gelenleri kendi aralarında anlaşıp Peygamberimizin amcası Ebu Talip'e gittiler. Peygamberimizi davasından vazgeçirmesini isteyerek Ebu Talip'e şöyle dediler:

- Yeğeninle konuş, bu işten vazgeçerse makam, mevki, para ne isterse veririz.

Ebu Talip, yeğenini çağırdı ve olanları anlattı. Peygamberimiz (s.a.v.) de buna karşılık:

- Güneşi sağ elime, ayı sol elime verseler bile ölünceye kadar mücadelemden vazgeçmeyeceğim[1], diyerek müşriklerin tekliflerini reddetti.

Aslında Ebu Talip, Mekkelilerin Müslümanlara yaptıkları işkenceleri biliyordu. Peygamberimizin kararlı olduğundan çok etkilenmiş, ona bir zarar gelmesini istememişti. Peygamberimize destek vermeye devam etti ve,

- Üzülme, ben sağ oldukça onlar sana bir şey yapamaz, dedi.

Hayatında en fazla güçlük, bela, musibetle karşılaşan kişiler peygamberlerdir. Bu gerçeği Yüce Rabbimiz bir ayet-i kerimede şöyle anlatmaktadır: **"Andolsun ki senden evvel de Peygamberleri yalanlanmışlardı. Fakat yalanlandıkları ve eziyete uğradıkları şeylere karşı sabretmişlerdir. Nihayet onlara bizim yardımımız gelip yetişti..."**[2]

Peygamberimiz (s.a.v.) de diğer peygamberler gibi hayatında birçok sıkıntıyla karşılaştı. Bunun için Allah (c.c.) **"Ey Muhammed! O hâlde yüksek azim sahibi peygamberlerin sabrettiği gibi sabret…"**[3] buyurdu. O da bu emre uyarak sabır, cesaret ve kararlılıkla İslam dinini yaymaya devam etti.

Resulullah Efendimiz yaşadığı sıkıntılardan birini şöyle anlatmaktadır:

1 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 2, s. 921;

2 En'am suresi, 34. ayet.

3 Ahkaf suresi, 35. ayet.

- Allah yolunda bana yapılan eziyet kadar kimseye eziyet yapılmamıştır. Kimse benim kadar baskıya maruz kalmamıştır. Öyle otuz gün ve gece geçirdim ki ne benim yanımda ne de Bilal'in yanında yiyecek bir şey vardı."[4]

Sevgili Peygamberimiz yetim olarak dünyaya gelmiş, altı yaşında annesini kaybederek öksüz kalmıştı. Dedesini sekiz yaşında kaybetmiş ve amcası Ebu Talip'in himayesinde büyümüştü. Gençliği ve evliliğinde birçok sıkıntılarla karşılaşmış, sabır ve gayretle bunların üstesinden gelmeyi bilmişti. Kızı Fatıma hariç bütün çocukları kendisinden önce vefat etmişti. Baba yüreğinin dayanamayacağı bu acıları **"…Allah sabredenleri sever."**[5] ayetinde verilen müjdeli haberlerle atlatabilmişti. Çok sevdiği amcası Hz. Hamza şehit düşünce çok üzülmüş, ama metanetini kaybetmemişti.

Karşılaştığı tüm zorluk ve sıkıntıları sabırla karşılamış, karamsarlık ve ümitsizliğe kapılmamış ve bizlere şu tavsiyelerde bulunmuştu: **"…Kim sabretmek isterse, Allah ona sabır ihsan eder. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve iyi bir özellik verilmemiştir."**[6]

Resul-i Ekrem Efendimiz, Peygamberlik görevini yerine getirirken karşılaştığı güçlükler karşısında Allah'tan sabır dilemişti. Birçok eziyet, iftira, zulüm ve baskıya aldırış etmemiş, inandığı değerler uğrunda duruşunu bozmamıştı. Bu azim ve kararlı tutumuyla bizlere örnek olmuştur. Bizler de karşılaştığımız zorluklar karşısında cesaretimizi muhafaza etmeli ve bunun dünya ve ahirette karşılıksız kalmayacağını bilmeliyiz. Çünkü Allah (c.c.) **"...Sabredenlere ödülleri hesapsız verilecektir."**[7] buyurmuştur.

Resulullah Efendimizin; tevhit inancının toplumda yerleşmesinde gösterdiği sabır ve cesaret dikkat çekicidir. Çünkü o, putları tanrı edinen bir toplumun karşısına çıkarak Allah'ın eşi ve benzeri olmadığını bildirmiştir. Hiç bir kimseye faydası veya zararı bulunmayan putların tanrı olamayacağını açık yüreklilikle söylemiştir.

Sevgili Peygamberimiz İslam dinini tebliğ ederken müşriklerin alay, hakaret, kınama, işkence ve baskılarına boyun eğmemiş, inandığı hakikatleri cesaretle anlatmıştı. Cesareti sayesinde hiç bir zorluktan kaçmamış ve mücadele meydanında her zaman önde olmuştur. Örneğin; Uhut ve Huneyn savaşlarında dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan ordusunu toparlayarak Müslümanları yenilgiden kurtarmıştı. Öte yandan Uhut Savaşı'nda birkaç yerinden yaralanması, mübarek dişinin kırılması onun cesaretini kıramamıştı.[8]

Huneyn Savaşı'nda da Müslümanlar aniden Hevazin kabilesinin baskınıyla karşılaşınca bazıları geri döndüler. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- **Ey Ensar topluluğu!** diye seslenerek onları geri çağırdı. Onlar da:

- Buyur Ya Resulallah emrindeyiz, diyerek karşılık verdiler.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bineğinden indi ve hep birlikte düşmana karşılık verdiler. Kısa süre sonra da Peygamberimiz (s.a.v.) ve Müslümanların bu cesaretli tutumları karşısında müşrikler bozguna uğradılar.[9]

Peygamberimizin cesaretini yansıtan en güzel örneklerden biri de Hz. Ebu Bekir ile Sevr mağarasında yaşadıklarıdır. Peygamberimiz (a.s.) hicret esnasında, mağarada müşrikler tarafından yakalanmak üzere oldukları bir anda **"...Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir..."**[10] sözüyle Hz. Ebu Bekir'i teselli etmiş ve cesaretlendirmişti.

Hz. Enes (r.a.) Sevgili Peygamberimizin cesaretine şahit olduğu bir anısını şöyle anlatmıştır:

- Bir gece Medine'de düşman sesleri işitir gibi olduk. Hep birlikte sesin geldiği tarafa doğru yürüdük. Bu esnada Peygamberimiz (s.a.v.) ile karşılaştık. Meğer o bizden önce sesi duyup silahını kuşanarak yola çıkmıştı. [11] Hz. Peygamberin bu hareketi, onun büyük bir cesarete sahip olduğunu göstermektedir.

Peygamberimizi örnek alan ve onu canları pahasına koruyan sahabe-i kiram da cesaretleriyle

4 M. Yusuf Kandehlevi, Hayatü's-Sahabe, C 1, s. 327.
5 Al-i İmran suresi, 146. ayet.
6 Buhari, Zekât, 50.
7 Zümer, suresi, 10. ayet.

8 İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 174.
9 Buhari, Megazi, 57.
10 Tevbe suresi, 40. ayet.
11 Buhari, Edebü'l-Müfred, s. 113.

bize örnek olmuş ve İslam'ın yayılması için nice zorluklara katlanmışlardır. Yüce Allah onların bu özelliğini şöyle anlatmaktadır: **"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler vardır. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir."**[12]

Cesaretiyle inananlara örnek olan Peygamberimiz (s.a.v.) insanların huzur, güven ve kardeşlik içinde yaşamalarını arzulamıştır. İnsanların daima iyi ve doğrunun yanında olmalarını tavsiye etmiş, bu konuda cesaretli davranmalarını istemiştir. Yalan, hırsızlık, iftira ve dedikodu gibi kötü davranışlardan uzak durmada da cesaretli olmamız gerektiğini öğütlemiştir. Çünkü en fazla şeytanın hileleri ve nefsimizin kötülükleriyle mücadele ederken zorlanırız. Dolayısıyla bu durumlarda sabırlı ve cesaretli olmalıyız.

Bizler de dünya hayatında ölüm, hastalık, düşman saldırısı, felâket gibi pek çok sıkıntı ve zorluklarla karşılaşırız. Böyle durumlarda sabır, cesaret ve kararlılıkla zorlukları aşabileceğimize inanmalıyız. Bu inancımızı kaybetmediğimiz sürece başarılı olacağımızdan emin olabiliriz. Çünkü gayret bizden başarı ise âlemlerin Rabbi olan Allah'tandır.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et.[13]

Ey Rabbimiz! Bize bol bol sabır ver,
Müslüman olarak canımızı al.[14]

12 Ahzâb suresi, 23. ayet.
13 Bakara suresi, 250. ayet.
14 A'raf suresi, 126. ayet.

DERS-25: İNSANA VERİLEN EN HAYIRLI ÖZELLİK: SABIR VE CESARET

1. Aşağıdakilerden hangisi sabrın anlamlarından biri <u>değildir?</u>

A. Dirençli olma
B. Mücadele edebilme
C. Metanetli davranma
D. Eli kolu bağlı kalma

İslam'ın yayılmasına engel olamayan Mekke'nin önde gelenleri kendi aralarında anlaşıp Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Ebu Talip'e gittiler. Peygamberimizi davasından vazgeçirmesini isteyerek Ebu Talip'e şöyle dediler:

- Yeğeninle konuş, bu işten vazgeçerse makam, mevki, para ne isterse veririz.

Ebu Talip, yeğenini çağırdı ve olanları anlattı. Peygamberimiz (s.a.v.) de buna karşılık:

- Güneşi sağ elime, ayı sol elime verseler bile ölünceye kadar mücadelemden vazgeçmeyeceğim, diyerek müşriklerin tekliflerini reddetti.

2. Yukarıdaki olay Peygamberimizin daha çok hangi özelliği için örnek gösterilebilir?

A. Cesareti ve kararlılığı
B. Merhameti
C. Tevazuu
D. Yardımseverliği

Resulullah Efendimiz yaşadığı sıkıntılardan birini şöyle anlatmaktadır:

"Allah yolunda bana yapılan eziyet kadar kimseye eziyet yapılmamıştır. Kimse benim kadar baskıya maruz kalmamıştır. Öyle otuz gün ve gece geçirdim ki ne benim yanımda ne de Bilal'in yanında yiyecek bir şey vardı."

(M. Yusuf Kandehlevi, Hayatü's-Sahabe, C 1, s. 327.)

3. Peygamberimiz (s.a.v.) bu sözüyle aşağıdaki özelliklerinden hangisine dikkat çekmek istemiştir?

A. Cesaretine B. Merhametine
C. Gayretine D. Sabırlı olmasına

"Allah (c.c.) iyi ve güzel davranışları çeşitli şekillerde ödüllendirir. Sabır da öyledir. Nitekim Allah'ın, sabredenleri de ödüllendireceği ayet ve hadislerde bildirilmiştir."

Ahmet öğretmen yukarıdaki bilgiyi verdikten sonra bu konuda öğrencilerden ayetlerden örnekler bularak gelmelerini söyler. Bir hafta sonra öğrencilerin getirdiği örnekler aşağıdaki şekilde tahtaya yazılır.

Ayşe Nur: "…Allah sabredenleri sever." *(Âl-i İmran suresi, 146. ayet.)*

Feyza Nur: "İman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hâkimiyeti yoktur." *(Nahl suresi, 99. ayet.)*

Fatma Nur: "...Sabredenlere ödülleri hesapsız verilecektir." *(Zümer, suresi, 10. ayet.)*

Havva Nur: "Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir." *(Enfal suresi, 46. ayet.)*

4. Hangi öğrencinin getirdiği ayet meali öğretmenin söylediğine uygun bir örnek değildir?

A. Ayşe Nur B. Feyza Nur
C. Fatma Nur D. Havva Nur

Ahmet: Huneyn Savaşı'nda dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan ordusunu toparlayarak Müslümanları yenilgiden kurtarması.

Tuğçe: Uhut Savaşı'nda birkaç yerinden yaralanması, mübarek dişinin kırılması ve amcasının şehit edilmesine rağmen mücadeleye devam etmesi

Melisa: Küçük yaşta yakınlarını kaybetmesine rağmen metanetli olması

Yusuf: Müşriklerin ölüm tehditlerine rağmen onların tekliflerini kabul etmemesi

5. Âdem öğretmen öğrencilerden Peygamberimizin (s.a.v.) cesaretine örnekler bulmalarını istemiş öğrenciler de yukarıdaki şekilde cevap vermiştir. Hangi öğrencinin cevabı uygun bir örnek değildir?

A. Ahmet B. Tuğçe
C. Melisa D. Yusuf

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler vardır. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir." *(En'am suresi, 34. ayet.)*

6. Yukarıdaki ayette müminlerin hangi özelliğinden söz edilmemiştir?

A. Cesaret B. Ahde Vefa
C. Adalet D. Dürüstlük

Beyza: "… Sadece O'na tevekkül ettim ve dönüş sadece O'nadır." *(Ra'd suresi, 30. ayet.)*

Akif: "Bir de sabredin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir." *(Enfal suresi, 46. ayet.)*

Süeda: "Ey Muhammed! O hâlde yüksek azim sahibi peygamberlerin sabrettiği gibi sabret…" *(Ahkaf suresi, 35. ayet.)*

Yekta: "Andolsun ki senden evvel de Peygamberleri yalanlanmışlardı. Fakat yalanlandıkları ve eziyete uğradıkları şeylere karşı sabretmişlerdir. Nihayet onlara bizim yardımımız gelip yetişti..." *(En'am suresi, 34. ayet.)*

7. Sabırla ilgili öğrencilerin verdiği örneklerden hangisininki uygun bir örnek değildir?

A. Beyza B. Yekta
C. Süeda D. Akif

8. Aşağıdakilerden hangisi "Sabreden derviş muradına ermiş" sözüyle benzer anlam taşımaktadır.

A. Sabır, acelenin panzehiridir.
B. Sabrın sonu selamettir.
C. Sabrı öğrenmek de sabır işidir.
D. Sabır, kuvvetin bir başka adıdır.

Burak: Sabır, yüzünü ekşitmeden acıyı yudumlamaktır.

Nilgün: Sabır, kurtuluşun anahtarıdır.

Taha: Sabır acıdır; ama meyvesi tatlıdır.

Ömer Faruk: Sabır, sevinç kapısının anahtarıdır.

9. Öğrencilerin sabırla ilgili sözlerinden hangisi anlam bakımından diğerlerinden farklıdır?

A. Burak B. Nilgün
C. Taha D. Ömer Faruk

10. Aşağıdakilerden hangisi "Cesareti olmayan adamın, başarısı da olamaz." sözüyle benzer anlam taşımaktadır.

A. Dünyada kusursuz insanlar da vardır.
B. Korkunun ecele faydası yoktur.
C. Cesurlar bir kere ölür, korkaklar bin kere.
D. Yolu cesaret olanın sonu aydınlık olur.

DERS-26

MÜSLÜMANIN FARKI

KÖTÜLÜĞÜ İYİLİKLE KARŞILAMAK

İyiliğe iyilikle karşılık vermek her kişinin kârıdır.
Kötülüğe iyilik ile karşılık vermek er kişinin kârıdır.
Atasözü

Vaktiyle çölde yolculuk eden iki arkadaş yolculuk sırasında tartışırlar ve biri ötekine bir tokat atar. Tokat yiyenin canı çok yanar fakat tek kelime etmez ve kum üzerine şu sözleri yazar:

"Bugün arkadaşım bana bir tokat attı."

Bir müddet yürüdükten sonra dinlenmek üzere bir yerde konaklarlar. Orada bulunan bir gölete serinlemek için girerler. Ancak tokat yiyen kişi boğulma tehlikesi geçirir. Bunun üzerine arkadaşı gölete atlayarak onu kurtarır.

Ardından ölümden dönen adam bir kaya parçası üzerine şu sözleri kazır:

"Bugün arkadaşım benim hayatımı kurtardı."

Tokadı vuran ve sonra arkadaşının hayatını kurtaran kişi ona söyle sorar:

-Senin canını yaktığımda bunu kum üzerine yazdın ama şimdi neden kayaya kazıyorsun?

Öbür arkadaşı ona şöyle cevap verir.

-Biri bizi incittiğinde bunu kum üzerine yazmalıyız ki bağışlama rüzgârı estiğinde onu silebilsin. Ama biri bize iyilik yaparsa onu kayaya kazımalıyız ki onu hiçbir rüzgâr yok etmesin.

Hz. Âişe annemizin ifadesiyle Resulullah (s.a.v.), asla kaba biri değildi, çarşı ve pazarda insanlarla münakaşa etmez, kötülüğe kötülükle karşılık vermez, insanları affeder ve onlara hoş görülü davranırdı.[1] Peygamberimizin bu güzel ahlakını Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle övmektedir: **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."[2]** Allah (c.c.) kötülüğe karşı sabrı bir meziyet olarak sunmakla beraber haksızlığa karşı haddi aşmamak kaydıyla karşılık vermeyi de adalet saymıştır.[3]

Müslüman güzel ahlak sahibi bir insandır. Bu nedenle iyiliği karşılıksız yapar, iyiliğe iyilikle karşılık verir. Kötülüklere karşı sabırlı davranır ve iyilikle mukabelede bulunur. Zira kötülüğe karşı iyilikle cevap vermek çok değerli bir erdemdir. Akrabalık ilişkilerinde yaşanan sorunlara karşı Peygamberimizin gösterdiği çözüm yolu işte böylesi erdemli bir tavırdır: **"Akrabasının yaptığı iyiliğe aynıyla karşılık veren, onları koruyup gözetmiş sayılmaz. Akrabayı koruyup gözeten kişi, ken-**

1 Tirmizi, Birr ve Sıla, 69.
2 Kalem suresi, 4. ayet.
3 Nahl suresi, 126-128. ayetler; Şûrâ suresi, 39-42. ayetler.

disiyle ilgiyi kestikleri zaman bile, onlara iyilik etmeye devam edendir."[4]

Müslümana yakışan, yapılan bir iyiliğe benzeriyle karşılık vermek, şartlar el vermiyor veya bunu yapamıyorsa en azından iyiliği yapana teşekkür etmektir. Karşılık beklemeden iyilik yapmak Müslüman için Allah katında daha güzel bir davranıştır. İyiliklerin en kıymetlisi ise kötülük edene iyilik etmektir. Bu şekilde davrananlar Kur'an-ı Kerim'de övülmüştür: **"Her kim sabreder ve bir kusuru bağışlarsa, işte bu üstün davranışlardandır."**[5]

Müslüman sahip olduğu güzel ahlak gereği kaba davranışlara karşı aynısıyla karşılık vermez. Allah Teâlâ bu gibi durumlarda bizden farklı davranış beklemektedir: **"İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel davranışla önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, candan bir dost gibi olur."**[6] Bir kimsenin kötülük yaptığı kişiden iyilik görmesi, ona karşı beslediği bütün kötü duyguları yok eder. Ayrıca yapılan iyilikler bir gün unutulur gider ama kötülüğe karşı yapılan iyilikler asla unutulmaz. Bir Arap atasözünde *"İnsan iyiliğin kölesidir."*denmiştir. Öte yandan iyiliğe karşı kötülük etmek insanlardaki iyilik yapma duygusuna zarar verebilir.

Zengin bir kişi, çok sevdiği ve özenle baktığı atına atlayarak çölde gezintiye çıkmış. Hayli zaman atla gezdikten sonra yerde yatan birini görmüş.

Hemen yardım etmek atından inmiş, bakmış ki adam hayatta. Atındaki su kırbasını almak için kalkarken adam ani bir hareketle atın sahibini yere düşürüp ata atlamış ve kaçmaya başlamış.

Adam, uzaklaştıktan sonra dönüp alay edercesine bakmış atın sahibine. Fakat atın sahibi ne peşinden koşuyor ne de bağırıyormuş. Sadece durduğu yerde ağlıyormuş. Adam, atın sahibine şöyle seslenmiş:

- Ne oldu, herkesten kıskandığın değerli atın şimdi benim oldu, ne kadar ağlasan yeridir!

Zengin adam gözyaşlarını silmiş; demiş ki:

- Hayır! Onun için ağlamıyorum.

Adam şaşırmış ve merakla sormuş:

- Niçin ağlıyorsun o zaman?

Zengin adam şu cevabı vermiş:

- Bu olay yarın etrafta duyulduğunda, senin nasıl bir hile ile atımı elimden kapıp çaldığın dilden dile gezdiğinde bundan sonra çölde hiç kimse, ölmek üzere olan gerçek bir ihtiyaç sahibine bir damla su vermeye çekinecektir. Üzüntüm ondan!

Kötülüğe karşı iyiliği herkes yapamasa bile her kötülüğe aynıyla karşılık vermek de gerekmez. Bazen kendini bilmez kişiler insana sataşabilir. Böyle durumlarda Allah (c.c.) "selam!" diyerek yolumuza devam cahillerin seviyesine inmemesi gerektiğini belirtir. Erdemli kulların cahillerin seviyesine inmemesi gerektiğini belirtir.[7] Bu da kötülüğe karşılık vermenin bir başka güzel yoludur.

Mekke'de İslam dini hızla yayılmaya başlayınca müşriklerin baskı ve işkenceleri de arttı hatta dayanılmaz hâl aldı. Bu durum Sevgili Peygamberimizi bir çıkış yolu aramaya yöneltti. Peygamberimiz, kendisine destek bulmak ve İslam'ı Mekke dışında da yaymak amacıyla en yakın şehir olan Taif'e gitmeye karar verdi. Taif halkı Hz. Peygamberin davetini reddetti. Taif halkından bazı kendini bilmezler Peygamberimizle alay edip onu hafife aldılar ve taşa tuttular. İsabet eden taşlarla yaralanan Peygamberimiz (s.a.v.), Taif çıkışında bir bağa sığındı. Bu zor durumda bile Sevgili Peygamberimiz kendisini taşlayan Taif hâlkı için şöyle dua etmişti: **"Onların yok olmalarını değil, Rabbimin bu müşriklerin zürriyetinden Allah'a ortak koşmayan, ona ibadet eden bir nesil meydana getirmesini diliyorum."**[8]

Günlük hayatta bazen beklenmedik yerde bağırıp çağıranlara, alay edenlere, sert ve kırıcı olanlara şahit olabiliriz. Bazen anlayışsız ve laf anlamaz kimselerle karşılaşabiliriz. Onların rahatsızlık veren söz ve davranışları bizi öfkelendirebilir. Böyle durumlarda sabırlı ve sağduyulu davranarak Rabbimizin şu güzel müjdesini elde etmeyi düşünmeliyiz: "**O takva sahipleri ki bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insan-**

4 Buhari, Edeb, 15; Tirmizi, Birr, 10.

5 Şura suresi, 43. ayet.

6 Fussilet suresi, 34. ayet.

7 Araf suresi, 199. ayet; Furkan suresi, 63. ayet; Kasas suresi, 55. ayet.

8 Sahih-i Buhari, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, *C 9, s. 35.*

ları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever."[9]

İnsanlardan bazıları kendilerine yapılan kötülük ve çirkinliklere karşılık vererek kolay olan yolu seçer. Böyle davranmak insan nefsine daha sevimli gelebilir. Fakat insan, nefsine söz geçirmeyi bilmeli ve kendisine yapılan kötülüklere direnç gösterebilmelidir. Bu kimseler kötülüğe karşılık vermez, vermek zorunda kaldıklarında ise hak ve adalete riayet ederler. Kendilerine kötülük yapan kimseleri affetme yoluna giderler. Sevgili Peygamberimiz Ukbe bin Âmir'e verdiği bazı ahlakî öğütler bize bu tür durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini gösterir: **"Seninle ilgisini kesenden sen ilgini kesme, sana vermeyene sen ver ve sana kötülük edeni ise bağışla."**[10]

Bazen insan kendisine yapılan kötülüklerden dolayı böyle kimselerle selamı keser. Zamanla bu durum ilişkilerin zedelenmesine ve düşmanlığın ortaya çıkmasına sebep olabilir. Örneğin yaşanan bir takım olumsuzluklar zamanla akrabalarla iyi ilişkilerin ortadan kalkmasına olabilir. Bu tür durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini Sevgili Peygamberimizden öğrenelim:

Bir adam Sevgili Peygamberimize gelerek şöyle der:

- Ya Resulallah! Benim akrabalarım var. Ben kendilerini ziyaret ediyorum, onlar bana gelip gitmiyorlar. Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Ben onlara anlayışlı davranıyorum, onlarsa bana kaba davranıyorlar. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurur:

- Eğer dediğin gibi isen, onların karınlarına ateş doldurmuş olursun. Sen böyle davrandıkça, Allah'ın yardımı seninle beraberdir."[11]

Akrabasına kötü davranan ve onlarla görüşmeyi kesen kimse tıpkı ateş yutmuş gibi psikolojik bir elem ve ıstırap çeker. Yüreği yanar. Fakat onların kabalıklarına katlanan, kötülüklerine iyilikle karşılık veren kimse ise güzel söz ve davranışta bulunmanın manevi hazzını duyar.

Kötülüğe iyilikle mukabele etmenin bir başka güzel örneğine Mekke'nin Fethi'nde şahit olmaktayız: Yıllardır Peygamberimize ve iman edenlere eziyet eden ve onları yurtlarından çıkaran, Müslümanlarla birçok kez savaşan Mekkeli müşrikler o gün artık güçsüz, kuvvetsiz ve silahsız kalmışlardı. Hz. Muhammed Mescid-i Haram'ı dolduran kalabalığa bakarak şöyle hitap etti:

- Ey Kureyşliler, size ne yapacağımı düşünüyorsunuz? Onlar da:

- Bize cömert bir kardeşin davranacağı gibi davranmanı bekleriz, diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.); Hz. Yusuf'un, huzuruna gelen çaresiz kardeşlerine dediği gibi:

- Bugün sizi kınayacak, serzenişte bulunacak değilim! Ben hakkımı helal ettim. Allah da sizi affetsin. Çünkü merhamet edenlerin en merhametlisi odur,[12] şeklinde karşılık verdi.[13]

DUAMIZ

Allahım bize kötülükler karşısında sabırlı olmayı nasip eyle.
Kötü insanların şerrinden bizleri muhafaza eyle.
Bizleri iyilik eden ve iyiliklerin karşılığında iyilik bulan kullarından kıl.

9 Al-i İmran suresi, 134. ayet.
10 Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 148, 158.
11 Müslim, Birr, 22.
12 Yusuf suresi, 92. ayet.
13 İbn Kayyim el-Cevziyye, Zadu'l-Mead, C 2, s. 394.

"Onların yok olmalarını değil, Rabbimin bu müşriklerin zürriyetinden Allah'a ortak koşmayan, ona ibadet eden bir nesil meydana getirmesini diliyorum."

Sahih-i Buhari, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, C 9, s. 35.

DERS-26: MÜSLÜMANIN FARKI: KÖTÜLÜĞÜ İYİLİKLE KARŞILAMAK

İyiliğe iyilikle karşılık vermek her kişinin kârıdır.
Kötülüğe iyilik ile karşılık vermek er kişinin kârıdır.

1. Yukarıdaki atasözü dikkate alındığında aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılamaz?

A. İyiliğe iyilikle karşılık vermek güzel bir davranıştır.

B. İnsanların bazıları iyiliğe iyilikle karşılık verir.

C. Kötülüğe iyilikle karşılık vermek herkese nasip olmaz.

D. İnsanlar genellikle kötülüğe iyilikle karşılık verir.

Vaktiyle yolculuk eden iki arkadaş tartışırlar ve biri ötekine bir tokat atar. Tokat yiyenin canı çok acır, tek kelime etmeden kuma arkadaşının tokat attığını yazar. Dinlenmek üzere bir yerde dururlar ve serinlemek için bir gölete girerler. O esnada tokat yiyen kişi boğulma tehlikesi geçirir. Bunu gören arkadaşı gölete atlayarak onu kurtarır. Ardından ölümden dönen adam bir kaya parçasına arkadaşının kendisini kurtardığını yazar. Bunu gören arkadaşı tokat vurduğunda kuma, hayatını kurtardığında ise kayaya yazma nedenini sorar. O da "Biri sizi incittiğinde bunu kum üzerine yazın ki bağışlama rüzgârı estiğinde onu silebilsin ve biri size iyi bir şey yaparsa onu kayaya kazıyın ki onu hiçbir rüzgâr yok etmesin." şeklinde cevap verir.

2. Metinde anlatılan ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yolculuk yapan kimselerin kendi aralarında tartışmaları normal bir davranıştır.

B. Yapılan kötülüğün unutulması, iyiliğin ise unutulmaması erdemli bir davranıştır.

C. Kuma yazılan yazı kaybolur, kayaya yazılan ise uzun süre orada kalır.

D. Boğulan ve zor durumda kalan insanlara yardım etmek gerekir.

"Akrabasının yaptığı iyiliğe aynıyla karşılık veren, onları koruyup gözetmiş sayılmaz. Akrabayı koruyup gözeten kişi, kendisiyle ilgiyi kestikleri zaman bile, onlara iyilik etmeye devam edendir." *(Buhari, Edeb, 15.)*

3. Peygamberimizin hadiste dikkat çektiği temel husus aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yapılan iyiliğe aynıyla karşılık vermenin iyilik olduğu

B. Akrabalara karşı her ne olursa olsun her zaman iyi davranmak gerektiği

C. Akraba ilişkileri kesildiği zaman iyilik yapmanın gerekli olmadığı

D. Toplumun huzuru için akraba ilişkilerinin önemli olduğu

I. Yapılan bir iyiliğe benzeriyle karşılık vermek

II. Şartlar el vermiyorsa en azından iyiliği yapana teşekkür etmek.

III. Karşılık bekleyerek iyilik yapmak

4. Yukarıdaki davranışlardan hangisi Allah katında doğru ve güzel bir davranış sayılmaz?

A. Sadece III B. I ve II

C. I ve III D. Sadece I

"İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel davranışla önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, candan bir dost gibi olur." *(Fussilet suresi, 34. ayet.)*

5. Yukarıdaki ayette verilmek istenen ana düşünce hangisidir?

A. İyilik ve kötülüğün karşılıksız kalmaması

B. Kötülüğe iyilikle karşılık vermenin faydası

C. Düşmanlık yapan kimselerden uzak durulması

D. İnsanların önce düşman sonra dost olması

6. Kötülüğü iyilikle karşılamayı ilke edinmiş bir kimseden aşağıdaki davranışlardan hangisi beklenir?

A. Kendisine kötülük yapan kimseyi affetme yoluna gider.

B. Kötülük ve çirkinliklere karşılık vererek kolay olan yolu seçer.

C. Nefsine söz geçirmeyi bilmez, kötülüğe hemen tepki gösterir.

D. Kötülüğe karşılık verirken hak ve hukuka riayet etmez.

Çölde atıyla gezen bir adam yatan birini görmüş. Yardım etmek için atından inmiş, adama seslenmiş, tepki verince atındaki su kırbacını alarak ona su vermek istemiş. Bu esnada yerde yatan adam, ani bir hareketle atın sahibini iterek ata binip oradan uzaklaşmış. İyilik yapmak isteyen adam, bu duruma çok üzülmüş ve ardından şöyle seslenmiş: "Bu olay yarın etrafta duyulduğunda, senin nasıl bir hile ile atımı elimden kapıp çaldığın dilden dile gezdiğinde bundan sonra çölde hiç kimse, ölmek üzere olan gerçek bir ihtiyaç sahibine bir damla su vermeye çekinecektir."

7. Yukarıdaki hikâyede asıl anlatılmak istenen tema aşağıdakilerden hangisidir?

A. Çölde iyilik yapmak güzel bir davranıştır.

B. İyiliğe kötülük ile karşılık vermek iyiliklerin yaygınlaşmasını olumsuz etkiler.

C. At ile çölde seyahat etmek meşakkatli bir olaydır.

D. İnsanlar yapılan iyilikleri duymak isterler.

Allah, kavga çıkarmak için bizlere sataşanlara karşı "selam!" diyerek yola devam etmemizi ister.

8. Yukarıdaki öğüdü dinleyen bir kimse aşağıdaki davranışlardan hangisini yapar?

A. İnsanların sataşmalarına aldırış etmeden oradan uzaklaşır.

B. Her sataşana karşılık verir.

C. Sataşan kimseye beden diliyle olumsuz tepki verir.

D. Sataşan kimselere sadece sözle karşılık verir.

"Seninle ilgisini kesenden sen ilgini kesme, sana vermeyene sen ver ve sana kötülük edeni ise bağışla." *(Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 4, s. 148, 158.)*

9. Peygamberimizin bu öğüdünü dikkate alan bir kimse aşağıdaki davranışlardan hangisi sergilemez?

A. Akrabaları onunla irtibatı kesse de o kimseyle irtibatını koparmaz.

B. Kendisine iyilik edilmese de o iyilik yapmaya devam eder.

C. Sadece kendisini arayıp soranları ziyaret eder.

D. Kötülük eden kimseyi affeder.

Peygamberimize ve iman edenlere eziyet eden, onları yurtlarından çıkaran putperestler, Mekke'nin Fethi'nde artık güçsüz, kuvvetsiz ve silahsız kalmışlardı. Hz. Muhammed Mescid-i Haram'ı dolduran çaresiz kalabalığa; "Ey Kureyşliler, size ne yapacağımı düşünüyorsunuz?" diye seslendi. Onlar da, "Bize cömert bir kardeşin davranacağı gibi davranmanı bekleriz", diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.); "Hz. Yusuf'un, huzuruna gelen çaresiz kardeşlerine dediği gibi: 'Bugün sizi kınayacak, size serzenişte bulunacak değilim! Ben hakkımı helal ettim. Allah da sizi affetsin. Çünkü merhamet edenlerin en merhametlisi odur.', *(Yusuf suresi, 92. ayet.)* şeklinde karşılık verdi."

10. Bu metne göre Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Yusuf'un (a.s.) hangi davranışlarını örnek almıştır?

I) Halkı kınayıp onlara serzenişte bulunmamıştır.

II) Onlara karşı hakkını helal etmiştir.

III) Allah'ın kendilerini affetmesini dilemiştir.

A. I ve II B. II ve III

C. I ve III D. I, II, III

DERS-27

GERÇEK YİĞİTLİK

ÖFKEYE HÂKİM OLMAK

"Güçlü kimse, güreşte rakibini yenen değil,
öfkelendiği zaman nefsine hâkim olan kimsedir."
Hz. Muhammed
Buhari, Edeb, 102.

Bir adam, İmam Azam Ebu Hanife'ye kin beslemekte ve haset etmekteydi. Bu kişi bir gün hıncını alamayarak ortada hiçbir sebep yokken Ebu Hanife'ye tokat attı. Ebu Hanife (r.a.) ise muhatabına bakarak onun hiç beklemediği şu cevabı verdi:

- *Senin tokadına ben de bir tokatla karşılık verip sana bu hareketinin cezasını verebilirim. Buna gücüm yeter, ama bunu yapmayacağım.*

Seni cezalandırması için halifeye şikâyet edebilirim, fakat bunu da yapmayacağım.

Bana yaptığın bu kötülüğü, Allah Teâlâ'ya şikâyet edebilirim, fakat bunu da asla yapmayacağım.

Mahşer günü senden benim intikamımı almasını Allah'tan isteyebilirim. Ancak o dehşetli günde seni böylesine zor bir durumda bırakmak da istemiyorum.

Kıyamet şu anda kopsa ve bu sözlerim, senin hakkında bir şikâyet olarak kabul edilse derhal sözümü değiştirir ve Allah'a sensiz cennete gitmek istemediğimi söylerim.

Adam Ebu Hanife'nin bu sözleri karşısında dondu kaldı. Kalbindeki düşmanlık ve kıskançlık, yerini muhabbet ve hayranlığa bıraktı. Yaptığı hareketten dolayı pişmanlık duydu. Ebu Hanife'nin öfke dahi göstermeyerek ortaya koyduğu bu faziletli davranış karşısında eriyen adam onun eline sarılarak affını istedi. Ebu Hanife ise adamı affetti ve Allah'a bağışlanması için dua etti.[1]

Öfke, insanda doğuştan var olan ve kontrol altına alınabilen bir duygudur. Öfkesizlik ise hiçbir şeye tepki göstermeme eğilimidir. Öfkesizlik, zillet, korkaklık ve haksızlıkları kabullenmek gibi olumsuz sonuçları ortaya çıkarır. Öfkede aşırı gitmek ise zulüm, cinayet ve kabalık gibi olumsuz davranışlara neden olur. Her iki tutumu da doğru bulmayan dinimiz öfke hususunda aşırılıkların değil orta yolun tutulmasını tavsiye eder.

Öfke, yerinde kullanıldığı zaman faydalı bir duygudur. Örneğin öfke; bir insanın din, vatan, namus ve hakkın gözetilmesi gibi ulvi değerlerin korunması açısından faydalıdır. Ancak öfke, yerinde ve ölçülü kullanılmadığı zaman fert ve toplum için bir musibet hâline dönüşebilir. Bundan dolayı dinimiz tabii bir duygu olan öfkeyi yok etmeyi değil onu kontrol altına almayı öğütlemiştir. Ör-

1 İbn Hacer Heytemi, Hayrat'ül-Hisan, s. 66.

neğin **"Takva sahipleri bollukta ve darlıkta harcayıp yedirenler, öfkelerini tutanlar, insanların kusurlarını bağışlayanlardır."**[2] ayeti öfkeye hakim olmayı, müminlerin güzel sıfatlarından biri olarak saymaktadır. Peygamberimiz (a.s.) de **"Yiğit, güreşte rakibini yenen değil, öfkelendiği zaman nefsine hâkim olan kimsedir."**[3] buyurmuş ve öfkeye hakim olmanın önemine dikkatimizi çekmiştir.

Bizler zaman zaman çeşitli olumsuz olay ve durumlarla karşılaşır ve bizi rahatsız eden bu tür durumlara tepki gösteririz. Bunlar günlük hayatın akışı içinde yaşanabilecek olağan şeylerdir. Ancak böylesi durumlarda ortaya çıkan öfke saldırganlığa dönüşebilir. Kendimize veya çevremize zarar verecek hâle gelebiliriz. Böyle durumlar hayatımızın en hassas anlarını oluşturur. Zira günlük hayatta pek çok cinayet, kavga, ayrılık ve küslüklerin kaynağı bir anlık öfkedir. Ardından büyük pişmanlıkları getiren öfkeyi kontrol altına almak pek çok insanın üstesinden gelemediği bir durumdur.

Öfke, kontrol altına alınamaz bir duygu mudur? Elbette hayır. Fıtrat dini olan İslam her konuda olduğu gibi bu konuda da bizlere en güzel ve en doğru yolu göstermiştir. Öfkelenmemenin ilk şartı hayata ve olaylara iyimser bakabilmektir. Bu nedenle dinimiz her fırsatta iyiliği, iyimserliği, iyi düşünmeyi, iyi söylemeyi ve iyilik yapmayı emir ve tavsiye buyurmaktadır. Karşılaştığımız her durumu iyiye yorabilmek ve meselelere olumlu tarafından bakabilmek insanın mutlu olmasını sağlar. Mevlana'nın da ifade ettiği gibi insanın gönlündeki iyi düşünce, dilindeki güzel söz onu mutlu ve huzurlu kılar. Ancak içindeki kötü düşünce ve dilindeki kötü söz onun için bir yüktür ve onu mutsuz kılar. Şeyh Sadi, öfkenin bu yönünü şöyle ifade eder: *"Öfkenin ateşi önce sahibini yakar, sonra kıvılcımı düşmanına ya varır, ya varmaz."* Bu nedenle olumlu, pozitif düşünebilmek, olayları hayra yorabilmek ve hoşgörü sahibi olabilmek öfkeyi önler.

Peygamberimiz (a.s.) de her fırsatta öncelikle öfkelenmemeyi tavsiye etmiştir. Nitekim bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir Müslüman gelir ve:

2 Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.
3 Buhari, Edeb, 102; Müslim, Birr, 106-108.

- Bana kısa ve özlü bir şey söyle ki hatırımda tutabileyim, der.

Peygamberimiz (a.s.) de:

- **Öfkelenme**, buyurur. O kişi bu sorusunu birkaç kez tekrarlar.

Hz. Peygamber (s.a.v.) her seferinde ona **"Öfkelenme."** der.[4]

Öfkeyi yenmenin yollarından biri öfke anında Allah'a sığınmaktır. Nitekim bir gün iki kişi Peygamberimizin huzurunda iken tartıştılar ve birbirleriyle atışmaya başladılar. Bunlardan biri öyle öfkelendi ki öfkesi yüzünden okunuyordu. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu:

"Ben öyle bir söz biliyorum ki eğer bu kişi onu söylerse, üzerindeki kızgınlık hâli geçer. Eğer sinirlenen kişi, 'Eûzübillâhimine'ş-şeytânirracîm/İlahi rahmetten kovulmuş şeytandan ***Allah(c.c.)'a sığınırım.'*** **derse üzerindeki hâl kaybolur."**[5]

Peygamberimiz (a.s.) **"Öfke şeytandandır..."**[6] buyurarak öfke ile şeytan arasındaki ilişkiyi bize hatırlatır. Şeytan ise kızdığımız zaman bize öfke telkin eder ve bizi kötülük yapmaya sevkeder. Bu nedenle öfkelendiğimiz zaman şeytandan Allah'a sığınmalıyız.

Öfkeyi yenmenin yollarından bir diğeri susmaktır. Öfke anında insan doğru düşünemez ve bilinçsizce davranarak aşırı tepkide bulunabilir. Kendisine veya başkalarına zarar verebilir. Bu nedenle öfke hâlinde susmak ve Allah'ı hatırlamak gerekir. Peygamberimiz (a.s.) bir sahabiye **"Öfkelendiğin zaman sus."** diyerek nasihatte bulunmuş ve bunu iki defa tekrarlamıştır.[7]

Selman-ı Farisi'ye gelen bir Müslüman ondan nasihat ister. Buna karşılık Hz. Selman (r.a.),

- Öfkelenme! der.

Adam,

- Öfkelenmemek benim elimde değil! deyince Selman-ı Farisi (r.a.) ona şu tavsiyede bulunur:

4 Tirmizi, Birr ve Sıla, 73.
5 Buhari, Edeb, 44, 76; Müslim, Birr, 109.
6 Ebu Davud, Edeb, 4.
7 Buhari, Edebü'l-Müfred,447.

-O hâlde, öfkelendiğin zaman diline ve eline hâkim ol!

Öfkelenen kişi öncelikle diline sahip olmalı ve susmalıdır. Sinirleri yatışınca adaleti gözeterek konuşmalıdır. Nitekim Peygamberimiz (a.s.) **"Rabbim bana öfke ve rıza hâlinde adaletli söz söylemeyi emretti."**[8] buyurmaktadır.

Öfkeyi yenmenin yollarından biri de konum değiştirmektir. Peygamberimiz (a.s.) öfkelenen kimselere şu tavsiyede bulunmuştur: **"Biriniz öfkelendiği zaman ayakta ise hemen otursun. Öfkesi geçmezse yatıp uzansın."**[9]

Öfkenin getirdiği aşırı gerginlik vücudun işleyişini olumsuz etkiler ve sağlığımız tehlikeye girer. Bu nedenle, Peygamberimiz (a.s.) öfkelenen kişiye, ayakta ise oturmayı, oturuyorsa uzanmayı tavsiye etmiştir.

Öfkeyi yenmenin diğer bir yolu eli-yüzü yıkamaktır. Öfkelenmek, sinir sistemini gerer ve vücuttaki harareti artırır. Öfkelendiğimiz zaman el ve yüzümüzü yıkamak, abdest almak veya duş almak sinir sistemimizi rahatlatır, üzerimizdeki gerginliği giderir. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.), **"Öfke şeytandandır, şeytan da ateşten yaratılmıştır, ateş ise su ile söndürülür. Biriniz öfkelendiği zaman hemen kalkıp abdest alsın."**[10] buyurmuştur.

Öfkeye hakim olmak, güzel ahlak özelliklerinden biridir. Peygamberimiz bu niteliğe sahip olanları **"yiğit"** diye tanımlamaktadır.[11] Bunlardan biri de Hz. Ali'dir. Nitekim Hz. Ali, bir savaşta düşmanını yere serdi ve onu öldürmek üzere hamle yaptı. Bu sırada rakibi onun yüzüne tükürdü. Hz. Ali bu çirkin davranış üzerine birden durdu, adamın üzerinden kalktı ve kılıcını kınına soktu. Düşmanını öldürmekten vazgeçti. Perişan bir vaziyette ölümü bekleyen adam ise şaşırdı. Zira o, yaptığı hareket nedeniyle Hz. Ali'nin daha da öfkeleneceğini düşünüyordu. Adam Hz. Ali'nin bu davranışını merak ederek sordu,

- Ey Ali! Tam beni öldürecekken neden durdun? Ne oldu ki şiddetli bir hiddetten tarifsiz bir sessizliğe geçtin?

Hz. Ali (r.a.) şöyle cevap verdi:

- Ben Hz. Peygamberin hediye ettiği bu kılıcı Allah (c.c.) yolunda kullanırım. Asla nefsim için kullanmam. Sen yüzüme tükürmekle beni öfkelendirmek ve bana hakaret etmek istedin. Ben sana uysam ve o anda öfkelenseydim nefsime kapılarak adi bir nedenden dolayı seni öldürecektim. Hâlbuki ben gururumu tatmin etmek için değil Allah için cihat ederim.

Hz. Ali'nin bu tavrı üzerine şaşkına dönen adamın kalbi yumuşadı ve Müslüman oldu.[12]

Öfkenin zararlarından korunmak için öncelikle iyimserliği ilke edinerek öfkelenmemeye çalışmalıyız. Öfkeli olduğumuz zaman ise Peygamberimizin tavsiyelerine uyarak Allah'a sığınmalıyız. Böyle durumlarda susarak Allah'ı hatırlamalı, konumumuzu değiştirmeli, elimizi ve yüzümüzü yıkamalıyız. Böylece öfkenin sebep olabileceği zararlardan korunmuş oluruz.

DUAMIZ

Allah'ım!

Senden öfkede aşırı gitmeme gücünü bize vermeni istiyoruz.

Bizi öfkesine hâkim olanlardan eyle.

8 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Terceme ve Şerhi, C 16, s. 317.
9 Ebu Davud, Edeb, 4.
10 Ebu Davud, Edeb, 4.
11 Buhari, Edeb, 102.
12 Osman Nuri Topbaş, Bir Nasihat Binbir İbret, s. 133-134.

DERS-27: GERÇEK YİĞİTLİK: ÖFKEYE HÂKİM OLMAK

Öfke konulu bir sohbette Ahmet:

- Öfke, insanda doğuştan var olan ve kontrol altına alınabilen bir duygudur, der.

Söz alan Elif ise:

- Öfkesizlik hiçbir şeye tepki göstermeme eğilimidir, diye cevap verir.

1. Bu durumda öfke hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A. Öfke insanda doğuştan var olan bir özelliktir.

B. Kontrol altına alınabilen davranışlardan biri de öfkedir.

C. Öfkesizlik olaylar karşısında soğukkanlı hareket etmektir.

D. İnsan bütün hayatını öfkesiz geçirebilir.

Kontrolsüz öfke; kırıcı olma, empati kuramama ve kabalık gibi olumsuz davranışlara neden olabilirken öfkesiz ve tepkisiz bir yaklaşım ise tedbir almama, ilgilenmeme ve kayıtsız kalma gibi olumsuz sonuçları doğurabilir.

2. Dinimiz aşağıdaki tutumlardan hangisini takip etmemizi ister?

A. Öfke anında kimseyi dinlememeyi

B. Öfke konusunda kontrollü olmayı

C. Öfkemizi yok etmeyi

D. Öfkelenince çevreyle iletişimi koparmayı

(…) Öfke, yerinde ve ölçülü kullanılmalıdır.

(…) Dinimiz öfkenin kontrol edilmesini öğütler.

(…) Dinimiz tabii bir duygu olan öfkenin yok edilmesini ister.

(…) Ölçüsüz bir öfke, fert ve toplum için bir musibet hâline dönüşebilir.

3. Yukarıda öfke kavramıyla ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DDDY B. DDYD

C. DDDD D. DYDY

"Takva sahipleri bollukta ve darlıkta harcayıp yedirenler, öfkelerini tutanlar, insanların kusurlarını bağışlayanlardır." *(Âl-i İmran suresi, 134. ayet.)*

4. Ayet dikkate alındığında takva sahiplerinin özellikleri arasında hangisi yer almaz?

A. Zengin oldukları zaman muhtaçlara yardım ederler.

B. Öfkelerini kontrol edebilirler.

C. İnsanlara karşı affedicidirler.

D. Ellerindekileri her zaman paylaşırlar.

Bizler zaman zaman çeşitli olumsuz olay ve durumlarla karşılaşır ve bizi rahatsız eden bu tür durumlara tepki gösteririz. Bunlar günlük hayatın akışı içinde yaşanabilecek olağan şeylerdir. Ancak böylesi durumlarda ortaya çıkan öfke saldırganlığa dönüşebilir. Kendimize veya çevremize zarar verecek hâle gelebiliriz. Böyle durumlar hayatımızın en hassas anlarını oluşturur. Zira günlük hayatta pek çok cinayet, kavga, ayrılık ve küslüklerin kaynağı bir anlık öfkedir.

5. Yukarıdaki metinde esas neye vurgu yapılmaktadır?

A. Olumsuz olaylara B. Hayatın akışına

C. Kontrolsüz öfkeye D. Hassas anlara

Fatih: Öfkeyi kontrol etmenin ilk şartı hayata ve olaylara iyimser bakabilmektir.

Betül: Öfkelenmemek için, her zaman iyi düşünmeli, hayrı söylemeli ve iyilik yapmalıyız.

Elif: Öfkeyle başa çıkmak için meselelere olumsuz tarafından bakmak gerekir.

Akif: Öfkenin üstesinden gelmek, insanın dilindeki güzel söze bağlıdır.

Kendilerinden öfke konusunda yorum yapmaları istenen dört öğrenci yukarıdaki örnekleri vermiştir.

6. Hangi öğrencinin söylediği öfke kontrolü için uygun <u>değildir</u>?

A. Fatih B. Betül
C. Elif D. Akif

Peygamberimiz (a.s.) de her fırsatta öncelikle öfkelenmemeyi tavsiye etmiştir. Nitekim bir gün Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir Müslüman gelir ve:

- Bana kısa ve özlü bir şey söyle ki hatırımda tutabileyim, der. Peygamberimiz (a.s.) de:

- *Öfkelenme*, buyurur. O kişi bu sorusunu birkaç kez tekrarlar. Hz. Peygamber (s.a.v.) her seferinde ona "Öfkelenme." der. *(Tirmizi, Birr ve Sıla, 73.)*

7. Peygamberimizin bu tavsiyesini dikkate alan Hakan, günlük hayatında aşağıdaki davranışlardan hangisini sergiler?

A. İnsanlara her zaman sabır ve hoşgörüyle yaklaşır.
B. Yolda yürürken kendisine yanlışlıkla çarpan birini bağırarak uyarır.
C. Hatasını düzeltmek isteyen arkadaşına fırsat vermez.
D. Sözünde durmayan birini gerekçesini sormadan yargılar.

8. "Öfke şeytandandır..." (Ebu Davud, Edeb, 4.) hadisinden aşağıdaki yargılardan hangisi <u>çıkarılamaz</u>?

A. Bu söz öfke ile şeytan arasındaki ilişkiyi bize hatırlatır.
B. Şeytan, öfkelenmeyi telkin eder.
C. Öfkeden doğan sonuçlardan insan sorumlu olmaz.
D. Öfkeyle hareket etmek insanı kötülüğe sevk eder.

Selman-ı Farisi'ye gelen bir Müslüman ondan nasihat ister. Buna karşılık Hz. Selman (r.a.),

- Öfkelenme! der. Adam,

- Öfkelenmemek benim elimde değil! deyince Selman-ı Farisi (r.a.) ona şu tavsiyede bulunur: - O hâlde, öfkelendiğin zaman diline ve eline hâkim ol!

9. Buna göre öfke anında yapılması gerekenler hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A. Susmak ve sakin davranmak
B. Sözle karşılık vermek
C. Yapılanlara engel olmak
D. Bulunulan ortamdan uzaklaşmak

Öfkeyi yenmenin yollarından biri öfke anında Allah'a sığınmaktır. Nitekim bir gün iki kişi Peygamberimizin huzurunda iken tartıştılar. Bunlardan birinin öfkesi yüzünden okunuyordu. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurdu: "Ben öyle bir söz biliyorum ki eğer bu kişi onu söylerse, üzerindeki kızgınlık hâli geçer. Eğer sinirlenen kişi, ... derse üzerindeki hâl kaybolur." *(Müslim, Birr, 109.)*

10. Peygamberimizin öfkelenen kişiye tavsiye ettiği söz aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hasbünallâh ve ni'melvekîl
B. Eûzübillâhimine'şşeytânirracîm
C. Ya Rahman Ya Rahîm
D. Bismillâhirrahmânirrahîm

DERS-28

BAŞAKLAR OLGUNLAŞTIKÇA EĞİLİR

TEVAZU

Sevgide güneş gibi ol,
Dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol,
Hataları örtmede gece gibi ol,
Tevazuda toprak gibi ol.
Mevlana

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün etrafındakilere,

- **Kalbinde, zerre kadar kibir bulunan kimse, Cennete giremez,** dedi.

Ashab'dan Malik bin Mirare (r.a.),

- Ya Resulallah! İnsan, elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını sevmez mi, dedi?

Resul-i Ekrem (s.a.v.) de:

- **Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir ise hakkı kabul etmemek, insanları hor görmektir,** buyurdu.[1]

Kibir; büyüklenmek, başkalarını küçük ve hor görmek, kendini beğenmek ve başkalarından üstün tutmaktır. Allah (c.c.) bütün bu tutum ve davranışlardan sakınmamızı istemiş ve şöyle buyurmuştur: **"İnsanları küçümseyerek onlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez."**[2] Peygamberimiz (s.a.v.) de kibirlenmenin kötü bir davranış olduğunu şöyle ifade etmiştir: **"Kimse kimseye eziyet etmesin, kimse kimseye karşı böbürlenmesin."**[3]

Kibirli insan sahip olduğu mal, makam, yetenek ve bilgi gibi özellikleri ile övünür ve kendini başkalarından üstün ve ayrıcalıklı görür. Bu özelliklerin sadece kendinde olduğunu ve bunları hiçbir zaman kaybetmeyeceğini zanneder. Böyle bir gaflet içinde olanları Yunus Emre şöyle ikaz etmiştir:

Mal sahibi mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi?
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan.

Kibir insanlık tarihinde şeytanın açtığı bir yoldur. Bu nedenle kibirlenen bir insan hem şeytanın yolunu takip etmiş olur hem de küfre giden bir kapıyı aralamış olur. Kibirlenmenin şeytanî bir tavır olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **"Hani biz meleklere: 'Âdem'e secde edin', demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu."**[4]

1 Riyazü's-Salihin Tercümesi, C 2. s. 44.
2 Lokman suresi, 18. ayet.
3 Ebu Davud, Edeb, 48.
4 Bakara suresi, 34. ayet.

İslam dininde kibirlenmek ve büyüklük taslamak yerilmiştir. Bu sebeple bir Müslüman, sahip olduğu imkânlarla kibirlenmek yerine onları başkalarıyla paylaşır. O nimetleri ihsan eden Rabbine şükreder. Çünkü **"…Allah kendini beğenen, böbürlenen ve övünenleri sevmez."**[5] Öyleyse biz de kibirlenmenin, başkalarını küçük görmenin kötü bir davranış olduğunu bilmeli, kibir ve gururdan kaçınmalıyız. Bunun ilişkilere zarar vereceğini, dostlukları olumsuz etkileyeceğini unutmamalıyız. Kibirlenmenin insana hiçbir şey kazandırmayacağı Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin."**[6]

Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de alçak gönüllü olup mütevazı davrananları över ve şöyle buyurur: **"Rahman'ın has kulları o kimselerdir ki onlar yeryüzünde tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf atarsa 'Selam!' der geçerler."**[7] Güzel ahlaklı kimseler, saygısız ve kaba davranmaz, alçak gönüllü bir şekilde, terbiyeli ve nazik davranırlar. Başkalarının kaba hareketler sergilemeleri ve yakışıksız sözler sarf etmeleri karşısında asla çirkin bir şekilde karşılık vermez ve nezaketsizlik etmezler.

Mekke'nin Fethi günüydü. Bir adam Resulullah'ın yanına yaklaştı. Korkudan, heyecandan titriyordu. Resulullah (s.a.v.) da adamın bu hâlini görünce ona dönüp şöyle seslendi: **"Titremene lüzum yok, ben kral değilim. Kureyşli kuru et yiyen bir kadının oğluyum ben."**[8]

Peygamberimiz (s.a.v.) bu sözüyle yanında tir tir titreyen adama şunu demek istemişti: Sen ve ben birer insanız. Beni sana üstün kılacak, soy-sop, kavim ve iktidar gibi bir özelliğim de yoktur. Aslında insanların hepsi Hz. Âdem'in çocuklarıdır. Bu nedenle herkes eşittir ve hiç kimsenin bir diğerine karşı üstünlük taslama hakkı yoktur. Çünkü Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de, **"Allah'ın nazarında en değerli, en üstün olanınız, takvada en ileri olanınızdır."**[9] buyurmuştur. Peygamberimiz (s.a.v.) de bir hadisinde bu durumu şöyle izah etmiştir: **"İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Kimsenin bir diğerine karşı üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır."**[10]

Allah dostlarından Sâdî Şîrâzî, tevazunun insanın manevi yükselişine nasıl vesile olduğunu şöyle bir örnekle anlatır: *"Sel, heybetle aktığı için baş aşağı yuvarlanıp gider. Çiğ damlası ise, küçücük ve aciz olduğundan, güneş onu sevgiyle yükseklere çıkarır."*

Tevazu hususunda ve kibirden sakınma konusunda en güzel örneğimiz, Peygamberimizdir. **"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, yardım eder. Onu kendinden aşağı görmez."**[11] buyuran Sevgili Peygamberimiz (a.s.) zengin, fakir, dil, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeksizin herkese eşit davranırdı. Bütün insanlara değer verir ve insanlar arasında ayrım yapmazdı. Müslümanların da kibirden uzak durmasını öğütlerdi. Biz de Peygamberimizi örnek alarak insanlara değer vermeliyiz. Kimseyi küçük görmemeli ve kimseyle alay etmemeliyiz. Kibirlenme ve başkalarını küçük görme gibi kötü davranışlardan da uzak durmalıyız.

Müslüman tevazu sahibidir. Bu özelliğiyle Müslüman ölçülü ve dengeli bir şekilde yaşar. Gerçeği, hakkı ve adil olanı kabul eder. Herkesle eşit olduğunu, Allah (c.c.) katında ve hukuk önünde diğer insanlardan bir farkının bulunmadığını bilir. Kendini başkalarından üstün görmez, onlara karşı büyüklük taslamaz. Kimseyi yaratılışından, ırkından, renginden, ailesinden ve işinden dolayı ayıplamaz; horlamaz ve küçümsemez. Meyveleri olgunlaşmış ağaçların, dallarını yere eğip insanlara ikram etmesi gibi akıl, ilim ve hikmet sahibi Müslümanlar mütevazı ve ikram sahibi olurlar.[12]

DUAMIZ

"…Ben, hesap gününe inanmayan her kibirliden, benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a sığınırım…"[12]

5 Hadîd suresi, 23. ayet.
6 İsrâ suresi, 37. ayet.
7 Furkan suresi, 63. ayet.
8 İbn Mace, Et'ime, 30.
9 Hucurat suresi, 13. ayet.
10 Alauddin el-Hindi, Kenzu'l-Ummal, C 9, s. 38.
11 Buhari, Mezalim, 3.
12 Mü'min suresi, 27. ayet.

“Rahman’ın has kulları o kimselerdir ki onlar yeryüzünde tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf atarsa ‘Selam!’ der geçerler.”

Furkan suresi, 63. ayet.

DERS-28: BAŞAKLAR OLGUNLAŞTIKÇA EĞİLİR: TEVAZU

"Sevgide güneş gibi ol!
Dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol!
Hataları örtmede gece gibi ol!
Tevazuda toprak gibi ol!"

1. Yukarıdaki mısralarda Mevlâna aşağıdakilerden hangisine <u>değinmemiştir</u>?

A. Sevgi-Muhabbet
B. Dostluk-Kardeşlik
C. Tevazu-Alçakgönüllülük
D. Cömertlik-İkram etmek

"İnsanları küçümseyerek onlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez." *(Lokman suresi, 18. ayet.)*

2. Bu ayette insanın aşağıdaki hangi davranışı yerilmiştir?

A. İnsanların hakkını gasp etmek
B. Başkasının malına göz dikmek
C. Yeryüzünde isyan ve fesat çıkarmak
D. İnsanları hor görmek ve kibirlenmek

3. Aşağıdakilerden hangisi kibirli insana ait özelliklerden biri <u>değildir?</u>

A. Başkalarını hor görüp küçümsemek
B. Kendini beğenip üstün görmek
C. Giyim ve kuşamına özen göstermek
D. Mal, makam ve yetenekleriyle övünmek

4. Sahip olduğu mal, makam, yetenek ve bilgi gibi özellikleri ile övünüp kendini başkalarından üstün ve ayrıcalıklı gören, bu özelliklerin sadece kendinde olduğunu ve bunları hiçbir zaman kaybetmeyeceğini zanneden insan için en uygun vasıf hangisidir?

A. Kibirli B. Yalancı
C. Nankör C. İkiyüzlü

Mal sahibi mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi?
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz da sen oyalan.

5. Bu güzel ifadeleriyle Yunus Emre'nin ikaz etmek istediği insanlar hangileridir?

A. Malını mülkünü saçıp savuranlar
B. Malıyla övünüp büyüklük taslayanlar
C. Malıyla ilgili yalan söyleyenler
D. Malına mülküne aşırı zaman harcayanlar

"Hani biz meleklere: 'Âdem'e secde edin', demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu." *(Bakara suresi, 34. ayet.)*

6. Yukarıdaki ayette aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Büyüklük taslamak şeytana ait bir duygudur.

B. Büyüklük taslamak şeytanı meleklerden ayırmıştır.

C. Büyüklük taslamak bütün servetin yok olmasına sebep olur.

D. Büyüklük taslamak kişileri kötü bir akıbete sürükler.

7. Aşağıdakilerden hangisi Kur'an-ı Kerim'de övülen alçak gönüllü-mütevazı insanların davranışları arasında yer almaz?

A. Allah'ın emir ve yasaklarını dikkate almazlar.

B. Kimseye saygısız ve kaba davranmazlar.

C. Alçak gönüllü, terbiyeli ve nazik davranırlar.

D. Hoşgörülü, güler yüzlü ve anlayışlıdırlar.

"Sel, heybetle aktığı için baş aşağı yuvarlanıp gider. Çiğ damlası ise, küçücük ve aciz olduğundan, güneş onu sevgiyle yükseklere çıkarır."

8. Sâdî Şîrâzî bu sözüyle aşağıdakilerden hangisine vurgu yapmıştır?

A. Tevazunun, insanı manevi olarak yükselttiğine, kibrin alçalttığına

B. Sel felaketinin korkunç tahribat gücüne

C. Çiğ damlalarının zamanla buharlaşıp yükseldiğine

D. Kocaman dev sel sularının küçücük damlalardan oluştuğuna

"İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Kimsenin bir diğerine karşı üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır." *(Alauddin el-Hindi, Kenzu'l-Ummal, C 9, s. 38)*

9. Aşağıdaki ayetlerden hangisi bu hadisin anlamıyla örtüşmektedir?

A. "İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu." *(Bakara suresi, 34. ayet.)*

B. "Allah'ın nazarında en değerli, en üstün olanınız, takvada en ileri olanınızdır." *(Hucurat suresi, 13. ayet.)*

C. "…Allah kendini beğenen, böbürlenen ve övünenleri sevmez." *(Hadîd suresi, 23. ayet.)*

D. "Rahman'ın has kulları o kimselerdir ki onlar yeryüzünde tevazu ile yürürler. Cahiller kendilerine laf atarsa 'Selam!' der geçerler." *(Furkan suresi, 63. ayet.)*

I. "…Allah kendini…………, böbürlenen ve ……….. kimseleri sevmez." (Hadîd suresi, 23. ayet.)

II. "Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen ne ……. yarabilir ne de ………. ululuk yarışına girebilirsin." *(İsrâ suresi, 37. ayet.)*

10. Ayetlerde boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdaki kelimelerden hangileri gelmelidir?

A. Beğenen-övünen; yeri- dağlarla

B. Kınayan-sınayan; göğü-denizlerle

C. Kayıran-hasetçi; yeri-bulutlarla

D. Aşan-aşağılayan; dağı-rüzgârlarla

DERS-29

ŞEYTANIN DAVETÇİSİ

KİN VE İNTİKAM

Müminin imanı olursa tam,
Bulunmaz onda kin ve intikam.

Tabiinden Said bin Müseyyeb anlatıyor:

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.), sahabelerle otururken bir adam Hz. Ebu Bekir'e sözlü olarak sataşır ve onu incitir. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ise ona bir karşılık vermez. Adam, bundan cesaret alarak sataşmaya ve kötü sözler söylemeye devam eder. Hz. Ebu Bekir (r.a.) yine sessizliğini korur. Sonra adam Hz. Ebu Bekir'i üçüncü kez rahatsız edince, bu sefer Ebu Bekir (r.a.) adama gereken cevabı vermeye başlar. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.v.) oradan ayrılmak üzere hemen ayağa kalkar.

Bunu gören Hz. Ebu Bekir (r.a.):

- Ey Allah'ın Resulü, yoksa bana mı kızdın? diye sorar.

Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.v.):

- O adam sana sataşmaya başlayınca senin adına ona cevap vermek üzere gökten bir melek gelip onun sana karşı söylediği sözleri yalanlamaya başladı. Sen ona karşılık vermeye başlayınca, bir şeytan çıkıp geldi. Ben, şeytanın bulunduğu yerde oturmam.[1] buyurur.

1 Ebu Davud, Edeb, 41.

Sevmek, hoş görmek, nefret etmek, kin gütmek ve intikam almak Allah'ın bize verdiği doğuştan gelen duygulardır. Bu duygular olumlu veya olumsuz yöne kanalize edilebilir, geliştirilebilir veya kontrol altına alınabilir.

Bir Müslümanın ahlakî özelliklerinden biri de kin ve intikam duygusundan uzak durmaya çalışmasıdır. Müslüman, insanlara karşı kin ve intikam peşinde koşmaz. Öfkesine hâkim olarak başkalarına zarar vermekten sakınır. Kin ve intikam yolunu değil af ve bağışlama yolunu seçer. Çünkü öfke, kin ve intikam gibi duygular insanı kötülüğe sevk eder. Kin ve öfkeyle dolan insan, haşin, sert ve acımasız bir hâle bürünür. Böylesi durumlarda insanın tutarlı bir davranış sergilemesi çok zordur.

Dinimiz, intikam peşinde olmamızı hiçbir zaman onaylamaz. Çünkü intikam peşinde koşan insan, karşı tarafa verebileceği zararı, acıyı ve olumsuzlukları düşünemez. Bundan dolayı düşünme yeteneğini kaybeder ve bütün benliğini öfke sarar. Hâlbuki dinimiz bizden her zaman her yerde şuurlu hareket etmemizi ister. Öfke de insanı öç almaya kilitler ve şeytanı davet eder. Hâlbuki Allah Müslümanların: **"...Ya Rabbi! İçimizde müminlere**

karşı hiçbir kin bırakma…"[2] diye dua etmelerini ister. Peygamberimiz (a.s.) de: **"Hoşgörülü davranamayan kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış sayılır."**[3] buyurur.

Dinimiz, cana yakın, hoşgörülü, başkalarıyla iyi geçinen, insanlara zorluk çıkarmayan kimseler olmamızı ister. Nitekim Peygamberimiz bir hadisinde şöyle buyurur: **"Cehenneme kimin girmeyeceğini veya cehennemin kimi yakmayacağını size haber vereyim mi? Cana yakın olan, herkesle iyi geçinen, anlayışlı olup insanlara kolaylık gösteren kimseleri cehennem yakmaz**."[4]

Peygamber Efendimiz**,** hiç bir şekilde dünya ve dünyalıklar için öfkelenip kızmamıştır. Ancak, bir hak-hukuk çiğnenirse, Allah'ın emri ihlal edilirse hak yerini bulmadıkça onun öfkesi dinmezdi. Bununla birlikte kendi nefsi için her hangi bir şahsa öfkelenip sinirlendiği ve onun intikamını alma yoluna başvurduğu da olmamıştır.[5] Hz. Âişe (r.a.) de: "…**Resulüllah kendisi için asla kin tutup öç almamıştır. Ancak Allah'a karşı saygısızlık edilmiş olması müstesnadır, bu takdirde işlenen saygısızlık sebebiyle Allah için öfkelenir ve intikam alırdı.**"[6] demiştir. Allah Teâlâ Şûra suresinin 37. ayetinde "**Onlar, büyük günah ve hayâsızlıktan kaçınırlar, öfkelendiği zaman da kusurları bağışlarlar."** buyurarak öfkesini yenenleri ve intikam peşine düşmeyenleri övmüştür.

İslam'da asıl olan barıştır.[7] Ancak haksız bir saldırıya uğradıkları zaman Müslümanların kutsal değerlerini korumaları için mücadele etmeleri bir sorumluluktur.[8] Haddi aşarak intikam peşine koşmak ise kesinlikle yasaktır.[9] Allah, Müslümanların birbirlerine karşı son derece anlayışlı ve mütevazı olmalarını ister.[10] Aynı zamanda sabırlı olmalarını ve intikam yoluna gitmemelerini tavsiye eder.

Öç ve intikam peşine düşmemek için ilk şart sabırlı olmaktır. Nitekim bir ayette: **"Her kim sabreder ve kusurları affederse, işte onun bu hareketi, gönülden istenen, kararlılık gerektiren davranışlardandır."**[11] buyrulur. Allah Teâlâ, kötülükleri kötülükle değil, en güzel yollardan iyilik yaparak önlemeyi tavsiye eder ve bunun da ancak sabırla olacağını şöyle belirtir: **"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur. Buna bu güzel davranışa ancak sabredenler; hayırdan büyük nasibi olan kimseler kavuşturulur."**[12]

Peygamberimiz (a.s.) din kardeşiyle arasında düşmanlık bulunan bir kimsenin günahının ancak onunla barıştıktan sonra bağışlanacağını şöyle müjdeler: **"Pazartesi ve perşembe günleri cennet kapıları açılır; Allah'a şirk koşmayanların günahları bağışlanır. Ancak din kardeşiyle aralarında düşmanlık bulunanların günahı, onlar birbiriyle barışıncaya kadar bağışlanmaz."**[13] Başka bir hadislerinde ise **"Zarara sokmak ve zarara karşı intikam almak yoktur."**[14] buyurarak İslam'da intikamın yasak olduğunu hatırlatır.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), kendisine kaba ve kırıcı davrananlara karşı kin gütmemiş, sabrederek onların hayrı için dua etmiştir. Örneğin Taif yolculuğundan dönerken uğradığı haksızlık ve kötü muamele karşısında sabretmiş ve onların Allah'a ve Resulüne inanmaları için dua etmiştir. Nitekim Peygamberimizin intikam almak yerine dua etmesi daha güzel bir netice vermiş ve Taif halkı bir müddet sonra topluca Müslüman olmuşlardır.

Peygamberimiz (s.a.v.) kalbinde kin ve hile beslemeyenin cennette kendisiyle beraber olacağını belirterek Müslümanların kin ve hileden uzak durmalarını tavsiye etmiştir. Enes bin Mâlik (r.a.), şöyle anlatıyor:

Allah Resulü bana dedi ki:

- Hayatın boyunca kalbine kin ve nefretin yerleşmesine izin verme.

Resulullah (s.a.v.) sözlerine şöyle devam etti:

2 Haşr suresi, 10. ayet.
3 Müslim, Birr 74-76.
4 Tirmizi, Kıyamet 45.
5 Tirmizi, Şemail, 97.
6 Müslim, Fedail, 77.
7 Bakara, suresi, 208; Enfâl, suresi, 61. ayetler.
8 Bakara suresi, 218; Âl-i İmrân suresi, 142; Enfâl suresi, 72;
9 Bakara, suresi, 190, 194. ayetler.
10 Fetih, suresi, 29. ayet.

11 Şura suresi, 43. ayet.
12 Fussılet suresi, 34-35. ayetler.
13 Müslim, Birr, 35, 36; Ebu Davud, Edeb, 47.
14 İbn Mace, Ahkam, 17.

-Yavrucuğum! İşte benim sünnetim budur. Kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur, kim de beni severse cennette benimle beraber olur.[15]

Allah'tan gereği gibi sakınan, ona sığınan ve onun azabından çekindiği için günahlarından uzak duran insan kin ve öfkesine de hâkim olur. Nitekim Allah (c.c.) şöyle buyurur: **"O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever."**[16] Öfkeyi kontrol altında tutmak, affedici olmak ve güzel davranışlar sergilemek Allah'ın razı olacağı erdemli davranışlardır. Bu nedenle öfkemize hâkim olmalı, insanlara karşı affedici olmalı ve bizi kötülüğe sevk edecek her türlü kin, intikam gibi duygulardan sakınmaya çalışmalıyız.

DUAMIZ

Allahım! Öfkelendiğimizde şeytanın vesvesesinden, nefsimize yenik düşmekten, intikam peşinde koşmaktan ve haksızlığa uğramaktan sana sığınırız.

15 Tirmizi, İlim, 16.
16 Âl-i İmran suresi, 134. ayet.

“Her kim sabreder ve kusurları affederse, işte onun bu hareketi, gönülden istenen, kararlılık gerektiren davranışlardandır.”

Şura suresi, 43. ayet.

DERS-29: ŞEYTANIN DAVETÇİSİ: KİN VE İNTİKAM

Bir Müslümanın ahlakî özelliklerinden biri de kin ve intikam duygusundan uzak durmaya çalışmasıdır. Müslüman, insanlara karşı kin ve intikam peşinde koşmaz. Öfkesine hâkim olur, başkalarına zarar vermekten sakınır. Kin ve intikam yolunu değil af ve bağışlama yolunu seçer.

1. Metne göre Müslümanda bulunması gereken özellikler arasında hangisi yer almaz?

A. Kin ve intikam duygusundan uzak durur.

B. Öfkeyle başkasına zarar vermez.

C. Yapılan haksızlıklara misliyle cevap verir.

D. Kin ve intikam gütmek yerine insanları bağışlar.

2. Kin ve intikam gütme ile ilgili aşağıdakilerden hangisi uygun bir ifade değildir?

A. Kin ve intikam gibi duygular insanı kötülüğe sevk eder.

B. Öfke ve nefretle dolan bir insan acımasız olabilir.

C. Kin ve nefret gibi duygularla sağlıklı kararlar verilmez.

D. Kin ve intikam gütmek, insanın olumlu düşünmesine katkı sağlar.

I. Dinimiz, intikam peşinde olmayı hiçbir zaman onaylamaz.

II. İntikam peşinde koşan insan, kendisine ve karşı tarafa zarar verebilir.

III. Benliği öfkeyle dolan insan sağlıklı kararlar verebilir.

IV. İntikam güden insan sağlıklı düşünme yeteneğini kaybeder.

3. Kin tutmak ve intikam gütmek hakkında yukarıda belirtilen hususlardan hangisi ya da hangileri yanlıştır?

A. I ve II
B. Sadece III
C. III ve IV
D. Sadece II

"…Ya Rabbi! İçimizde müminlere karşı hiçbir kin bırakma…" *(Haşr suresi, 10. ayet.)*

"Hoşgörülü davranamayan kimse, bütün hayırlardan mahrum kalmış sayılır." *(Müslim, Birr 74-76.)*

4. Ayet ve hadiste belirtilen ortak ahlaki özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hoşgörülü olmak

B. Yalan söylememek

C. Sabırlı olmak

D. Hayırsever olmak

Dinimiz, cana yakın, hoşgörülü, başkalarıyla iyi geçinen, insanlara zorluk çıkarmayan, itici olmayan kimseler olmamızı öğütler.

5. Buna göre aşağıdaki özelliklerden hangisi bir Müslümanda <u>bulunmaz</u>?

A. Candan biri olmak

B. Sevecen olmak

C. İnatçı olmak

D. Uyumlu olmak

"Cehenneme kimin girmeyeceğini veya cehennemin kimi yakmayacağını size haber vereyim mi? Cana yakın olan, herkesle iyi geçinen, anlayışlı olup insanlara kolaylık gösteren kimseleri cehennem yakmaz." *(Tirmizi, Kıyamet 45.)*

6. Peygamberimizin sözüne göre cehenneme girmeyecek kimsenin özellikleri arasında hangisi yer <u>almaz</u>?

A. Cana yakın olmak

B. Zorluk çıkarmak

C. Geçimli olmak

D. Anlayışlı olmak

Peygamber Efendimiz, hiçbir şekilde dünya ve dünyalıklar için öfkelenip kızmamıştır. Bununla birlikte, kendi nefsi için herhangi bir şahsa öfkelenip sinirlendiği ve onun intikamını alma yoluna başvurduğu da olmamıştır. Ancak, bir hak-hukuk çiğnenirse, Allah'ın emri ihlal edilirse hak yerini bulmadıkça onun öfkesi dinmezdi.

7. Peygamberimizin metinde geçen özellikleri dikkate alındığında onu örnek alan bir Müslümanda aşağıdaki özelliklerden hangisi <u>bulunmaz</u>?

A. Dünya ve dünyalıklar için öfkelenmeme

B. Hak ve hukuk çiğnendiğinde buna duyarsız kalmama

C. Kişisel çıkarlarından dolayı sinirlenip intikam alma

D. Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarlı olma

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur. Buna, bu güzel davranışa ancak sabredenler; hayırdan büyük nasibi olan kimseler kavuşturulur." *(Fussılet suresi, 34-35. ayetler.)*

8. Bu ayette aşağıdaki hususlardan hangisi yer <u>almaz</u>?

A. İyilik ve kötülük bir değildir.

B. İnsan kötülüğü en güzel bir şekilde önlemeyi bilmelidir.

C. Candan dost edinmenin yolu iyilik yapmaktan geçer.

D. Sabreden kimselerin mükâfatı cennet olacaktır.

Sevgili Peygamberimiz, kendisine kaba ve kırıcı davrananlara karşı kin gütmemiş, sabrederek onların hayrı için dua etmiştir. Örneğin Taif yolculuğundan dönerken uğradığı haksızlık ve kötü muamele karşısında sabretmiş ve onların Allah'a ve Resulüne inanmaları için dua etmiştir. Nitekim Peygamberimizin intikam almak yerine dua etmesi daha güzel bir netice vermiş ve Taif halkı bir müddet sonra topluca Müslüman olmuşlardır.

9. Metne uygun düşen başlık aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

A. Peygamberimiz ve Affedicilik

B. Taif Halkı ve Özellikleri

C. Peygamberimiz ve Haksızlığa Bakışı

D. Kin ve düşmanlık

"O takva sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever." *(Âl-i İmran suresi, 134. ayet.)*

10. Bu ayet dikkate alındığında aşağıdaki ifadelerden hangisine <u>ulaşılmaz</u>?

A. Öfke kontrol altına alınabilir.

B. İnsan sadece bolluk içinde olduğunda infak edebilir.

C. Affedici olmak erdemli davranışlardandır.

D. İnsanlara yardımcı olmak Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olur.

DERS-30

GÖNÜL KAZANMANIN YOLU

SAYGI

"Büyüklere karşı saygılı olun ki; çocuklarınız da size karşı saygılı olsun."
Hz. Ali

Mekke fethedildiğinde Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe henüz Müslüman olmamıştı. Ebu Kuhafe çok yaşlı olduğu için gözleri zor görüyor ve birinin yardımı olmadan da istediği bir yere gidemiyordu. Oğlu Hz. Ebu Bekir (r.a.) ihtiyar babasının elinden tutarak Peygamberimizin huzuruna getirdi. Herkese karşı çok saygılı olan Peygamber Efendimiz:

- Yaşlı babanı niçin buralara kadar zahmete koştun? Onu kendi hâlinde bıraksaydın, biz onun ayağına giderdik, dedi.

Onu yanına oturttu. Elini göğsünün üzerine koyarak ona İslam'ı anlattı ve o da Müslüman oldu.[1]

Yüce Allah'ın koyduğu prensipler gereği insan; doğar, büyür, yaşlanır ve ölür. Ömrümüz olduğu sürece yaşlanmak, her insanın başına gelecek bir hakikattir.

Dinimizin amacı insanı hem dünyada hem ahirette mutlu kılmaktır. İnsanı bu amaca eriştirmek için dinimiz, insan ilişkilerinin samimiyet, güvenilirlilik, tevazu, sadelik, dostluk, sevgi, saygı ve nezaket kuralları çerçevesinde olmasını öğütlemiştir. Bu ölçülere uyulması hâlinde, mümin hem çevresindekilere saygı duyar hem de kendisi saygıya layık bir konuma yükselir.

Büyüklere hürmet, küçüklere merhamet güzel ahlaklı olmanın göstergesidir. Ayrıca sevgi ve saygı, büyüklerle küçükler arasında muhabbet bağını kuran bir köprüdür. Büyükler küçüklere sevgide, küçükler de büyüklere saygıda kusur etmemelidir.

Bir gün Peygamberimiz (a.s.) ashabıyla beraber oturmuş, onlara nasihat ediyordu. Bu sırada yaşlı biri onlara yaklaştı. Peygamberimizi dinleyenler bu yaşlı adama yer vermekte geciktiler. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.):

- Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir,[2] buyurdu.

İnsanların kendisinden yaşça büyük olan kişilere saygı göstermesi dinimizin bir emri olduğu gibi örf ve âdetlerimizin de bir gereğidir. O hâlde gençler yaşlılara, bilgisi az olanlar bilginlere, çocuklar anne-babalarına, öğrenciler öğretmenlerine

1 Ali Himmet Berki, Osman Keskioğlu, Hz. Muhammed ve Hayatı, s. 330.

2 Tirmizi, Birr, 15.

ve cemaat hocaya saygı göstermelidir. Onlar da bu saygıya sevgi ve şefkatle karşılık vermelidirler. Saygı, gönülden gönüle uzanan bir köprüdür. Büyüklerin gönlüne girmek isteyenlerin bu köprüyü mutlaka kurmaları gerekir. Bu özellikten yoksun olan bir toplumda sıkıntılar baş gösterir, kin ve düşmanlıklar görülür.

Dünya hayatı geçicidir. Bugün gücü kuvveti yerinde olan insanlardan bir kısmı belki ihtiyarlamadan dünya hayatına veda edecek, bir kısmı da ihtiyarlayıp gücünü ve kuvvetini kaybedecektir. Bundan dolayı yaşlılara devamlı saygılı olmalıyız. Çünkü Peygamber Efendimizin de ifadesiyle **"Her hangi bir genç, bir kimseye yaşlı olduğu için ikramda bulunursa, Allah o gence, yaşlılığında kendisine ikramda bulunacak birini nasip eder."**[3]

Yaşlı insanların hayat boyu elde ettikleri tecrübeleri vardır. Bu tecrübeleriyle çocuklara ve gençlere faydalı olmak isterler. Gençlerin de bu tecrübelerden yararlanabilmeleri için büyüklerin önerilerine uymaları gerekmektedir. Çünkü yaşlıların tecrübe ve bilgileri ile gençlerin zekâ ve güçlerini birleştiren milletler, geleceğe daha sağlam adımlarla yürürler.

Müslüman olarak yaşadığı bir ömrün sonlarına gelmiş, saçı-sakalı ağarmış olan kimselere saygı göstermek hem insanlığımızın gereği hem de dinimizin emridir. Nitekim Peygamber Efendimiz şöyle buyurur: **"Saçı sakalı ağarmış Müslümana, dinini güzel yaşamaya çalışan Kur'an hafızına ve âdil hükümdara saygı göstermek, Allah Teâlâ'ya duyulan saygı ve tazimden ileri gelir."**[4]

Aşırı yaşlılıktan Allah'a sığınan Peygamberimiz (a.s.) güçsüzleri ve yaşlıları gözetmiş ve onların bakımını üstlenmiştir. Peygamberimiz bakıma muhtaç olan yaşlıların yakınları olmadığı takdirde onların bakım ve ihtiyaçlarının karşılanmasının Müslümanların sorumluluğunda olduğunu belirtmiştir. Bu konuda bir hadisinde şöyle buyurur: **"Güçsüz ve düşkünleri araştırıp bana getirin, ihtiyaçlarını karşılayayım. Çünkü siz ancak içinizdeki güçsüzler sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz."**[5]

Her insan toplumdaki yer ve mevkiine uygun şekilde muamele görmek ister. Bu onun tabii hakkıdır. Böylesi bir tavır, ayırımcılık ve iltimas değil, insanların makamlarına duyulan saygının bir gereğidir. Nitekim Peygamber Efendimiz **"İnsanlara mevki, makam ve seviyelerine göre muamele ediniz."**[6] buyurmuştur. Bir âlime cahil gibi, bir büyüğe küçük gibi, bir yöneticiye sade vatandaş gibi davranmak doğru olmaz.

Öncelikle saygı göstermemiz gerekenler arasında aile büyüklerimiz gelir. Çünkü bir insanın kendisine en yakın olan büyüğü, kendisini besleyip büyüten ana-babasıdır ve yakın akrabalarıdır. Öyleyse en fazla onlara saygı duymalıyız. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de **"Rabbin, sadece Allah'a kulluk etmeni ve anne babana iyi davranmanı emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa kendilerine 'öf' bile deme; onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle."**[7] buyrularak Allah'a ibadet etmekle ana-babaya saygı göstermek ve iyilik etmek aynı ayet içinde emredilmektedir.

Hz. Musa (a.s.) bir gün Allah Teâlâya dua ederek şöyle niyazda bulundu:

- Ya Rabbi! Acaba benim cennette arkadaşım kimdir? Allah (c.c.):

- Ey Musa! Falan beldeye git, orada bir kasap vardır. İşte senin cennetteki arkadaşın odur, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Hz. Musa (a.s.) o beldeye geldi ve tarif edilen kasabın dükkânını buldu. Orada oturup bir müddet kasabın hareketlerini seyretti. Akşam olunca kasap çantasına bir parça et koyup, dükkânını kapayarak evinin yolunu tuttu. Hazreti Musa kasabın yanına yaklaşarak:

- Beni misafirliğe kabul eder misiniz? diye sordu.

Kasap da tebessüm ederek:

- Buyurun, diyerek Hz. Musa'yı evine davet etti.

3 Tirmizi, Birr, 75.
4 Ebu Davud, Edeb, 20.
5 Tirmizi, Cihad, 24.
6 Ebu Davud, Edeb, 20.
7 İsrâ suresi, 24. ayet.

Eve varınca kasap getirdiği eti kendi eliyle pişirerek çorba yaptı. Sonra çok yaşlı ve hasta olan annesine kendi eliyle yedirerek onu doyurdu ve üzerindeki elbiselerini değiştirdi. Tam o sırada kadının dudaklarının kıpırdadığını gören Hz. Musa (a.s.):

Bu kadın kimdir?

Kasap da:

- Annemdir, dedi.

Hz. Musa (a.s.):

- Sen yatağına koyarken dudakları kıpırdıyordu. Sanki bir şeyler söylüyordu. Acaba ne diyordu?

- O, devamlı olarak *"Ya Rabbi! Oğlumu cennette Musa'ya arkadaş yap!"* diye dua eder.

Bunun üzerine Hz. Musa (a.s.):

- Sana müjdeler olsun! Ben Musa'yım. Sen de benim cennetteki arkadaşımsın, dedi.[8]

Anne babamıza daima iyi davranmalıyız. Onları incitecek, üzecek söz ve davranışlardan kaçınmalıyız. Onlara karşı tatlı dilli ve güler yüzlü olmalıyız. Onların deneyimlerinden yararlanmalı, onlara her konuda danışmalıyız. Bizlere helâl rızık yedirmek için gece gündüz çalışan anne ve babamıza karşı saygısızlıkta bulunmamalıyız.

Başta bayramlar olmak üzere her fırsatta büyüklerimizin ziyaretine gidip, onların hayır dualarını almalıyız. Hasta olduklarında ziyaret etmeli, geçmiş olsun dileklerimizi iletmeliyiz. Otobüs, tren, vapur gibi toplu ulaşım araçlarında onlara yer vermeli, cadde geçişlerinde onlara yardımcı olmalıyız. Bir mecliste konuşma yaparken, bir mekâna girerken veya yemeğe başlarken onlara öncelik vermeliyiz.

Yaşlılara hürmet ve ihtimam göstererek onların gönüllerini ve dualarını almak önemli bir insanlık borcudur. Onlara güzel ve tatlı söz söylemek, merhamet ve tevazu göstermek ihmal edilmemesi gereken dinî bir görevdir. Çünkü gençliğinde büyüklere saygı duymayanlar, yaşlandıklarında küçüklerinden saygı göremezler.

DUAMIZ

Allahım! Bizleri büyüklerimize saygılı ve küçüklerimize şefkatli olan kullarından eyle.

8 Osman Nuri Topbaş, Nebiler Silsilesi C 2, s. 252.

DERS-30: GÖNÜL KAZANMANIN YOLU: SAYGI

"Büyüklere karşı saygılı olun ki; çocuklarınız da size karşı saygılı olsun." *(Hz. Ali.)*

1. Hz. Ali'nin bu sözünde verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Büyüklere saygılı olmak İslam'ın emridir.

B. Hz. Ali'nin ileri görüşlü bir insandır.

C. Büyüklere saygı göstermek çocuklara saygı konusunda örnek olmaktır.

D. Yaşlı insanları ziyaret edip onların duasını almak gerekir.

2. Aşağıdakilerden hangisi insanlara saygı göstermenin kişiye kazandırdıklarından biri <u>değildir?</u>

A. İnsanlar tarafından sevilip takdir edilmek

B. Allah'ın rızasını kazanmak

C. Güzel ahlak sahibi olmak

D. Kendimizi beğenip büyüklenmek

"Küçüklerimize ……………… etmeyen, büyüklerimize ……………….. göstermeyen bizden değildir" *(Tirmizi, Birr,15.)*

3. Hadiste boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. sevgi- iyilik

B. merhamet-saygı

C. adalet-cömertlik

D. sabır-hoşgörü

"Her hangi bir genç, bir kimseye yaşlı olduğu için ikramda bulunursa, Allah o gence, yaşlılığında kendisine ikramda bulunacak birini nasip eder." *(Tirmizi, Birr,75.)*

4. Aşağıdaki atasözü ya da deyimlerden hangisi hadiste verilen mesajla benzer içeriğe sahiptir?

A. Bir elin nesi var, iki elin sesi var

B. Ne ekersen onu biçersin

C. Avare durmaktan, bedava çalışmak iyidir

D. Çalışan kul mahrum kalmaz

"Güçsüz ve düşkünleri araştırıp bana getirin, ihtiyaçlarını karşılayayım. Çünkü siz ancak içinizdeki güçsüzler sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz." *(Tirmizi, Cihad, 24.)*

5. Hadiste verilmek istenen ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Muhtaçlara yardım etmek

B. Akrabalarla iyi geçinmek

C. Arkadaşlara ikram etmek

D. Âlimlere saygı göstermek

Her insan toplumdaki yer ve mevkiine uygun şekilde muamele görmek ister. Bu onun tabii hakkıdır. Böylesi bir tavır, ayırımcılık ve iltimas değil, insanların makamlarına duyulan saygının bir gereğidir. Bir âlime cahil gibi, bir büyüğe küçük gibi, bir yöneticiye sade vatandaş gibi davranmak doğru olmaz. Nitekim Peygamberimiz "İnsanlara mevki, makam ve seviyelerine göre muamele ediniz." buyurmuştur. *(Ebu Davud, Edeb, 20.)*

6. Hadise göre aşağıdakilerden hangisi doğru bir davranıştır?

A. İnsanlara zenginliğine göre davranmak

B. Fakir ve kimsesizlerle oturup kalkmamak

C. İnsanların konumlarına uygun üslupla hitap etmek

D. Yöneticilere övgüler düzmek

"Rabbin, sadece Allah'a kulluk etmeni ve anne babana iyi davranmanı emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa kendilerine 'öf' bile deme; onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle." *(İsra suresi, 24. ayet.)*

7. Ayette aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A. Allah'ın emir ve yasaklarına uymalıyız.

B. Anne-babamıza iyi davranmalıyız.

C. Yaşlandıkları zaman anne-babamızın üzerine titremeliyiz.

D. İyilik yapmaya akrabalarımızdan başlamalıyız.

"Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir." *(Tirmizi, Birr,15.)*

8. Hadiste üzerinde durulan temel kavramlar hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

A. Adalet-İyilik

B. Merhamet-Saygı

C. Cömertlik-Sevgi

D. Samimiyet-Cesaret

9. Aşağıdakilerden hangisi yaşlılara karşı yapılması gereken davranışlardan biri <u>değildir?</u>

A. Yaşlılara saygı göstermek

B. Onların dualarını almak, gönüllerini kazanmak

C. İhtiyaçlarını karşılamalarında onlara yardım etmek

D. Kızdığımız zaman onları azarlamak

(…) Büyüklere hürmet, küçüklere merhamet güzel ahlaklı olmanın göstergesidir.

(…) Yaşlılar kendilerine gösterilen saygıya sevgi ve şefkatle karşılık vermelidirler.

(…) Yaşlıları incitecek, üzecek söz ve davranışlardan kaçınmalıyız.

(…) Gençler büyüklerin tecrübelerini dikkate almamalıdır.

10. Yukarıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. DYYD B. YDYD

C. DDDY D. YDDY

DERS-31

YAŞAMADA DENGE, HARCAMADA ÖLÇÜ

İKTİSAT VE KANAAT

"İktisat eden fakirlik çekmez."
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 447.

Bir zamanlar, cömertliği ile meşhur Hâtem-i Tâî, bir ziyafet vermek ister. Misafirler için hazırlıklar yaptırır. Bu arada kendisi bir gezintiye çıkar. Bakar ki, ihtiyar bir adam, dikenli çalılar ve kurumuş dal parçalarından oluşan bir demet yükü sırtına yüklenmiş gidiyor. Hâtem adama yaklaşır ve:

-Hâtem-i Tâî, büyük bir ziyafet veriyor. Gelenler için değerli hediyeler de var. Sen de bu davete katıl. Bu beş paralık çalı yükü yerine beş yüz dirhem bahşiş alırsın, diye adama tavsiyede bulunur.

Odun taşıyan adam hafifçe tebessüm ederek şu cevabı verir:

- Ben sırtımı kanatan bu dikenli yükü şeref ve izzetimle taşırım. Bununla yetinir ve Hâtem-i Tâî'nin minnet yükü altında ezilip kalmam.

Daha sonraları Hâtem-i Tâî'ye, "asıl cömert ve kanaatkâr kimdir?" diye sorulduğunda Hâtem o gün karşılaştığı ihtiyarı örnek göstererek cevap vermiştir.

Yüce Allah bizler için saymakla bitiremeyeceğimiz nimetler yaratmıştır. Bu nimetler için öncelikle merhameti sonsuz olan Rabbimize hamd etmeli şükretmeliyiz. Ayrıca bu nimetleri helal yollardan kazanıp, israfa düşmeden harcamamız ve ihtiyacı olanlarla paylaşmamız gerekir.

Aşırı tüketme hırsı ve savurganlık yapma alışkanlığı sahip olduğumuz nimetlerin elden çıkmasına neden olabilir. Dolayısıyla bizler iktisadî ve ahlakî kurallara uygun olarak yaşamalı, insanlığın ortak kaynaklarını dengeli bir şekilde tüketmeliyiz. Allah Teâlâ, **"Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı iyi ve temiz nimetleri kendinize haram etmeyin ve Allah'ın koyduğu sınırları aşmayın. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez."**[1] buyurarak bu konuda bizleri uyarmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.) de **"Kibirsiz ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyininiz ve sadaka veriniz."**[2] buyurmuştur. Peygamberimiz bununla iktisada uymanın ve israftan kaçınmanın önemini belirtmiştir. Bu nedenle kanaat sahibi duyarlı müminler, tüketimde iktisada riayet eder, israftan kaçınır, kazanç ve harcamada

1 Mâide suresi, 87. ayet.
2 Buhari, Libas,1; Nesai, Zekât, 66; İbn Mace, Libas, 223.

helal ve haram ölçüsüne dikkat ederler. Bediüzzaman Said Nursi, bu meseleyi şöyle izah eder: "*Evet, iktisat hem bir manevi şükürdür, hem nimetlerdeki ilahî rahmete karşı bir hürmettir. Kesin bir surette bereket sebebidir, bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhattir. İktisat, dilencilik zilletinden kurtaracak bir izzet sebebidir…*"

İhtiyaç dışında harcama yapmak israfa ve geçim sıkıntısına neden olur. Bu nedenle ihtiyaçlarımız oranında ve iktisatlı harcama yapmalıyız. Hz. Ömer (r.a.) bir gün oğlu Abdullah'ın evine gitmişti. Yanına girdiğinde oğlu Abdullah et yiyordu. Hz. Ömer (r.a.):

- Ne oluyor? diye sordu.

Abdullah:

- Canım biraz et istedi, dedi.

Hz. Ömer (r.a.) ise:

- Öyle her canının istediğini yiyeceksin öyle mi? Bir insanın müsrif olması için, canının her istediğini yemesi yeter de artar bile, diyerek oğlunu azarladı.[3] Tüketimin had safhaya ulaştığı günümüzde harcamalarımızı yaparken dikkatli olmalı ve iktisatlı davranmalıyız. Harcamalarımızda gelirimizi ve zorunlu ihtiyaçlarımızı ölçü almalı ve buna göre harcama yapmalıyız.

İslâm dini sosyal ve iktisadi dengeleri sağlamak için infakı emrederken israf, lüks, gösteriş ve aşırı tüketimi de yasaklar. Yüce Allah Kur'an'da yiyip içmeye müsaade etmiş, israf etmeye ve gösteriş amaçlı tüketimde bulunmaya ise müsaade etmemiştir. Çünkü gösteriş için yapılan tüketim hem kişilerin, hem de toplumun sağlıklı gelişmesine engel olur. Bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.), sahabeden Hz. Sa'd'a uğradı. Sa'd (r.a.) bu esnada abdest alıyordu. Resulullah (s.a.v.) onun suyu aşırı kullandığını görünce:

- **Ey Sa'd! Bu israf nedir?** diye sordu.

Hz. Sa'd:

- Abdestte de israf olur mu? dediğinde Hz. Peygamber (s.a.v.) de:

- **Evet, hatta akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile israf olur,** diye cevap verdi.[4]

3 Ahmed bin Hanbel, Kitabü'z-Zühd, s. 153.
4 İbn Mace, Taharet, 48; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, C 2, s. 221.

Dinimize göre zenginlik, şımarıklığın ve gösterişin sebebi olmamalıdır. İslam'da bir yandan tüketimde yapılacak aşırı sınırlamalar kınanırken diğer yandan gereksiz veya aşırı tüketim eleştirilir. Dinimiz, haram olan konularda tüketimi, helal olan konularda da israf etmeyi yasaklamıştır. **"Ey Ademoğulları! Her mescitte zinetinizi takının (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü o, israf edenleri sevmez."**[5] ayeti ile müminlerden kendi durumlarını ve bütçelerini dikkate almaları istenmektedir. **"Onlar harcadıkları zaman ne savurganlığa saparlar, ne de cimrilik ederler. Harcamaları, bu ikisinin arasında dengeli olur**."[6] ayetinde tüketimde orta yolun benimsenmesi emredilmektedir. Aynı şekilde Peygamber Efendimiz **"Allah, sana mal verdiyse, onun nimet ve ikramı üzerinde görülmelidir."**[7] buyurmuştur. Bundan dolayı Rabbimiz verdiği nimetleri gurur ve gösterişe düşmemek şartıyla üzerimizde görmek ister.

Dinimizin amacı insanları kendi imkânları oranında dengeli harcamaya sevk etmektir. Harcamalar ne gelirinden çok fazla olmalı, ne de zenginliklerinin çok altında kalmalıdır. Kısaca harcamalarda orta yol (iktisat) tutulmalıdır. Böylece israf önlenmiş olur. İsrâ suresinde **"Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın."**[8] buyrularak harcamalarımızda ölçülü olmamız emredilmiştir. Çünkü "…**Saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankörlük etmiştir"**[9]

Tutumluluk ve kanaat eğitimi öncelikle ailede başlar. Bunun için anne baba ve diğer büyükler çocuklarına örnek olacak davranışlar sergilemelidir.

* Öncelikle ailemizin günlük, aylık ve yıllık ihtiyaçlarını göz önüne almalı ve aile bireylerimizin de görüşünü alarak harcama bütçesi oluşturmalıyız.
* Komşu, akraba ve çevremizde bulunanların lüks ve israfa varan harcamalarını kendimize ölçü almamalıyız. Bu konuda geçim sıkıntısı çeken kimseleri hatırlamalı

5 Araf suresi, 31. ayet.
6 Furkan suresi, 67. ayet.
7 Ebu Davud, Libas, 17; Tirmizi, Edeb, 54.
8 İsrâ suresi, 29. ayet.
9 İsrâ suresi, 27. ayet.

ve imkânımız varsa onlara yardımcı olmalıyız.

* Mutlu olmak için sadece maddi kazanç ve birikim yeterli olmaz. Çünkü insan yedikleriyle değil yedirdikleriyle mutlu olur.
* Yeme-içme, giyim-kuşam ve barınmada moda düşkünlüğünden kurtulmalı, helal, sade ve ortalama bir yaşam tarzı benimsemeliyiz.

Kazanç ve servetimiz arttıkça bunu yalnızca kendi tüketimimiz için değil, yoksul akrabalarımız ve komşularımızın ihtiyaçları için de kullanmalıyız. Çünkü bizler çevremizde olup bitenlere ve insanların ihtiyaç, acı ve ıstıraplarına karşı duyarsız kalamayız. Bu bakımdan zengin olsak da sorumsuzca ve sınırsızca tüketim yapmamalıyız. Ayrıca bizler zenginliğin sadece kendi çalışmamızın bir sonucu değil, aynı zamanda Allah'ın bir lütfu olduğunu unutmamalıyız. Bundan dolayı da sahip olduğumuz servet ve imkânları Allah'ın emrettiği biçimde kullanmalıyız.

Tüketim ve harcamalarımızda yalnızca kendi mutluluğumuzu değil, başkalarının mutluluğunu da hesaba katmalı ve ona göre hareket etmeliyiz. Allah bizi bu duyarlılığa sahip mümin kullarından eylesin.

DUAMIZ

Rabbim! Bize nimetlerin kadrini bilmeyi, şükrederek kullukta bulunmayı, israfa düşmeden onlardan istifade etmeyi nasip eyle. Rızkımızı bereketlendir. Bizi kanaat sahibi olarak yaşat.

"Ey Ademoğulları! Her mescitte zinetinizi takının (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü o, israf edenleri sevmez."

Araf suresi, 31. ayet.

DERS-31: YAŞAMADA DENGE, HARCAMADA ÖLÇÜ: İKTİSAT VE KANAAT

- "Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın." *(İsrâ suresi, 29. ayet.)*

- "…Saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankörlük etmiştir" *(İsrâ suresi, 27. ayet.)*

1. Yukarıdaki ayetlerin ortak konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A. Cimrilik B. Kınanma
C. Şeytan D. İsraf

"Onlar harcadıkları zaman ne savurganlığa saparlar ne de cimrilik ederler. Harcamaları, bu ikisinin arasında dengeli olur." *(Furkan suresi 67. ayet.)*

2. Ayette Müslümanlarda bulunması gereken hangi özelliğe dikkat çekilmektedir?

A. Müsrif olmamak
B. Ölçülü olmak
C. Eli sıkı olmamak
D. Harcamada helale dikkat etmek

Harcamalar ne gelirimizden çok fazla olmalı ne de zenginliğimizin çok altında kalmalıdır. Kısaca harcamalarda orta yol (iktisat) tutulmalıdır.

3. Eğer gelirimizden çok fazla, ihtiyaçlarımızdan da çok az harcarsak bu durum aşağıdaki hangi kavramlarla ifade edilir?

A. Müsrif-Cömert
B. Cömert-Cimri
C. Müsrif-Cimri
D. İnfak-Müsrif

"İktisat eden fakirlik çekmez." *(Ahmed bin Hanbel, Müsned, C 1, s. 447.)*

4. Peygamberimizin hadisinde verdiği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hayır yapmak
B. Cimri olmak
C. Rahat harcamak
D. Tutumlu olmak

"Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı iyi ve temiz nimetleri kendinize haram etmeyin ve Allah'ın koyduğu sınırları aşmayın. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez." *(Mâide suresi, 87. ayet.)*

5. Ayette aşağıdaki konulardan hangisine <u>değinilmemiştir</u>?

A. Dengeli bir hayata
B. Helal ve harama dikkat etmeye
C. Allah'ın nimetlerinin sınırsız olduğuna
D. Allah'ın sınırı aşanları sevmediğine

Bilge: Telefonum çok pahalı ve lüks. Sınıfta onu alabilecek benden başka kimse yok.

Rüzgâr: Görgüsüz demesinler diye yemeğin bir kısmını tabakta bırakıyorum.

Gülbeyaz: Henüz yeni ve güzel olan kıyafetimi iki yıldır giyiyorum.

Gülnar: Babamın bana verdiği harçlığın bir kısmını sadaka olarak veriyorum.

"Kibirsiz ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyininiz ve sadaka veriniz." *(İbn Mace, Libas, 223.)*

6. Yukarıdaki öğrencilerden hangisi veya hangileri bu hadis doğrultusunda hareket etmiştir?

A. Gülbeyaz-Gülnar

B. Bilge-Gülnar

C. Rüzgâr-Gülbeyaz

D. Rüzgâr-Gülnar

Hz. Ömer (r.a.) bir gün oğlu Abdullah'ın evine gitmişti. Vardığında oğlu Abdullah, et yiyordu. Hz. Ömer: "Ne oluyor?" diye sordu. Abdullah: "Canım biraz et istedi" dedi. Hz. Ömer ise: "Öyle her canının istediğini yiyeceksin öyle mi? Bir insanın müsrif olması için, canının her istediğini yemesi yeter de artar bile" dedi.

7. Hz. Ömer bu yaklaşımıyla hangi mesajı vermek istemiştir?

A. Yemeği tek başına yemenin doğru olmadığı

B. İnsanın her canının istediğini her zaman yapmasının doğru olmadığı

C. Et yemenin israf olduğu

D. Yemek konusunda seçici olmak gerektiği

I. Gelirimiz

II. Zorunlu ihtiyacımız

III. Arzularımız

IV. İbadetlerimiz

8. Harcamalarımızda dengeyi sağlayabilmek için yukarıdakilerden hangilerine dikkat etmemiz gerekir?

A. I-II-III B. I-II-IV

C. II-III-IV D. I-III-IV

I. Yiyip içme

II. Lüks yaşam

III. Aşırı tüketim

IV. Gösteriş için harcama

İslâm dini, sosyal ve iktisadi dengeleri sağlamak için infakı emreder. Bazı davranışları da yasaklar.

9. Yukarıda verilen fiillerden hangisi veya hangileri İslam'da yasaklanmıştır?

A. I-II-III B. II-III-IV

C. I-III-IV D. I-II-IV

Hz. Peygamber (s.a.v), sahabeden Hz. Sa'd'a uğradı. Sa'd o esnada abdest alıyordu. Peygamberimiz onun suyu aşırı kullandığını görünce: "Ey Sa'd! Bu israf nedir?" diye sordu. Sa'd: "Ya Resulallah! Abdestte de israf olur mu?" dediğinde Peygamberimiz: "Evet, hatta akmakta olan bir nehirde abdest alsan bile israf olur" diye cevap verdi. *(İbn Mace, Taharet, 48.)*

10. Peygamberimizin vermek istediği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Akan suda abdest almak israftır.

B. Nehirde abdest almak doğru değildir.

C. Her konuda ölçülü ve tutumlu olmak gerekir.

D. İsraf zenginliğimizi yok eden bir davranıştır.

DERS-32

YARATILANI YARATANDAN ÖTÜRÜ SEVMEK

HAYVANLARA MERHAMET ETMEK

Merhamet edenlere, Allah Teâlâ merhamet eder.
Siz yeryüzündekilere merhamet ediniz ki,
göktekiler de size merhamet etsin...
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Tirmizi, Birr, 16.

Peygamberimiz (s.a.v.) hayvanlara iyilik yapan bir adamın durumunu şöyle anlatmıştır:

- **Vaktiyle bir adam yolda giderken çok susadı. Bir su kaynağına rastladı ve oradan su içerek susuzluğunu giderdi. Ardından bir de ne görsün! Bir köpek, dili dışarıda soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalayıp duruyordu. Adam kendi kendine 'bu köpek de tıpkı benim gibi pek susamış' deyip hemen bir kaba su doldurdu ve köpeği suladı. Bu hareketinden dolayı Allah o adamdan memnun oldu ve onu bağışlayıp cennetine koyacaktır.**

Bunun üzerine sahabeler:

- Ey Allah'ın Resulü! Hayvanlara yaptığımız iyilikten dolayı bize sevap var mı? dediler.

Resul-i Ekrem (s.a.v.):

– **Her canlıya yapılan iyilik sebebiyle sevap vardır**, buyurdu.[1]

Peygamberimiz (s.a.v.) bir kediye eziyet ettiği için azabı hak eden bir kadının durumunu ise şöyle açıklamıştır:

- **Bir kadın ölünceye kadar hapsettiği bir kedi yüzünden azaba uğradı ve bu sebeple cehennemi hak etti. Hayvanı hapsettiğinde ona bir şey yedirmemiş, içirmemiş, yerdeki haşereleri yemesine bile izin ve imkân vermemişti.**[2]

Hayvanlar da tıpkı insanlar gibi can taşımaktadır. Onların da kendilerine has özellikleri ve yaşamları vardır. Allah (c.c.) bir ayette onların da insanlar gibi birer topluluk oluşturduklarını açıklamış[3] ve onlara iyi davranmamızı istemiştir. Hayvanlara iyilik yapmak bize sevap kazandırdığı gibi onlara eziyet etmek de günaha girmemize neden olur. Dolayısıyla bizler de bütün yaratılanlara merhametle yaklaşmalıyız.

1 Buhari, Müsakat, 9, Müslim, Selam, 153.

2 Buhari, Enbiya, 54; Müslim, Selam, 151, 152.

3 En'am suresi, 38. ayet.

Allah (c.c.) hayvanları insanların hizmetine sunmuştur.[4] Onların etinden, sütünden ve gücünden yararlanabileceğimizi bildirmiştir. Ancak onlardan faydalanırken merhametli olmamız tavsiye edilmiştir. Örneğin, eti yenen hayvanlar kesileceği zaman bıçağın iyice bilenmesi ve hayvana su içirilmesi emredilmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: **"…Bir hayvanı boğazlayacağınız zaman, ona eziyet vermeyerek güzel bir şekilde kesin. Bu işi yapacak olan kimse bıçağını iyice bilesin, hayvana acı çektirmesin."[5]**

Peygamberimiz (a.s.), hayvanlara şefkatle muamele etmeyi emretmiş ve onlara işkence yapmayı yasaklamıştır. Aç kalmış zayıf bir deveyi görünce, **"Konuşamayan bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun…"[6]** buyurarak hayvanların aç bırakılmasını yasaklamıştır.

Peygamber Efendimiz (a.s.) hicretin sekizinci yılında Mekke'nin Fethi'ne giderken bir vadide, yolun kenarında yeni doğmuş yavrularını emziren bir köpek görür. Hemen bir sahabeyi çağırıp ordu geçinceye kadar köpeğin ve yavrularının başında nöbet tutmasını ister. Böylece köpek ve yavrularının rahatsız edilmemesini sağlar.[7]

Sevgili Peygamberimiz (a.s.), hayvanların birbiriyle kavga ettirilmesini, binek hayvanını durdurup üzerinde sohbet edilmesini hoş karşılamamış[8] ve hayvanlara güçlerinin üzerinde yük yüklenmesini yasaklamıştır.

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün Ensar'dan birinin bahçesinin yanından geçerken bir hayvan iniltisi duymuş ve hemen sesin geldiği tarafa yönelmişti. İnleyen hayvanın yanına gidip, hörgücünü ve kulaklarını şefkatle okşayınca hayvan inlemesini kesti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.):

- **Bu hayvanın sahibi kimdir?** diye sordu, Medinelilerden bir delikanlı çıkageldi ve,

- Bu hayvan benimdir, Ey Allah'ın Resulü! dedi.

Resulullah (s.a.v.) da:

- Şu hayvan hakkında Allah'tan korkmuyor musun? O senin kendisini aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana şikâyet ediyor, buyurdu.[9] Ardından Peygamberimiz (s.a.v.) sözlerine şöyle devam etti:

- Hayvanların sahipleri üzerinde bazı hakları vardır. Acıkan her hayvan hususunda dikkatli olun, kıyamet günü Allah'a şikâyet edilirsiniz.[10]

Dinimizde hayvanların oyun ve eğlence aracı olarak kullanılması, dövüştürülmesi ve keyfi olarak hayvan öldürülmesi yasaklanmıştır. Peygamberimiz (a.s.) bu hususta şöyle buyurmuştur: **"Haksız yere bir kuş veya daha küçük bir hayvan öldüren insana Allah onun hesabını mutlaka soracaktır…"[11]**

Peygamberimiz (a.s.) atış talimi için hayvanın hedef seçilmesini[12] ve ateşle dağlamak suretiyle hayvanların yüzlerini damgalamayı da yasaklamıştır.[13]

Peygamberimiz (s.a.v.) hayvanların yuvasını bozmayı ve ateşle yakarak canlılara azap etmeyi de yasaklamıştır. Bir yolculuk sırasında sahabeden bazıları iki yavrusu olan küçük bir kuşu görüp yavrularını aldılar. Bunu gören kuşcağız, yavrularını kurtarmak için çırpınmaya başlamıştı. Tam bu sırada Peygamberimiz (s.a.v.) geldi ve şöyle buyurdu:

- Bu kuşun, yavrularını kim aldıysa onları yerine koysun.[14]

Sahabe de hayvanlara iyi davranma konusunda oldukça hassas davranmıştır. Nitekim sahabeden Hz. Enes'in şu sözü oldukça dikkat çekicidir: *"Biz bir yerde konakladığımız zaman develerin yüklerini çözüp onları rahatlatmadan namaza durmazdık."[15]* Yine Sahabeden Adiy bin Hatem karıncalara ekmek verir ve şöyle derdi: *"Bunlar bizim komşularımızdır ve üzerimizde bir takım hakları vardır."[16]*

4 Nahl suresi, 4-8. ayetler.
5 Müslim, Sayd, 57.
6 Ebu Davud, Cihad, 44.
7 İsmail Lütfi Çakan, Örnek Kul Son Resul, s. 40.
8 Ebu Davud, Cihad, 61; İbrahim Canan, İslam'da Çevre Sağlığı, s. 103-119.
9 Müslim, Fezailü's-Sahabe, 68; Ebu Davud, Cihad, 44.
10 Nesai, Dahaya, 42.
11 Müslim, Sayd, 57.
12 Buhari, Zebaih, 25; Müslim, Sayd, 58, 60.
13 Müslim, Libas, 107-108.
14 Ebu Davud, Cihad, 112, Adab, 164.
15 Ebu Davud, Cihad, 44.
16 Abdurrahman bin İbrahim el-Fevzan, el-Asabiyyetü Beyne Yedeyk, C.3, s. 215, 216

Dinimizin bu konudaki emir ve tavsiyelerinden hareketle Müslümanlar hayvanlara karşı çok hassas davranmışlardır. Örneğin Fatih Sultan Mehmet vasiyetinde hayvanların yumurtlama veya yavrulama döneminde avlanmasını yasaklamıştır.[17] Diğer taraftan kuşlara şefkat ve merhametle yaklaşan atalarımız onları koruyup gözeten vakıflar kurmuş, onlara barınacakları evler yapmıştır. Örneğin, kuşların uçuş rotalarında yaralanıp düşmeleri hâlinde onların tedavisini yaparak sürüsüne yetiştirmek üzere çalışmalar yapan Göçmen Kuşlar Vakfı kurulmuştur. Kışın kar ve buzdan yerlerde yiyecek bulamayan kuşların ölmemesi için buz ve kar üzerine yiyecek bırakan Darı Vakfı da bu vakıflardandır.

Temizlik, sağlık ve can güvenliği gibi hususlara dikkat etmek şartıyla bizler de hayvanları koruyup kollamalı, onlara gereken şefkat ve merhameti göstermeliyiz.

DUAMIZ

Allahım! Haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan sana sığınırız.
Allahım! Gönlümüze şefkat ve merhamet duygularını yerleştir ve bizlere de merhamet eyle!

17 Yaşar Fersahoğlu, Dinler ve Çevre, s. 214.

*"…Bir hayvanı boğazlayacağınız zaman,
ona eziyet vermeyerek güzel bir şekilde kesin.
Bu işi yapacak olan kimse bıçağını iyice bilesin,
hayvana acı çektirmesin."*

Müslim, Sayd, 57.

DERS-32: YARATILANI YARATANDAN ÖTÜRÜ SEVMEK: HAYVANLARA MERHAMET ETMEK

"Merhamet edenlere, Allah Teâlâ merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet ediniz ki, göktekiler de size merhamet etsin..." *(Tirmizi, Birr, 16.)*

1. Aşağıdakilerden hangisi hadiste verilen öğüde uygun bir davranış değildir?

A. Kışın sokak hayvanlarına yiyecek verip barınak yapmak

B. Yardıma muhtaç insanların ihtiyaçlarını gidermek

C. Cadde ve sokaklardaki ağaçların yapraklarını koparmak

D. Piknik yerlerini temiz tutmak

Hayvanlara iyilik yapmak bize .... kazandırır. Hayvanlara eziyet edersek .... işlemiş oluruz.

2. Cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. helal-haram

B. sevap-şükür

C. doğruluk-iyilik

D. sevap-günah

Atalarımız Müslüman olmanın bir gereği olarak tüm canlılara karşı merhametle davranmıştır. Onları yedirip içirmiş, hastalandıkları zaman tedavilerini yapmış ve bu amaçla birçok vakıf kurmuştur. Kışın kar ve buzdan yerlerde yiyecek bulamayan kuşların ölmemesi için buz ve kar üzerine yiyecek bırakan .... bu vakıflardan sadece biridir.

3. Paragrafta boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. Göçmen Kuşlar Vakfı

B. Darı Vakfı

C. İmaret Vakfı

D. Su Vakfı

Peygamberimiz (a.s.), hayvanlara şefkatle muamele etmeyi emretmiş ve onlara işkence yapmayı yasaklamıştır. Aç kalmış zayıf bir deveyi görünce, "Konuşamayan bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun..." buyurmuştur. *(Ebu Davud, Cihad, 44.)*

4. Peygamberimizin hayvanlara eziyet etmeyi yasaklaması onun aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilgilidir?

A. Cömert oluşu

B. Adaletli olması

C. Merhametli olması

D. Sabırlı olması

5. Osmanlılar döneminde atalarımızın kuşların uçuş rotalarında yaralanıp düşmeleri hâlinde onların tedavisini yaparak sürüsüne yetiştirmek üzere çalışmalar yapan vakıf aşağıdakilerden hangisidir?

A. Darı Vakfı B. Göçmen Kuşlar Vakfı
C. Yetim Vakfı D. Leylek Vakfı

Peygamber Efendimiz (a.s.) hicretin sekizinci yılında Mekke'nin Fethi'ne giderken bir vadide, olun kenarında yeni doğmuş yavrularını emziren bir köpek görür. Hemen bir sahabeyi çağırıp ordu geçinceye kadar köpeğin ve yavrularının başında nöbet tutmasını ister. Böylece köpek ve yavrularının rahatsız edilmemesini sağlar.

6. Buna göre aşağıdaki davranışlarımızdan hangisi doğru değildir?

A. Hayvanların su ve yiyecek ihtiyacını karşılamada onlara yardımcı olmak
B. Hayvanlara şefkat ve merhametle davranmak
C. Hayvanlara eziyet ve işkence yapmaktan sakınmak
D. Hayvanların yerleşim yerleri içinde yaşamasını engellemek

"Hayvanların sahipleri üzerinde bazı hakları vardır. Acıkan her hayvan hususunda dikkatli olun, kıyamet günü Allah'a şikâyet edilirsiniz." *(Nesai, Dahaya, 42.)*

7. Hadiste aşağıdaki ahlak ilkelerinden hangisine vurgu yapılmaktadır?

A. Adalet B. Sorumluluk
C. Tevazu D. Cömertlik

"Haksız yere bir kuş veya daha küçük bir hayvan öldüren insana Allah onun hesabını mutlaka soracaktır…" *(Müslim, Sayd, 57.)*

8. Hadise göre aşağıdakilerden hangisi doğru bir davranış değildir?

A. Kış mevsimlerinde hayvanların yiyecek ihtiyacını karşılamak
B. Hayvanlara iyi davranmak
C. Hayvanları oyun ve eğlence amacıyla dövüştürmek
D. İnsanlara hayvanları sevmeyi tavsiye etmek

Bir yolculuk sırasında sahabeden bazıları iki yavrusu olan küçük bir kuşu görüp yavrularını aldılar. Bunu gören kuşcağız, yavrularını kurtarmak için çırpınmaya başlamıştı. Tam bu sırada Peygamberimiz (s.a.v.) geldi ve şöyle buyurdu: "Bu kuşun, yavrularını kim aldıysa onları yerine koysun." *(Ebu Davud, Adab, 164.)*

9. Aşağıdakilerden hangisi hadisten çıkartılamaz?

A. Hayvanlara karşı şefkatli olmalıyız.
B. Kuşları yavrularından ayırmamalıyız.
C. Kuş yuvalarını yerleşim yerleri dışına taşımalıyız.
D. Başkalarının hayvanlara zarar vermesine kayıtsız kalmamalıyız.

"İhsan, Allah'ı görüyor gibi kulluk etmendir. Zira sen O'nu görmesen de o seni görüyor." *(Buhari, İman, 37.)*

10. Aşağıdaki hadislerden hangisi yukarıdaki hadiste tarif edilen ihsan anlayışını ifade etmektedir?

A. "…Bir hayvanı boğazlayacağınız zaman, ona eziyet vermeyerek güzel bir şekilde kesin. Bu işi yapacak olan kimse bıçağını iyice bilesin, hayvana acı çektirmesin." *(Müslim, Sayd, 57.)*
B. "Kim inanarak ve mükâfatını umarak ramazan orucunu tutarsa günahları bağışlanır." *(Buhari, Savm, 6.)*
C. "…Mazlumun duasından sakın. Çünkü mazlumun duasıyla Allah arasında perde yoktur." *(Müslim, İman, 29.)*
D. "Müslüman kardeşinin kusurlarını araştıran kişiyi Allah rezil eder." *(Tirmizi, Birr, 83.)*

DERS-33

SÖZÜN EMANETİ

SIR SAKLAMAK

"Sırrın senin esirindir. Eğer onu söylersen,
sen onun esiri olursun."
Hz. Ali

Hz. Aişe Validemiz, Hz. Fâtıma ile aralarında geçen bir olayı şöyle anlatır:

- Hz. Fâtıma, babasının son hastalığı sırasında ziyarete geldi. Resul-i Ekrem onu görünce sevindi ve **"merhaba kızım"** diyerek yanına oturmasını istedi. Bu sırada Hz. Fatıma'nın kulağına bir şeyler fısıldadı. Bunun üzerine Hz. Fatıma yüksek sesle ağlamaya başladı. Peygamberimiz (a.s.) onun üzüldüğünü görünce kulağına bir şey daha fısıldadı. Bu defa Hz. Fatıma tebessüm etmeye başladı. Daha sonra Hz. Fatıma'dan bu fısıltının sırrını öğrenmek istedim ve ona:

- Resulullah sana bir şeyler söyledi. Bundan dolayı ağladın ve ardından bir şeyler daha söyledi, bu sefer tebessüm ettin. Resulullah sana ne söyledi? dedim.

Hz. Fatıma (r.a.) bana şu cevabı verdi:

- Resulullah'ın o sırrını kimseye söyleyemem. Resulullah vefat ettikten bir müddet sonra Fatıma'ya gittim ve,

- Senin üzerindeki analık hakkıma dayanarak Resulullah'ın sana verdiği o sırrı bana söylemeni istiyorum, dedim.

Bunun üzerine Hz. Fatıma (r.a.):

- Şimdi olabilir, dedi ve şunları söyledi:

- Resul-i Ekrem kulağıma ilk söylediği sözde, Cebrail'in o ana kadar indirilen bütün Kur'an ayetlerini baştan sona okumak üzere her yıl bir defa geldiğini, fakat bu yıl aynı maksatla iki defa geldiğini söyledi. Bu nedenle babam,

- Bu durumdan ecelimin yaklaştığını anlıyorum; Allah'a karşı saygıda kusur etme ve sabırlı ol! Benim senden önce gitmem ne iyi! buyurdu. Bu beni çok üzdü ve ağladım. Benim çok üzüldüğümü görünce, kulağıma tekrar bir şeyler fısıldayarak:

- Fatıma! Mümin hanımların hanımefendisi olmak istemez misin? buyurdu. O zaman da sevinçten tebessüm ettim.[1]

Hz. Fatıma, Resulullah'ın diğer yakınlarının yanında sadece kendisine fısıldayarak söylediği

1 Buhari, Menakıb, 25; Müslim, Fezailü's-Sahabe, 97-99.

sözleri bir sır olarak görmüş ve bu sırrı saklama hususunda titiz davranmıştır. Babasıyla aralarında geçen konuşmaları ısrarla öğrenmek isteyen Hz. Aişe validemizden bile saklamıştır. Bu davranışıyla o, Resulullah'ın vefat haberiyle kimsenin üzülmesini istememiştir. Ama Resulullah vefat ettikten sonra bu sözlerin artık sır olmaktan çıktığını düşünen Hz. Fatıma, Hz. Aişe'ye babasıyla neler konuştuklarını açıklamıştır.

Sırlar bize verilmiş birer emanettir. Emaneti korumak ise bir Müslümanın en önemli özelliklerinden biridir. Bu nedenle sırlarımızı korumalı ve onu başkalarıyla paylaşmamalıyız. Başka birinin bizimle paylaşmış olduğu özel bilgileri de birer emanet olarak görmeli ve açıklanmasına izin verilmediği müddetçe onları korumalıyız. Sırrı ifşa etmek, onu başkalarına yaymak hem emanete ihanet olur hem de bir kul hakkı sayılır.

Hayatta başarılı ve huzurlu olmanın yollarından biri sırlarımızı kimseyle paylaşmamaktır. Her şey herkesle paylaşılmaz. Bazı bilgiler ve hâller vardır ki bunu başkalarıyla paylaşmak bazı olumsuzluklara neden olabilir. Bu nedenle Peygamberimiz (a.s.) bizlere şu tavsiyede bulunmuştur: **"İşinizin başarılı olması ve ihtiyaçlarınızın karşılanması için gizliliğe önem veriniz. Çünkü her başarı ve nimet kıskanılır."**[2]

İnsan sırları içinde sakladıkça ona sahiptir. Fakat onu başkalarıyla paylaşmaya başladığı zaman hâkimiyeti kaybetmeye başlar. Bu durumda artık paylaştığı sırların esiri olmaya ve onların olumsuz etkilerini görmeye başlar. Hz. Ali bu durumu şöyle ifade eder: *"Sırrın senin esirindir. Eğer onu başkalarına söylersen sen onun esiri olursun."*

Sır saklamak bir bakıma özel yaşamın gizliliğini korumaktır. Bu bakımdan verilen bir sırrı açıklamak İslam'a göre özel yaşamın gizliliğine müdahale anlamına gelir. Bunu kendine prensip edinen bir Müslüman bir başkasının özel hayatını ilgilendiren bilgileri başkasıyla paylaşmaz.

İnsanların aile ve yakın çevresiyle ilgili sırlarının açıklanması da özel yaşama müdahale kabul edilir. Peygamberimiz (s.a.v.), **"Kıyamet gününde insanların Allah nezdinde derecesi en kötü olanı, karı koca sırrını yayan kimsedir."**[3] buyurmuştur. Buna göre ailevi meseleleri dışarıya yaymayıp bir sır gibi saklamada hassas davranmalıyız. Hatta anne ve baba, aralarında mahrem olan ve sadece kendilerini ilgilendiren konuları çocuklarına bile duyurmamalıdır.

Ailevi konularda olduğu gibi iş hayatında da bize özel olarak söylenen bir sözü, yapılan bir açıklamayı konuyla alakası olmayanlarla paylaşmamalıyız. Örneğin Hz. Ömer dinleyici olarak meclisinde bulunan kimselere memnuniyetini dile getirmiş fakat orada konuşulan siyasî ve önemli meseleleri başkalarına gidip anlatmama konusunda kendilerini uyarmıştır. Bu uygulama sır tutma konusunda bizler için güzel örnektir.

Vaktiyle dindar birine karısını boşama sebebi sorulduğunda kendisi:

- Karımın kusurlarını nasıl söyleyebilirim? diye cevap verir. Bir zaman sonra sonucu merak eden birkaç kişi kendisini ziyaretine gelerek:

- Daha önceleri boşanma sebebini size sorduğumuzda eşimin sırrını başkalarıyla paylaşamayacağını söylemiştin. Artık şimdi boşandın, bunun sebebini söylemende bir engel olmasa gerek, derler. O insan, şu ahlakî ilkeyi söyler:

- Bu durumda yabancı bir kadının kusurlarını size nasıl söyleyebilirim?

İnsanların sırlarını, özel bilgi ve durumlarını televizyon, internet ve gazete gibi basın yayın organlarında yayınlamak doğru bir davranış değildir. Özellikle kişisel sırların ve aile mahremiyetinin ifşa edilmesi sıradan bir habercilik olarak değerlendirilmemelidir. İnsanların şahsiyetlerini ve iffet duygularını rencide eden bu durum aynı zamanda neslin bozulmasına da neden olmaktadır. Sırları ifşa etmek ve başkalarının özel durumlarını yaymak aynı zamanda bir gıybet sayılır. Gıybet ise dinimizde haram kılınan kötü davranışlardandır.[4] Bu nedenle Müslümanlar, başkalarının özel hâllerini araştırmamalı, sırları birer emanet olarak görüp korumalı ve insanların sırlarını yaymanın büyük bir vebal ve kul hakkı olduğunu unutmamalıdır.

2 Buhari, Edebü'l-Müfred, 204.

3 İsra suresi, 34. ayet.

4 Müslim, Nikah, 123, 124.

Sır saklama konusunda Enes bin Malik (r.a.) şunları anlatır:

- Ben çocuklarla oynarken Resulullah yanıma geldi, bize selam verdi ve beni bir işe gönderdi. Bu sebeple annemin yanına geç döndüm. Eve varınca annem:

- Niye geç kaldın? diye sordu.

- Resulullah (s.a.v.) beni bir işe göndermişti; onun için geciktim, dedim. Annem:

- Neymiş o iş? diye sorunca:

- Bu bir sırdır, dedim. Bunun üzerine annem:

- Resulullah'ın sırrını kimseye söyleme, dedi. Enes bu olayı anlattıktan sonra Sabit el-Bünani'ye şunları söyledi:

- Şayet bu sırrı birine açacak olsaydım, vallahi sana söylerdim.[5] Bu yaklaşımıyla Enes bin Malik (r.a.) kendisine emanet edilen sırrı saklamayı bilmiş, sır saklama konusunda bizlere örnek olmuştur.

Her ne kadar sır saklamak bir sorumluluk olsa da kişi haksızlığa uğradığı ve çaresiz kaldığı durumlarda ilgili kişilere ve yetkili kurumlara hâlini arz edebilir. Bu konuda Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: **"Allah, ağır ve inciten sözlerin açıktan söylenmesini hiç sevmez, ancak söyleyen zulme uğramışsa o başka. Allah her şeyi hakkıyla işitir ve görür."[6]**

Sır saklamak önemli olduğu gibi kime sır verileceğini bilmek de önemlidir. Emanet konusunda olduğu gibi bu konuda da kişilerin ehil olmalarına dikkat etmeliyiz, emanete sahip çıkamayacak kişilere sır vermemeliyiz.

DUAMIZ

Allahım! Tutamayacağımız sırları bizden uzak tut.
Sır tutmanın bir emanet olduğu bilincini bizlere nasip et.
Bizi sır tutan ve sözünde duran güvenilir müminlerden eyle.

---

5 Nur suresi, 19. ayet.
6 Müslim, Fezailü's-Sahabe, 145, 146.

DERS-33: SÖZÜN EMANETİ: SIR SAKLAMAK

"İşinizin başarılı olması ve ihtiyaçlarınızın karşılanması için gizliliğe önem veriniz. Çünkü her başarı ve nimet kıskanılır." *(Buhari, Edebü'l-Müfred, 204.)*

1. Hadisten aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

A. Başarıya giden yolun bazı kuralları vardır.
B. Gizlilik prensibi hayatın vazgeçilmez koşullarından biridir.
C. Elde edilen başarıyı mutlaka bir kıskanan olabilir.
D. Başarılı işler her zaman gizli kalmalıdır.

2. Aşağıdakilerden hangisi sır saklama hususunda gözetilmesi gereken bir kural olamaz?

A. Sahibi duyup üzülmediği sürece başkalarıyla paylaşmak sırrı ifşa sayılmaz.
B. Birisinin birine söylediği gizli bir söz, üçüncü bir şahsa aktarılmamalıdır.
C. Sır, bir düşünce veya söz olduğu gibi bir yazı veya başka bir şey de olabilir.
D. Kişi kendisiyle alakalı gizli kalması gereken şeyleri bir başkasına söylememelidir.

İnsanların aile ve yakın çevresiyle ilgili sırlarının açıklanması da özel yaşama müdahale kabul edilir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: "Kıyamet gününde insanların Allah nezdinde derecesi en kötü olanı, ... kimsedir." *(Müslim, Nikah, 123, 124.)*

3. Bu hadis-i şerifte boş bırakılan yer aşağıdakilerden hangisi tamamlanabilir?

A. devlet sırlarını açıklayan
B. kardeşler arası sırları açıklayan
C. karı koca arasındaki sırrı yayan
D. bilimsel gizlilikleri açıklayan

4. Aşağıdakilerden hangisi sır saklama kapsamında değerlendirilemez?

A. Kamu hukukunu korumak için bazı konuların gizli tutulması
B. Özel yaşamın gizliliğini korumak için ailevi sırların yayılmaması
C. Kişinin maddi manevi haklarını korumak için özel durumunun emanet kabul edilmesi
D. Başkalarını mağdur eden haksızlıkların gizlenmesi

Vaktiyle dindar birine eşini boşama sebebi sorulduğunda kendisi:

- Eşimin kusurlarını nasıl söyleyebilirim? diye cevap verir. Bir zaman sonra sonucu merak eden birkaç kişi kendisini ziyaretine gelerek:

- Daha önceleri boşanma sebebini size sorduğumuzda eşimin sırrını başkalarıyla paylaşamayacağını söylemiştin. Artık şimdi boşandın, bunun sebebini söylemende bir engel olmasa gerek, derler. O insan, şu ahlakî ilkeyi söyler:

- Yabancı bir kadının kusurlarını size nasıl söyleyebilirim?

5. Bu diyalogdan çıkarılabilecek sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A. Kişi boşanmadan önce aile sırlarını gizli tutmalı, en yakınına bile söylememelidir.
B. Boşanacak olan kişiler boşanma nedenlerini yabancı kişilerle paylaşmamalıdır.
C. Münafık olan kişi emanete ve kul hakkına riayet etmez.
D. Kim olursa olsun insan yakınlarına ait özel/mahrem bilgileri başkalarıyla paylaşmamalıdır.

6. **Aşağıdakilerden hangisi kişinin özel sırlarını paylaşmak anlamına <u>gelmez</u>?**

A. Yöneticilerin kamuyu ilgilendiren durumlarını haber yayınlamak

B. Bir kişinin kendisine ya da ailesine ait özel görselleri sosyal medyada paylaşmak

C. Herhangi bir insanın hatasını/günahını sosyal medyada paylaşmak

D. İnsanların gizli durumlarını başkalarına duyurmak

Enes bin Malik anlatıyor: "Ben çocuklarla oynarken Resulullah yanıma geldi, bize selam verdi ve beni bir işe gönderdi. Bu sebeple annemin yanına geç döndüm. Eve varınca annem: "Niye geç kaldın?" diye sordu. Ben de "Resulullah (s.a.v.) beni bir işe göndermişti; onun için geciktim" dedim. Annem: "Neymiş o iş?" diye sorunca: "Bu bir sırdır" dedim. Bunun üzerine annem: "Resulullah'ın sırrını kimseye söyleme" dedi. Enes bu olayı anlattıktan sonra arkadaşına şunları söyledi: "Şayet bu sırrı birine açacak olsaydım, vallahi sana söylerdim." *(Müslim, Fezailü's-Sahabe, 145, 146.)*

7. **Paragrafa göre aşağıdakilerden hangisi doğru bir davranış <u>değildir?</u>**

A. Gizlilik özelliği olmayan şeyleri başkalarıyla paylaşmak

B. Verilen sırrı kimseyle paylaşmamak

C. Ölmüş bir kişinin sırlarını başkalarıyla paylaşmak

D. Sır saklama konusunda küçük büyük ayrımı yapmamak

Hz. Aişe Validemizin anlattığına göre, Hz. Fatıma, babasının son hastalığı sırasında ziyarete gelir. Resul-i Ekrem onu görünce sevinip **"merhaba kızım"** diyerek yanına oturmasını ister. Bu sırada Hz. Fatıma'nın kulağına bir şeyler fısıldayıp onun ağlamasına sebep olur. Peygamberimiz (a.s.) onun üzüldüğünü görünce kulağına bir şey daha fısıldayıp tebessüm etmesini sağlar. Hz. Aişe, Hz. Fatıma'dan bu işin sırrını öğrenmek istese de Resulullah vefat edinceye kadar öğrenemez.

8. **Bu metinden aşağıdaki yargılardan hangisine <u>ulaşılamaz?</u>**

A. Peygamberimiz (s.a.v.) çevresindeki hanımlara her zaman şefkatle yaklaşmıştır.

B. Peygamberimiz (s.a.v.) kadınlarla istişare etmemiştir.

C. Peygamberimiz bir kişinin üzülmesine sebep olunca gönlünü almasını da bilmiştir.

D. Peygamberimiz durumuna göre bazı kişilere daha farklı ve özel davranabilmiştir.

"Sırrın senin esirindir. Eğer onu birine söylersen, sen onun esiri olursun." *(Hz. Ali)*

9. **Yukarıdaki sözle verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?**

A. Sırrını saklayamayan insan kendi özgürlüğünü tehlikeye atmış demektir.

B. Emanet ve güven toplumun en temel vazgeçilmez unsurlarıdır.

C. Sır saklamak en önemli ahlaki erdemlerdendir.

D. Sırlarımızı ailemizle paylaşmalıyız.

10. **Sır ve emanet hakkında aşağıdaki bilgilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?**

A. Sırlar bize verilmiş birer emanet ve kul hakkıdır.

B. Emaneti korumak Müslümanın en önemli özelliklerinden biridir.

C. Her insanın kendi dünyasına ait sırları vardır.

D. Sahibine zarar vermemek kaydıyla sır diğer insanlarla paylaşılabilir.

DERS-34

BİRİ Mİ? BAZISI MI? HEPSİ Mİ?

GENELLEME YAPMAK

"\`Bütün müminler helak olmuştur diyen bir kişinin kendisi helak olmuştur."
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Ebu Davud, Edeb, 77.

Bir adamın dört oğlu varmış. Bir gün her bir çocuğundan ayrı ayrı mevsimlerde uzak bir tarlada bulunan erik ağacının yanına gitmelerini ve ağaç hakkında gözlem yapmalarını istemiş. İlk çocuk kış mevsiminde, ikincisi ilkbaharda, üçüncüsü yazın ve sonuncusu da sonbaharda ağacın yanına gitmişler. Sonunda hepsini bir araya çağırmış ve neler gördüklerini anlatmalarını istemiş. İlk çocuk ağacın kupkuru ve sevimsiz göründüğünü, ikincisi ağacın tomurcuk ve çiçeklerle yeşillenmekte olduğunu ve etrafa güzel kokular yaydığını söylemiş. Üçüncüsü ise ağacın iri ve lezzetli meyvelerle dolu olduğunu bu hâliyle adeta cennet bahçesini andırdığını anlatmış. Dördüncü çocuk da ağacın solgun yapraklarının bir bir düştüğünü ve bu durumun kendisini hüzünlendirdiğini belirtmiş. Adam hepsini dinledikten sonra:

-Aslında hepiniz kendi bakış açınıza göre haklısınız. Ağacı farklı mevsimlerde, farklı hâllerde gördünüz ve görebildiğiniz kadarıyla anlattınız. Sadece bir mevsimde, eksiği ve fazlasıyla görebildiğiniz ağaca bakıp, genelleme yaparak, "Bütün erik ağaçları böyledir." diyebilir misiniz? dedikten sonra konuşmasına şöyle devam etti:

- İnsanların veya bir olayın tek bir yönünü ele alarak onlar hakkında genel şeyler söylemeyin. İnsanları ve olayları değerlendirirken onların bütün yönlerini dikkate alın.

İnsanlar ve olaylar hakkında genellemeler yaparak olumsuz yargıda bulunmak ve aceleyle karar vermek doğru bir davranış değildir. Toplum içinde bazı kimseler farkında olarak ya da olmayarak genelleme yaparlar. Böyle kişiler, bir arkadaşı verdiği bir sözü yerine getirmemişse onu hemen yalancı olarak niteler; çocukları bir kaç dersten düşük not almışsa ona da tembel damgasını yapıştırırlar. Herhangi bir toplulukta bir veya birkaç kişi hırsızlık yapmışsa o topluluğun tamamını suçlar ve hırsız sıfatıyla anmaya başlarlar.

Dinimize göre, insanları kusurlarından dolayı ayıplayıp hor görmek, yaptıkları bir suç veya hata nedeniyle kötü, iğrenç, cani gibi sıfatlarla niteleyip dışlamak doğru ve adil bir davranış değildir. Hucurat suresinin 12. ayetinde bu duruma şöyle

işaret edilir: **"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir."**

Bir kimse yakınının veya arkadaşının yaptığı hata ve suçtan dolayı cezalandırılıp kınanamaz. Suç ve kabahatleri şahsi olmaktan çıkarıp bir aile, grup, cemaat, şehir, ülke, din ve millete mal etmek en büyük haksızlıklardan biridir. Bir kişinin yaptığı yanlış bir işi, o kişinin karakterine ve ahlaki zaaflarına bağlamak yerine, ailesine, çalıştığı kuruma ya da mensup olduğu dinine dayandırıp hem ailesini hem kurumunu, hem de bağlı olduğu dini suçlu ve kötü ilan etmek büyük bir haksızlık ve insafsızlıktır. **"Mümin erkeklere ve Mümin kadınlara yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir."**[1] ayeti ile bu konuda müminler uyarılmaktadır.

Kişisel hatalar yüzünden genellemeler yapmak doğru değildir. Örneğin; bir öğretmenin işlediği suç nedeniyle bütün bir eğitim kurumu, bir cami görevlisinin yaptığı bir hata nedeniyle de tüm din ve diyanet camiasının karalanıp kötülenmesi ve yıpratılmaya çalışılması da yanlış bir davranıştır.

Kişiler hakkında, mümkün olduğunca iyimser düşünmek gerekir. Çünkü insanlar hakkında kötü düşünmek pek çok kötülüğün kaynağıdır. Suçu ispat edilinceye kadar her insan masum sayılır. Bu nedenle bizim de bu masumiyete saygılı olmamız gerekir.

İçinde yaşadığımız toplumda bilgi eksikliği ve önyargı gibi nedenlerle genelleme yaparak İslam ve Müslümanlar hakkında yanlış değerlendirmede bulunanlara şahit olmaktayız. Bu kimseler, Müslümanlardan bazılarının tarihte ve günümüzdeki bazı yanlışlarına bakarak din ve dinî değerler hakkında yanlış genellemelere gitmektedirler. Oysa her toplulukta yanlış yapan veya suç işleyen kişiler bulunabilir. Yapılan yanlışları doğrudan İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendirmek doğru bir düşünce ve tavır değildir. **"Bilmediğin bir şeyin peşine düşme! Çünkü kulak, göz, kalp hepsi de sorguya çekilecektir."**[2] ayeti bizlere bu hususta sorumluluğumuzu hatırlatmaktadır.

Genelleme yapmak bazen insanın kendi zaaflarına ve nefsinin yönlendirmelerine mazeret aramak şeklinde kendini gösterir. Örneğin, bir kurumda rüşvet ve torpille iş yapan birkaç kişi varsa, bunu sanki bütün kurumda işler böyle hallediliyormuş gibi "nasılsa herkes böyle yapıyor" diyerek meşrulaştırmaya çalışmak; günah ve kötü olan bir şeyi normalleştirmek aynı manevi hastalığın bir belirtisidir.

Hata yapmak, insana mahsus bir özelliktir. Ne gariptir ki çoğu kez hatayı yapan kişi değil de o kişinin mensup olduğu inanç ve fikir suçlanıverir ve değişik sıfatlarla yaftalanır. "Zaten bunların hepsi böyle, bu şehrin halkı zaten böyledir, bu işi yapanların hepsi yalancıdır" gibi ifadeler kullanılır. Hatta insanlar hakkında, kılık-kıyafet tercihlerine, okudukları kitaplar, kullandıkları kavramlar, alış-veriş yaptıkları yerler ve uğradıkları mekânlara göre bir tasnif yapılır ve hüküm verilir. İyi niyet taşımayan bu tür genellemeler insanlar arasında güvensizliğe, huzursuzluğa, düşmanlıklara ve tedirginliklere yol açar. Sağlıklı iletişimi engelleyip insanların kaynaşmasına zarar verir. Hâlbuki Hz. İbrahim ile Nemrud, Firavunla Hz. Musa ve Ebu Cehil ile Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) aynı yörenin ya da aynı şehrin insanlarıdır. Oysa Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. Muhammed insanları hak dine çağıran örnek peygamberlerdir. Diğerleri ise Allah'a isyan ederek inkârcılığın sembolü olmuşlardır. Bu nedenle Sevgili Peygamberimiz (a.s) bütün insanları içine alacak genellemelerden kaçınmamızı istemiş ve şöyle bir örnek vermiştir: **"Eğer bir adam 'Bütün insanlar helak olmuştur.' diyorsa aslında o adamın kendisi helak olmuştur."**[3] Buna göre insan, genelleme yaparak suçsuz insanları itham etmemeli ve önce kendi kusur ve yanlışlarını düzeltmeye çalışmalıdır.

Kul hakkı konusunda duyarlı olması gereken müminlerin genelleme yaptıkları ve onurlarını çiğ-

1 Ahzab suresi, 58. ayet.

2 İsrâ suresi, 36. ayet.

3 Ebu Davud, Edeb, 77.

nedikleri her bir fert için helallik istemeleri ve tövbe etmeleri gerekir. Eğer bu davranış, bir topluluk, müessese veya hayatta olmayan birileri hakkında gerçekleşmişse bu davranış sahibi için yorucu ve üzüntü verici bir süreç olacaktır. Bundan dolayı öncelikle bu konuda kolaycılığa kaçıp, önyargıyla hareket etmekten, genelleme yaparak aceleci bir tavırla karar vermekten ve insanları bağlayıcı, kesin, hükümlerle haksız yere suçlamaktan kaçınmamız gerekir.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizleri güzel ahlak sahibi olanlardan eyle.
İnsanları sözle, yazıyla ve diğer davranışlarımızla incitmekten ve kul hakkı yemekten bizleri koru.

“Mümin erkeklere ve Mümin kadınlara yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”

Ahzab suresi, 58. ayet.

DERS-34: BİRİ Mİ? BAZISI MI? HEPSİ Mİ?: GENELLEME YAPMAK

1. "Bir kimse yakınının veya arkadaşının yaptığı hata ve suçtan dolayı cezalandırılıp kınanamaz" diyen bir kişi aşağıdakilerden hangisini kast etmiştir?

A. Suçların şahsi olduğunu

B. Bir kişinin işlediği suçun toplulukla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini

C. Suçların işlenmesinde ailenin telkinlerinin büyük etkisinin olduğunu

D. Suçların işlenmesinde arkadaşların etkisini

Öğretmen derste, "Suçu ispat edilinceye kadar her insan masum sayılır." ifadesini tahtaya yazdı. Ardından öğrencilere "Bu ifade aşağıdaki İslami kavramların hangisiyle ilişkilendirilebilir?" diye sordu. Öğretmenin sorusuna sınıfta pek çok öğrenci doğru cevap verdi.

2. Anlatılan olayda öğrenciler aşağıdaki cevaplardan hangisini vermiş olabilir?

A. Merhamet B. İhlas

C. Adalet D. Edeb

3. Aşağıdaki hadis-i şeriflerden hangisi doğrudan genelleme yapmanın yanlışlığına işaret etmektedir?

A. "…Bir kimseye günah olarak Müslüman kardeşini küçümsemesi yeter…" (Buhari, Edeb, 57.)

B. "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol." (Müslim, İman, 13.)

C. "Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse her biriniz, kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin." (Ebu Davud, Edeb, 19.)

D. "Eğer bir adam 'Bütün insanlar helak olmuştur.' diyorsa aslında o adamın kendisi helak olmuştur." *(Ebu Davud, Edeb, 77.)*

(…) Kişinin yaptığı yanlış bir işten ailesi de sorumlu tutulmalıdır.

(…) Kişinin yaptığı yanlış bir işten mensup olduğu topluluk sorumlu tutulamaz.

(…) İnsanları ve olayları değerlendirirken onların bütün yönlerini dikkate almak gerekir.

(…) İspatlanıncaya kadar kişilerin masum olduğuna inanmak gerekir.

4. Yukarıda genelleme ile ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. YDDD B. DYYD

C. YDDY D. DDYY

Ali'nin derslerinden birisinin notu zayıftı. Ali'nin babası oğlunun durumunu öğretmeni ile görüşmeye gittiğinde ilk sözü, "benim çocuk zaten tembel biridir" deyince öğretmen bu yargının yanlış olduğunu söyledi. Daha sonra öğretmen yaptığı düzeltici açıklamalarıyla Ali'nin babasının düşüncesinin yanlışlığını ortaya koydu.

5. Aşağıdakilerden hangisi Ali'nin öğretmeninin düzeltici açıklamalarından biri olamaz?

A. Böyle düşünmeniz çocuğunuzun davranışlarına olumlu bir katkı yapmaz.

B. Çocuğunuzun dersinden zayıf alma nedenlerini irdelememiz gerekir.

C. Çocuğunuzun tembel olmasını anormal karşılamıyorum.

D. Çocuğunuzun bir zayıfı olması onun tembel olduğu anlamına gelmez.

Hatice: "Bilmediğin bir şeyin peşine düşme! Çünkü kulak, göz, kalp hepsi de sorguya çekilecektir." *(İsrâ suresi, 36. ayet.)*

Bilal: "Eğer bir adam 'Bütün insanlar helak olmuştur.' diyorsa aslında o adamın kendisi helak olmuştur." *(Ebu Davud, Edeb, 77.)*

Hilal: "Ey iman edenler! Zannın birçoğundan kaçının…" *(Hucurat suresi, 12. ayet.)*

Abdullah: "Müslümanların derdi ile ilgilenmeyen onlardan değildir." *(Acluni, Keşfü'l Hafa, C 2, s. 277.)*

6. Genelleme ile ilgili ayet veya hadis örnek vermeleri istenen yukarıdaki öğrencilerden hangisi doğru cevap vermiştir?

A. Abdullah B. Bilal

C. Hilal D. Hatice

7. "Bilmediğin bir şeyin peşine düşme! Çünkü kulak, göz, kalp hepsi de sorguya çekilecektir." (İsrâ suresi, 36. ayet.) ayetinde aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. İnsan işittiklerinden hesaba çekilecektir.

B. Görüp şahit olduğumuz her şeyin hesabını Allah'a vereceğiz.

C. Akıl sahibi olmayanlar Allah katında sorumlu değildir.

D. Kesin olarak bilmediğimiz bir konuda karar vermemeliyiz.

"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerini arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir." *(Hucurat suresi, 12. ayet.)*

8. Yukarıdaki ayette aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A. Kötü zanda bulunmak ve arkadan çekiştirmek kardeşinin etini yemek kadar tiksindirici bir davranıştır.

B. Başkası hakkında önyargılı davranmak doğru değildir.

C. Allah nimetlere nankörlük edenleri cezalandırır.

D. Allah kullarına merhametle davranır.

9. Aşağıdakilerden hangisi genelleme ile ilgili yanlış bir ifadedir?

A. Genelleme yapmak olumsuz bir davranış biçimidir.

B. Genellemeler genelde acele verilen kararlar sonucu ortaya çıkar.

C. Genelleme yapmak işlerimizde kolay yoldan sonuç almamızı sağlar.

D. Genelleme bilgisizlik sonucu ortaya çıkan bir davranış biçimidir.

Bir adamın dört oğlu varmış. Bir gün her bir çocuğundan ayrı ayrı mevsimlerde uzak bir tarlada bulunan erik ağacının yanına gitmelerini ve ağaç hakkında gözlem yapmalarını istemiş. Babalarının bu sözü üzerine çocukların her biri farklı mevsimlerde erik ağacının yanına giderek gözlemde bulunmuşlar ve daha sonra bunu babalarına aktarmışlar.

Adam hepsini dinledikten sonra:

-Aslında hepiniz kendi bakış açınıza göre haklısınız. Ağacı farklı mevsimlerde, farklı hâllerde gördünüz ve görebildiğiniz kadarıyla anlattınız. Sadece bir mevsimde, eksiği ve fazlasıyla görebildiğiniz ağaca bakıp, genelleme yaparak, "Bütün erik ağaçları böyledir." diyemediğiniz gibi insanların da tek bir yönünü ele alarak genellemede bulunmayın, diye çocuklarına nasihatte bulunmuş.

10. Hikâyede asıl anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Her bir mevsimin kendine has güzelliği bulunmaktadır.

B. İlkbahar bitkilerin yeşerdiği bir dönemdir.

C. Mevsimler insanların düşüncelerini etkileyebilir.

D. Bir olayın tümünü ele almadan yargıda bulunmak insanı yanıltabilir.

DERS-35

YIKICI DAVRANIŞ

ALAY ETMEK

"Bir kimsenin, Müslüman kardeşini küçük görmesi günah olarak kendisine yeter."
Hz. Muhammed (s.a.v.)
Buhari, Mezalim, 3.

Lokman Hekim her zaman hikmetli sözler söylemesiyle bilinirdi. Onun güzel ve değerli sözlerini duyarak ona hayran olan biri bir gün kendisiyle karşılaşır. Adam Lokman Hekimi görünce bakar ki hayalinde büyüttüğü kimse, esmer tenli ve kalın dudaklı biri. Adam biraz şaşkınlık biraz da alaylı bir bakışla Lokman Hekim'i gözleriyle süzmeye başlar. Bunu fark eden Lokman Hekim adama:

– Neden öyle şaşkın ve alaycı bakıyorsun? Boyayı mı beğenemedin, yoksa boyacıyı mı? der. Sonra da:

– Bak, der, benim yüzümün siyahlığında da dudaklarımın kalınlığında da bir tesirim yok. Bu benim seçimim değil ki! Beni yaratan güzel Rabbim öyle uygun görmüş ve öyle yaratmış!.. Sen neden beğenmez ve küçük görürsün?

İnsanlar, fizikî yapıları ve aklî melekeleri, his, zekâ ve yetenekleri yönünden birbirinden farklı olarak yaratılmışlardır. Her insanın ayırt edici özellikleri yanında başkasına göre kusurlu ve eksik yönleri de olabilir. Ancak, renk, ırk, servet, makam gibi bu tür özellikler üstünlük vesilesi değildir.

İslam dini, insan şahsiyetinin ve onurunun korunmasına son derece önem verir. İnsanın eşref-i mahluk olduğunun bilincinde olan müminler bir yandan kendi değer ve onurlarını korur bir yandan da başkalarının şahsiyetine ve özel hayatına hürmet gösterirler. Yüce Allah, insanları hor görmekten, küçümsemekten, üstünlük taslamaktan ve alay etmekten kaçınmamızı ister. Bu nedenle bir kimsenin başkasının kusur ve noksanlarını söz, işaret veya yazı ile teşhir ederek onu aşağılaması ve küçümsemesi, ona kötü lakaplarla hitap ederek kendisini alaya alması, istemediği şekilde kendisini taklit etmesi, İslam ahlakı ile bağdaşmayan davranışlardandır.

Alay etmek ahlaki bir zaaftır. Bu davranışın özünde genellikle, kendini büyük görmek ve karşısındakini küçümsemek vardır. Alaya alma hem sözle hem de imada bulunarak, el kol hareketleri ve yüz mimikleriyle yapılabilmektedir. Alaycılığın her türlüsü Kur'an'da yasaklanmış ve bu zaafa sahip olanlar şiddetle kınanmıştır. **"İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretleriyle alay eden kişinin vay hâline!"**[1]

Bir gün Ashab-ı Kiram'dan biri başka bir kimseyi Hz. Peygambere anlatırken onun davranışlarını taklit eder. Bunun üzerine Allah'ın Elçisi (s.a.v.) şöyle buyurur:

- Karşılığında bana dünyayı verseler bile, bir insanı hoşlanmayacağı bir şey ile nitelemeyi ve taklit etmeyi kesinlikle sevmem.[2]

---

1 Hümeze suresi, 1. ayet.
2 Ebu Davud, Edeb, 40.

Allah Teâlâ alay etmeyi ve kötü lakap takmayı yasaklamış ve bu çirkin davranıştan bizleri şöyle sakındırmıştır: **"Ey müminler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınlarla alay etmesinler. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tövbe etmezse işte onlar zalimlerdir."**[3]

Başkalarıyla alay etmek bir kul hakkıdır. Bu hususta duyarsız davranmak, alaycılara uyarıda bulunmamak veya o mekânı terk etmemek ya da alaycının anlattıklarına gülerek katılmak bir yönüyle bu davranışı onaylamak anlamı taşır.

İnsanlarla alay etmek onları küçümsemek demektir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) **"…Bir kimseye günah olarak Müslüman kardeşini küçümsemesi yeter…"**[4] buyurur. İnsanlarla alay etmek ve onları küçümsemek çirkin ve zararlı bir davranıştır. İnsanlarla alay eden kişi, sonunda kendi saygınlığını yitirir. Değerli vaktini faydasız ve boş işlerde harcar. Alaycılık ve kötü lakap takma alışkanlığı din kardeşliğini zedeler, alay edilen kişi intikam duygularıyla hareket eder. Bu nedenle hiç kimseye kötü söz söylememeli, ayıplamamalı, insanlarla alay etmemeli ve onlara hoşlanmayacakları bir lakap takmamalıyız. Bu durum bazen söyleyeni ve yakınlarını da incitir ve kendilerine dönerek zarar verebilir. Hz. Peygamber (s.a.v) bir gün,

- Adamın ana-babasına sövmesi, büyük günahlardandır, buyurdu.

Sahabe:

- İnsan kendi anne-babasına nasıl sövebilir ki? dediler.

Hz. Peygamber (s.a.v.):

- Bir kimse, bir adama kötü söz söyler, o adam da kötü söz söyleyen kimsenin ana ve babasına söver,[5] buyurdu. Buna göre başkalarının anne-babası hakkında kötü ve çirkin sözler söylemek aslında kendi anne-babamıza kötü sözler söylenmesine zemin hazırlamak demektir. Bu nedenle her türlü kötü ve çirkin sözden sakınmak en güzel davranıştır.

Kur'an'ı rehber, Hz. Muhammed'i örnek ve önder kabul eden müminler, insanları incitecek her türlü söz ve davranıştan kaçınır, onların şahsiyetlerini yıkacak ve karalayacak niteleme ve adlandırmalardan sakınırlar. İnsanların inanıp benimsedikleri değerlerle alay etmezler. Hak ve hakikati tebliğde özenli bir dil kullanırlar. Allah Resulunün: **"Kim bir kardeşini, kusur ve günahı sebebiyle ayıplarsa, o günahı kendisi işlemedikçe vefat etmez."**[6] uyarısını dikkate alarak insanlar arası ilişkilerde özenli davranırlar. Hayatlarını İslam'ın güzelliklerini yaşama ve yaşatma idealiyle sürdürmeye çalışırlar. Peygamberimizin aynı anlamdaki **"Din kardeşinin derdine sevinip gülme. Allah ona merhamet eder, o derdi de sana verir."**[7] hadisini asla unutmazlar.

Her ne şekilde olursa olsun, başkalarıyla alay etmek, onları kötü ve sevmeyeceği isim ve unvanlarla çağırmak yanlış bir tutumdur. Kendimize yapılmasını istemediğimiz davranışları, başkalarına da yapmamalıyız. Başkalarıyla alay etmekten, onları hor görmekten ve küçümseyici davranışlardan kaçınmalıyız. Bu gibi ortamlardan uzak durmalı, yapanları uygun bir dille uyarmalıyız. Alay etmek yerine kendi iç muhasebemizi yapmaya gayret göstermeli, eksik yönlerimizi tamamlamaya ve düzeltmeye çalışmalıyız.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizleri hayrı konuşan ve hayra çağıranlardan eyle. Kötü ahlaktan ve kötü ahlak sahibi kimselerle arkadaşlıktan bizleri koru.

3 Hucurât suresi, 11. ayet.
4 Buhari, Edeb, 57.
5 Buhari, Edebü'l-Müfred, 24
6 Tirmizi, Sıfatu'l-Kıyamet, 38.
7 Tirmizi, Kıyamet, 54.

DERS-35: YIKICI DAVRANIŞ: ALAY ETMEK

1. Aşağıdakilerden hangisi 'insanlarla alay etmek' gibi istenmeyen davranışlardan <u>değildir?</u>

A. Aşağılamak

B. Küçük düşürmek

C. Kötü lakap takmak

D. Gıpta etmek

"İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretleriyle .... eden kişinin vay hâline!" *(Hümeze suresi, 1. ayet.)*

2. Ayette boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A. alay b. taklit

C. gıpta d. hakaret

Ahmet: Kötü lakap takmak

Tuğçe: İnsanları istemedikleri şekilde taklit etmek

Melisa: Kötülük yapanları uyarmak

Yusuf: İnsanların kusurlarını yüzüne vurmak

3. Öğrencilerden hangisinin söylediği, alaycı bir tutum ve davranış örneği <u>olamaz?</u>

A. Ahmet B. Tuğçe

C. Melisa D. Yusuf

4. Aşağıdakilerden hangisi alay etmenin zararlarından biridir?

A. İnsanları eğlendirir.

B. Alay eden kişinin saygınlığını yitirir.

C. Alay edenin taklit yeteneği gelişir.

D. Kişinin sosyalleşmesine katkı sağlar.

"Ey müminler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınlarla alay etmesinler. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tövbe etmezse işte onlar zalimlerdir." *(Hucurât suresi, 11. ayet.)*

5. Yukarıdaki ayette aşağıdakilerden hangisine <u>değinilmemiştir?</u>

A. Lakap takmak

B. Ayıplamak

C. Alay etmek

D. Kusurları araştırmak

6. İslam dini alay etmeyi yasaklayarak aşağıdakilerden hangisini korumak istemiştir?

A. İnsanın canı ve bedenini

B. İnsanın şeref ve haysiyetini

C. İnsanın mal varlığını

D. İnsanda var olan yetenekleri

Beyza: "…Bir kimseye günah olarak Müslüman kardeşini küçümsemesi yeter…" *(Buhari, Edeb, 57.)*

Akif: "Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az zikrederler." *(Nisâ suresi, 142. ayet.)*

Süeda: "İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretleriyle alay eden kişinin vay hâline!" *(Hümeze suresi, 1. ayet.)*

Yekta: "Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin." *(Müslim, İman, 78.)*

7. Kendilerinden alay etmekle ilgili ayet veya hadis örnek vermeleri istenen dört öğrenciden hangisi ya da hangilerinin verdiği örnekler doğrudur?

A. Beyza-Süeda B. Beyza
C. Süeda-Yekta D. Akif-Beyza

Alay etmek, insanların şeref, onur ve haysiyetini zedeler. Onları toplum içinde küçük düşürür ve rencide eder. Bu nedenle bu kötü davranışı yapmamak önemli olduğu kadar yapanları uyarmak ve onlara karşı tavır almak da ayrıca önem arz etmektedir.

8. Paragrafa göre aşağıdakilerden hangisi doğru bir tutum ve davranış <u>değildir?</u>

A. Alay eden insanları yaptıkları davranışın kötülüğü hususunda uyarmak
B. Alay edenlerin bulunduğu ortamı terk etmek
C. Jest ve mimiklerle yapılanlara karşı hoşnutsuzluğunu belirtmek
D. Söylenenleri alay edilen kişiye iletmek

9. Aşağıdakilerden hangisi alay etmenin kötü bir davranış olmasının gerekçelerinden biri <u>değildir?</u>

A. İnsanları küçük düşürmesi
B. İnsanları eğlendirmesi
C. İnsanların onur, şeref ve haysiyetini zedelemesi
D. İnsanlar arasında kin ve nefret oluşturması

Peygamberimiz (s.a.v.): "Bir kimsenin ana-babasına sövmesi, büyük günahlardandır." buyurdu. Sahabe:

- İnsan kendi anne-babasına nasıl sövebilir ki? dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.):

- "Bir kimse, bir adama kötü söz söyler, o adam da kötü söz söyleyen kimsenin ana ve babasına söver." buyurdu. *(Buhari, Edebü'l-Müfred, 24.)*

10. Yukarıdaki diyalogda vurgulanmak istenen düşünce aşağıdaki cümlelerin hangisiyle doğru bir şekilde ifade edilmiştir?

A. Körle yatan şaşı kalkar.
B. Besle kargayı oysun gözünü
C. Üzüm üzüme baka baka kararır.
D. Kötü söz sahibine döner.

DERS-36

BAŞI BİSMİLLAH, SONRASI ELHAMDÜLİLLAH

SOFRA ADABI

Sofrada elini, mecliste dilini sakla.
Atasözü

Hz. Peygamber (s.a.v) bir hadis-i şerifte şöyle buyurur: **"Kişi evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse, şeytan adamlarına, 'Burada ne geceleyebilir ne de yemek yiyebilirsiniz' der. Eğer o kimse eve girerken besmele çekmezse, şeytan adamlarına, 'Geceyi geçirecek bir yer buldunuz' der. O şahıs yemek yerken besmele çekmezse, şeytan kendi adamlarına, 'Hem barınacak yer hem de yiyecek yemek buldunuz' der."**[1]

Sofra veya yemek adabı dediğimizde ilk akla gelen, yemeye besmele ile başlamaktır. Bu nedenle Sevgili Peygamberimiz her fırsatta bunu dile getirmiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Sizden kim bir şey yerse 'Bismillah' desin. Başlangıçta söylemeyi unutmuşsa, sonunda şöyle söylesin: "Bismillahi fi evvelihi ve âhirihi (başında da sonunda da Allah adıyla başlarım)."**[2] Yemek öncesinde "besmele" çektiğimiz zaman, Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, onun bu nimetlerini yiyorum demiş oluruz.

Helal olan her işe besmeleyle başlamak Peygamberimizin en önemli sünnetlerinden biridir. Kur'an-ı Kerim'de yiyeceğimiz gıda maddelerini Allah'ın adını zikrettikten sonra yememiz emredilmiştir.[3] Bu nedenledir ki Resul-i Ekrem Efendimiz **"Besmeleyle başlanmayan hiçbir işten hayır gelmez."** buyurmuştur.[4]

Yemeye sağ elle başlamalı, sofrada bulunan yemeklerden kendi önümüzden yemeli ve yemek esnasında yanımızda bulunan insanları rahatsız edici tutum ve davranışlardan kaçınmalıyız. Resulullah (s.a.v.) evinde büyüttüğü Ebu Hafs'a **"Oğul, besmele çek! Sağ elinle ye! Hep önünden ye!"**[5] diye nasihat etmiştir. Bir başka hadisinde ise Peygamberimiz yemek adabıyla ilgili şöyle buyurmuştur: **"Bereket yemeğin ortasına iner. Öyleyse kenarlardan yiyin, ortadan yemeyin."**[6]

Yeme içme hususunda aşırıya gitmek ve israf etmek dinimizde yasaklanmıştır.[7] Peygamberimiz (a.s.) de insanın ölçülü yiyip içmesini tavsiye etmiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Hiçbir kişi, midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak bir kaç lokma yeter. Şayet mutlaka çok yiyecekse, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırmalıdır."**[8]

Yemeği mümkün olduğunca oturarak yemek gerekir. Ayakta, yürüyerek veya bir yere yaslanarak yemek sünnete aykırı olduğu gibi[9] sağlık açısından

1 Müslim, Eşribe, 103; İbn Mace, Dua, 19.
2 Ebu Davud, Etime, 16; Tirmizi, Etime, 47.
3 Maide suresi, 4. ayet; En'am suresi, 118-119. ayetler.
4 Suyuti, Camiu's-Sağir, C 2, s. 233.
5 Buhari, Etime, 2, 3; Müslim, Eşribe, 108.
6 Tirmizi, Etime, 12; Ebu Davud, Etime, 18.
7 En'âm suresi, 141. ayet; A'raf suresi, 31. ayet.
8 Tirmizi, Zühd, 47; İbn Mace, Etime, 50.
9 Buhari, Etime, 13; Ebu Davud, Etime, 17

da doğru değildir. Yemeğin hızlı hızlı yenilmesi ve midenin tıka basa doldurulması da vücuda zararlıdır.

Peygamber Efendimiz, yemek tabaklarının iyice temizlenmesini, hiç yemek artığı bırakılmamasını tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur: **"Siz, bereketin, yemeğinizin hangi parçasında olduğunu bilemezsiniz. Öyleyse birinizin lokması düşecek olursa, onu alıp, bulaşan şeyleri temizleyip yesin, sakın onu şeytana bırakmasın…"**[10]

Yemek yeme adabıyla ilgili ayet ve hadislerde belirtilen diğer kurallardan bazıları da şöyledir:

- Bir yerde yemeğe davet edilmişse gidilir ve böylece davet sahibi sevindirilmiş olur.
- Herkese açık yemeklere davetsiz gidilebilir.
- Davetten sonra etrafa rahatsızlık vermeden dağılmak gerekir.[11]

Yüce Allah'ın verdiği sayısız nimetlerin şükrünü eda edebilmenin yollarından biri de yiyip içtikten sonra sözlü olarak Allah'a hamd etmektir. Enes bin Malik (r.a.) diyor ki; Resulullah (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurdular: **"Allah Teâlâ, yemek yedikten veya bir şey içtikten sonra kendisine hamd eden kulundan razı ve hoşnut olur."**[12] Eğer başkaları yemek ikramında bulunursa; yiyip içtikten sonra, Allah'a hamd ile beraber, o yemeği ikram edenlere de dua etmek, yine Sevgili Peygamberimizin bizlere tavsiye ettiği örnek bir davranıştır.

Sahabeden Ebu'l-Heysem (r.a.) bir yemek hazırladı. Resulullah'ı ve ashabını davet etti. Hz. Peygamber (s.a.v.) yemekten kalkınca:

- **Kardeşinizi mükâfatlandırın!** buyurdu.

Ashab:

- Mükâfatı da nedir? diye sordular.

Peygamber Efendimiz ise şöyle cevap verdi:

- Kişinin evine girilip yemeği yendi, içeceği içildi mi ev sahibi için dua edilir. İşte bu onun mükâfatıdır.[13]

Yemek adabı konusunda dikkat edilmesi gereken diğer bazı hususlar şöylece sıralanabilir:

- Yemekten önce eller mutlaka yıkanmalıdır.
- Ekmeği dişlerle değil el ile koparmalı ve ağza sığacak büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir.
- Yemekte acele edilmemelidir. Ağızdaki lokma iyice çiğnedikten sonra yutulmalı ve ardından ikinci lokma alınmalıdır.
- Ağızda yemek varken kimse ile konuşulmamalıdır.
- Kaşığımızda ya da tabaktaki yemeğin içine nefesimizle üflemek doğru değildir.
- Başkalarını tiksindirecek, davranışlardan kaçınılmalıdır.
- Tabağa az yemek alınmalı ve yemek bitirilmelidir.
- Misafirle birlikte yemek yenirken, misafirin yiyip bitirmesi beklenilmelidir.
- Yemeğe büyüklerden önce başlanılmamalıdır.
- Ekmek kırıntılarının nimet olduğunu unutmamalı ve onlara gereken özen gösterilmelidir.
- Yemekten sonra eller iyice yıkanmalı, dişler fırçalanmalıdır.
- Verdiği nimetlerden sonra Allah 'a şükredilmeli ve nimetlerin devamı için dua edilmelidir.

DUAMIZ

Bizi yediren, içiren ve Müslümanlardan kılan
Allah'a hamdolsun!
Ey Allahım! Yemeklerimize bereket,
bedenimize sağlık ve afiyet ver.
Sen rızık verenlerin en hayırlısısın. Bize helal rızık ver Allahım!
Bize nimetinin tamamını ve devamını ihsan eyle.

10 Müslim, Eşribe, 136; Tirmizi, Etime, 11.

11 Ahzab suresi, 53. ayet.

12 Müslim, Zikir 89; Tirmizi, Etime, 18.

13 Ebu Davud, Etime, 55.

"Hiçbir kişi, midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak bir kaç lokma yeter. Şayet mutlaka çok yiyecekse, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırmalıdır."

Tirmizi, Zühd, 47; İbn Mace, Etime, 50.

DERS-36: BAŞI BİSMİLLAH, SONRASI ELHAMDÜLİLLAH: SOFRA ADABI

1. "Sofrada elini, mecliste dilini sakla" atasözü aşağıdakilerden hangisini hatırlatmaktadır?

A. İnsanları rahatsız edecek davranışlardan sakın!

B. Elini sofraya uzatma, meclislerde de asla söz söyleme!

C. Yanlış yapsan bile insanların görmeyeceği şekilde yap!

D. Ne yaparsan yap doğru ve dürüst ol!

"Kişi evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse, şeytan adamlarına, 'Burada ne geceleyebilir ne de yemek yiyebilirsiniz' der. Eğer o kimse eve girerken besmele çekmezse, şeytan adamlarına, 'Geceyi geçirecek bir yer buldunuz' der. O şahıs yemek yerken besmele çekmezse, şeytan adamlarına, 'Hem barınacak yer hem de yiyecek yemek buldunuz' der." *(Müslim, Eşribe, 103.)*

2. Hadiste verilmek istenen ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Kişi abdestli olduğu sürece hiçbir kötülük yapamaz.

B. Şeytan besmelesiz yapılan her iş ve ortamda kendisine fırsat bulur.

C. Hayırlı işlerimize abdestli olarak ve besmele çekerek başlamalıyız.

D. Şeytan insanları kötülüğe sevk eder.

"Sizden kim bir şey yerse '…………' desin." *(Tirmizi, Etime, 47.)*

3. Yukarıdaki hadisteki boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A. elhamdülillah

B. bismillah

C. eûzubillah

D. fesubhanellah

"Bereket yemeğin ortasına…….. Öyleyse kenarlardan………, ortadan………..." *(Tirmizi, Etime, 12.)*

4. Yukarıdaki hadisteki boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A. düşer-başlayın-yiyin

B. kalır-yiyin-devam edin

C. iner- yiyin- yemeyin

D. dağılır-yemeyin-yiyin

5. Yeme-içmeye besmeleyle başlamanın dinimizdeki hükmü nedir?

A. Sünnettir

B. Farzdır

C. Müstehaptır

D. Mübahtır

Her işte ölçü ve dengeyi tavsiye eden Peygamberimiz (s.a.v.) yemek yerken de aşırıya kaçmamak için mideyi doldurma hususunda belirli oranlar vermiştir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Peygamberimizin tavsiye ettiği orandır?

A. Midenin dörtte ikisini yemeğe, dörtte birini içeceğe, dörtte birini de nefese ayırmalıdır.

B. Midenin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefese ayırmalıdır.

C. Midenin yarısını yemeğe, yarısını da içeceğe ayırmalıdır.

D. Midenin tamamını yemeğe ayırmalıdır.

Peygamberimiz (s.a.v.) her konuda olduğu gibi yeme içme konusunda da sürekli ümmetini uyarmış, düzgün ve dengeli yaşamaları için bir bilinç ve farkındalık oluşturmak istemiş ve şöyle buyurmuştur: "Hiçbir kişi, ………….. daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak birkaç lokma yeter." *(Tirmizi, Zühd, 47.)*

7. Hadisteki boşluğu dolduracak uygun kelime aşağıdakilerden hangisidir?

A. gönlünden

B. beyninden

C. midesinden

D. yemek sepetinden

8. Aşağıdaki yemek adabından hangisi hem sağlığı hem de dini ilgilendiren bir kural <u>değildir</u>?

A. Tıka basa aşırı şekilde yememek

B. Yemekten önce ve sonra ellerini yıkamak

C. Oturarak ve yavaş yavaş hazmederek yemek

D. Besmele çekerek yemek

9. Aşağıdakilerden hangisi yemek adabından <u>değildir?</u>

A. Yemek yerken israftan uzak durmak

B. Davet edilmeyen yere yemeğe gitmek

C. Ağızda lokma varken konuşmak

D. Yemeğe besmele ile başlamak

Peygamberimiz (s.a.v.) yemekten kalkınca: "Kardeşinizi mükâfatlandırın!" buyurdu. Ashab: "Mükâfatı nedir?" diye sorunca, Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: "Kişinin evine girilip yemeği yendi, içeceği içildi mi ev sahibi için dua edilir. İşte bu onun mükâfatıdır." *(Ebu Davud, Etime, 55.)*

10. Yukarıdaki metinde sofra ve yemek adabından hangisine vurgu yapılmıştır?

A. Ayırım yapmaksızın zengin fakir herkesi yemeğe davet etmek

B. Davet edilen yere ayırım yapmadan icabet etmek.

C. İkram edeni onurlandırıp ona dua etmek

D. Yemekte temizliğe dikkat etmek

DERS-37

BİRLİKTE YAŞAMA BİLİNCİ

SOSYAL SORUMLULUK

"Allah'a yemin ederim ki ya iyilikleri emreder ve kötülüklere engel olursunuz ya da Allah kendi katından üzerinize bir azap gönderir. Sonra Allah'a yalvarıp dua edersiniz ama duanız kabul edilmez."

Hz. Muhammed (s.a.v.)
Tirmizi, Fiten, 9.

Bir adam sahilde yürüyüş yaparken, denize telaşla bir şeyler atan birine rastlar. Biraz daha yaklaşınca, bu kişinin sahile vurmuş denizyıldızlarını bir bir denize attığını fark eder ve:

- Niçin bu denizyıldızlarını denize atıyorsunuz? diye sorar. Topladıklarını denize atmaya devam eden kişi;

- Yaşamaları için, cevabını verince, adam şaşkınlıkla:

- İyi ama burada binlerce denizyıldızı var. Hepsini atmanıza imkân yok. Sizin bunları denize atmanız neyi değiştirecek ki? der. O kişi yerden bir denizyıldızı daha alıp denize atarak:

- Bak! Onun için çok şey değişti, tekrar hayata döndü karşılığını verir.

Yaratılmışların en şereflisi ve en değerlisi olan insan, boş yere yaratılmamış dünyada da başıboş bırakılmamıştır. Onun yaratanına karşı sorumluluğu olduğu gibi yaratılanlara, çevreye ve topluma karşı da sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar da herkesin mesul bulunduğu konumda üzerine düşen görevlerini yerine getirmesidir. Nitekim Peygamber Efendimiz de konuyla ilgili olarak bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Müminler, birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerine şefkat göstermekte bir vücuda benzerler. O vücuttan bir organ rahatsızlanırsa, diğer organlar da onun acısını hisseder."**[1]

İnsanın sorumluluğu kendinden başlayıp ailesine, komşularına, akrabalarına ve tüm insanlığa doğru devam eder. Bu yüzden önce kendimizden başlayarak yaşadığımız çevreyi düzeltmeye çalışmalı ve iyilikleri yaymalıyız. Yapılan iyilikleri takdir etmeli ve kötülükleri ise engellemeliyiz. Toplumun her türlü fesat ve fitneden uzak durması için elimizden geleni yapmalıyız. Eğer yaşadığımız toplumdaki kötülükleri düzeltmeye çaba göstermez ve

1 Buhari, Edeb, 27.

"Bana dokunmayan yılan bin yaşasın." dersek bu kötülükler bir gün bize de dokunabilir. Nitekim bu hususta Peygamberimiz şöyle buyurur: **"Allah Teâlâ bir kavme azap gönderdiği zaman, o azap orada bulunanların hepsine erişir. Sonra da herkes amellerine göre yeniden diriltilir."**[2]

Toplum bir gemiye benzetilirse onun içindeki yolcular da toplumu oluşturan insanlar gibidir. Bu gemide iyi insanlar olabileceği gibi kötü insanlar da bulunabilir. İyi insanların kötülüklere göz yumması ve yapılan haksızlıklar karşısında sessiz kalması kötülüğün çoğalmasına neden olur. Peygamberimiz (a.s.) de bu hususa vurgu yaparak şöyle buyurmuştur: **"Bir zamanlar bir grup insan gemi ile yolculuğa çıkmak için hazırlık yaptılar. Yolcular gemiye yerleşmek için kura çektiler ve kura neticesinde bazıları geminin üst bölümüne bazıları da alt bölümüne yerleştiler. Ancak alttaki yolcular, su ihtiyaçlarını karşılamak için üst kata çıkıyor ve üst kattaki yolcuların arasından geçmek zorunda kalıyorlardı. Bu durumun yukarıdaki yolcuları rahatsız ettiğini düşündüler. Bir ara geminin altından bir delik açıp su almaya karar verdiler. Ancak üstteki yolcular buna müsaade etmediler. Çünkü eğer onların gemide delik açmalarına izin verselerdi hepsi birden boğulup helak olacaklardı. Fakat onlara mani olurlarsa, hem kendileri kurtulacak hem de onları kurtarmış olacaklardı."**[3]

Herkesin bulunduğu konumu itibariyle bir sorumluluğu vardır. En büyük sorumluluk ise toplumu yönetenlerindir. Hz. Ömer'in yönetici olduğu zaman söylediği şu sözler bizler için çok önemlidir: *"İçinizden biriyle ihtilaflı bir meselem olursa istediğiniz birinin önünde muhakeme olmaktan kaçınmayacağım. Eğer benden bir şikâyetiniz varsa hâkimin huzuruna çıkmaya hazırım. Ey Allah'ın kulları! Allah'tan korkun, canınızı kurtarmak pahasına kendi aleyhinize de olsa bana yardımcı olun. Benim aleyhime olan hususlarda da iyiyi emredip kötülükten sakındırarak bana yardımcı olun. Allah'ın bana yüklediği hususlarda nasihatlerinizi benden esirgemeyin."*[4]

İnsanları iyiliğe teşvik ederken ve onları kötülüklerden sakındırırken tatlı dil ve güzel bir üslup kullanmalıyız. Nitekim İmam Şafii de: *"Din kardeşine gizlice öğüt veren kimse, gerçekten nasihat etmiş ve sevindirmiş olur. Fakat herkesin gözü önünde öğüt veren kimse ise din kardeşini son derece küçültür ve rencide eder."*[5] demiştir.

Yapılan bir yanlışı elimizle düzeltme imkânımız varsa "Allah ıslah etsin." diyerek işin kolay yoluna kaçmak doğru değildir. Bu, bir anlamda sorunları görmezden gelmektir. Nitekim bu hususta Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurmuştur: **"Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle o işi onaylamasın, ona buğz etsin. Bu da imanın en zayıf derecesidir."**[6]

Yanlış bir davranışta bulunan bir kişiyi uyarıp onun kötülüğüne engel olmak hem o kişinin hem de diğer insanların kurtuluşuna neden olabilir. Nitekim bu hususla ilgili olarak Peygamberimiz sahabelere;

- **Din kardeşin zalim de olsa mazlum da olsa ona yardım et**, buyurmuştu. Bu söz üzerine bir sahabe,

- Ya Resulallah! Kardeşim mazlumsa ona yardım edeyim. Ama zalimse nasıl yardım edeyim? dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.):

- Onun zulmetmesine engel olursun. Şüphesiz ki bu ona yardım etmektir, buyurdu.[7]

Yapılan haksızlıklara karşı tepkisiz kalmamız doğru olmadığı gibi Müslüman kardeşimizin bir problemine duyarsız kalmamız da doğru değildir. Zira onun derdiyle dertlenmemiz ve bir sıkıntısını paylaşmamız onu sevdiğimizin en önemli göstergesidir. Peygamberimiz (a.s.) **"Müslümanların derdi ile ilgilenmeyen onlardan değildir."**[8] buyurarak sorunlar karşısında duyarsız kalamayacağımızı belirtmiştir.

Haksızlıklara karşı tepkimizi göstermemiz sadece kendi toplumumuz için değil tüm dünyadaki

2 Buhari, Fiten, 19.
3 Buhari, Şehadat, 30.
4 Yusuf Kandehlevi, Hayatü's Sahabe, C 2, s. 634.
5 Riyazu's- Salihin, C 2, s. 66.
6 Müslim, İman, 78.
7 Buhari, Mezalim, 4.
8 Acluni, Keşfü'l Hafa, C 2, s. 277.

Müslümanlar için de olmalıdır. Dünyanın dört bir tarafında zulüm gören Müslüman kardeşlerimizi unutmamalıyız. Onların hissettiği sevinç ve acıları kalbimizde hissetmeliyiz. Bu, hem kardeşlik şuurunu geliştirecek hem de onların yalnızlık duygusunu giderecektir. Yirminci yüzyılda Müslümanların kardeşlik şuurunu kaybettiğini düşünen Mehmet Akif bu hisli duygularını dizelerinde şöyle dile getirmiştir:

Duygusuz olmak kadar dünyada lakin dert yok,
Öyle salgınmış ki melun, kurtulan bir fert yok.
Kendi sağlam… Hissi ölmüş, ruhu ölmüş milletin!
İşte en korkuncu hüsranın, helakin, heybetin!..[9]

Yaşadığımız bina, mahalle, şehir ve toplumun her kesiminde ortaya çıkan her türlü soruna duyarlı olmalıyız. Kötülüklerden sakındırırken güzel bir üslup kullanmalı ve iyilikleri de teşvik etmeliyiz. Bu şekilde sevinçlerin paylaşıldıkça arttığını, üzüntülerin de azaldığını unutmamalıyız.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Yüreklerimizi sevinçte ve
üzüntüde mümin kardeşlerimizin kalbiyle ortak eyle.
Bizleri duyarsızlıktan koru.

9 M. Akif Ersoy, Safahat, s. 164.

DERS-37: BİRLİKTE YAŞAMA BİLİNCİ: SOSYAL SORUMLULUK

"Allah'a yemin ederim ki ya iyilikleri emreder ve kötülüklere engel olursunuz ya da Allah kendi katından üzerinize bir azap gönderir. Sonra Allah'a yalvarıp dua edersiniz ama duanız kabul edilmez." *(Tirmizi, Fiten, 9.)*

1. Yukarıdaki hadis için en uygun yorum aşağıdakilerden hangisidir?

A. İnsanların yapıp ettiklerinin hesabını soracak olan, Allah'tır.

B. Günahkâr kimseler tövbe etmedikçe duaları kabul olmaz.

C. Başkalarına iyilik yapmak insanı ahlaken olgunlaştırır.

D. Toplumda olup bitenler karşısında duyarsız kalmak bizi de işlenen suçlara ortak kılar.

"Müminler, birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerine şefkat göstermekte bir vücuda benzerler. O vücuttan bir organ rahatsızlanırsa, diğer organlar da onun acısını paylaşırlar." *(Buhari, Edeb, 27.)*

2. Yukarıdaki hadis-i şerife göre müminlerin sorumluluk sınırlarını en iyi yansıtan seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

A. Herkes sadece kendisinden sorumludur.

B. İnsan kendisinden başlayarak ailesine, komşularına ve tüm insanlığa karşı sorumludur.

C. Sadece idareciler toplumlarından sorumludur.

D. İnsan sadece çocuklarından sorumludur.

"İçinizden biriyle ihtilaflı bir meselem olursa istediğiniz birinin önünde muhakeme olmaktan kaçınmayacağım. Eğer benden bir şikâyetiniz varsa hâkimin huzuruna çıkmaya hazırım. Ey Allah'ın kulları! Allah'tan korkun, canınızı kurtarmak pahasına kendi aleyhinize de olsa bana yardımcı olun. Benim aleyhime olan hususlarda da iyiyi emredip kötülükten sakındırarak bana yardımcı olun. Allah'ın bana yüklediği hususlarda nasihatlerinizi benden esirgemeyin." *(Yusuf Kandehlevi, Hayatü's Sahabe, C 2, s. 634.)*

3. Hz. Ömer'in bir yönetici olarak halkından istediği aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A. Hukukun üstünlüğü ve devlet işlerinin yürütülmesi konusunda kendisine yardımcı olmaları

B. Suçlu insanların cezalarının halk tarafından verilmesi

C. Hata yaptığında kendisini uyaran kimselerin cezalandırılması

D. Kimsenin kendisini ilgilendirmeyen konulara karışmaması

"Din kardeşine gizlice öğüt veren kimse, gerçekten nasihat etmiş ve sevindirmiş olur. Fakat herkesin gözü önünde öğüt veren kimse ise din kardeşini son derece küçültür ve rencide eder." *(Riyazu's-Salihin, C 2, s. 66.)*

4. İmam Şafiî'nin yukarıdaki sözüne göre iyiliği emrederken ve kötülüklerden sakındırırken kullanacağımız üslup ve dil nasıl olmalıdır?

A. Kötülüklere karşı tavizsiz bir tutum takınmalıyız.

B. İnsanları rencide etmeden samimi bir dil kullanmalıyız.

C. Kötülük yapanları insanlar içinde azarlamalıyız.

D. Kötülük yapan kimselerle ilişkilerimizi kesmeliyiz.

"Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, o işi onaylamasın, ona buğz etsin. Bu da imanın en zayıf derecesidir." *(Müslim, İman, 78.)*

5.Yukarıdaki hadise göre imanın en zayıf derecesi aşağıdakilerden hangisidir?

A. Kötülükleri düzeltmek için bilfiil harekete geçmek

B. Kötülüklerin faillerini güvenlik güçlerine bildirmek

C. Kötülüğe karşı kalbiyle öfke duymak

D. Kötülüklere karşı sözle ve yazıyla mücadele etmek

Peygamberimiz, "Din kardeşin zalim de olsa mazlum da olsa ona yardım et, buyurmuştu. Bu söz üzerine bir sahabe, "Ya Resulallah! Kardeşim mazlumsa ona yardım edeyim. Ama zalimse nasıl yardım edeyim?" dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.), "Onun zulmetmesine engel olursun. Şüphesiz ki bu ona yardım etmektir, buyurdu. *(Buhari, Mezalim, 4.)*

6. Hadise göre haksızlık yapan bir Müslümana karşı tavrımız ne olmalıdır?

A. Müslüman olduğu için yaptıklarını görmezden geliriz.

B. Bizi ilgilendirmediği müddetçe karışmayız.

C. Yaptığının yanlış olduğunu belirterek onu uyarırız.

D. Zulmettiği için ona müdahale etmez ve onunla konuşmayız.

Yanlış bir davranışta bulunan bir kişiyi uyarıp onun kötülüğüne engel olmak hem o kişinin hem de diğer insanların kurtuluşuna neden olabilir. Yapılan haksızlıklara karşı tepkisiz kalmamız doğru olmadığı gibi Müslüman kardeşimizin bir problemine duyarsız kalmamız da doğru değildir. Zira onun derdiyle dertlenmemiz ve bir sıkıntısını paylaşmamız onu sevdiğimizin en önemli göstergesidir. Peygamberimiz (a.s.) **"Müslümanların derdi ile ilgilenmeyen onlardan değildir."** buyurarak sorunlar karşısında duyarsız kalamayacağımızı belirtmiştir. *(Acluni, Keşfü'l Hafa, C 2, s. 277.)*

7. Paragrafta verilmek istenen ana düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. Sosyal duyarlılık B. Adaletli olmak

C. Fikir özgürlüğü D. Toplumsal kardeşlik

Duygusuz olmak kadar dünyada lakin dert yok,
Öyle salgınmış ki melun, kurtulan bir fert yok.
Kendi sağlam… Hissi ölmüş, ruhu ölmüş milletin!
İşte en korkuncu hüsranın, helakin, heybetin!..

8. Yukarıdaki mısralarıyla haksızlık ve zulme karşı duyarsız kalmayı kınayan şairimiz aşağıdakilerden hangisidir?

A. Yahya Kemal Beyatlı

B. Necip Fazıl Kısakürek

C. Mehmet Akif Ersoy

D. Sezai Karakoç

Bir adam sahilde yürüyüş yaparken, denize telaşla bir şeyler atan birine rastlar. Biraz daha yaklaşınca, bu kişinin sahile vurmuş denizyıldızlarını bir bir denize attığını fark eder ve:

- Niçin bu denizyıldızlarını denize atıyorsunuz? diye sorar. Topladıklarını denize atmaya devam eden kişi;

- Yaşamaları için, cevabını verince, adam şaşkınlıkla:

- İyi ama burada binlerce denizyıldızı var. Hepsini atmanıza imkân yok. Sizin bunları denize atmanız neyi değiştirecek ki? der. O kişi yerden bir denizyıldızı daha alıp denize atarak:

- Bak! Onun için çok şey değişti, tekrar hayata döndü karşılığını verir.

9. Hikâyede verilmek istenen mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Bizim için önemsiz gözüken şeyler başkaları için hayati derecede kıymetli olabilir.

B. Zorluklar karşısında yılmadan mücadele etmek gerekir.

C. Yaratılmış tüm varlıklara saygı duymak Allah'ın sanatına saygı duymaktır.

D. İnsanlar iyilik yaptıkları zaman hayatın anlamını anlar ve mutlu olurlar.

"Allah Teâlâ bir kavme azap gönderdiği zaman, o azap orada bulunanların hepsine erişir. Sonra da herkes amellerine göre yeniden diriltilir." *(Buhari, Fiten, 19.)*

10. Hadiste geçen altı çizili ifade ile aşağıdakilerden hangisi kastedilmiştir?

A. Kötü insanlarla beraber olmaktan sakınmalıyız.

B. Herkes yapıp ettiklerinin hesabını ahirette Allah'a verecektir.

C. Kötülüklere karşı çıkmayanlar kötülerin zulmüne uğrarlar.

D. Her insan çevresine karşı sorumludur.

DERS-38

EN GÜZEL MİRAS

TERBİYE

"Gezdim Halep'i Şam'ı eyledim ilmi taleb,
Meğer ilim gerideymiş, illâ edep illâ edep."

Bir gün öğrencilerin gürültü patırtısıyla sallanan sınıfa sert görünümlü bir hoca girer ve sınıfı şöyle bir süzdükten sonra kürsüye geçer.

Tebeşirle tahtaya kocaman bir (1) rakamını çizer. Bakın, der.

- Bu, şahsiyet ve terbiyedir. Bu hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şeydir. Sonra (1)'in yanına bir sıfır koyar:

- Bu, başarıdır. Başarılı bir şahsiyet (1)'i (10) yapar, der. Sonra bir sıfır daha koyar.

- Bu, tecrübedir. (10) iken (100) olursunuz, der. Yetenek... disiplin... sevgi derken, sıfırlar böyle uzayıp gider.

Eklenen her yeni sıfırın şahsiyeti 10 kat zenginleştirdiğini anlatan hoca, sonra eline silgiyi alıp en baştaki (1)'i siler. Geriye bir sürü sıfır kalır. Ve Hoca müthiş yorumunu şöyle yapar:

-Şahsiyetiniz ve terbiyeniz yoksa öbürleri birer hiçtir.

Allah'ın sıfatlarından biri olan "Rabb" kelimesi, terbiye eden manasına da gelir. Allah, bizim Rabbimizdir. Yani bizi yoktan var eden, kemale erdirip terbiye edendir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.); **"Beni rabbim terbiye etti, ne de güzel terbiye etti."**[1] **"Kıyamet günü mizanda güzel ahlaktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, edebe aykırı ve kötü konuşan kimseleri sevmez."**[2] buyurmuştur.

Tatlı dilli olmak, güzel konuşmak ve incitmeden doğruyu anlatmaktır terbiye. Başkaları sana iyiyken onlara iyi davranmanın ötesinde, insanlar sana kötü davranırken onlara güzel yaklaşabilme marifetidir. Terbiye denince, daha çok çocuklara verilen terbiye akla gelir. Eğitim ve terbiye daha çok onları ilgilendirir. Onun için Yüce Allah, inanan insanları bu hususta uyarmış, onlardan aile fertlerini kötülüklerden uzak durma ve iyilik yapma hususunda eğitmelerini istemiştir. **"Ey inananlar, kendinizi ve aile fertlerinizi bir ateşten koruyun ki, onun yakıtı insanlar ve taşlardır…"**[3]

Hz. Muhammed (s.a.v.) çocuk terbiyesi üzerinde önemle durmuş ve **"Bir baba çocuğuna güzel ahlaktan (güzel bir terbiyeden) daha üstün bir miras bırakamaz."**[4] buyurmuştur. Buna göre her anne-baba, çocuğuna en değerli hazine olan terbiyeyi yerinde ve zamanında vermelidir.

Her Müslüman, evladına Allah ve Resulünü tanıtmalı, İslam dinini ve Kur'an-ı Kerim'i, dinimizin temeli olan iman esaslarını, ibadetleri, helalleri

1 Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, C 11, s.406

2 Tirmizi, Edep, 62.

3 Tahrim suresi, 6.ayet.

4 Tirmizi, Birr, 33.

ve haramları öğretmelidir. İnsanları sevmeyi, onların haklarına saygı duymayı, paylaşmayı, yardımlaşmayı ve iyi kalpli bir insan olmayı öğretmeli ve bu konuda onlara örnek olmalıdır. Zira çocukların temiz kalpleri her şekli alabilen kıymetli bir cevher gibidir. Ekilmeye hazır temiz bir toprağa benzer. Bu toprağa hangi tohum ekilirse, onun mahsulü alınır.

Çocuklarımıza küçük yaşlardan itibaren güzel ahlak ve terbiye vermeye gayret etmeli ve "henüz erken" ya da "daha küçük" gibi mazeretlerle bu görevi geciktirmemeli ve ihmal etmemeliyiz. Zira atalarımız **"Ağaç yaş iken eğilir"** demişlerdir. Bu yüzden çocuklarımıza sadece nasihat vermek yerine onlarla evimizde ya da camide beraber namaz kılmak, Kur'an okumak, ramazan ayında birlikte oruç tutmak, sahura kalkmak, iftar etmek, onlarla camide teravih namazı kılmak, salât-ü selam okumak gibi davranışları ihmal etmemeliyiz. Bunlar evlatlarımızın dinî terbiyeyle yetişmeleri açısından son derece önemlidir. Anne babalar çocuklarına inanç ve ibadet konularını öğrettikleri gibi onların güzel ahlaklı olmaları için de çaba göstermelidir. Bu amaçla onlara örnek olmak için yaşlılara hürmet etmeli, fakirlere yardım etmeli ve akraba ve komşuları birlikte ziyaret etmeliyiz. Böylece onları bu iyi ve güzel davranışları yapmaya teşvik etmiş oluruz.

Çocuklarımızı yaptıkları iyi ve doğru davranışları nedeniyle zaman zaman ödüllendirmek faydalı ve güzel bir davranıştır. Ödüllendirme yoluyla onları iyi davranışlar yapmaya teşvik etmiş oluruz.

Çocuk terbiyesinde ödülün yanında ceza da bir yöntemdir. Ancak bu ceza şiddet olmamalıdır. Zira Peygamberimiz çocuklarına karşı asla şiddet kullanmamış ve şiddete karşı çıkmıştır.[5] Aksine o, çocuklara sevgi ve merhametle davranmayı, onlarla oynamayı, onlara değer vermeyi ve onlarla bir büyük gibi konuşmayı tavsiye etmiştir.

Çocuğa karşı şiddet kullanmak, onun ahlakının bozulmasına ve hırçınlaşmasına sebep olur. Şiddetle büyüyen çocuk uyumlu olmaz. Şiddet, çocuğun ailesine karşı kin ve nefret beslemesine yol açar. Çocuğun korku içinde asabi ve saldırgan olmasına, kendi problemlerini şiddet yoluyla çözmeye çalışmasına sebep olur. Yani şiddet şiddeti doğurur.

Çocuklara ceza vermek asla bir hedef olmamalıdır. Bu nedenle onlara ceza vermeden önce doğru davranışları öğretmeliyiz. Yani önceden tedbir alarak onun yanlış yapmasını önlemeliyiz. Çocuğumuz yanlış bir davranışta bulunduğu zaman, o davranışın niçin yanlış olduğunu ona anlatmalı, yaptığı davranışın doğru olanını göstermeliyiz. Ayrıca onu doğru davranış yapmaya özendirmeliyiz. Yaptığı yanlış davranışın olumsuz sonuçlarını çocuğumuza göstererek onun pişman olmasını ve bir daha o davranışı tekrarlamamasını sağlamalıyız. Eğer bunlar da yeterli olmuyorsa onu elindeki imkânlardan bir süreliğine mahrum bırakmalı ve onun pişman olmasını sağlamalıyız.

Eğitimde çocuğa güzel örnek olmak ve onu gönülden etkileyebilmek en önemli yoldur. Zira insanın hâl ve sözünden daha etkili olur. Mesela yemekten önce çocuğa "ellerini yıka" demektense, birkaç defa "haydi ellerimizi yıkayalım" diyerek birlikte yapmaya çalışmak daha doğru ve etkilidir. Ayrıca çocuklarımıza alternatifsiz ve anlamsız yasaklar koyarak onları kendimizden uzaklaştırmamalıyız. Yasakladığımız davranışın yerine doğru ve güzel alternatifleri göstermeliyiz. Böylece çocuklarımızı edeb ve güzel ahlak sahibi olarak yetiştirmiş oluruz.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bize göz nuru olacak eşler ve çocuklar bahşet; bizi Sana karşı sorumluluk bilinci taşıyan kimseler için örnek ve öncü yap![6]

5 Buhari, Edebü'l-Müfred,171.

“Kıyamet günü mizanda güzel ahlaktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, edebe aykırı ve kötü konuşan kimseleri sevmez.”

Tirmizi, Edep, 62.

DERS-38: EN GÜZEL MİRAS: TERBİYE

Gezdim Halep'i Şam'ı eyledim ilmi talep,
Meğer ilim gerideymiş, illâ Edep illâ Edep.

1. Yukarıdaki mısralarda asıl anlatılmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A. İlim ancak Halep ve Şam'da öğrenilir.

B. İlmi sevmeyen onu öğrenemez.

C. İlim, insana edeb ve güzel ahlak kazandırırsa faydalıdır.

D. İlim öğrenenler ahlaklı kimselerdir.

Bir gün öğrencilerin gürültü patırtısıyla sallanan sınıfa sert görünümlü bir hoca girer ve sınıfı şöyle bir süzdükten sonra kürsüye geçer. Tebeşirle tahtaya kocaman bir (1) rakamını yazar. Bakın, "Bu, şahsiyet ve terbiyedir. Bu hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şeydir" der. Sonra (1)'in yanına bir sıfır koyar: "Bu, başarıdır. Başarılı bir şahsiyet (1)'i (10) yapar" der. Sonra bir sıfır daha koyar, "Bu, tecrübedir. (10) iken (100) olursunuz" der. Yetenek... disiplin... sevgi derken, sıfırlar böyle uzayıp gider. Eklenen her yeni sıfırın şahsiyeti 10 kat zenginleştirdiğini anlatan hoca, sonra eline silgiyi alıp en baştaki (1) rakamını siler. Geriye bir sürü sıfır kalır ve Hoca şöyle der: "Şahsiyetiniz ve terbiyeniz yoksa öbürleri birer hiçtir."

2. Bu hikâyede hocanın vermek istediği mesaj aşağıdakilerden hangisidir?

A. Hayatta güzel ahlak, terbiyeden daha önemlidir.

B. Güzel ahlak olmadan bilginin bir değeri yoktur.

C. Başarılı olmanın yolu çok çalışmaktan geçer.

D. Tecrübe eğitimden daha önemlidir.

"Beni rabbim terbiye etti, ne de güzel terbiye etti." *(Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, C 11, s. 406.)*

3. Bu hadisle asıl anlatılmak istenen nedir?

A. İnsanların en üstünü Peygamberimizdir.

B. Peygamberimiz çocuklarına güzel terbiye vermiştir.

C. Olgun insan olmak ilâhî terbiye ve güzel ahlakla mümkündür.

D. Eğitim insanı iyiye yönlendirmelidir.

"Kıyamet günü mizanda güzel ahlaktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, edebe aykırı ve kötü konuşan kimseleri sevmez." *(Tirmizi, Edeb, 62.)*

4. Bu hadisten çıkarılabilecek sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A. İnsan her zaman güzel ahlaka ve edebe riayet etmelidir.

B. Kıyamet gününde güzel sözden daha değerli bir şey yoktur.

C. Allah (c.c.) zalim olanları asla sevmez ve affetmez.

D. Dövene elsiz, sövene dilsiz olmak gerekir.

5. Aşağıdakilerden hangisi "Ağaç yaş iken eğilir" atasözüyle benzer anlam içermektedir?

A. Güzel alışkanlıklar küçük yaşta kazandırılır.

B. Yaş ağaç kolay eğilir.

C. Kişinin özü ve sözü bir olmalıdır.

D. İnsan kişiliğini menfaate kurban etmemelidir.

Dört öğrenci kendi aralarında "güzel ahlak ve terbiye" hakkında sohbet etmektedirler:

Efe: Güzel ahlak; tatlı dilli olmak, güzel konuşmak ve incitmeden doğruyu anlatmaktır.

Ramazan: Güzel ahlak; sadece iyiliğe karşı değil, kötülüğe de iyilikle karşılık verebilmektir."

Esra: Eğitim sadece çocuklara verilir. Belirli bir yaştan sonra artık eğitim imkânsızdır.

Feride: İnsan, Allah'ın (c.c.) öğütleri doğrultusunda terbiye edilmelidir.

6. Öğrencilerden hangisinin görüşü kesinlikle <u>yanlıştır?</u>

A. Efe B. Ramazan
C. Esra D. Feride

"Ey inananlar, kendinizi ve aile fertlerinizi bir ateşten koruyun ki, onun yakıtı insanlar ve taşlardır…" *(Tahrim suresi, 6. ayet)*

7. Yukarıdaki ayette aşağıdakilerden hangisi anlatılmak istenmiştir?

A. Eğitim sadece inananları ilgilendiren bir durumdur.
B. Kişi eğitime öncelikle kendinden ve aile efradından başlamalıdır.
C. Eğitimsiz insanlar mutlaka kaybedeceklerdir.
D. Eğitime karşı çıkan insanlar cehennemde taş kesileceklerdir.

(…) Güzel ahlak; kimseyi incitmemek ve gönüller kazanmaktır.

(…) İyiliğe iyilikle, kötülüğe ise kötülükle karşılık vermek gerekir.

(…) Anne baba çocuğun gerçek öğretmenidir.

(…) Allah'ın (c.c.) öğütlerini dikkate almayan bir eğitim anlayışı noksandır.

8. Yukarıda eğitim ve terbiye ile ilgili verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. YDDY B. DDYD
C. DDDY D. DYDD

Zehra: "Ey iman edenler! Tedbirinizi alın; bölük bölük savaşa çıkın, yahut (gerektiğinde) topyekün savaşın. *(Nisa suresi, 71. ayet.)*

Furkan: "Kıyamet günü mizanda güzel ahlaktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, edebe aykırı ve kötü konuşan kimseleri sevmez." *(Tirmizi, Edeb, 62.)*

Zuhal: "Bir baba çocuğuna güzel ahlaktan (güzel terbiyeden) daha üstün bir miras bırakamaz." *(Tirmizi, Birr, 33.)*

Yunus Emre: "Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. *(Mâide suresi, 8. ayet.)*

Kendilerinden güzel ahlak ve terbiye ile ilgili ayet veya hadis örnek vermeleri istenen dört öğrenci yukarıdaki örnekleri vermiştir.

9. Hangi öğrencinin verdiği örnek güzel ahlak ve terbiye konusuna uygun <u>değildir?</u>

A. Zehra B. Furkan
C. Zuhal D. Yunus Emre

Allah'ın sıfatlarından biri olan "Rabb" kelimesi, terbiye eden manasına da gelir. Allah, bizim Rabbimizdir. Bizi yoktan var eden, kemale erdirip terbiye edendir. Nitekim Allah'ın Resulü: "Beni rabbim terbiye etti, ne de güzel terbiye etti." *(Ali el-Muttaki, Kenzu'l-Ummal, C 11, s. 406.)* buyurmuştur.

10. Yukarıdaki paragrafa göre aşağıdakilerden hangisi Allah'ın (c.c.) Rab sıfatıyla ilgili <u>değildir</u>?

A. Yaratmak
B. Büyütüp beslemek
C. Yeniden diriltmek
D. Olgunlaştırmak

DERS-39

KÖTÜLÜKLERDEN İYİLİKLERE HİCRET

ZARARLI ALIŞKANLIKLARDAN KAÇINMAK

Zararlı alışkanlıklardan en güzel korunma yolu, onlara hiç başlamamaktır.

Sevgi Abla sık sık ziyaretimize gelir, teyzesi yerinde saydığı hacı annemle dertleşir, sohbet ederdi. Ben daha çocuktum. Sevgi abla yine misafirliğe gelmişti. İki çocuğu da yanındaydı. Fakat her zamankinden daha üzüntülü idi. Hem anlatıyor hem de ağlıyordu:

- Hacı abla! Ben şimdi ne yapayım… Kolumdaki bileziği, kenarda köşede biriktirdiğim her şeyi bu adam kumara verdi… Sandığımdaki çeyizliğe varıncaya kadar… Evvelki akşam birkaç kişi ile eve geldi. Yanmakta olan sobaya su döktü. Kaynayan tencereyi üstünden aldı bir kenara savurdu. Sonra da sobayı adamlara teslim etti… Ne dediysem ne yaptıysam kâr etmedi; dövdü, sövdü-saydı sonra da cehennem olup gitti hayırsız…

Sevgi Abla'nın evliliği bu şekilde devam etmedi. Ayrıldığı eşinden sonra komşu ve akrabalarının desteğiyle hayata tutunmaya çalıştı. Yılmadı, gayret etti, sabretti. Çocuklarını okuttu. Onlar da hayırlı evlat çıktılar. Annelerine hürmet gösterip saygıda kusur etmediler…

Bu olayı hiç unutmadım. Sevgi Abla'nın acı feryadı hâlâ kulaklarımda yankılanır durur. Yeri geldiğinde hayatın içinden yaşanmış bir misal olarak talebelerime ve çevreme anlatırım.

Dinimiz, aklı, canı, nesli, malı ve dini korumayı esas almış, bu değerlere herhangi bir şekilde zarar verilmesini de yasaklanmıştır. Bu durum Mâide suresinin 90 ve 91. ayetlerinde şöyle vurgulanır: "**Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?**"

İnsan kendisine emanet olarak verilen aklını ve bedenini her türlü kötülükten korumalıdır. Elindeki imkânları kendisine ve başkalarına zarar verecek şekilde ve sorumsuzca kullanmamalıdır. Yüce Allah Kur'an'da, "…**Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın! İyilik edin.**

Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever."[1] buyurur. Peygamberimiz (a.s.) de, "**Hastalık gelmeden önce sağlığın… ve ölüm gelmeden önce hayatın değerini bilin**."[2] buyurarak bedenimizin bize emanet olarak verildiğini belirtir. Bu nedenle insan, sağlığını korumaya her zaman azami dikkat göstermelidir.

İnsanın çevresi ile uyum içinde olması, akıl ve zihin sağlığı ile mümkündür. İnsanın bedenine ve sağlığına zarar veren davranışların başında alkollü içkiler ve uyuşturucu maddeler gelir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı çevrenin etkisi, merak ya da özenti ile başlar. Bu gibi zararlı maddeleri bir kere tatmak, ilerde önü alınmaz alışkanlıklara neden olabilir. Bu nedenle Peygamberimiz (a.s.), **"Her sarhoş edici haramdır. Çoğu içildiği zaman sarhoş eden şeyin az içilmesi de haramdır."**[3] buyurmuştur.

Zararlı alışkanlıklardan birisi de sigara içmektir. Uyuşturucu, çabucak yıkıma sürüklerken sigara sinsice ve ağır ağır insan sağlığına zarar verir. Sigarada vücudumuza zarar veren birçok kimyasal madde bulunur. Bunların içinde en tehlikeli olanı karbonmonoksittir. Bu gaz, arabaların egzoz gazının aynısıdır. Nikotin, birçok uyuşturucu gibi bağımlılık yapar. Katran, akciğer kanseri ve kronik bronşite yol açar. Bu nedenle gerek dinimizin emirlerine uymak ve gerekse sağlığımızı korumak amacıyla sigaradan uzak durmalıyız.

Dinimizin kesin olarak yasakladığı davranışlardan birisi de kumardır. Para, mal veya değerli bir eşya karşılığı oynanan oyunlara kumar denir. Bu şekilde oynanan şans oyunları, piyango, at yarışları ve bahisler kumar kapsamı içinde yer alır. Kumarda amaç başkasının parasını, malını alarak hiçbir emek harcamadan kazanç sağlamaktır. Bu da bir çeşit haksız kazançtır. Çünkü başkalarının mallarını meşru olmayan yollarla almak ve yemek haramdır. "**Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin. Ancak kendi rızanızla yaptığınız ticaretle yemeniz helaldir…"**[4]

1 Bakara suresi, 195. ayet.
2 Buhari, Sahih-i Buhari Tecrid-i Sarih Tercümesi, C 12, s. 176.
3 Buhari, Eşribe, 4.
4 Nisâ suresi, 29. ayet.

Akıl, sağlık ve zaman Allah'ın bizlere verdiği nimetlerin en önemlileridir. Çalışarak kazanmak yerine tembelliği ve hileyi teşvik etmek, zamanını kötü ve zararlı şekilde harcamak, haksız yolla başkasının hakkını almak dinimizde yasaklanan davranışlardır. İnsanın en değerli kazancı kendi el emeği ve alın teri ile sağladığı kazançtır.

Kumar, insanı bağımlılığa sevk eden kötü bir alışkanlıktır. Zira kişi kumarda kazandıkça daha çok kazanmak ister. Kaybettiği zaman da tekrar oynayıp kazanma hırsına mağlup düşer. Sonuçta kişiye, ailesine ve çevresine zarar verecek durumlar ortaya çıkar. Kumarda kaybedilen para, aile fertlerinin geçimi için gerekli olan paradır. Bu parayla giyim, kuşam, yiyecek, okul araç-gereçleri ve zorunlu ihtiyaçlar karşılanacaktır. Malını kumarda harcamak esasında aile fertlerinin haklarını gasp etmektir. Bu durum ailenin huzur ve mutluluğunu bozar. Kumar oynayan kişi, kaybettiğine razı olsa bile içinden hem üzülür hem de rakibine karşı kin ve düşmanlık duyar. Bu sebeple kumar toplumda kin ve düşmanlığın artmasına; insanların can ve mal güvenliğinin tehlikeye düşmesine yol açar.

Başkalarına özenme, kendini kanıtlama ve dışlanma gibi kaygılar kötü alışkanlıklara başlamada önemli rol oynar. Bazı kişiler de sıkıntıya düştükleri veya morallerini bozacak bir olayla karşılaştıkları zaman dayanma güçlerini, dirençlerini kaybederler. Sorunlarını alkol, uyuşturucu veya sigara aracılığı ile çözeceklerini, unutacaklarını zannederler. Bu durum, gerçeklerden kaçmak ve çözümü yanlış yerlerde aramaktır. Oysa kötü alışkanlıklar, içinde bulunulan durumu daha da kötüleştirir ve çıkmaza sokar.

Kötü alışkanlıklara başlamada aile, arkadaş, çevre ve kişilik özelliklerinin her birinin ayrı ayrı etkisi vardır. İnsan olarak ilk eğitimimizi aldığımız yer aile ocağımızdır. Güzel ile çirkini, iyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı orada öğrenmeye başlarız. İçki, kumar, uyuşturucu ve sigara gibi kötü alışkanlıkların bulunduğu ortamlarda yetişen çocuklar kötü alışkanlıklara daha çabuk başlayabilirler. Zira çocuklar, aile büyüklerini kendilerine örnek alır ve onlara benzemeye çalışırlar. Bu nedenle aile

büyükleri zararlı alışkanlıklardan uzak durmalı ve çocuklarına güzel örnek olmalıdır.

Kötü alışkanlık ve davranışlardan korunabilmek için bireye, aileye ve yöneticilere bazı görevler düşmektedir. Herkes üzerine düşen görevleri zamanında yerine getirirse gençleri kötü alışkanlık ve davranışlardan korumak mümkün olacaktır. Aileler, çocuklarına küçük yaştan itibaren iyi bir eğitim vermeli ve davranışları ile de örnek olmalıdır. Çünkü alışkanlıkların iyisi de kötüsü de küçük yaştan itibaren kazanılır. Bu nedenle aileler çocuklarının arkadaş çevresinden ve yaptıklarından haberdar olmalı, yanlışlarını gördüklerinde onları uygun bir dille uyarmalıdır. Televizyon, gazete ve dergilerde içki, kumar, sigara gibi kötü davranış ve alışkanlıkları özendirici fotoğraflar ve görüntüler konusunda duyarlı davranılmalıdır.

İçki, kumar ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklar tüm toplumu olumsuz yönde etkiler. Bu nedenle kötülükler karşısında duyarsız kalmamalıyız. Kötü davranış ve alışkanlıkları önlemek için el ele vermeliyiz. Nitekim Kur'an'da, "**...İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın...**"[5] buyrulmaktadır. Kendimize, ailemize ve topluma hiçbir yararı olmayan, insanların yeteneklerinin ortaya çıkmasını engelleyen, üretkenliği ve verimi düşüren bu gibi zararlı maddelerden uzak durmalı ve onlara karşı mücadele etmeliyiz.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizi, ailemizi ve bütün müminleri şeytana uymaktan, kötü ahlaktan ve haramlara bulaşmaktan koru.

5 Mâide suresi, 2. ayet.

"…Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın!
İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever."[*]

[*] *Bakara suresi, 195. ayet.*

DERS-39: KÖTÜLÜKLERDEN İYİLİKLERE HİCRET: ZARARLI ALIŞKANLIKLARDAN KAÇINMAK

1. Zararlı alışkanlıklardan en güzel korunma yolu nedir?

A. Zararlı alışkanlıkları bırakanlarla tanışıp onların tecrübesine uymaktır.

B. Kalabalık şehir ve kasabaları terk edip köylere yerleşmektir.

C. Zararlı alışkanlıklara hiç başlamamak, kötülüklerden uzak durmaktır.

D. Zararlı alışkanlıklarla mücadele eden kurumlara başvurmaktır.

Dinimiz İslam; aklı, canı, nesli, malı ve dini korumayı esas almış, bu değerlere herhangi bir şekilde zarar verilmesini de yasaklanmıştır.

2. Zararlı alışkanlıklar ve zararlı maddeler öncelikle aşağıdakilerden hangisine zarar vermektedir?

A. Din B. Can
C. Nesil D. Mal

(…) Allah'ın, helal kıldığı hiçbir şey insan sağlığına zararlı değildir.

(…) İnsanın haram ve zararlı olan hiçbir maddeye ihtiyacı yoktur.

(…) Haram ve zararlı maddeleri abartmadan azar azar almakta bir sakınca yoktur.

(…) Allah'ın haram kıldığı şeyler aslında insanlığa ve sağlığımıza zararlı olan şeylerdir.

3. Yukarıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" yanlış olanların başına ise "Y" konulduğunda çıkan sonuç aşağıdaki şıkların hangisinde doğru verilmiş olur?

A. YDDY B. DDYD
C. DDDY D. DYYD

"Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" *(Mâide suresi, 91. ayet.)*

4. Ayete göre aşağıdakilerden hangisi şeytanın içki ve kumar yoluyla insanı sürüklemek istediği kötü davranışlardan biri değildir?

A. Düşmanlık yapmak

B. Fakirlik korkusuyla cimriliği emretmek

C. Zikirden ve namaz kılmaktan alıkoymak

D. Kin ve nefret oluşturmak

Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin (s.a.v.) hadislerinde bazen kötülükler yasaklanarak bir hayat yaşamamız istenir. Buna "…Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın! İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever." (Bakara suresi, 195. ayet.) ayetiyle "Hastalık gelmeden önce sağlığın… ve ölüm gelmeden önce hayatın değerini bilin." *(Buhari, Sahih-i Buhari Tecrid-i Sarih Tercümesi, C 12, s. 176.)* hadisi örnek verilebilir.

5. Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

A. İnsan kendi malı ve bedeniyle alakalı istediği gibi tasarruf yetkisine sahiptir.

B. İnsan, elindeki imkânları kendisine ve başkalarına zarar verecek şekilde kullanamaz.

C. Elimizdeki maddi-manevi her imkân birer emanettir.

D. İnsan öncelikle kötülüklere karşı tedbir almalı, sonra da iyilikleri uygulamalıdır.

Dinimiz İslam insan aklını ve sağlığını korumak için bir takım tedbirler almıştır. Bunların başında da alkol ve uyuşturucu maddelerin yasaklanması gelir.

6. Aşağıdakilerden hangisi bu maddelerin yasaklanmasının gerekçelerinden biri değildir?

A. İnsanın kendisi ve çevresiyle barışık yaşamasını sağlamak

B. İnsanın akıl ve beden sağlığını korumak

C. İnsanın malını ve aile huzurunu korumak

D. İnsanı zorluklara karşı güçlü kılmak

"...İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın..." *(Mâide suresi, 2. ayet.)*

7. Ayette iyilikleri çoğaltmak ve kötülüklere karşı mücadele etmek için aşağıdakilerden hangisi tavsiye edilmektedir?

A. Güzel eğitim

B. İlim öğrenmek

C. Hukuki yaptırım

D. Ortak toplumsal duyarlılık

Ayşe: "Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir…" *(Maide sûresi, 90. ayet)*

Akif: "…Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın!" *(Bakara suresi, 195. ayet)*

Hilal: "Ey iman edenler! Mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin." *(Nisâ suresi, 29. ayet)*

Hasan: "Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez." *(Tirmizi, Birr, 61.)*

8. Zararlı alışkanlıklardan kaçınmakla ilgili ayet veya hadis örnek vermeleri istenen öğrencilerden hangisinin verdiği örnek hatalıdır?

A. Ayşe B. Akif

C. Hasan D. Hilal

"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" *(Mâide suresi, 90 ve 91. ayetler.)*

9. Ayette aşağıdaki kötü alışkanlık ve günahlardan hangisine değinilmemiştir?

A. İçki İçmek

B. Şans Oyunları

C. Yalan Söylemek

D. Putlara Tapınmak

Allah, kötü ve zararlı alışkanlıkları yasaklayıp haram kılmış; iyi ve faydalı alışkanlıkları ise helal kılmış ve *yapılmasını istemiştir.* Buna göre;

I. Allah'ın emir ve yasaklarına uyarak onun rızasını kazanmış oluruz.

II. Akıl ve beden sağlığımızı koruyarak dünyada ve ahirette mutlu oluruz.

III. Kötülüklerden uzak durarak huzur ve barış içinde yaşarız

10. Helal ve haram sınırlarına uyarak yaşayan bir insan bu sonuçlardan hangilerini elde etmiş olur?

A. I B. I-II C. I-III D. I-II-III

DERS-40

ÇEVRE SİZSİNİZ

ÇEVRE BİLİNCİ

Hz. Ebu Bekir (r.a.) savaş için sefere çıkmakta olan komutan Hz. Üsame'ye ve ordusuna hitap ederken şu uyarılarda bulunur: "Hurma ağaçlarını sökmeyin, yakmayın; diğer meyve ağaçlarını telef etmeyin; koyun, sığır ve diğer hayvanları yemenin dışında bir amaçla kesmeyin ..."

İbnü'l-Esir,
el-Kâmil fi't-Tarih, C 2, s. 200.

Ümmü Mihcen adında bir kadın sahabi Mescid-i Nebi'nin temizliğiyle ilgilenir ve onu silip süpürürdü. Bu kadın bir gün vefat etti. Fakat sahabiler onun vefatını Peygamberimize bildirmediler. Peygamber Efendimiz (a.s.) kadını göremeyince sahabilere,

- **Ümmü Mihcen'e ne oldu**? diye sordu.

- O vefat etti, dediler.

Bunun üzerine Peygamberimiz:

-**Bana vefatını haber vermeli değil miydiniz?** diye sitemde bulundu. Sonra da bu hayırsever kadın için cenaze namazı kıldı ve kendisi için dua etti.[1]

Allah'ın bize verdiği emanetlerden biri de içinde yaşadığımız çevredir. İnsanın evi, bahçesi, ibadet mekânı, sokağı, arabası, soluduğu hava, içtiği su, içinde yaşadığı şehir ve beraber yaşadığı insanlar onun çevresini oluşturur. Aynı zamanda deniz, göl, nehir, yol, dağ ve ormanlar da çevremizin bir parçasıdır.

Âlemlerin Rabbi olan Allah (c.c), insanın da içinde bulunduğu tabiatı bir düzen, ahenk ve denge içinde yaratmıştır. **"Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır."**[2] ayeti evrendeki düzeni ve ölçüyü ifade eder. Evrendeki düzen ve ahenk insanın hayatını kolaylaştırmak içindir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette vurgulanır. Bu ayetlerden birinde Allah Teâlâ şöyle buyurur: **"Görmüyor musunuz ki Allah göklerde ve yerde bulunan şeyleri emrinize amade kıldı. Üzerinizdeki nimetlerini açık ve gizli olarak tamamlayıp**

1 Buhari, Salat, 74.

2 Kamer Suresi, 49. ayet.

bol bol verdi…"[3] Bu ve benzeri ayetler kainattaki her şeyin insanın hizmetine sunulduğunu; bu nimetlerin aynı zamanda insana verilen bir emanet olduğunu gösterir. İçinde yaşadığımız çevreyi oluşturan mekanlar, bitkiler ve ormanlar Allah'ın bizim hizmetimize verdiği emanetlerdir. Bu emanetleri korumak, onlara sahip çıkmak bir Müslümanın en önemli görevlerinden biridir. Çevreye, tabiata emanet gözüyle bakan bir Müslüman, verdiği nimetlerden dolayı Allah'a şükreder, sorumluluk duygusu içinde hareket eder ve tabiata zarar vermekten sakınır. Allah'ın kendisine yeryüzünü imar etme ve koruma görevi verdiğini unutmaz: **"Sizi yeryüzünde yaratıp, orayı imar etmenizi dileyen Allah'tır."**[4]

Çevreye emanet gözüyle bakmayan insanoğlu, tabiattaki zenginlikleri hoyratça kullanır ve israf eder, çevreye karşı duyarsızlaşır. Bu anlayış ise deniz ve hava kirliliğine yol açar, ormanların zarar görmesine ve canlı türlerinin azalmasına yol açar. Bütün bunlar insan sağlığını olumsuz etkiler ve hayatı zorlaştırır. Tabiata ve içindekilere karşı sorumsuzca davranmak, çevre sorunlarına karşı duyarsızlaşmak sonuçta insanlığın büyük sorunlarla karşı karşıya kalmasına sebep olur. Bu duruma Kur'an-ı Kerim'de şöyle dikkat çekilmiştir. **"İnsanların kendi işledikleri kötülükler sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Yanlıştan dönmeleri için Allah yaptıklarının bazı kötü sonuçlarını dünyada onlara tattıracaktır."**[5]

Yaşadığımız doğal çevre üzerinde başka insanların ve diğer canlıların da hakları vardır. İslam dini, sadece kendi ve bireysel çıkarlarımızı değil, gelecek kuşakları ve diğer canlıları da düşünmemizi ister. Örneğin, yola çöp atan veya tükürüp geçen; dinlenmek için gittiği gezinti yerlerinde yiyip içtiklerinin artıklarını çevreye saçan; iş yerinin etrafını atık maddelerle kirleten bir kişi, yalnız çevresini kirletmiş olmakla kalmaz, oralarda yaşayan veya o yerlerden yararlanan insanlara karşı da haksızlık yapmış olur. Zira çevreyi kirletmek, sadece çevreye karşı işlenmiş bir kötülük değil, aynı zamanda aynı ortamı paylaşan diğer canlı ve cansız varlıklara karşı işlenmiş bir suç ve kul hakkı ihlalidir.

3 Lokman Suresi, 20.ayet.
4 Hud Suresi, 61. ayet.
5 Rum Suresi, 41. ayet.

Dinimiz bize öncelikle bütün varlıklara saygı duymayı, onların hayat hakkına zarar vermemeyi Çünkü her Müslüman, çevresindeki canlı ve cansız varlıklara merhamet nazarıyla bakar, onlara zarar vermez. Kainatta bulunan zenginliklerden yararlanırken insanlığın menfaatini ve diğer canlıların hayat hakkını gözetir. Allah'ın kainata koyduğu dengeyi bozmamaya çalışır.

Çevreyi temiz tutmak ve korumak bir Müslümanın en önemli dinî ve ahlaki görevlerindendir. Zira **"Temizlik, imanın yarısıdır"**[6] buyuran Peygamberimiz (a.s.) imanla temizlik arasındaki ilişkiye dikkatimizi çekmiş, **"Şüphesiz ki Allah temizdir ve temizliği sever."**[7] sözüyle de Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için temizliğin önemini vurgulamıştır. Hz. Peygamber Medine ve Mekke çevresini sit alanı ilan etmiş, yeşil alanları korumayı, ağaç dikimini yaygınlaştırmayı İslami ve insanî bir görev olarak göstermiştir. Şu hadis Peygamberimizin bu konudaki duyarlılığını gösteren örneklerden biridir: **"Kıyamet kopmaya başladığında, birinizin elinde bir ağaç fidanı bulunsa, kıyamet kopmadan onu dikmeye gücü yeterse, hemen diksin."**[8] Bir başka hadisinde ise Peygamberimiz; **"Bir Müslüman bir ağaç diker veya bir bitki ekerse, ondan kuş, insan veya hayvan yerse, bu onun için sadaka olur."**[9] buyurarak insanları ağaç dikmeye ve tabii çevreyi korumaya teşvik etmiştir.

Peygamberimiz (a.s.) evlerin ve avluların temiz tutulmasını istemiş[10], namaz kılınan mekânların temizlenip güzel koku ile kokulanmasını tavsiye etmiş[11] ve suların kirletilmemesine dikkat çekmiştir.[12] Peygamberimiz bir gün;

- Hoş karşılanmayan iki şeyden sakının! buyurdu. Sahabe:

6 Müslim, Tahare, 1.
7 Tirmizi, Edeb, 41.
8 Ahmed bin Hanbel, C 3, s. 191, 184.
9 Buhari, Hars ve Muzaraa, 1; Müslim, Musakat, 2.
10 Tirmizi, Cuma, 64.
11 Tirmizi, Edeb, 41.
12 Buhari, Vudu, 68; Ebu Davud, Taharet, 36.

- O iki şey nedir? diye sordu. Hz. Peygamber de:

- İnsanların yolunu ve gölgelendikleri yeri kirletmektir,[13] diye cevap verdi. Bu nedenle insanların toplu olarak yaşadıkları ortak alanları temiz tutmak ve korumak dini görevlerimiz arasında yer alır.

Biz Müslümanlar sözlerimizden ve davranışlarımızdan ahirette hesaba çekileceğiz. Kendimize, diğer canlılara ve çevremize nasıl davrandığımız da bu hesabın içinde olacaktır. Nitekim Sevgili Peygamberimizin **"Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz edilip gösterildi. İyi amelleri arasında, insanlara rahatsızlık veren şeyleri yoldan kaldırmayı gördüm. Kötü amelleri arasında ise üzeri kapatılmamış tükürük de vardı."**[14] hadisi olumlu ya da olumsuz her davranışımızın ahirette bir karşılığının olacağını göstermektedir.

İslam'ın temizliğe verdiği önemin farkında olan ecdadımız birçok hizmeti vakıflar eliyle yürütmüş ve temizlik konusunda dünyaya örnek olmuştur. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden sonra Taşlık mevkiinde 136 adet dükkân satın almış ve bunları çevre temizliği için vakfetmiştir. Sultan Fatih, bu vakfın hizmet edeceği alanları şöyle açıklamıştır:

"Bu gayr-i menkulatımdan elde olunacak nemalarla İstanbul'un her sokağına ikişer kişi tayin eyledim. Bunlar ki ellerindeki bir kap içerisinde kireç tozu ve kömür külü olduğu hâlde günün belirli saatlerinde bu sokakları gezeler. Bu sokaklara tükürenlerin tükürükleri üzerine bu tozu dökeler ki yevmiye 20 akçe alsınlar..."[15]

Bu dünyada istifademize sunulan şeyleri, kendi ihtiyacımız ölçüsünde kullanarak israfa sapmamalıyız. Zira israf, doğal dengeyi bozar. Bu durum insanların ve canlıların hayatlarını tehlikeye sokar. Örneğin zamansız ve keyfi avlanma, ağaçlardan yakacak olarak yararlanan kişilerin genç ağaçları kesmesi ve yerine yenilerini dikmemesi tabiattaki dengeyi bozar.

Yeryüzünde Allah'ın koyduğu düzeni bozmadan, nimetlerini israf etmeden yaşamalı ve cennet gibi bir çevre oluşturmalıyız. Böyle davranmak hem insanî hem de dinî görevlerimizdendir. **"Şüphesiz Allah tövbe edenleri ve temizlenenleri sever."**[16] müjdesine uyarak Yüce yaratanımızın harika bir sanat eseri olarak yarattıktan sonra imarını bizlere emanet ettiği hem beşiğimiz, hem döşeğimiz ve hem de secde yerimiz olan dünyamızı korumalıyız.

DUAMIZ

Ey Rabbimiz! Bizleri her türlü kötülükten ve
günah kirinden temizle.
İçimizi ve dışımızı İslam ahlakıyla süsle ve insanlara
örnek olanlardan eyle.

13 Müslim, Taharet, 68.
14 Müslim, Mesacid, 57.
15 İbrahim Özdemir, Münir Yükselmiş, İslam ve Çevre Sorunları, s.126-127
16 Bakara Suresi, 222. ayet.

DERS-40: ÇEVRE SİZSİNİZ: ÇEVRE BİLİNCİ

“Görmüyor musunuz ki Allah göklerde ve yerde bulunan şeyleri emrinize amade kıldı. Üzerinizdeki nimetlerini açık ve gizli olarak tamamlayıp bol bol verdi…” *(Lokman suresi, 20. ayet.)*

1. Yukarıdaki ayetten çıkarılacak temel yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A. Gökleri ve yeri Allah yaratmıştır.

B. Allah, evreni insanın hizmetine sunmuştur.

C. Allah insana sayısız nimet vermiştir.

D. İnsan, Allah’ın verdiği nimetlere şükretmelidir.

Allah (c.c.) yeryüzünü imar görevini insana yüklediğini Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade eder: “Sizi yeryüzünde yaratıp, orayı imar etmenizi dileyen Allah’tır.” *(Hud Suresi, 61. ayet.)*

2. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki ayette anlatılan duruma örnek verilemez?

A. Su kanallarının ve çeşmelerin inşa edilmesi

B. Orman arazisine güzel binaların yapılması

C. Ağaçlandırma ve tarım çalışmaları yapılması

D. Okul ve camilerin güzel ve sağlam yapılması

3. Aşağıdakilerden hangisi insanoğlunun kendi eliyle çevreye verdiği zararlar arasında gösterilemez.

A. Orman arazilerine sitelerin yapılması

B. Depremlerin olması

C. Tarım arazilerinin imara açılması

D. Su kaynaklarının kirletilmesi

“İnsanların kendi işledikleri kötülükler sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Yanlıştan dönmeleri için Allah yaptıklarının bazı kötü sonuçlarını dünyada onlara tattıracaktır.” *(Rum Suresi, 41. ayet.)*

4. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki ayetin anlamıyla örtüşmez?

A. Bazı insanların duyarsızlığı tüm insanları etkileyecek zararlar ortaya çıkaracaktır.

B. Çevreye karşı duyarsızlık insanlığı tehdit etmektedir.

C. Doğal afetler artacaktır.

D. Çevreye sahip çıkılmazsa gelecek nesillerin yaşam şartları kötüleşecektir.

Çevreyi kirletmek, sadece çevreye karşı işlenmiş bir kötülük değil, aynı zamanda aynı ortamı paylaşan diğer canlı ve cansız varlıklara karşı da işlenmiş bir suç ve kul hakkı ihlalidir.

5. Aşağıdakilerden hangisi bu tür ihlaller arasında yer almaz?

A. Başkasına ait eşyalara zarar vermek

B. İş yerinin etrafını atık maddelerle kirletmek

C. Piknik alanlarında yiyip içilen şeylerin artıklarını çevreye saçmak

D. Yollara çöp atmak

6. Aşağıdakilerden hangisi çevre duyarlılığına uygun ifadeler arasında <u>yer almaz</u>?

A. Canlı ve cansız varlıklara Allah'ın yarattığı emanetler gözüyle bakmak

B. Çevreyi düşman olarak değil bir dost ve yardımcı olarak görmek

C. Çevreden yararlanırken özgür ve sorumsuz olduğunu düşünmek

D. Çevrede istifade edilen şeylerde başkalarının da hakkı olduğunu düşünmek

Cemil: Ozon tabakasının incelmesi

Nurgül: Uzayın her an genişlemesi

Vedat: Aşırı yağmur yağması

Semanur: Hayvan türlerinin yok olması

Öğrencilerden çevremizin kirlenmesinin sonuçlarına birer örnek vermeleri istenmiştir.

7. Hangi öğrenci veya öğrencilerin verdiği örnekler doğrudur?

A. Semanur-Vedat

B. Nurgül-Semanur

C. Cemil-Semanur

D. Vedat-Nurgül

"Kıyamet kopmaya başladığında, birinizin elinde bir ağaç fidanı bulunsa, kıyamet kopmadan onu dikmeye gücü yeterse, hemen diksin." *(Ahmed bin Hanbel, C 3, s. 191, 184.)*

"Bir Müslüman bir ağaç diker veya bir bitki ekerse, ondan kuş, insan veya hayvan yerse, bu onun için sadaka olur." *(Buhari, Hars ve Muzaraa, 1.)*

8. Peygamberimizin aşağıdaki davranışlarından hangisi yukarıdaki hadislerin uygulanmasına örnek <u>verilemez</u>?

A. Medine ve Mekke çevresini sit alanı ilan etmesi

B. Yeşil alanları koruması

C. Fakirlerin ihtiyaçlarını karşılaması

D. Ağaç dikimini yaygınlaştırması

- Peygamberimiz evlerin ve avluların temiz tutulmasını istemiş *(Tirmizi, Cuma, 64.)*

- Peygamberimiz namaz kılınan mekânların temizlenip güzel koku ile kokulanmasını tavsiye etmiş *(Tirmizi, Edeb, 41.)*

- Peygamberimiz suların kirletilmemesine dikkat çekmiştir. (*Buhari, Vudu, 68.)*

- Peygamberimiz insanların yolunu ve gölgelendikleri yeri kirletmeyi yasaklamıştır. *(Müslim, Taharet, 68.)*

9. Yukarıdaki hadisler Müslümanlardaki hangi bilinci oluşturmaya yönelik olduğu söylenebilir?

A. Çevre bilinci

B. Adalet bilinci

C. Yardımlaşma bilinci

D. Cihat bilinci

Bizler her söz ve davranışımızdan ahirette hesaba çekileceğiz. Kendimize, diğer canlılara ve çevremize nasıl davrandığımız da bu hesabın içinde olacaktır. Olumlu ya da olumsuz her davranışımızın ahirette bir karşılığının olacağını göstermektedir.

10. Aşağıdaki ayet ve hadislerden hangisi yukarıdaki metin ile anlam olarak örtüşmektedir?

A. "Allah'a yemin olsun ki sizden birinizin eline ipini alıp sırtında odun taşıması, birisine varıp dilenmesinden çok daha iyidir..." *(Buhari, Zekât, 50.)*

B. "Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz edilip gösterildi. İyi amelleri arasında, yoldan atılmış olan ezayı gördüm. Kötü amelleri arasında ise yere gömülmemiş tükürük de vardı." *(Müslim, Mesacid, 57.)*

C. "İnsanların kendi işledikleri kötülükler sebebiyle karada ve denizde bozulma ortaya çıkmıştır. Yanlıştan dönmeleri için Allah yaptıklarının bazı kötü sonuçlarını dünyada onlara tattıracaktır." *(Rum Suresi, 41. ayet.)*

D. "Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır." (*Kamer Suresi, 49. ayet.)*

CEVAP ANAHTARI

1. Ders İnsanın Süsü: GÜZEL AHLAK	5. Ders Allah'a Karşı Sorumluluk Bilinci: TAKVA	9. Ders En Büyük Sorumluluk: EMANET	13. Ders En Güzel Lütuf: YUMUŞAK HUYLU OLMAK	17. Ders En Güçlüye Dayanmak: TEVEKKÜL
1. B	1. A	1. B	1. A	1. D
2. D	2. B	2. D	2. B	2. A
3. A	3. D	3. B	3. C	3. B
4. D	4. C	4. D	4. D	4. B
5. A	5. D	5. A	5. C	5. C
6. A	6. B	6. C	6. D	6. C
7. C	7. C	7. D	7. B	7. A
8. D	8. B	8. B	8. D	8. C
9. A	9. D	9. A	9. B	9. C
10. B	10. B	10. B	10. A	10. A

2. Ders En Yüce Ahlak: PEYGAMBERİMİZİN AHLAKI	6. Ders İmanın Merkezi: KALP	10. Ders İmanın İşareti: İFFET VE HAYÂ	14. Ders Yediğiyle Değil Yedirdikleriyle Mutlu Olabilmek: ÇALIŞMAK VE YARDIMLAŞMAK	18. Ders İyilerin Özelliği: AHDE VEFA
1. C	1. C	1. C	1. C	1. C
2. C	2. B	2. D	2. D	2. B
3. A	3. A	3. C	3. C	3. D
4. A	4. B	4. B	4. D	4. C
5. D	5. C	5. A	5. B	5. A
6. D	6. B	6. C	6. A	6. D
7. C	7. A	7. A	7. A	7. B
8. B	8. B	8. D	8. C	8. B
9. A	9. C	9. B	9. D	9. C
10. B	10. C	10. B	10. A	10. A

3. Ders En Güzel Duygu: SEVGİ	7. Ders Ya Hayır Konuş Ya Sus: HAYIR KONUŞMAK	11. Ders Kimi Maldan Verir Kimisi Candan: CÖMERT VE CİMRİ	15. Ders Hayata İyimser Bakış: HÜSN-Ü ZAN	19. Ders İlk Günah: KISKANÇLIK
1. C	1. C	1. C	1. B	1. A
2. B	2. C	2. B	2. D	2. A
3. D	3. A	3. D	3. B	3. B
4. B	4. B	4. D	4. A	4. C
5. D	5. C	5. B	5. B	5. D
6. B	6. B	6. B	6. D	6. B
7. A	7. A	7. C	7. D	7. B
8. D	8. C	8. D	8. C	8. A
9. B	9. B	9. A	9. C	9. D
10. C	10. A	10. C	10. C	10. C

4. Ders Özü Sözü Bir Olmak: DOĞRULUK	8. Ders İbadetlerin Tadı: İHLAS	12. Ders Evrensel Değer: HAKKI GÖZETMEK	16. Ders Zor Zamanların İlacı: ARKADAŞLIK VE DOSTLUK	20. Ders Mutluluk İksiri: PAYLAŞMAK
1. C	1. C	1. B	1. D	1. A
2. C	2. A	2. D	2. A	2. C
3. D	3. D	3. B	3. D	3. D
4. C	4. C	4. B	4. C	4. D
5. A	5. D	5. A	5. C	5. B
6. B	6. C	6. C	6. C	6. C
7. D	7. A	7. D	7. A	7. D
8. A	8. B	8. A	8. D	8. C
9. C	9. D	9. C	9. D	9. D
10. D	10. D	10. A	10. B	10. A

21. Ders Yarım Elma, Gönül Alma: HEDİYELEŞMEK	25. Ders İnsana Verilen En Hayırlı Özellik: SABIR VE CESARET	29. Ders Şeytanın Davetçisi: Kin ve İntikam	33. Ders Sözün Emaneti: SIR SAKLAMAK	37. Ders Birlikte Yaşama Bilinci: SOSYAL SORUMLULUK
1. B	1. D	1. C	1. D	1. D
2. D	2. A	2. D	2. A	2. B
3. B	3. D	3. B	3. C	3. A
4. C	4. B	4. A	4. D	4. B
5. B	5. C	5. C	5. D	5. C
6. A	6. C	6. B	6. A	6. C
7. B	7. A	7. C	7. C	7. A
8. B	8. B	8. D	8. B	8. C
9. A	9. A	9. A	9. A	9. A
10. C	10. D	10. B	10. D	10. B

22. Ders Allah'a Şükür: İNSANA TEŞEKKÜR	26. Ders Müslümanın Farkı: KÖTÜLÜĞÜ İYİLİKLE KARŞILAMAK	30. Ders Gönül Kazanmanın Yolu: SAYGI	34. Ders Biri mi, Bazısı mı, Hepsi mi? GENELLEME YAPMAK	38. Ders En Güzel Miras: TERBİYE
1. D	1. D	1. C	1. A	1. C
2. A	2. B	2. D	2. C	2. B
3. C	3. B	3. B	3. D	3. C
4. B	4. A	4. B	4. A	4. A
5. D	5. B	5. A	5. C	5. A
6. D	6. A	6. C	6. B	6. C
7. D	7. B	7. D	7. C	7. B
8. C	8. A	8. B	8. C	8. D
9. B	9. C	9. D	9. C	9. A
10. B	10. D	10. C	10. D	10. C

23. Ders İşin Hakkını Vermek: İŞ AHLAKI	27. Ders Gerçek Yiğitlik ÖFKEYE HÂKİM OLMA	31. Ders Yaşamada Denge, Harcamada Ölçü: İKTİSAT VE KANAAT	35. Ders Yıkıcı Davranış: ALAY ETMEK	39. Ders Kötülüklerden İyiliklere Hicret: ZARARLI ALIŞKANLIKLARDAN KAÇINMAK
1. B	1. D	1. D	1. D	1. C
2. C	2. B	2. B	2. A	2. B
3. D	3. B	3. C	3. C	3. B
4. A	4. A	4. D	4. B	4. B
5. B	5. C	5. C	5. D	5. A
6. C	6. C	6. A	6. B	6. D
7. D	7. A	7. B	7. A	7. D
8. A	8. C	8. A	8. D	8. C
9. B	9. A	9. B	9. B	9. C
10. D	10. B	10. C	10. D	10. D

24. Ders Emeğe İhanet: HIRSIZLIK	28. Ders Başaklar Olgunlaştıkça Eğilir: TEVAZU	32. Ders Yaratılanı Yaratandan Ötürü Sevmek: HAYVANLARA MERHAMET ETMEK	36. Ders Başı Bismillah Sonrası Elhamdülillah: SOFRA ADABI	40. Ders Çevre Sizsiniz: ÇEVRE BİLİNCİ
1. C	1. D	1. C	1. A	1. B
2. A	2. D	2. D	2. B	2. B
3. A	3. C	3. B	3. B	3. B
4. A	4. A	4. C	4. C	4. C
5. D	5. B	5. B	5. A	5. A
6. B	6. C	6. D	6. B	6. C
7. C	7. A	7. B	7. C	7. C
8. A	8. A	8. C	8. D	8. C
9. D	9. B	9. C	9. B	9. A
10. A	10. A	10. A	10. C	10. B

KAYNAKÇA

Abdurrahman bin İbrahim el-Fevzan, el-Arabiyyetu Beyne Yedeyk, el-Arabiyye li'l-Cemia, Riyad, 2002.

Acluni, İsmail bin Muhammed, Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlu'l-ilbâs, Cilt: I-II, Dâru İhyâi't-Türasi'l Arabi, Beyrut, 1351.

Ahmed bin Hanbel, Kitabü'z-Zühd, (Çev.: Mehmed Emin İhsanoğlu), İz Yayıncılık, İstanbul, 1993.

Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, Cilt: I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul,1982.

Ahmet Lütfi Kazancı, Hz. Ömer, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2011.

Alauddin el-Hindi, Kenzu'l-Ummal, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1985.

Ali Himmet Berki, Osman Keskioğlu, Hz. Muhammed ve Hayatı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997.

Buharî, Muhammed bin İsmail, el-Câmiu's-Sahih, Cilt: I-IV, Mektebetü'l-İslamiyye, İstanbul.

Buhari, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi (Çeviri ve şerh Kamil Miras), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Suyuti, Camiu's-Sağir, (Haz. İsmail Mutlu, Şaban Döğen, Abdulaziz Hatip), Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1996.

Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri, Anadolu Yayınları, İzmir, 1991.

Dârimi; Sünen, Madve Yayınları, (Çev.: Abdullah Aydınlı), İstanbul, 1995.

Ebu Davud, Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Esad Erbilî, Kenzul İrfan, 1001 Hadis, Erkam Yayınları, İstanbul, 1989.

Münziri, et-Terğib ve't-Terhib, (Çev.: Ahmet Muhtar Büyükçınar ve diğerleri), Hikmet Yayınları, İstanbul, 1985.

Gazali, İhyau Ulumi'd- Din, Bedir Yayınları, İstanbul, 1984.

Hakim, Müstedrek ale's-Sahihayn, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Haydarabad, 1915.

Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, Ahmet Said Matbaası, İstanbul, 1957.

Hayrettin Karaman, http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/hayat2/0101.htm (19.02.11)

Heyet, İslam'a Giriş, Evrensel Mesajlar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004.

Heyet, İslam'a Giriş, Temel Esaslar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2008.

Heyet, Kur'an Yolu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt. I-V, Ankara, 2006.

Heyet, Kur'an-ı Kerim Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004.

Heyet- Hadislerle İslam, 2. Baskı, DİB Yayınları, Ankara, 2013.

Heysemî, Mecmuatü'z-Zevâid, Beyrut, 1967.

Hilmizade İbrahim Rıfat, Ashab, Fukaha ve Müctehidler, Akabe Yayınları, İstanbul, 1985.

http://www.hikayeevi.com/haber/74-dini-hikayeler-isini-iyi-yapmak-dini-hikayeler.html.

İbn Asakir, Tarihu Medineti Dımeşk, Darü'l-Fikr, 1995.

İbn Hacer el-Askalani, el-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe, Darü'l- Kütübi'l-İlmiye, Beyrut, 1995.

İbn Hacer Heytemi, Hayrat'ül-Hisan, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983.

İbn Hişam, Siret-i Nebi (Çev.: Hasan Ege), Kahraman Yayınları, İstanbul, 2001.

İbn Kayyim El Cevziyye, Zadu'l-Mead, İklim Yayınları, İstanbul, 1996.

İbn Kesir, Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, Kahraman Yayınları Cilt: I-VIII, İstanbul, 1984.

İbn Mace, Sünen (Çev.: Haydar Hatipoğlu), Kahraman Yayınları, İstanbul, 1982.

İbn Sa'd, Kitabü't Tabakat, Cilt: I-VIII, Beyrut, 1985.

İbrahim Canan, İslam'da Çevre Sağlığı, Cihan Yayınları, İstanbul, 1986.

İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Terceme ve Şerhi, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990.

İbrahim Özdemir, Münir Yükselmiş, İslam ve Çevre Sorunları, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1995.
İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
İmam Malik, Muvatta Cilt: I-II, (Çev.: Ahmet Muhtar Büyükçınar ve diğerleri), Al-Tuğ Yayınları, İstanbul, 1982.
İsmail Lütfi Çakan, Örnek Kul Son Resul, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005.
Komisyon, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1988- 2011.
M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1993.
M. Ebu Zehra, Ebu Hanife, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1997.
M. Yaşar Kandemir, Peygamberimin Sevdiği Müslüman, Morötesi Yayınları, İstanbul, 2005.
M. Yusuf Kandehlevi, Hayatü's-Sahabe, İslamî Neşriyat, Ankara, 1990.
M.Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük, Riyazü's-Salihin Tercemesi ve Şerhi, Cilt: I-VIII, Erkam Yayınları, 1997.
Mehmed Paksu, Peygamberimizin Örnek Ahlakı, Nesil Yayınları, İstanbul, 2006.
Mehmet Âkif Ersoy, Safahat, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1972.
Mevlana, Mesnevi, I-VI, Ötüken Neşriyat, (Terc. Ve Şerh: Şefik Can), İstanbul, 1997.
Muhammed Ali es-Sabunî, Muhtasaru Tefsir-i İbn Kesîr, Beyrut, 1981.
Muhammed Esed, Kur'an Mesajı, (Çev.: Ahmet Ertürk, Cahit Koytak), İşaret Yayınları, İstanbul, 1997.
Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Eser Neşriyat, İstanbul, 1940.
Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi *I-II* (Çev.: Salih Tuğ), İrfan Yayımcılık ve Ticaret, İstanbul, 2003.
Murat Kaya, Hz. Osman'dan 111 Hatıra, Erkam Yayınları, İstanbul, 2006.
Müslim, Sahih-i Müslim (çev.: Mehmet Sofuoğlu), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
Osman Nuri Topbaş, Bir Nasihat Binbir İbret, Erkam Yayınları, İstanbul, 2010.
Osman Sevim, Nasrettin Hoca Fıkraları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2005.
Osman Nuri Topbaş, Nebiler Silsilesi C, I-III, Erkam Yayınları, İstanbul, 2006.
Sadi Şirazi, Bostan, Beyan Yayınları, İstanbul, 2009.
Said Alpsoy, Bir İnsan Olarak Hz. Muhammed, İstanbul, Tarihsiz.
Seçme Hadisler, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, Tarihsiz.
Selim Gündüzalp, Her Güne Bir Öykü, Zafer Yayınları, İstanbul, 2002.
Selim Gündüzalp, Peygamberimizin Hayatından Seçilmiş Öyküler, Zafer Yayınları, 2004.
Suyutî, Camiu's-Sağir, Mısır, 1938.
Tirmizi, Sünen (Çev.: Abdullah Parlıyan), Konya, 2004.
Nesai, Sünen I-VIII (Çev.: A. Muhtar Büyükçınar, Ahmet Tekin, Ö. Faruk Harman, Yaşar Erol), Kalem Yayınevi, İstanbul, 1981.
Taberani, Camiu's-Sağır, el-Mektebetü's-Selefiyye, Medine, 1968.
Taberi, Tarih-i Taberi, Ebu Cafer Muhammed bin Cerirü't Taberi Tercemesi (Çev.: M. Faruk Gürtunca), Sağlam Yayınevi, İstanbul, Tarihsiz.
Tac, Mansur Ali Nasif, (Çev.: Bekir Sadak) Eser Kitabevi, İstanbul, 1976.
Yaşar Fersahoğlu, Dinler ve Çevre, Marifet Yayınları, İstanbul, 2003.
Diyanet İlmi Dergi Peygamberimiz Özel Sayısı, Ankara, 2000.